

T.C.

**ÇANAKKALE ONSEKİZ MART ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ**

COĞRAFYA ANABİLİM DALI

**YEREL YÖNETİMLERDEKİ KADIN TEMSİLİNDE TOKENİZM'İN
İZLERİ: KADIKÖY VE SULTANBEYLİ BELEDİYELERİ**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

HATİCE İLHANLI

Tez Danışmanı

PROF. DR. SELVER ÖZÖZEN KAHRAMAN

ÇANAKKALE – 2022

T.C.

ÇANAKKALE ONSEKİZ MART ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ

COĞRAFYA ANABİLİM DALI

**YEREL YÖNETİMLERDEKİ KADIN TEMSİLİNDE
TOKENİZM'İN İZLERİ: KADIKÖY VE SULTANBEYLİ
BELEDİYELERİ**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

HATİCE İLHANLI

Tez Danışmanı

PROF. DR. SELVER ÖZÖZEN KAHRAMAN

ÇANAKKALE – 2022

ETİK BEYAN

Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Tez Yazım Kuralları'na uygun olarak hazırladığım bu tez çalışmada; tez içinde sunduğum verileri, bilgileri ve dokümanları akademik ve etik kurallar çerçevesinde elde ettiğimi, tüm bilgi, belge, değerlendirme ve sonuçları bilimsel etik ve ahlak kurallarına uygun olarak sunduğumu, tez çalışmada yararlandığım eserlerin tümüne uygun atıfta bulunarak kaynak gösterdiğimi, kullanılan verilerde herhangi bir değişiklik yapmadığımı, bu tezde sunduğum çalışmanın özgün olduğunu, bildirir, aksi bir durumda aleyhime doğabilecek tüm hak kayıplarını kabullendiğimi taahhüt ve beyan ederim.

../2022

ÖNSÖZ

Bu araştırmaya başlarken alana karşı hissettiğim ilgi ve merak önemli ölçüde belirleyici olurken, daha önce almış olduğum Seçim Coğrafyası ve Feminist Coğrafya dersleri de söz konusu ilgimi destekleyip, bu çalışmanın temelinin oluşmasında ve şekillenmesinde ön ayak olmuşlardır. İstanbul ilinde 2021 yılında başlayıp 2022 yılında bitirdiğim bu araştırmada coğrafı bakış açısını, feminist perspektif ile buluşturup “kadınlar ile yerel siyaset” arasında bağlantı kurmama katkı sağlayan danışman hocam Prof. Dr. Selver ÖZÖZEN KAHRAMAN’a bu süreçte bana sağladığı desteği, rehberliği ve üzerimdeki emeği için sonsuz teşekkürlerimi sunarım.

Kadıköy ve Sultanbeyli Belediyesi’nde gerçekteştirdiğim saha çalışmalarında anketlerime ve görüşmelerime vakit ayırıp katılmaları sonucu, çalışmanın önemli verilerinin elde edilmesini sağlayan tüm katılımcılarıma bir bir teşekkür ederim.

Bu yolculuğun her evresinde gerek yemek kokularıyla, gerek motivasyonlarıyla, gerekse ekonomik destekleriyle her zaman yanımda olan canım aileme en içten teşekkürlerimi sunarım. Çalışma süresince zaman zaman fikir alışverişinde bulunduğum ve motivasyonlarıyla yeniden canlanmamı sağlayan değerli arkadaşlarıma da tüm kalbimle teşekkür ederim.

Hatice İLHANLI
Çanakkale, Haziran 2022

ÖZET

YEREL YÖNETİMLERDEKİ KADIN TEMSİLİNDE TOKENİZMİN İZLERİ: KADIKÖY VE SULTANBEYLİ BELEDİYELERİ

Hatice İLHANLI

Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi

Lisansüstü Eğitim Enstitüsü

Coğrafya Anabilim Dalı Yüksek Lisans Tezi

Danışman: Prof. Dr. Selver ÖZÖZEN KAHRAMAN

30/05/2022, 135

Kadınların %15'in altına düştüğü kurumlarda 'halka iyi bir izlenim sergileme' ve 'eşitliğe karşı duyarsızlık' suçlamalarından sıyrılmayı ifade eden tokenizmin semptomları ortaya çıkmaktadır. Bir grup insana karşı ayrımcılık yapmadığını kanıtlamak için o gruptan az miktarda token (simge) bireyleri vitrinin önüne çıkartmayı ifade eden bu argümanın özellikle erkeklerin baskın, kadınların azınlıkta olduğu karar alma organlarında sıklıkla görülmesi kaçınılmazdır. Bu doğrultuda yerel yönetimlerdeki kadın temsiline tokenizmin boyutları ele alınıp, mekânın özellikleri ile tokenist tutum, davranış ve uygulamalar arasındaki ilişkiler incelenerek, daha önce yapılmış kadın temsiline yönelik çalışmalara farklı bir perspektif kazandırılması hedeflenmiştir. Bu doğrultuda yerel yönetimlerdeki kadın temsiline tokenizmin boyutları ele alınmıştır. Çalışma sahasını belirlemek için İstanbul ilçeleri sosyal, ekonomik, demografik ve siyasi yapıları bakımından kümelendirilip, bu değişkenlerin birbirleriyle ilişki ve anlamlılığı incelenmiştir. Bu analizler ışığında çalışma sahası olarak iki farklı gruptan seçilmiş olan Kadıköy ve Sultanbeyli ilçelerinin farklı yerel yönetim birimlerinde cinsiyete bağlı tokenizm sorununu incelemek amacıyla anket ve görüşme formlarıyla toplanan veriler ANOVA ve T-test ile analiz edilmiştir. Nicel analiz sonucuna göre Kadıköy ve Sultanbeyli'de kadınların genel ve yerel siyasete katılımı, toplumsal cinsiyet eşitliği ve tokenizm ölçeklerinin puanları birbirlerinden anlamlı bir farklılık göstermektedir. Bu farklılığa göre Kadıköy'deki katılımcıların toplumsal cinsiyet eşitliğini ve siyasette

kadın temsilini destekleyici tutumları Sultanbeyli'den daha yüksek iken tokenist tutumları daha düşüktür. Nitel bulgular sonucunda ise Sultanbeyli'de tokenizmin tüm boyutları doğrulanırken, Kadıköy'de tokenizmin yalnızca bir boyutu doğrulanmıştır. Analiz bulgularına göre nitel ve nicel çıktılar birbirleriyle büyük ölçüde örtüşmektedirler. Bu sonuçlar mekânsal açıdan değerlendirilip, tokenizm sorununun çözülmesine yönelik öneriler sunulmuştur.

Anahtar Kelimeler: Yerel Yönetimler, Kadınların Temsili, Tokenizm, İstanbul, Kadıköy, Sultanbeyli

ABSTRACT

TRACES OF TOKENISM IN THE REPRESENTATION OF WOMEN IN LOCAL GOVERNMENTS: KADIKÖY AND SULTANBEYLİ MUNICIPALITIES

Hatice İLHANLI

Çanakkale Onsekiz Mart University

School of Graduate Studies

Master of Science Thesis in Geography Science

Advisor: Prof. Dr. Selver ÖZÖZEN KAHRAMAN

30/05/2022, 135

In institutions where women fall below 15%, symptoms of tokenism emerge, which means avoiding the accusations of 'making a good impression on the public' and 'insensitivity to equality'. It is inevitable that this argument, which refers to recruiting a small amount of token (symbol) individuals from that group to the organization and putting them in front of the showcase, in order to prove that they do not discriminate against a group of people, will show symptoms especially in local governments where men are dominant and women are a minority. In this direction, it is aimed to gain a different perspective to previous studies on women's representation by examining the dimensions of tokenism in women's representation in local governments, examining the relationships between the characteristics of the space and tokenist attitudes, behaviors and practices. In this direction, the dimensions of tokenism in the representation of women in local governments are discussed. In order to determine the study area, Istanbul districts were clustered in terms of their social, economic, demographic and political structures, and the relationship and significance of these variables with each other were examined. In the light of these analyzes, the data collected by questionnaire and interview forms were analyzed with ANOVA and T-test in order to examine the problem of gender-related tokenism in different local government units of Kadıköy and Sultanbeyli districts, which were selected from two different groups as the study area. According to the results of the quantitative analysis, the scores of women's participation

in general and local politics, gender equality and tokenism scales in Kadıköy and Sultanbeyli show significant differences from each other. According to this difference, while the attitudes of the participants in Kadıköy supporting gender equality and the representation of women in politics are higher than those in Sultanbeyli, their tokenist attitudes are lower. As a result of the qualitative findings, while all dimensions of tokenism were confirmed in Sultanbeyli, only one dimension of tokenism was confirmed in Kadıköy. According to the findings, the qualitative and quantitative outputs largely overlap with each other. These results were evaluated spatially and suggestions were presented to solve the tokenism problem.

Keywords: Local Governments, Representation of Women, Tokenism, Istanbul, Kadıköy, Sultanbeyli

İÇİNDEKİLER

Sayfa No

JÜRİ ONAY SAYFASI.....	i
ETİK BEYAN.....	ii
ÖNSÖZ.....	iii
ÖZET	iv
ABSTRACT	vi
İÇİNDEKİLER	viii
SİMGELER ve KISALTMALAR.....	xi
TABLolar DİZİNİ.....	xii
ŞEKİLLER DİZİNİ.....	xiv

BİRİNCİ BÖLÜM

GİRİŞ

1.1. Giriş.....	1
-----------------	---

İKİNCİ BÖLÜM

ARAŞTIRMANIN TASARIM VE YÖNTEMİ

2.1. Araştırmanın Konusu, Amacı, Önemi ve Sınırlılıklar.....	6
2.1.1 Araştırmanın Konusu	6
2.1.2 Araştırmanın Amacı	7
2.1.3 Araştırmanın Önemi	8
2.1.4 Sınırlılıklar	9
2.2. Araştırma Problemi ve Hipotezler.....	10
2.2.1. Araştırma Problemi	10
2.2.2.Araştırmanın Hipotezleri	12
2.3. Veri ve Yöntem.....	13
2.3.1. Araştırmanın Evreni ve Örneklemi	13
2.3.2. Araştırmanın Modeli (Deseni)	14
2.3.3. Araştırmanın Verileri	15
2.3.4. Araştırmanın Veri Toplama Araçları ve Süreci.....	19
2.3.5. Ölçme Aracının Hazırlanması.....	20

2.3.6. Araştırmanın Geçerlilik ve Güvenilirliği.....	22
2.3.7. Araştırmanın Veri Analiz Süreci.....	25

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

KAVRAMSAL VE KURAMSAL ÇERÇEVE

3.1. Temsil ve Siyasi Temsil Kavramları.....	27
3.1.1 Siyasi Temsil.....	29
3.1.2 Nitelikli Temsil Kuramı.....	30
3.1.2. Cinsiyetin Sembolik Temsili.....	30
3.2. Tokenizm Kavramı ve Kuramı.....	32
3.3. Feminist Kuram ve Kadınların Siyasi Temsili.....	37
3.3.1. Birinci Feminist Dalga: Medeni Kanun ve Siyasal Haklar Talebi.....	38
3.3.2. İkinci Feminist Dalga: Kamusal ve Özel Alanda Eşitlik Mücadelesi.....	39
3.3.3. Üçüncü Feminist Dalga: Ortak Kadın Kimliği Eleştirisi.....	39
3.4. Yerel Yönetim Literatüründe Kadın Temsili.....	41

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

İSTANBUL'UN YEREL YÖNETİMLERİNDE KADIN TEMSİLİ

4.1. 2019 Yerel Seçim Sonuçlarına Göre Kadın Temsilinin İstanbul'da İlçe Düzeyinde Karşılaştırmalı Mekânsal Analizi.....	48
--	----

BEŞİNCİ BÖLÜM

YEREL YÖNETİMLERDE KADIN TEMSİLİNE YÖNELİK TUTUM VE GÖRÜŞLERDE TOKENİZMİN İZLERİ: KADIKÖY VE SULTANBEYLİ BELEDİYELERİ

5.1 Araştırma Alanının Sosyo-Ekonomik, Demografik ve Siyasi Özellikleri.....	65
5.1.1. Kadıköy ve Sultanbeyli İlçeleri.....	68
5.2 Kadıköy ve Sultanbeyli Belediyelerinde Katılımcılarının Sosyo-Ekonomik ve Demografik Özellikleri.....	73
5.3 Kadıköy ve Sultanbeyli Belediyelerinin Toplumsal Cinsiyet Eşitliği Açısından Karşılaştırılması.....	75
5.3.1. Toplumsal Cinsiyet Eşitliğine Yönelik Tutum ve Davranışların Karşılaştırılması	76
5.3.2. Kadınların Genel Yönetime Katılımına Yönelik Tutumların Karşılaştırılması ...	77
5.3.3. Kadınların Yerel Yönetime Katılımına Yönelik Tutumların Karşılaştırılması	78

5.4	Kadıköy ve Sultanbeyli Belediyesi'ndeki Katılımcıların Sosyo-Ekonomik ve Demografik Özelliklerinin, Siyasette Kadın Temsiline Yönelik Tutumları ile Karşılaştırılması.....	83
5.5	Kadıköy ve Sultanbeyli Belediyelerindeki Katılımcıların Siyasette Kadın Temsiline Yönelik Tutumlarının T-testi ile Karşılaştırılması.....	97
5.6	Nitel Bulgular: Cinsiyet Ayrımcılığı ve Tokenizm Sorunları.....	99

ALTINCI BÖLÜM

SONUÇ

SONUÇ, TARTIŞMA VE ÖNERİLER	114
KAYNAKLAR.....	121
EKLER.....	I
EK 1: ANKET FORMU	II
EK 2: GÖRÜŞME FORMU	V
ÖZGEÇMİŞ.....	VII

SİMGELER VE KISALTMALAR

AKP	Ak Parti
ANAP	Anavatan Partisi
ANOVA	Analysis Of Variance
ArcGis	Aeronautical Reconnaissance Coverage Geographic Information System.
BİT	Belediye İktisadi Teşebbüsleri
CBS	Coğrafi Bilgi Sistemleri
CHP	Cumhuriyet Halk Partisi
FP	Fazilet Partisi
KA.DER	Kadın Adayları Destekleme Derneği
MHP	Milliyetçi Halk Partisi
RP	Refah Partisi
SHP	Sosyal Demokrat Halkçı Parti
SPSS	Statistical Package for the Social Sciences
TBMM	Türkiye Büyük Millet Meclisi
TEM	Trans European Motorway
TÜİK	Türkiye İstatistik Kurumu
TÜSEV	Türkiye Üçüncü Sektör Vakfı
WEF	World Economic Forum
WLM	Women's Liberation Movement
YEPP	Yerel Eşitlik Eylem Planı

TABLolar DİZİNİ

Tablo No	Tablo Adı	Sayfa No
Tablo 1	Değişkenlere ait bilgiler	17
Tablo 2	Değişkenlerin elde edilmesinde kullanılan formüller	19
Tablo 3	Kadıköy Belediyesi'nde derecelendirilen ölçek maddelerinin iç tutarlık katsayıları	23
Tablo 4	Sultanbeyli Belediyesi'nde derecelendirilen ölçek maddelerinin iç tutarlık katsayıları	23
Tablo 5	Normallik testi	48
Tablo 6	Değişkenlere ilişkin tanımlayıcı istatistikler	49
Tablo 7	İlçelerin küme üyeliği	52
Tablo 8	İstanbul'da eşitlik birimi bulunan belediyeler	53
Tablo 9	Değişkenlerin kümelere göre ortalamaları	58
Tablo 10	Küme merkezleri arasındaki uzaklık	58
Tablo 11	Kadınların yerel siyasete katılımı ile sosyo-ekonomik, demografik ve politik değişkenler arasındaki ilişkiler	61
Tablo 12	Hipotez testlerinin sonuçları	62
Tablo 13	Kadınların yerel siyasete katılımı ile diğer göstergeler arasındaki ilişkiye ait bulgular	64
Tablo 14	Kadıköy ve Sultanbeyli belediyelerinde çalışan sayısının cinsiyete ve yıllara göre dağılımı (2018-2020)	73
Tablo 15	Kadıköy ve Sultanbeyli belediyelerindeki katılımcıların demografik-ekonomik özellikleri	74
Tablo 16	Kadıköy ve Sultanbeyli belediyelerindeki katılımcıların iç göç özellikleri	74
Tablo 17	Beşli likert tutum ölçeğine göre madde ortalamalarının değerlendirme aralığı	76
Tablo 18	Katılımcıların kendi kurumlarındaki deneyimlerine yönelik değerlendirmeleri	77
Tablo 19	Katılımcıların kadınların genel yönetime katılımına yönelik tutumları	78
Tablo 20	Katılımcıların kadınların yerel yönetime katılımına yönelik tutumları	79
Tablo 21	Katılımcıların yerel yönetimlerde kadınlara yönelik tokenist tutumları	80

Tablo 22	Kadıköy ve Sultanbeyli belediyelerinde katılımcıların cinsiyetlerine göre kadın temsiline yönelik tutumlarının karşılaştırılması	85
Tablo 23	Kadıköy ve Sultanbeyli belediyelerinde katılımcıların medeni durumuna göre kadın temsiline yönelik tutumlarının karşılaştırılması	86
Tablo 24	Kadıköy ve Sultanbeyli belediyelerinde katılımcıların yerel yönetimlerdeki statü durumuna göre kadın temsiline yönelik tutumlarının karşılaştırılması	87
Tablo 25	Kadıköy ile Sultanbeyli belediyelerinde yaş gruplarına göre katılımcıların kadın temsiline yönelik tutumlarının karşılaştırılması	88
Tablo 26	Sultanbeyli Belediyesi'ndeki katılımcıların yaş gruplarına göre tutumlarının Gabriel Testi'yle çoklu karşılaştırılması	89
Tablo 27	Kadıköy ve Sultanbeyli belediyelerinde doğum yerine göre katılımcıların kadın temsiline yönelik tutumlarındaki farklılıklar	90
Tablo 28	Sultanbeyli Belediyesi'nde katılımcıların doğum yerine göre tutumlarının Post-Hoc testleriyle çoklu karşılaştırılması	91
Tablo 39	Kadıköy ve Sultanbeyli belediyelerinde katılımcıların daha önce bulunduğu yerlere göre kadın temsiline yönelik tutumlarındaki farklılıklar	92
Tablo 30	Sultanbeyli Belediyesi'nde katılımcıların daha önce bulunduğu yerlere göre tutumlarını çoklu karşılaştırmak için Gabriel Testi	93
Tablo 31	Kadıköy ve Sultanbeyli belediyelerinde eğitim düzeyine göre katılımcıların kadın temsiline yönelik tutumlarındaki farklılıklar	94
Tablo 32	Kadıköy ve Sultanbeyli belediyelerinde katılımcıların eğitim düzeyine göre tutumlarını çoklu karşılaştırmak için Gabriel Testi	95
Tablo 33	Kadıköy ve Sultanbeyli belediyelerinde meslek gruplarına göre katılımcıların kadın temsiline yönelik tutumlarındaki farklılıklar	95
Tablo 34	Kadıköy ve Sultanbeyli belediyelerinde katılımcıların meslek gruplarına göre tutumlarını çoklu karşılaştırmak için Gabriel Testi	96
Tablo 35	Kadıköy ve Sultanbeyli belediyelerinde katılımcıların ölçek puanlarının T-testi ile karşılaştırılması	98
Tablo 36	Kadıköy ve Sultanbeyli belediyelerinde ölçek ortalamalarının değerlendirilmesi	99
Tablo 37	Hipotez testlerinin sonuçları	116
Tablo 38	Tokenizm ile ilgili hipotezin (H8) sonuçları	119

ŞEKİLLER DİZİNİ

Şekil No	Şekil Adı	Sayfa No
Şekil 1	Araştırmanın veri analiz ve hipotez doğrulama süreci	26
Şekil 2	Kanter'in tokenizm tipolojisi	33
Şekil 3	Sosyal kategori temsil oranları ile grup sınıflaması	34
Şekil 4	Hiyerarşik kümeleme ile elde edilen dendogram	51
Şekil 5	K-ortalamlar analizinde elde edilen kümeler	56
Şekil 6	Yerel yönetimlerdeki kadın temsil oranlarının tokenizm teorisine göre sınıflandırılması	67
Şekil 7	Araştırma sahasının lokasyonu	69
Şekil 8	Kadıköy ve Sultanbeyli belediyeleri yönetici kadrolarının cinsiyete göre dağılımı (2020)	71
Şekil 9	Kadıköy ve Sultanbeyli belediyelerinde çalışanların cinsiyete göre dağılımı (2020)	72

BİRİNCİ BÖLÜM

GİRİŞ

Ebeveynler kuşaklar boyu kendilerine iletilmiş olan ataerkil kültürün cinsiyetlendirilmiş normlarını çocuklarına aktararak sürdürmüşlerdir. Geçmişten bu yana kendini devam ettiren bu kültürün normları erkeğin yaşamını özgürleştirirken, kadının yaşamı üzerinde ise güçlükler yaratmıştır. Erkeklerin kadınlar üzerinde üstünlük üretmeye çalışması, kadınların özgüvenini zedeleyip özgür hareket girişimini kısıtlamaktadır. Öte yandan, bazı mekânlarda erkekler tarafından çeşitli yollarla kadınlara yöneltilen sınırlandırıcı eylemler sonucunda kadınlar pek çok alanda dışlanmış ve bu durum cinsiyetler arasında bir uçurum yaratmıştır. Hem özel hem de kamusal alanda varlığını sürdüren sınırlandırıcı normlar kadınları adeta ev içerisindeki bir fabrikanın ücretsiz işçisi rolüne hapsedmektedir. Kadınların omuzlarına yüklenen ev içi sorumlulukların kullanım değeri olduğu halde, piyasada karşılığı olmadığı için kadının üretimi değersizleştirilmiştir. Bu yükümlülükler nedeniyle evdeki yaşam alanına sıkışmış olan kadın kamusal alandan uzak kalırken, diğer taraftan bu sınırları aşip alana dâhil olmak için sonsuz bir çaba göstermiştir. Nihayetinde kamusal mekâna katılma ve kendini geliştirme fırsatı yakalayan kadınlara ise yalnızca “geleneksel meslekler”¹ önerilmiştir. Cinsiyetlerin geleneksel mesleklere yönelim kültürü belli bir cinsin egemen olduğu mekânların türemesine yol açmıştır. Kadının özellikle iş yaşamında ve ekonomik özgürlükte eşit fırsatlara erişiminin engellenmesi her alanda temsil gücünü zayıflatmıştır.

Gösterilen tüm çabaların sonucunda cinsiyetçi algılar eski dönemlere göre nispeten olumlu değişimlere uğramış olsa da kadınların bazı meslek alanlarında, özellikle de yönetim ve karar alma mekanizmalarında düşük düzeylerde bulunması cinsiyet eşitsizliğinin halen sürdüğünü göstermektedir. Ataerkil kültürün inşa ettiği toplumsal cinsiyet rolleri nedeniyle belirli mekânlara kilitlenen kadınlar; hem genel hem de yerel yönetim mekanizmalarında da eksik temsil edilmektedirler. Bu eksik temsil problemi diğer taraftan da kadınlarla ilişkili sorun, gereksinim, beklenti, istek ve önerilerin gündeme taşınmaması gibi başka problemlere kapı aralamaktadır.

¹ 4 Bilgi notunun tamamı için bakınız.
http://metefankara.meb.gov.tr/baglantilar/05_mesbil/rehberlik/ogrenciler.pdf

Kadın kimliğine yüklenen kültürel imgeler, siyasetin erkek işi olarak görülüp ancak ekonomik güçle gerçekleştirebileceği ve kadınların bu güçten yoksun olduğu kanaati siyasi mekânlarda erkek hegemonyasının güçlenmesine yol açmıştır. Bunun sonucunda erkekler siyaset meydanında başrol alırken, kadınlar ise bu alanın çeperine itilmişlerdir. Siyasi mekanizmalara katılan çok az sayıda kadın ise karar alma/verme mevkilerine ulaşırken engellerle karşılaşması kaçınılmaz bir hal almıştır. Bu görünmez engeller ‘cam tavan’ (Kanter 1977a; Morrison ve Von Glinow 1990; Riger ve Galligan 1980) olarak isimlendirilmiştir. Cam tavan etkisi kadınların bulunduğu hem kurumsal hem de toplumsal her türlü alanda kadınların kısıtlanmasına yol açan bir etkidir. İktidar otoritesinin ağır bastığı yerel yönetimlerde kadınların karşılaştığı cam tavanlar ikiye katlanmaktadır. Öte yandan yerel yönetimlerin siyasetten bağımsız olmaması, belediye başkanlarının belirlenmesinde partilerin karar verici olması gibi nedenlerle de yerel yönetimlerdeki erkek hegemonyası diğer kurumlara göre daha fazladır. Nihayetinde yerel siyasetteki bu cam tavanlara rağmen mücadele eden ve hedeflerine ulaşan kadınların öyküsünü okumak bu çalışma alanına karşı derin bir ilgiyi ve merakı da beraberinde getirmiştir. Aynı zamanda bu kadınların deneyimleri gelecekteki kuşaklar için iyi bir örnek teşkil etmesi açısından önem arz etmektedir. Dolayısıyla bu tez çalışması, karar alma süreçlerine ulaşan kadınların bilgi ve tecrübelerine dayanarak, siyasi mekânlardaki boşluğun doldurulması için geniş bir kitleye çağrı yapmayı da sorumluluk edinmiştir.

Yerel yönetimler hem siyasetin, hem hizmetin, hem de yöneticilerin topluma en fazla iletişim içerisinde bulunduğu alandır. Yerel yönetimler siyasetle hem doğrudan hem de dolaylı olarak ilişkili olan kurumlardır. Bu durumda kadınların siyasi temsil ideolojilerinden etkilenecek alana katılmak istemeleri yerel yönetim birimlerinde daha belirgin ve mümkün olmasına rağmen, kadınların yerel yönetim kademelerinde daha az sayıda ve arka planda olması da diğer ilginç bir noktadır. Kadınların yerel yönetim birimlerinde sayısının ve gücünün yetersizliği bu tez araştırmasındaki problemin ortaya çıkmasında etkili olmuştur.

Ülkemizde kadınların yerel siyasette en fazla temsil edildiği mekân İstanbul’dur. Ancak bu sahada bulunan ilçeler arasında da büyük farklılıklar vardır. Bazı ilçelerin idari birimlerinde kadınlar sık görülebilirken, bazı ilçelerin idari birimlerinde ise kadınların eksik temsili söz konusudur. Öyle ki aynı il içerisinde iki kutup noktasını oluşturan ilçeler gözlemlenmiştir. İstanbul’un yerel yönetim mekanizmalarında kadın temsil oranlarının

birbirine göre farklılık göstermesi, bu farklılıkların arka planında yatan etmenleri inceleme merakını doğurmuştur. Yapılan gözlemler ve incelenen veriler doğrultusunda İstanbul'da cinsiyet eşitsizliği başta olmak üzere pek çok konuda birbirine zıt olan mekânların ön plana çıktığı görülmektedir. Bütün ilçeler göz önüne alındığında yerel düzeyde karar alıcı ve uygulayıcı pozisyondaki kadınların niceliği konusunda Kadıköy çok şanslı iken, Sultanbeyli'nin bu şanstın yoksunluğu gözlemlenmiştir. Hem yönetimdeki siyasi ideolojileri, hem sosyo-ekonomik altyapıları, hem de cinsiyet eşitliğindeki endeks değeri bakımından Kadıköy ve Sultanbeyli ilçelerinin birbirlerinden büyük farklılık göstermesi, bu araştırmanın tüm dikkatini bu iki ilçe üzerine toplamıştır. Bu mekânsal farklılıklar yerel yönetimde kadın temsil durumunu karşılaştırmaya ve bu farklılığın nedenlerini irdelemeye davet etmiştir. Bu doğrultuda kadınların yerel yönetime katılım oranlarının sırayla en yüksek ve en düşük olduğu Kadıköy ve Sultanbeyli ilçeleri araştırmanın örnekleme olarak seçilmiştir. Bu tezde aydınlatılması gereken temel konu ise farklı gelişme seviyelerine sahip mekânlarda, kadına verilen rolün halka iyi bir izlenim vermek amacıyla sembolik (tokenizm) veya göstermelik olarak temsil etme çabası mı, yoksa gerçekten kadınların yönetime katılmasını destekleyen bir tutumun eseri mi olduğunu ortaya koymaktır. Bu bağlamda farklı alt yapılara sahip mekânların yerel yönetimlerinde kadın temsiline yönelik tutumların farklılık gösterip göstermediği sorgulanmıştır. Öte yandan bu mekânlardan elde edilecek sonuçların farklılık veya benzerlik göstermesi de çalışmayı şekillendirecek olan temel unsurdur.

Siyasi alana katılan kadınlar az sayıda oldukları için erkeklerin siyaset yapma biçimini ve sistemlerini benimsemektedirler. Dolayısıyla kadınların hak ve taleplerini temsil etme bilincinden ziyade buldukları ortama uyum sağlama çabası içerisine girmektedirler. Erkeklerin hâkimiyetinde olan siyasi alanlarda kadınların az sayıda olması “simgesel figürler” olarak karşılanmaktadır. Bu simgesellik “kadınların var oluşunu” sergilemekten ziyade “kadınların ender oluşlarını” yansıtmaktadır (Pitkin, 1967; Kanter, 1977b). Erkeklerin tekelindeki alana giren sınırlı sayıda kadın cinsiyet ayrımcılığına uğraması nedeniyle dezavantajlı bir konumdadır. Bu bağlamda kadınlar yönetim organında olsa bile karar alma yetkisi ve sürecinden dışlanmaktadır. Dolayısıyla böyle sorunların yer aldığı siyasal alanlara daha yakından ve kadınların tecrübeleri üzerinden yaklaşmak, varsayılan problemlerin eylemlere nasıl yansıdığını, kadınların statüsünü nasıl etkilediğini incelemek ve bunlara çözüm üretmek açısından önem taşımaktadır.

Bu tezin amacı farklı seçmen profiline sahip Sultanbeyli ve Kadıköy belediyelerinde yerel yönetimin farklı kademelerinde kadına verilen rolün niteliğini karşılaştırarak farklılıkları ortaya koymaktır. Tez kapsamında nicel göstergeleri birbirlerinden farklılık gösteren iki ilçenin niteliksel olarak da ayrışıp ayrışmadığı araştırılmıştır. Bunun için kadınların ve erkeklerin yerel yönetimdeki deneyimleri tokenizm teorisi ekseninde ele alınmıştır. Bu iki farklı belediyede cinsiyete bağlı tokenist tutumları ölçmek için belediyelerin yöneticileri ve memurlarıyla anketler yapılmıştır. Toplanan anket verilerine ek olarak, bu konuya ilişkin bilgi ve tecrübelerinden yararlanmak üzere kadın belediye başkan yardımcıları ve kadın belediye meclis üyeleriyle de görüşmeler yapılmıştır. Böylece iki gruptaki katılımcılardan elde edilen nicel veriler ile nitel verilerin sonuçları birbirleriyle karşılaştırılarak, kadına verilen rolün simgesel olup olmadığı ortaya konulmuştur.

Tez araştırması altı ana bölümden oluşmaktadır. İlk ve ikinci bölümlerde araştırmanın konusu, kapsamı, amacı, önemi ve sınırlılıkları detaylandırılarak, araştırmanın tasarım ve yöntemi açıklanmıştır. Tez araştırmasının amacı doğrultusunda yanıtlanacak olan temel araştırma soruları ve sınanacak olan hipotezler ortaya konulmuştur. Ardından veri ve yöntem kapsamında; çalışmanın modeli, çalışma sahasının özellikleri, örneklem hakkındaki bilgiler, verileri toplamak için seçilen araçlar, kullanılan verilerin özellikleri ve bu verileri analiz etmek için seçilen yöntemler ortaya konulmuştur. Akabinde bu araştırmanın başlangıcından sonlandırıldığı noktaya kadar geçen yolculukta karşılaşılan zorluklara ve sınırlılıklara değinilmiştir.

Üçüncü bölümde kavramsal ve kuramsal çerçeve tartışılmıştır. Bu kavram ve kuramlar çalışma konusunun temel tartışma eksenini oluşturmaktadır. Bu kavramların akışıyla birlikte çalışma konusunun problemi anlaşılmıştır. Bu bölümün sonunda ise çalışma konusunun seçilme nedeni, yerel yönetimde kadın literatürü çevresinde ortaya konulmuştur.

Dördüncü bölümde araştırmanın ana hatlarını çizmesi açısından İstanbul'daki yerel yönetimlerde mekânsal farklılıkları ortaya koyarak, çalışma sahasını belirlemek için analitik bir inceleme yapılmıştır. İstanbul'daki farklı mekânlarda kadınların siyasi temsil farklılığını ortaya koymak için ilçeler birbirleriyle çeşitli yönlerden karşılaştırılarak değerlendirilmiştir. Çalışmanın bu bölümünde nicel analizlere başvurulmuştur. Öncelikle ilçelerin hem gelişmişlik hem de politik katılım yönünden farklılığını ve benzerliğini

ölçebilmek için k-kümeleme metodu kullanılmıştır. Böylece çeşitli göstergeler bakımından kadın katılım ve gelişme seviyelerine göre benzerlik gösteren ilçeler gruplandırılarak genel bir çerçeve çizilmesi sağlanmıştır. Ardından bu benzerliğin/farklılığın arkasında yatan etmenler ile ilişkisi ortaya konulmuştur. Bunun için de İstanbul'da kadınların yerel yönetime katılımı ile siyasi, sosyo-ekonomik ve demografik göstergeler arasındaki ilişki incelenmiştir. Belirleyici bir faktör olduğu kanaat edilen bu değişkenler ile politik katılım arasındaki ilişkiyi analiz edebilmek için Pearson Korelasyon analizi kullanılmıştır. Ardından evrene yönelik çizilen bu haritadan yola çıkılarak belirlenen iki uç mekânın seçilme nedenleri detaylı olarak ortaya konulmuştur.

Beşinci bölümde, iki mekâna yönelik belirlenmiş olan amaca ulaşabilmek için hem nicel, hem de nitel (yorumlamacı) veri ve analizlere başvurulmuştur. Çalışmanın nicel boyutunu belediye yönetici ve çalışanlarından toplanmış olan anket verileri oluşturmaktadır. Bu veriler arasındaki farklılıkları incelemek için Tek Yönlü ANOVA ve T-test kullanılmıştır. Nitel boyutunu ise kadın belediye başkan yardımcıları ve meclis üyeleriyle yapılan görüşmeler oluşturmaktadır. Katılımcıların aynı konu üzerindeki farklı düşünce ve söylemlerine ulaşabilmek için en uygun veri toplama aracı olarak yarı yapılandırılmış görüşme formu tercih edilmiştir. İki ilçedeki kadın katılımcıların karar alma süreçlerinde deneyimledikleri farklılıklar karşılaştırılıp tartışılmıştır. Yapılan analiz sonucu elde edilen nicel ve nitel bulgular bu bölümde değerlendirilmiştir.

Tezin sonuç bölümünde ise bulguların ışığında elde edilen çıktıların genel bir değerlendirilmesi yapıp, sonuca bağlanmıştır. Bu kısımda Kadıköy ve Sultanbeyli'de varsa tokenist tavırların ortadan kaldırılmasına ve kadınların nitelikli bir temsile ulaşmasına yönelik öneriler sunulmuştur. İlave olarak kadın temsili bakımından iki farklı mekân arasındaki uçurumun kapatılmasına yönelik öneriler getirilmiştir. Bu idari birimlerde yer alan kadınların ne tür potansiyellere sahip olduğu, bunu nasıl açığa çıkarttıkları ya da çıkartamadıkları mevcut bulgular ışığında ortaya konulmuştur. Kadınların yerel yönetim kademelerinde deneyimledikleri gözlemler üzerinden ileriye dönük uygulanacak politikalarda göz önüne alınması gereken durumlar tespit edilerek çözüm önerileri sunulmuş ve bunun yanı sıra yeni çalışmalara da kapı aralanmıştır.

İKİNCİ BÖLÜM

ARAŞTIRMANIN TASARIM VE YÖNTEMİ

2.1 Araştırmanın Konusu, Amacı, Önemi ve Sınırlılıklar

2.1.1 Araştırmanın Konusu

Küresel Cinsiyet Uçurum Endeksi (The Global Gender Gap Index) sıralamasında en gerilerde yer alan Türkiye, toplumsal cinsiyet farklılıklarının en fazla olduğu ülkelerden biridir. Bu endekse göre 2010 yılında ülkemizde 0.58 değerinde olan endeks değeri 2020 yılında 0.63'e yükselmiştir (WEF, 2010; 2021). Bu değer 2020 yılında her ne kadar yükseliyor gibi görülse de, iyileşmenin yavaş seyri ve ülkemizin 130. sırada yer alıyor olması cinsiyetler arasındaki uçurumun derinliğini özetlemektedir.

Cinsiyetler arasındaki farkın fazla olduğu en önemli konulardan biri de siyasi yetkilendirmelerdir. Türkiye'nin siyasi yetkilendirme endeksinde 152 ülke arasında 109. sırada yer alıyor olması kadınların siyasete katılımının hala yetersiz olduğunu göstermektedir. Ülkemizde kadın temsilinin oldukça düşük olmasının yanında mevcut kadın temsilinin de bir miktar parti rekabetinden ürediği düşünülmektedir. Bu yöndeki kadın temsili de kadın dayanışmasını yok ederek asıl temsil hedefinden uzaklaşmaktadır. Diğer taraftan kadın temsilinin cinsiyet kotaları yoluyla arttırılması her ne kadar çözüm odaklı olsa da, göstermelik bir etki yaratarak kadın temsilini niteliksizleştirmektedir. Bu kapsamda doğal yöntemlerle arttırılamayan kadın temsilinin geçici ve göstermelik bir temsil kimliğini kazanması kaçınılmazdır.

Örgütler toplumsal baskılardan ve duyarsızlık suçlamalarından sıyrılmak amacıyla az miktarda token (simge) statüsünde bireyi örgüte alarak bu kişileri her zaman vitrinin önüne çıkartmaktadırlar. Bu bireylerin işlerindeki olumsuz deneyimleri ve baskın olanlarla eşit başarıyı yakalayamamaları onların token durumunda olmalarına bağlanmıştır (Kumkale, 2019: 2-3). Ayrımcılığa kapı aralayan bu tutumların dikkate alınması ve ortadan kaldırılabilmesi için öncelikle belirli parametrelerle ortaya konulması gerekmektedir. Bu bağlamda çalışmanın konusu yerel yönetimlerde cinsiyete bağlı tokenist tutum ve davranışları incelemeye odaklanmıştır. Böylece mevcut problemden yola çıkarak

Türkiye ortalamasına göre kadın temsilinin en yüksek olduğu illerden biri olan İstanbul ele alınıp, daraltılan örneklemede tokenizm argümanına yönelik tutumlar incelenmiştir.

2.1.2 Araştırmanın Amacı

Demokratik ve çağdaş bir yönetimin sağlanması için yönetim organlarının her kademesinde cinsiyet eşitliğinin sağlanması gerekmektedir. Amerika ve Avrupa ülkelerindeki genel seçimlerde kadın oranı yerel yönetime oranla daha yüksektir (Women in Politics, 2021). Weldon (2003) makam iktidarının yükseldikçe kadın sayısının düştüğünü öne sürerek, kadınların yerel yönetimlere katılım şansının daha yüksek olabileceğini vurgulamaktadır. Ancak öne sürülen bu sav Türkiye'deki ulusal-yerel siyasette doğrulanmamaktadır. Kadınların siyasal mekanizmalara en kolay ulaşabileceği birim yerel yönetim basamağıdır. Ancak ülkemizde yerel düzeydeki kadın temsili (%3,0), ulusal düzeydeki kadın temsilinin (%17,4) gerisinde kalmaktadır (Kaşıkırık vd., 2020: 13; Women in Politics, 2019). Diğer taraftan bu oranları arttırmaya yönelik asgari cinsiyet kotası (asgari temsil oranı) önerilse de kimi mekânlarda bu uygulanırken kimisinde de hiç dikkate alınmamaktadır. Öyle ki, zamanla zoraki bir çözüm önerisi haline gelen bu kotalar, kadınların temsilini niteliksizleştirerek sembolik bir görünüme ortam hazırlamıştır. Kadınların bu sembolik görünümü tokenizmin belirtilerini göstermektedir. Tokenizm bir grup insana karşı ayrımcılık yapmadığını kanıtlamak için o gruptan çok az sayıda kabul edilen ya da işe alınan bireyleri ifade etmek için kullanılmaktadır (Kumkale, 2019: 4). Bu kapsamda çalışmanın amacı; kadın temsilinin, tokenizm argümanı ile paralellik gösterip göstermediğini belirli parametreler çerçevesinde ortaya koymaktır. Bunun için kadın temsil oranları birbirinden farklılık gösteren belediyelerde bu argümanın incelenip karşılaştırılması daha geçerli ve güvenilir sonuçlar elde edilmesini sağlayacaktır. Dolayısıyla bazı sosyo-ekonomik ve demografik kıstaslar ışığında seçilen farklı seçmen profiline sahip Sultanbeyli ve Kadıköy belediyeleri çalışma sahasını oluşturmaktadır. Kadın temsili konusunda niceliksel olarak birbirlerinden farklılık gösteren bu iki gruptaki katılımcıların niteliksel olarak da ayrışıp ayrışmadığı araştırılmıştır. Bu amaçla iki belediye'deki farklı yönetim kademelerinde kadına verilen rolün niteliği irdelenmiştir. Bu amaç doğrultusunda yapılan araştırma, göz ardı edilen ve çalışmalara yetersiz düzeylerde yansıtılan kadın temsil biçimindeki simgeselliğin önemli bir sorun olarak tanımlanıp, gündeme taşınması, topluma bu konuda farkındalık kazandırılması ve mevcut sorunun iyileştirilmesi gerekliliğini öne sürmektedir.

2.1.3 Araştırmanın Önemi

Yapılan çalışmalarda kadınların siyasal varlığına yönelik önemli tartışmaların sembolik görünürlük eksenini üzerinden yürütüldüğü anlaşılmaktadır. Bu sembolik görünürlük kadın temsilini ve varlığını zedeleyen göstermelik bir siyasi pozisyonudur. Yapılan çalışmalarda sembolik görünürlüğe, genellikle temsil oranlarının cinsiyetler arasındaki eşitsizliğinden yola çıkılarak yalnızca değinildiği görülmektedir (Alkan, 2004; Işık, 2012; Mutlu, 2017; Sumbas, 2015; Tekeli 1991; Ünal Erzen, 2019). Bu ilham veren çalışmalar yeni çalışmalara kapı aralamakla birlikte, kadın simgeselliğini ortaya koymada yetersiz kalmaktadır. Çünkü yapılan saptamalar, ulusal ve yerel yönetim organlarındaki temsil oranları üzerinden ortaya konulmuştur. Ancak bu çalışma sembolik görünürlüğe yönelik daha net yargılar ortaya koyabilmek için tokenizm teorisinin temeli üzerine oturtulmuştur. Bu kapsamda çalışma yerel yönetimlerde kadınların simgeselliğine yönelik tutum ve davranışları istatistiksel analizlerle ortaya koymayı amaçlamaktadır. Alan yazın taraması sonucu tokenizm teorisiyle ele alınan çalışmaların henüz emekleme aşamasında olduğu anlaşılmıştır. Yapılan uluslararası çalışmaların sınırlı olmasının yanı sıra ulusal çalışmalar arasında da yalnızca iki çalışmaya rastlanılmıştır. Yapılan bu çalışmalarda da tokenizm literatürünün zayıflığı ve bu alandaki çalışmaların zenginleştirilmesi gerektiği vurgulanmıştır (Demirel, 2019; Kurt Yılmaz, 2019). Tokenizmin genellikle erkek veya kadın egemen meslek gruplarında ön plana çıktığı düşünüldüğünde, bu kuramın adeta erkek futbol takımını andıran siyasi mekanizmalarda da incelenmesi gerekliliği isabet olacaktır. Bu kapsamda hazırlanan çalışma; yerel yönetim mekanizmalarında hem erkek hem de kadınların tokenizme yönelik tutumlarını anket yoluyla ve kadınlarla yapılan görüşmeler yoluyla incelemesi bakımından önemli sonuçlar ortaya koymaktadır. Öte yandan uluslararası literatürde tokenizmi ‘siyasi mekânlar’ bağlamında ele alan çalışmalar bulunurken (Diana, 2003; Gidengil, 1997); ulusal literatürde, yerel yönetim bağlamında tokenizmin varlığını ölçen herhangi bir çalışmaya rastlanamamıştır. Fakat uluslararası literatürdeki bu çalışmalarda da (Diana, 2003; Gidengil, 1997) tokenizm belli dönemlere yönelik temsil oranları üzerinden ortaya konmuştur. Dolayısıyla bu çalışma izlenen metodoloji açısından da farklılığını ortaya koymaktadır. Öte yandan bu araştırma, yerel yönetim organlarındaki tokenizmi inceleyen ve ulusal coğrafya literatüründe yerel yönetimlerdeki kadın temsiline ilişkin ilk çalışmalar arasında bulunması da önem teşkil eden bir diğer unsurdur. Genellikle coğrafya dışındaki disiplinler (siyaset bilimi ve kamu yönetimi, sosyoloji, uluslararası ilişkiler, kadın araştırmaları vb.) tarafından ele alınan

kadın temsiline yönelik çalışmalarda da konunun bu boyutunun dikkate alınmadığı gözlemlenmiştir. Bu kapsamda bu çalışmanın feminist siyasi coğrafya çalışmalarına katkı sağlaması beklenmektedir.

2.1.4 Sınırlılıklar

Araştırmada karşılaşılan zorlukların başında tokenizm teorisini siyasi mekânlarda inceleyen araştırmaların kısıtlılığı gelmektedir. Tokenizm argümanı ile kadın temsiline ilişkilendirildiği çalışmalar emekleme dönemindedir. Bu durum yazılan tezin içeriğinin oluşturulmasında farklı tez sonuçlarından yararlanmayı, karşılaştırmalar yapmayı ve hangi noktaya gelindiğini anlamayı sınırlandırmıştır. Dolayısıyla bu tez çalışmasıyla literatürdeki boşluğun giderilmesi amaçlanmıştır. Diğer taraftan bu araştırmanın, tokenizm argümanı ile ilişkilendirilen kadın temsiline yönelik yeni çalışmalar için fikir oluşturması beklenmektedir.

Araştırma süreci her iki ilçede çok daha farklı ilerlemiştir. Özellikle her iki ilçedeki katılımcıların araştırmaya katılırken gönüllülük derecelerinin birbirinden büyük bir farklılık gösterdiğini belirtmek gerekir. Sultanbeyli ilçesinde özellikle gönüllü erkek katılımcıların bulunmasında yaşanan zorluklar, bazı katılımcıların gönüllülük derecelerinin düşük olması, bu araştırma konusuna ve ankete karşı oluşan birtakım önyargılı ifadeler gibi güçlüklerle karşılaşmıştır. Öte yandan Kadıköy’de ise katılımcıların gönüllülük derecelerinin yüksek olması, katılımcıların başka katılımcı arkadaşları çalışmaya katılmaları için davet ederek veri toplama sürecini kolaylaştırmaları, bu katılımcıların konuya ve ankete karşı oluşan ilgileri dikkat çekici olmuştur.

Araştırmada karşılaşılan en önemli güçlüklerden bir diğeri de veri toplama sürecinin, Koronavirüs salgınının başlayıp vaka ve ölümlerin tavan yaptığı, toplu karantina sürecinin yaşandığı döneme denk gelmesidir. Bu durum idari işlemlerin ve veri toplama sürecinin gerçekleşmesinde önemli aksamalara yol açmıştır. Bu sürece başlarken belediyelerin yasal iznini alabilmek için ayrı ayrı iki belediyeledi Yazı İşleri Müdürlüğüne anket izin dilekçesi iletilip onaylanması beklenmiştir. İzin dilekçesi onaylandıktan sonra Sultanbeyli Belediyesi veri toplama sürecinde kolaylık sağlamak için whatsapp grupları aracılığıyla online anket paylaşmıştır. Ancak beklenen 20 günün sonunda hedeflenen sayıya ulaşamaması ve çok ağır ilerlemesi sebebiyle, anketler araştırmacı tarafından belediyede yüz yüze görüşmeler sonucu toplanmıştır. Kadıköy Belediyesinde ise veri paylaşma platformu olmadığından, veri toplama işlemi yine araştırmacı tarafından yüz

yüze gerçekleştirilmiştir. Tüm katılımcılara anket derecelendirilmesinin gönüllülüğe dayalı olduğu belirtilmiştir. Yüz yüze yapılan anket görüşmelerinde katılımcılar en çok virüs dolaşım endişesi nedeniyle ankete katılmak istememişlerdir. Bunun yanı sıra bazı katılımcılardan randevu alamama, katılmak istememe, başlanılan anketi tamamlamama, erteleme, anket sırasında gelen telefon görüşmeleri gibi pek çok kısıtlılıklar ve zorluklar da yaşanmıştır. katılımcı yoğun olduğunu veya katılmak istemediğini belirtirken kimi katılımcılar da büyük bir istekle ankete katılmışlardır. Çalışmanın nitel boyutunu oluşturan görüşme formları ise pandeminin zor koşulları nedeniyle online ortamda toplanmıştır. Maske-mesafe kuralının yarattığı güçlükler gibi pek çok elverişsiz ve olumsuz durumlara rağmen sınırlar zorlanıp, hedeflenen kitleye ve hedeflenen verilere ulaşılmıştır.

Kadın belediye meclis üyeleri ve kadın belediye başkan yardımcılarına yönelik hazırlanan görüşme formları ise çalışmanın nitel verilerini oluşturmaktadır. Kadın belediye meclis üyelerinin ve kadın belediye başkan yardımcılarının (özellikle Sultanbeyli’de) çok az olması görüşülen kadın sayısını sınırlandırmıştır. Pandemi koşulları nedeniyle kimi katılımcılarla yüz yüze görüşme yapılamamıştır. Diğer taraftan var olan kadın üyelerin de şehir dışı ve yurt dışı seyahatinde olduğu dönemlere denk gelinmesi, kimi üyelerle kopuk iletişimlerin olması, ertelemeler ve bazı üyelerden hiç randevu alınamaması gibi pek çok sorun ve zorlukla da karşılaşmıştır. Tüm gayretlere rağmen ulaşılabilen bazı kadın meclis üyeleri ve bir kadın belediye başkan yardımcısı araştırmaya dâhil edilmiştir. Yukarıda belirtilen sınırlılıklar nedeniyle görüşülen katılımcıların sayısı azdır. Bu katılımcılardan uygun olanlarla online buluşma (zoom) düzenlenerek, uygun olmayan katılımcılarla ise telefon ile görüşülerek veriler toplanmıştır. Tüm bu güçlükler ve sınırlılıklara rağmen meclis üyelerinin içten tavırları tüm olumsuz durumları unutturmuştur.

2.2 Araştırma Problemi ve Hipotezler

2.2.1. Araştırma Problemi

Weldon (2003) makam iktidarının yükseldikçe kadın sayısının düştüğünü öne sürerek, kadınların yerel yönetimlere katılım şansının daha yüksek olabileceğini vurgulamaktadır. Ancak öne sürülen bu sav Türkiye’deki ulusal-yerel siyasette doğrulanamamaktadır. Bu sebeple araştırmanın konusu yerel yönetimlere odaklanmıştır. Öte yandan literatürdeki çalışmalar (Alexander, 2011; Aydemir, 2013; Crowder-Meyer ve Smith, 2015; Iversen, Rosenbluth, 2008; Karkıner, 2019; Mlamb vd., 2019) sosyo-ekonomik gelişmişlik seviyesinin kadınların temsilini arttırdığını öne sürmektedir. Bu

doğrultuda hazırlanan çalışmada gelişmiş mekânlar ile sonradan kurulmuş olup daha çok kırsal ve alt gelir seviyesinden göçmen çeken mekânlar birbirleriyle, mekânsal analizler yapılarak karşılaştırılması gerekmektedir. Literatürde gelişmişlik seviyesi yükseldikçe kadın temsilinin arttığına yönelik saptamaların, bu tez çalışma sahasında da doğrulanıp doğrulanmadığını ortaya koymak ve bu kapsamda evreni daraltmak, doğru bir çalışma alanını belirlemek açısından önem taşımaktadır. Diğer taraftan ülkemizde kadın temsilini arttırmak için cinsiyet eşitliğini sağlayacak kotalar ve diğer gönüllü önlemler alınmaya çalışılsa da, siyasi partilerin bunu yeterince uygulayamaması, bu çözüm müdahalelerinin gündemde yerini koruyamaması ve yeterli desteği toplayamaması nedeniyle bu sorunun çözümü yanıt bulamamaktadır. Bir çözüm gibi görülen fakat nitelikli bir temsilden uzaklaşılmasına yol açan bu asgari eşik kotaları, kadınların siyasi karar alma mekanizmalarında sembolik figür olarak yer almalarına kapı aralayan bir durum haline gelmiştir.

Erkeklerin baskın olduğu bir karar alma organında ender sayıda bulunan kadınlar, halka iyi bir izlenim sergileme ve duyarsızlık suçlamalarından sıyrılmayı ifade eden *tokenizmin* varlığına işaret etmektedir. Bu durum kadın temsilini niteliksizleştiren önemli bir sorun olarak karşımıza çıkmakla birlikte günümüzde yapılan çalışmalara çok sınırlı miktarda konu olması da durumun vahametini açıkça ortaya koymaktadır. Öte yandan daha önce farklı disiplinler tarafından yapılan çalışmalarda kadın temsilinin bu boyutunun dikkate alınmadığı gözlemlenmiştir. Bu doğrultuda kadın temsilini tokenizm teorisi kapsamında ele almak; mevcut sorunun istatistiksel verilerle desteklenerek anlaşılması, gündeme taşınması ve çözüm önerileri aranarak kadın temsilinin niteliğinin güçlendirilmesi açısından gerekli ve önemlidir.

Bu eksenden hareketle araştırmanın problemini ortaya koymak ve çözüm önerileri sunabilmek için 3 temel soru tasarlanmıştır. Çalışmanın cevap arayacağı sorular şöyledir:

1. İstanbul yerel yönetimlerindeki kadın temsil düzeylerinin bu mekânlardaki farklı sosyo-ekonomik gelişmişlik seviyeleriyle ilişkisi var mıdır?
2. Kadıköy ve Sultanbeyli'deki yerel yönetimlerde tokenizme yönelik davranış ve tutumlar sergilenmekte midir?
3. Kadıköy ve Sultanbeyli'deki mekânsal farklılıklar yerel yönetim mekanizmalarındaki kadın temsiline yansımakta mıdır?

İlk soru, çalışmanın genel hatlarının çizilmesine de katkı sağlamıştır. Bu soruya dördüncü bölümde yapılan nicel analizler yanıt vermiştir. Diğer iki sorunun yanıtları ise, çalışmanın beşinci bölümünde, katılımcılara yöneltilmiş anket ve görüşme formlarıyla elde edilmiştir.

2.2.2. Araştırmanın Hipotezleri

Tezin temelini oluşturan araştırma soruları çerçevesinde birtakım hipotezler kurulmuştur.

a. İstanbul ilçelerinde sınanacak hipotezler şöyledir (4. Bölüm):

H1: İstanbul ilçelerinde kadınların yerel yönetime katılımı ile kadınların sosyo-ekonomik ve demografik göstergeleri (okuma yazma, lise, lisans, yüksek lisans mezun oranı, ortalama eğitim süresi; ekonomik hayata erişimi; genel/kaba/toplam doğurganlık hızı, hanehalkı ortalaması, sosyal kapsama endeksi) arasında ilişki vardır.

H2: İstanbul ilçelerinde kadınların yerel yönetime katılımı ile ilçe yönetiminin şeffaflığı arasında ilişki vardır.

H3: İstanbul ilçelerinde kadınların yerel yönetime katılımı ile ilçe yönetiminde bulunan siyasi parti arasında ilişki vardır.

b. Kadıköy ve Sultanbeyli belediyelerinde sınanacak hipotezler ise şöyledir (5. Bölüm):

H4: Kadıköy ile Sultanbeyli ilçelerinde çeşitli sosyo-ekonomik ve demografik özelliklerine göre katılımcıların kadın temsiline yönelik tutumları birbirinden farklılık göstermektedir.

H5: Kadıköy ile Sultanbeyli ilçelerinde kadınların toplumsal cinsiyet eşitliğine yönelik tutumlar birbirinden farklılık göstermektedir.

H6: Kadıköy ile Sultanbeyli ilçelerinde kadınların *genel* siyasete katılımına yönelik tutumlar birbirinden farklılık göstermektedir.

H7: Kadıköy ile Sultanbeyli ilçelerinde kadınların *yerel* siyasete katılımına yönelik tutumlar birbirinden farklılık göstermektedir.

H8: Kadıköy ile Sultanbeyli belediyelerinde tokenizmin varlığını destekleyen tutumlar birbirlerinden farklılık göstermektedir.

2.3 Veri ve Yöntem

2.3.1. Araştırmanın Evreni ve Örnekleme

Evren, hakkında araştırma yapılmak istenen ve yapılan araştırma sonuçlarının genellendiği elemanların tamamını kapsar. Örneklem ise evrenin içinden belirli ölçütlere göre seçilmiş olup, evreni temsil etme düzeyine sahip olduğu kabul edilen bir alt küme olarak tanımlanmaktadır (Karasar, 2014). Araştırmalarda evrenin tümüne ulaşım incelemenin zor veya olanaksız olduğu zamanlarda örneklem almak uygun bir yoldur. Böylece ele alınan örnekleme dayanılarak, evren hakkındaki genel eğilimlere ulaşılabilmektedir. Bazı sayısal ölçümler aracılığıyla örneklem belirlenebilmektedir. Evrenin büyüklüğünün bilindiği durumlarda en yaygın kullanılan formül şöyledir (Naing vd., 2006):

$$n = \frac{N t^2 pq}{d^2 (N-1) + t^2 pq} \quad (2.1)$$

Bu formülden elde edilen değer, çalışmanın niceliksel boyutunu, yani örnek büyüklüğü için gerekli olan alt sınırı göstermektedir. Bu çalışmada araştırma sahası olarak belirlenen Kadıköy ve Sultanbeyli ilçelerinde örneklem alınacak olan hedef kitleyi; belediye başkan yardımcıları, belediye meclis üyeleri, müdürler, müdür yardımcıları ve memurlar oluşturmaktadır. İçinden örneklem alınacak olan evrenin büyüklüğü ise Kadıköy’de 539 kişiyken, Sultanbeyli’de 257 kişidir. Bu kapsamda hem Sultanbeyli hem de Kadıköy belediyelerindeki hedef kitle arasından alınan örneklem şöyledir:

- **Kadıköy Belediyesi’nden alınacak örneklem için;**

$$\text{Örnek Kütle (n)} = \frac{539 (1,96)^2 (0.10*0.90)}{(0.05)^2 (539-1) + (1,96)^2 (0.10*0.90)} : 110,18 \cong 110$$

- **Sultanbeyli Belediyesi'nden alınacak örneklem için;**

$$257 (1,96)^2 (0.06*0.94)$$

$$\text{Örnek Kütle (n)} = \frac{257 (1,96)^2 (0.06*0.94)}{(0.05)^2 (257 - 1) + (1,96)^2 (0.06*0.94)} :68,02 \cong 68$$

Formül yardımıyla elde edilen değerlere göre, anket için gerekli olan katılımcı sayıları yukarıdaki gibidir. Ancak saha çalışması esnasında bu sınırın üzerinde katılımcıya ulaşılmıştır. Buna göre çalışmaya Kadıköy'den **125**, Sultanbeyli'den ise **70** kişi katılmıştır. Bunun yanında çalışmanın nitel verilerini toplamak için iki belediyeden ulaşılabilen 9 kadın meclis üyesi ve 1 kadın belediye başkan yardımcısı olmak üzere toplamda 10 katılımcıyla görüşme yapılmıştır.

2.3.2. Araştırmanın Modeli (Deseni)

Bu çalışmada kadınların sembolik temsiline yönelik sırayla iki ayrı türde veri toplanmıştır. Hem nitel hem nicel veri ve analizlerin bir arada kullanıldığı bu araştırma bir karma yöntem araştırmasıdır. Karma yöntemler açık uçlu soruları içeren nitel yöntemler ve kapalı uçlu soruları içeren nicel yöntemler ile verilerin toplanması, uygun yöntemlerle analiz edilmesi ve bütünleşmiş bir şekilde sunumunu içermektedir (Creswell, 2014: 217). Edmonds ile Kennedy (2017) karma yöntemlerde araştırmacıların yapıları daha derin ve detaylı incelediklerini, dolayısıyla nitel ve nicel yöntemin birbirini tamamladıklarını belirtmişlerdir. Karma yöntem desenleri arasında; paralel, ardışık, eşzamanlı üçleme, eşzamanlı iç içe, sıralı açıklayıcı ve sıralı keşfedici desen şeklinde popüler karma model çeşitleri bulunmaktadır (Creswell vd., 2003; Tashakkori ve Teddlie, 1998).

Bu çalışmada ise karma yöntemlerden sıralı açıklayıcı (Explanatory) karma desen kullanılmıştır. İki aşamalı olan bu desende belirli bir sıralama takip edilir. Öncelikle nicel veriler toplanıp analiz edilir. Ardından nicel verileri açıklamak ve ayrıntılı incelemek için nitel veriler toplanıp analiz edilir. Dolayısıyla bu desen, nicel bir çalışmada ortaya çıkan önemli sonuçları daha detaylı bir biçimde açıklamak için nitel verilerden destek alındığı durumlarda tercih edilir (Creswell ve Plano-Clark, 2007). Buna göre açıklayıcı karma desenli çalışmaların temeli nicel bulgular üzerine kuruludur, nitel bulgular ise ikincil bir rol oynar (Büyüköztürk vd., 2011). Tüm bu detaylar ışığında bu çalışmada, belediyedeki yönetici ve memurların tokenizme yönelik tutumlarını içeren veriler, öncelikle nicel yöntemler ile toplanıp analiz edildikten sonra ortaya çıkan bulguları doğrulamak,

desteklemek ve güçlendirmek için nitel veriler toplanıp çözümlenmiştir. Böylece nicel ve nitel yöntemin entegre edildiği bu çalışmada analiz bulguları farklı veri türleriyle zenginleştirilmiştir.

Bu karma yöntem araştırmasının ilk basamağı için nicel model çeşitlerinden tarama modeli kullanılmıştır. Tarama modelinin kullanıldığı araştırmalarda, genellikle geniş bir kitleden araştırmacı tarafından belirlenen cevap seçenekleri kullanılarak bilgi toplanır. Bu model kapalı uçlu sorular ile örneklemden toplanan verilerden yola çıkarak evrenin tutumları, davranışları ve karakterleri hakkında fikir sahibi olmayı sağlamaktadır (Creswell, 2012: 21). Genellikle tarama çalışmalarında araştırmacılar, görüşlerin ve özelliklerin neden kaynaklandığından çok örneklemden bireyler açısından nasıl dağıldığıyla ilgilenmektedir (Fraenkel ve Wallen, 2006). Bu yaklaşım iki farklı belediyede kadınların temsiline yönelik tokenist (simgeci) tutumların dağılımı hakkında fikir sahibi olmayı ve bu sonuçların evrene ne düzeyde genellenebileceğini göstermek amacıyla tercih edilmiştir.

Karma yöntem araştırmasının ikinci basamağı ise nitel model çeşitlerinden *fenomenolojik* yaklaşım ile tasarlanmıştır. Fenomenoloji, insanların belirli bir fenomen veya kavramla ilgili anlayışlarını, duygularını, bakış açıları ve algılarını ifade etmelerini sağlayan ve bu fenomeni nasıl deneyimlediklerini tanımlamak için kullanılan nitel bir araştırma yöntemidir (Rose vd., 1995: 1124). En geniş ifadeyle fenomenoloji tek bir kişiye ait olan yaşanmış deneyimlerin toplamına atıfta bulunur (Giorgi, 1997: 236). Kadın belediye meclis üyelerinin ve kadın belediye başkan yardımcılarının belediyede tokenizme yönelik görüşlerini ve deneyimlerini ortaya çıkarabilecek en uygun yaklaşım olarak açık uçlu soruların kullanıldığı fenomenolojik model tercih edilmiştir.

2.3.3. Araştırmanın Verileri

Bu çalışmada öncelikle İstanbul ilçelerine yönelik veriler ve ardından da örnekleme oluşturan Kadıköy ile Sultanbeyli ilçelerine yönelik veriler kullanılarak analizler yapılmıştır.

i. Kadıköy ve Sultanbeyli İlçelerine Yönelik Veriler

Çalışmada kullanılan bu veriler açık uçlu ve kapalı uçlu sorularla toplanmıştır. Bunun 4 alt boyuttan oluşan bir ölçek hazırlanmıştır. Bu kapsamda her iki belediyedeki katılımcılardan elde edilen veriler şöyledir:

- Katılımcıların sosyo-ekonomik ve demografik özellikleri
- “Toplumsal Cinsiyet Eşitliğine Yönelik Tutumlar”
- “Genel Yönetimlerdeki Kadın Temsiline Yönelik Tutumlar”
- “Yerel Yönetimlerdeki Kadın Temsiline Yönelik Tutumlar”
- “Yerel Yönetimlerde Cinsiyete Bağlı Tokenist Tutumlar”
- Kadın katılımcıların “Görüşme Formu”nda yer alan açık uçlu sorulara sözlü olarak verdikleri yanıtlar

ii. *İstanbul İlçelerine Yönelik Veriler*

Yapılan çalışmada (Madleňák ve Chorvát, 2022: 140) daha genç, daha eğitimli ve daha varlıklı seçmenlerin payının yüksek olduğu mekânlarda sadece seçmenlerin kadın adayları destekleme istekleri değil, kadınların siyasete girme isteklerinin de daha yüksek olabileceği öne sürülmüştür. Bu doğrultuda çalışmanın dördüncü bölümünde kullanılan 18 değişken, İstanbul ilçelerine ait *sosyo-ekonomik, politik ve demografik* verilerden oluşmaktadır (Tablo 1).

Politik göstergelerden “*kadınların yerel siyasete katılım oranı*” için yerel yönetimlerin en üst mevkisi olan belediye başkanlığı verisi de kullanılmak istenmiştir. Ancak İstanbul’un yalnızca bir ilçesinde belediye başkanlığı makamında kadının yer aldığı görülmektedir. Bu sebeple politik göstergelerden “*kadınların yerel siyasete katılım oranı*” 2 bileşenden oluşmaktadır. Bu bileşenler 2019’da yerel yönetimlerde seçilen kadın belediye başkan yardımcısı oranı ve kadın belediye meclis üyesi oranıdır. Bu iki verinin ortalaması alınarak temel bir gösterge oluşturulmuştur. Böylece yerel yönetime ait birimleri içeren bir politik katılım göstergesi elde edilmiştir. Bunun yanında kadınların yerel siyasete katılımı ile ilçe belediyelerindeki siyasi parti arasında ilişki kurulması için İstanbul’un 2019 yerel seçim sonuçlarında temel partilerin aldığı oy oranları kullanılmıştır.

Tablo 1.

Değişkenlere ait bilgiler

DEĞİŞKENLERİN KATEGORİLERİ		DEĞİŞKENLER	YIL
Politik Veriler		Kadınların Yerel Siyasete Katılımı(%)	2019
		İlçe Belediyelerindeki CHP oy oranı(%)	
		İlçe Belediyelerindeki AKP oy oranı(%)	
		Yönetişim ve Saydamlık Endeksi	2018
Sosyo-Ekonomik Veriler	Eğitim Verileri	Okuma-yazma bilen kadınlar(%)	2020
		Lise Mezunu Kadınlar(%)	
		Üniversite Mezunu Kadınlar(%)	
		Lisansüstü Mezunu Kadınlar(%)	
Kadınların Ortalama Eğitim Süresi			
		Kadın ve Erkek Arasında Ortalama Eğitim Süresi Farkı	
	Ekonomik Hayat ve Kaynaklara Erişim Verileri	İş Yeri Sahibi Kadınlar(%)	2020
		Özel Sektörde Çalışan Kadınlar(%)	
		Kamuda Çalışan Kadınlar(%)	
	Sosyal Göstergeler	Sosyal Kapsama Endeksi	2018
Demografik Veriler	Doğum İstatistikleri	Genel Doğurganlık Hızı (‰)	2020
		Kaba doğum Hızı (‰)	
		Toplam Doğurganlık Hızı (‰)	
		Ortalama Hanehalkı Büyüklüğü (%)	

Bazı çalışmalarda parlamenter ve yerel yönetimde cinsiyet eşitliğinin güçlendirilmesinin, kurumları şeffaf ve hesap verebilir hale getirdiği tespit edilmiştir. Kadın yöneticilerin denetimindeki siyasal yapılarda yolsuzluğun azaldığı ve şeffaf yönetimin geliştiğine yönelik algılar uluslararası literatürde en çarpıcı örneklerle karşımıza çıkmaktadır (Araujo ve Tejedo-Romero, 2017; Best ve Williams, 1990; Deaux ve Lewis, 1984; Rheinbay ve Chêne, 2016; UNDP, 2016). Türkiye'nin bu algıyla paralellik gösterip göstermediği henüz bilinmemekle birlikte bu uluslararası tecrübeleri dikkate almak daha nitelikli siyasi yapılar inşa etmemizi sağlayacaktır. Buradan yola çıkarak en son yayınlanan İnsani Gelişmişlik Endeksi bileşenlerinden *Yönetişim ve Saydamlık Endeksi* analize dâhil edilmiştir. Bu endeksin içeriğinde; belediye bilgi paylaşımı ve saydamlık endeksi, belediyeye erişim endeksi, belediye sosyal medya kullanım endeksi, gizli vatandaş endeksi ve seçimlere katılım oranı gibi alt bileşenler bulunmaktadır. Bir diğer değişken olan *Sosyal Kapsama Endeksi* ise başta kadın olmak üzere çocuk, genç, hasta, yaşlı ve mültecilere yönelik faaliyetleri içeren raporlardan elde edilmiş bir endeks olduğu için bu

veriye de yer verilmiştir. Genel itibariyle İnsani Gelişmişlik Endeksinin alt bileşenlerinden elde edilen “Sosyal Kapsama Endeksi” ile “Yönetişim ve Saydamlık Endeksi” analize dâhil edilmiştir.

Kadınların ekonomik hayat ve kaynaklara erişimi, cinsler arası eşitsizliği azaltıcı ve kadının konumunu güçlendirici bir etki sağlamaktadır. Bu bağlamda fırsat eşitliğini sağlayan ekonomik hayata erişim göstergeleri ile kadınların politik katılımı arasında ilişki kurulmuştur. Bu ilişkiyi ölçebilmek için kadın istihdamını belirten “*kamuda ve özel sektörde çalışan kadın oranı*” ile kadın girişimciliğini belirten “*iş yeri sahibi kadın oranı*” analize dâhil edilmiştir. Bu ekonomik hayat verileri oran olarak (100 erkeğe karşılık kadın sayısı) verilmiştir.

Kadının işgücüne katılımını etkileyen eğitim düzeyi, doğurganlık hızı, kültürel değerler gibi birtakım faktörler bulunmaktadır. Bu faktörleri aşip işgücüne katılabilen kadınlar, bilgi birikimini sağlayıp, deneyim kazanmanın yanı sıra ekonomik konum ve statüsünü güçlendirdiğinden dolayı siyasete katılımın önündeki bariyerleri de aşmayı başarmaktadır. Doğurganlık hızı aynı zamanda söz konusu olan bölgenin sosyo-ekonomik ve kültürel gelişmişlik düzeyleri ile ilişkilidir. Şehirleşme süreci, eğitim, iş hayatı gibi faktörler doğurganlık sürecini dönüştürmektedir (Demirdirek ve Şener, 2014: 39). Bu bakımdan doğum istatistiklerinden “*genel doğurganlık hızı, kaba doğum hızı, toplam doğurganlık hızı*” ve demografik göstergelerden “*ortalama hanehalkı büyüklüğü*” analize dâhil edilmiştir.

Kadının toplumsal konumunu belirleyen, statüsünü güçlendiren ve iş gücüne katılımını etkileyen göstergelerden biri de eğitim seviyesidir. Bu bağlamda kadının eğitim durumu ile kadınların politik katılımı arasında ilişki kurularak, farklı eğitim kademelerinde yer alan kadın oranları analize dâhil edilmiştir. Bu eğitim göstergeleri arasında “*okuma-yazma bilen kadın oranı; lise, üniversite ve lisansüstü mezunu kadın oranı, kadınların ortalama eğitim süresi, kadın ve erkek arasında ortalama eğitim süresi farkı*” bulunmaktadır.

Verilerin standardize edilmesi için değişkenler oran cinsinden hesaplanmıştır. Kadınların ortalama eğitim süresi yıl olarak verilmiştir. Değişkenlerin üretilmesinde yararlanılan formüller de aşağıdaki gibidir (Tablo 2).

Tablo 2.

Değişkenlerin elde edilmesinde kullanılan formüller

Değişkenler	Formüller	Değişkenin Birimi
Kadınların Yerel Siyasete Katılımı	(Kadın belediye meclis üyesi oranı + Kadın başkan yardımcısı oranı) / 2	Oran
İlçe Belediyelerindeki Siyasi Parti	2019 yerel seçimlerinde partilerin aldığı oy oranları	Oran
Okuma-yazma bilen kadınlar	6+ yaş kadın okuma yazma bilen sayısı/ 6+ yaş toplam okuma yazma bilen sayısı	Oran
Lise Mezunu Kadınlar	20+ kadın lise mezun sayısı/20+ toplam lise mezun sayısı	Oran
Üniversite Mezunu Kadınlar	25+ kadın üniversite mezun sayısı/ 25+ toplam üniversite mezun sayısı	Oran
Lisansüstü Mezunu Kadınlar	25+ kadın lisansüstü mezunu sayısı / 25+ toplam lisansüstü mezunu sayısı	Oran
Kadınların Ortalama Eğitim Süresi	Her kademedен alınmış ortalama eğitim yılıdır	Yıl
Kadın ve Erkek Arasında Ortalama Eğitim Süresi Farkı	Erkeklerin ortalama eğitimi - kadınların ortalama eğitimi	Yıl
İş Yeri Sahibi Kadınlar	18+ kadın iş yeri sahibi oranı /18+ erkek iş yeri sahibi oranı: (100 erkeğe karşılık kadın sayısı)	Oran
Özel Sektörde Çalışan Kadınlar	18+ kadın özel sektör çalışanı oranı /18+ erkek özel sektör çalışanı oranı: (100 erkeğe karşılık kadın sayısı)	Oran
Kamuda Çalışan Kadınlar	18+ kadın kamu çalışanı oranı / 18+ erkek kamu çalışanı oranı: (100 erkeğe karşılık kadın sayısı)	Oran
Genel Doğurganlık Hızı	Canlı doğum sayısı/15-49 yaş kadın sayısı*1000	Oran
Kaba doğum Hızı	Canlı doğum sayısı/yıl ortası nüfus*1000	Oran
Toplam Doğurganlık Hızı	S x15-49 yaş arası (1.hız+2.hız+3.hız+4.hız+5.hız+6.hız+7.hız) / 1000 (s=sınıf aralığı)	Oran
Ortalama Hanehalkı Büyüklüğü	Toplam nüfus / toplam hanehalkı sayısı	Oran

2.3.4. Araştırmanın Veri Toplama Araçları ve Süreci

Araştırma sahasını oluşturan Kadıköy ve Sultanbeyli belediyelerinde veri toplama aracı olarak anket ve görüşme formu tekniklerinden yararlanılmıştır. Anket, herhangi bir konuda yapmayı düşündüğümüz araştırmayla ilgili olarak belirlemiş olduğumuz problem ve alt problemlere bağlı olarak araştırma grubumuzda yer alan bireylere sorular yönelterek veri topladığımız bir tekniktir. Anket tekniğiyle, insanların davranışları, üretim performansları, bilgi düzeyleri, herhangi bir konudaki duyguları, görüşleri, tutumları,

inançları, tatmin ve memnuniyet düzeyleri, uygulanan bir politika ya da programın işleyen ya da işlemeyen yanları gibi daha sayamayacağımız pek çok konu hakkında bilgi ve fikir sahibi oluruz (Baştürk ve Taştepe, 2013: 249-250). Görüşmeler ise katılımcıların bir konuya yönelik duygu ve düşüncelerini anlatma aracıdır. Görüşmeler aracılığıyla deneyimler, tutumlar, düşünceler, niyetler, yorumlar, tepkiler ve zihinsel algılar gibi gözlem sırasında toplanamayan bilgiler anlaşılmaya çalışılır (Yıldırım ve Şimşek, 2013: 148). Araştırmanın amacı doğrultusunda veri toplama araçlarından anket ve mülakatlar kullanılarak birincil veriler toplanmıştır.

Anket verileri 20 Haziran-28 Temmuz 2021 tarihleri arasında toplam 14 kez sahaya çıkılarak toplanmıştır. Katılımcıların anketi derecelendirme süresi ortalama 8 dakika sürmüştür. Katılımcılarla yapılan mülakatların süresi ise 45 dk ile 65 dakika arasında değişmektedir. Anketler yüz yüze toplanırken, görüşmeler online ortamda yapılmıştır. Mülakatlar sırasında katılımcılara görüşme sorularının yanıtlarını ses kaydı alınarak kaydedilmek istendiği belirtilmiştir. Bunu onaylayanların yanıtları ses kaydıyla, onaylamayanların yanıtları ise not alınarak toplanmıştır.

Araştırmanın ikincil verilerini oluşturan İstanbul ilçelerine yönelik göstergeler ise Yanındayız Derneği'nin yayınladığı Toplumsal Cinsiyet Eşitliği Endeksinin alt bileşenlerinden, Yüksek Seçim Kurulu'nun yerel seçim sonuçlarından ve Türkiye İstatistik Kurumu'dan elde edilmiştir.

2.3.5. Ölçme Aracının Hazırlanması

Siyasette azınlıkta olan kadın bireylerin sembolik görünümleri üzerinden yürütülen tartışmalar çok ileri bir boyuta taşınamamıştır. Kadınlar siyasette sembolik olarak mı varlık sürdürüyor, yoksa kadınların yönetime katılımını ve yönetimde özne olmalarını destekleyen tutumlar mı hüküm sürmektedir? Bu soruya yanıt arayan ve özellikle de yerel yönetimde kadına verilen rolün niteliğini inceleyen çalışmalar çok kısıtlıdır. Bu bağlamda siyasi mekânlarda tokenist (simgeciliğe) tutumları incelemek amacıyla bir likert tipi ölçek geliştirilmiştir.

Ölçek hazırlanırken Büyüköztürk'ün (2005) önerdiği 4 adımlı süreç seyredilmiştir:

1. Problemin tanımlanması
2. Madde yazma
3. Uzman görüşü alma

4. Ön uygulama yapma

Bu bağlamda öncelikle çalışmanın başında belirlenmiş olan probleme yönelik araştırmalar ve geliştirilmiş olan anketler incelenmiştir. Diğer taraftan daha önce sembolik tutumun ölçüldüğü bir çalışmanın ve anket formunun hazırlanmamış olması ölçek geliştirmede güçlükler yaratmıştır. Ancak yapılan bir çalışmada sembolik temsilin farklı yönlerini ölçmeye yardımcı olabilecek bir dizi göstergeden yararlanılmıştır. Siyasi mekânlarda tokenizmin varlığını inceleyen bu çalışmada özellikle tokenizm teorisinin (Kanter, 1977a) 3 boyutu ve bu boyutların açıklamaları² dikkate alınmıştır.

1. Performans baskısı
2. Yükseltilmiş sınırlar
3. Rol kuşatması (asimilasyon)

Sunulan bu çerçevede bir mekândaki kadınlara (yahut dezavantajlı gruba) yönelik tokenizm semptomlarını ortaya çıkarmanın mümkün olduğu öne sürülmüştür. İncelenen bu göstergeler dikkate alınarak, anket içerisinde tokenizmi açığa çıkarmayı sağlayan maddelere yer verilmiştir. Bu bağlamda 4 boyuttan ve toplam 56 tutum ifadesinden oluşan kapsamlı bir anket geliştirilmiştir. Anketin alt boyutları; toplumsal cinsiyet eşitliğine, kadınların genel ile yerel yönetimlere katılımına ve kadınların yerel yönetimde simgeselliğine yönelik tutumları içermektedir. Bu madde havuzu içerisinde performans baskılarını, baskınlar ile simgeler arasında inşa edilmiş yüksek sınırları ve erkeklerin kadınlara yönelik belirlediği rolleri bulunduran ifadeler yer almaktadır. Oluşturulan bu madde havuzu danışman tarafından incelenerek karşılıklı olarak tartışılmış ve maddeler yeniden düzenlenmiştir. Daha sonra araştırmacının ikamet ettiği Gaziosmanpaşa Belediyesi'yle iletişime geçilip yüz yüze ön görüşme yapılarak 3 uzmandan maddelerin değerlendirilmesi istenmiştir. Uzmanlarla yapılan ön uygulamalar ve alınan geri bildirimler doğrultusunda madde havuzu tekrardan şekillendirilmiştir. Konuya ilişkin yararlanılacak örnek çalışma kısıtlılığı, alanda tokenizmi inceleyen ilk örneklerden olması ve araştırmacının tecrübesizliği nedeniyle geliştirilen ölçeğin doğal olarak bazı teknik kusurlar barındırmasının kaçınılmaz olacağını belirtmekte de fayda vardır.

² Detaylı açıklamalar için s. 36-37'ye bakınız.

2.3.6. Araştırmanın Geçerlilik ve Güvenilirliği

Geçerlilik ve güvenilirlik bir çalışmada kullanılan yöntemin veya testin ölçülmek isteneni ne kadar iyi ölçtüğünü gösterir. Araştırmada güvenilirliği ve geçerliliği sağlamanın amacı, esas olarak verilerin sağlam ve tekrarlanabilir olmasını ve sonuçların doğru olmasını sağlamaktır (Mohajan, 2017: 2). Bu bağlamda karma desenli bu araştırmanın önce nicel, ardından da nitel boyutunun geçerlilik ve güvenilirliği ele alınmıştır.

Karma desenli bu araştırmanın ilk basamağında anketler kullanılmıştır. Bir anket aracındaki puanların geçerliliğini belirlemek, bu aracın araştırmada kullanmak için iyi bir araç olup olmadığını belirlemeye yardımcı olur. Bu bağlamda anketlerin geçerliliğini kontrol etmek için Cronbach Alpha değeri hesaplanmıştır.

Geliştirilen ölçek maddelerinin araştırmalarda kullanılabilmesi için kimi çalışmalarda Cronbach Alpha değerinin 0,60 üzerinde, kimi çalışmalarda ise 0,70 ve üzerinde olması gerektiği belirtilmiştir (Tavşancıl, 2002). Her ölçeğin kendi içerisinde iç tutarlılığını hesaplamak için Cronbach's Alpha güvenilirlik analizi yapılmıştır. Nihayetinde Alpha iç tutarlılık katsayısı 1'e yaklaştıkça güvenilirliğin de arttığı kabul edilmektedir. Bu önbilgiler kapsamında yapılan analize göre Kadıköy Belediyesi'nde derecelendirilen tüm ölçeklerin ve alt boyutların iç tutarlılık katsayısı 0,70 ile 0,83 arasında değiştiği görülmektedir. Buna göre anketi oluşturan 1. ölçeğin ve 4. ölçeğin altboyutlarının (4a-4b-4c) oldukça yeterli düzeyde ($0,60 \leq \alpha < 0,80$), 2. ve 3. ölçeğin ise yüksek düzeyde iç tutarlılığa sahip olduğu anlaşılmıştır ($0,80 \leq \alpha < 1,00$) (Tablo 3).

Sultanbeyli Belediyesi'nde derecelendirilen tüm ölçeklerin ve alt boyutlarının iç tutarlılık katsayısı ise 0,70 ile 0,84 arasında değiştiği görülmektedir. Buna göre anketi oluşturan 1. 3. 4. ölçeklerin ve altboyutlarının (4a-4b-4c) oldukça yeterli düzeyde ($0,60 \leq \alpha < 0,80$), 2. ölçeğin ise yüksek düzeyde iç tutarlılığa sahip olduğu anlaşılmıştır ($0,80 \leq \alpha < 1,00$). Bu durumda hem Kadıköy hem de Sultanbeyli Belediyesi'nde derecelendirilen ölçeklerin iç tutarlılığa, dolayısıyla da güvenilirliğe sahip olduğu sonucuna ulaşılmıştır ($\alpha > 0,70$) (Tablo 4).

Tablo 3.

Kadıköy Belediyesi'nde derecelendirilen ölçek maddelerinin iç tutarlık katsayıları

Ölçek Boyutları	N	Madde Sayısı	Cronbach's Alpha Değeri	Standartlaştırılmış Cronbach's Alpha	
1. Toplumsal Cinsiyet Eşitliği	125	10	0,766	0,783	
2. Kadınların Genel Siyasette Temsili	125	7	0,834	0,835	
3. Kadınların Yerel Siyasette Temsili	125	13	0,801	0,829	
4. Cinsiyete Bağlı Tokenizm	a. Performans baskıları	125	8	0,708	0,728
	b. Yükseltilmiş sınırlar	125	8	0,706	0,701
	c. Rol kuşatması	125	10	0,706	0,704

Tablo 4.

Sultanbeyli Belediyesi'nde derecelendirilen ölçek maddelerinin iç tutarlık katsayıları

Ölçek Boyutları	N	Madde Sayısı	Cronbach's Alpha Değeri	Standartlaştırılmış Cronbach's Alpha	
1. Toplumsal Cinsiyet Eşitliği	70	10	0,784	0,764	
2. Kadınların Genel Siyasette Temsili	70	7	0,840	0,845	
3. Kadınların Yerel Siyasette Temsili	70	13	0,773	0,785	
4. Cinsiyete Bağlı Tokenizm	a. Performans baskıları	70	8	0,724	0,730
	b. Yükseltilmiş sınırlar	70	8	0,715	0,720
	c. Rol kuşatması	70	10	0,708	0,719

Karma desenli bu araştırmanın ikinci basamağında da görüşmelerden elde edilen nitel veriler kullanılmıştır. Nitel bulgularda geçerlilik ve güvenilirlik şeffaflığı artırır ve araştırmacının yanlılığını azaltır (Singh, 2014). Geçerlilik, nitel araştırmanın güçlü yönlerinden biridir ve bulguların araştırmacı, katılımcı veya okuyucular açısından doğru olup olmadığını belirlemeye dayanır. Buna yönelik nitel araştırmacıların çok sık kullandığı, farklı bakış açıları sunan sekiz geçerlilik stratejisi önerilmiştir (Creswell ve Miller, 2000; Creswell, 2007: 250-253):

- 1- Tutarlı bir gerekçe oluşturmak için farklı veri kaynaklarından veya katılımcıların bakış açılarından kanıt elde edilmesini sağlayacak üçgenleme yapılması
- 2- Nitel bulguların doğruluğunu belirlemek için katılımcıların kontrolüne sunulması

- 3- Zengin ve yoğun açıklamalarla iletilen bulguların, okuyucuları ortama taşıyarak ortak deneyimler unsuru sağlaması
- 4- Araştırmacının yanlı olduğu durumların açık bir şekilde ifade edilmesi
- 5- Çalışmanın daha gerçekçi ve daha geçerli hale gelmesi için varsa araştırmanın genel bakış açısıyla ters düşen olumsuz bilgilerin de sunulması
- 6- Araştırmacının araştırma sahasında ayrıntılı bilgiler edinmek için uzun vakit geçirmesi
- 7- Akran kontrolü ile projenin doğruluğunun arttırılması
- 8- Tüm projeyi gözden geçirmek için çalışmaya dâhil olmayan bir dış denetçi tarafından projenin objektif bir değerlendirmesinin sağlanması

Creswell (2017: 253) nitel araştırmacıların herhangi bir çalışmada geçerliliği sağlamak için bunlardan en az ikisinin sağlanması gerektiğini belirtmiştir. Bu kapsamda 1, 2, 5, 7 ve 8. stratejiler bu çalışmada sağlanmıştır. Bu maddeler dikkate alındığında araştırmacının karma desen kullanarak nicel ve nitel veri kaynaklarına başvurması, katılımcıların çeşitlendirilmesi, bilgilerin doğruluğunun katılımcıların onayına sunulması, çalışmanın öne sürdüğü savı desteklemeyen bilgilere de yer verilmesi, çalışmanın birkaç akran ve bir dış denetçi kontrolünden geçirilmesi sonucu araştırmadaki nitel veri geçerliliğinin yeterli düzeyde sağlandığı söylenebilir.

Öte yandan bu çalışmada yalnızca kadınların temsil durumunun ele alınması, araştırmacının yanlı bir davranış sergilediğini değil, aksine incelediği mekanizmalarda kadınlara karşı yanlı bir tutumun var olup olmadığını ortaya koymak için yalnızca kadınlara odaklandığını belirtmekte de kuşkusuz fayda olacaktır. Buna ek olarak sembolik kadın temsilini inceleyen bu çalışmada verilerde oluşabilecek yanlılığın önüne geçilebilmesi için anketlerde hem kadınların, hem de erkeklerin görüşleri toplanarak, hedef kitlede de eşit bir dağılım sağlanmıştır. Mülakatların yalnızca kadınlarla yapılmasının nedeni ise geçmişte tokenizme yönelik bir deneyim yaşayıp yaşamadıklarını ortaya koymak amaçlıdır.

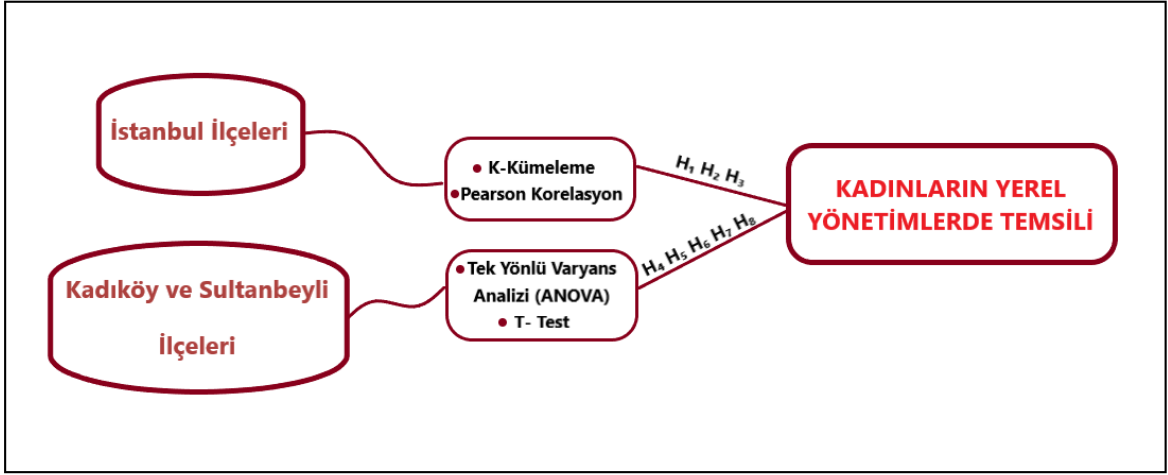
Nitel araştırmacılar, nitel bir anlatının doğrulanması ve değerlendirilmesine ilişkin içgörü sağlayan sesli söylemler kullanarak derin bilgi yapısını “anlamaya” çalışırlar. Bunun için araştırmacı, araştırma sırasında veya sonrasında katılımcıya “doğru mu anlıyorum?”, ya da “söylediklerinizden bunu mu anlamamız gerekiyor” diye sorarak bilginin geçerlik ve güvenilirliğinin artmasına katkı sağlamaktadırlar (Creswell, 2016:

243). Araştırmacı görüşmeler esnasında katılımcıların verdiği yanıtla ra “bunu mu söylemek istediniz?”, “cevabınızdan şunu mu anlamalıyız?” gibi sorular yönelterek, toplanan bilgilerin doğruluğunu her katılımcıya ayrı ayrı onaylatmıştır. Böylece katılımcıların cevapları herhangi bir yanlılık içermeden objektif haliyle doğrudan kaydedilmiştir.

2.3.7. Araştırmanın Veri Analiz Süreci

Bu araştırmada önce İstanbul ilçelerine yönelik veriler, ardından Kadıköy ve Sultanbeyli belediyelerine yönelik veriler analiz edilmiştir (şekil 1). İstanbul ilçelerine yönelik sosyo-ekonomik, politik, demografik göstergelere K- kümeleme analizi uygulanmıştır. Böylece İstanbul’da farklı altyapılara sahip ilçeler, benzerlik ve farklılıklarına göre gruplara ayrılıp karşılaştırmalar yapılmıştır. Ardından İstanbul’da birbirlerinden farklı alt yapıya sahip meknlerde Pearson Korelasyon analizi kullanılarak kadınların politik katılımı ile diğer değişkenler arasındaki ilişki dereceleri ve anlamlılıkları incelenmiştir.

Kadıköy ve Sultanbeyli Belediyelerinde toplanan anket formlarındaki verilerde iki alt seçenekli sorular için T-testi, ikiden fazla alt seçenekli sorular için Tek Yönlü ANOVA Testi kullanılarak katılımcıların özellikleri ve tutumları arasındaki farklılıklar ortaya konmuştur. Yani her belediye öncelikle kendi içerisindeki bireylerin özellikleri ve tutumları bakımından karşılaştırılmıştır. Ardından da her iki belediyedeki katılımcı grupların tutumları birbirleriyle karşılaştırılmıştır. Yapılan nicel analizler, tüm maddeleri eksiksiz dolduran katılımcıların anket formları üzerinden yapılmış olup, ölçeğin en az bir maddesini dahi boş bırakan katılımcılar değerlendirmeye alınmamıştır. Daha sonra kadın belediye meclis yeleri ve kadın belediye başkan yardımcılardan toplanan kadın temsilinde simgeselliğe (tokenizm) yönelik görüşler ve deneyimler ışığında nitel bulgular ortaya konmuştur. Araştırmanın nicel verileri SPSS 22.0 paket programıyla analiz edilmiştir. Çizilen haritalarda ise ArcGis 10.3 paket programı kullanılmıştır.

Şekil 1. Araştırmanın veri analiz ve hipotez doğrulama süreci

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

KAVRAMSAL VE KURAMSAL ÇERÇEVE

Yapılan araştırma kapsamında öncelikle *temsil* ve *siyasi temsil* kavramlarına yer verildikten sonra kadının siyasette sembolik temsilini ortaya koymayı sağlayacak kuramlara başvurulmuştur. Bunların başında gelen tokenizm kuramı, çalışmanın ana çerçevesini oluşturan temel kuramdır. Sosyal grup ayrımcılıklarıyla ilişkili bir kuram olduğu için kadınların sembolik temsilinde *tokenizmin* üzerinde durulmuştur. Bu kuram ise *cinsiyetin sembolik temsili* kuramına kapı aralamıştır. Çalışma konusu cinsiyeti merkeze alarak *feminist teori* perspektifiyle değerlendirileceği için feminist kuram bu çalışmada büyük bir önem arz etmektedir. Bu kuramın farklı zaman dilimlerinde yaşanan dalgalarında, kadınlar pek çok hak arayışında bulunmuştur. Feminist toplumsal harekette kadının toplumsal alandaki haklarının geliştirilmesi, genişletilmesi ve erkek iktidarının yıkılması amaçlandığından dolayı bu kuram tez araştırması kapsamında ele alınmıştır. Bu kavram ve kuramlar hakkında fikir sahibi olmak çalışma konusunun şekillenmesinde kuşkusuz faydalı olmuştur. Tüm bu kavram ve kuramların akışıyla beraber kadının yerel yönetimde sembolik temsili üzerinde durulmuştur. Çizilen bu kavramsal ve kuramsal çerçeveden yola çıkarak, yerel yönetim literatüründe kadının temsili ve kadının sembolik temsiline ilişkin alan yazın taranmıştır.

3.1 Temsil ve Siyasi Temsil Kavramları

Günümüzde yaygın olarak kullanılan temsil kavramının anlamındaki çeşitlilik, kullanım biçimleri ve teorileri tek bir tanıma indirgenemeyeceği için özet bir tanım vermek pek kolay değildir. Temsil kavramının önemi ve anlamına yönelik literatürde çeşitli görüşler bulunmaktadır. Bugün kullandığımız temsil kavramı, Romalıların “repraesentare” sözcüğünden türemiştir. Ancak “repraesentare” bugünkü anlamından çok daha farklı bir anlamda; daha önce olmayan bir şeyin ortaya konulması veya bir soyutlamanın bir nesnede somut hale getirilmesi anlamında kullanılmıştır. Modern anlamda ilk kez 13. ve 14. yüzyıllarda Latince’de, daha sonra ise İngilizce’de kullanılmaya başlanmıştır. Kilise Konseylerine katılmak üzere gönderilen kişiler ve İngiliz Parlamentosuna katılan kişiler temsilci olarak düşünölmeye başlanmıştır (Pitkin, 1967: 3).

Toplulukların, başkaları tarafından temsilinin gelişimi 13. yüzyılda dini ve laik mahkemelerin büyük toplantılarında gerçekleşmiş olsa da 13. yüzyıl boyunca “temsil” kavramı kesin bir siyasal anlam kazanamamıştır. Ortaçağlarda hem sivil hem de kanonist hukukçular arasında terim anlamının farklı bir dönüşüme uğraması sonucu onların çabaları ile modern anlamı nihayet ortaya çıkmıştır (Örs, 2006: 3-4). 14. yüzyılın başlarında İngiltere parlamentosunda temsilciler bölgeleri adına konuşmak ve yine bölgeleri adına alınan kararlara rıza göstermek için parlamentoya gelip, krala bölgelerinin sorunlarını anlatarak, bir bakıma onları temsil etmişlerdir. 14. yüzyılın sonlarına doğru benzer gelişmeler diğer Avrupa monarşilerinde görülmeye ve temsili kurumlar yönetim mekanizmasının bir parçası haline gelmeye başlamıştır. Ancak bu gelişmelerin demokrasinin bir ürünü olmadığı, feodal toplumlarda yaşandığı görülmektedir. Bu sebeple temsil, Dahl’in ifade ettiği gibi “demokrasinin bir icadı değildi, fakat Ortaçağ monarşik ve aristokratik devletlerin bir kurumu olarak gelişmişti” (Birch, 1971: 27-29).

Temsil kavramı, yalnızca politik ve politik olmayan durumlarda değil, aynı zamanda çeşitli şekillerde kullanılan tanıdık bir günlük yaşam kavramıdır. İnsanlar temsili bir örnekten bahsettiklerinde, 'temsilci' terimini bir satış temsilcisi veya yasal bir temsilciden bahsettiklerinde olduğu gibi kullanmazlar. Seçilmiş bir temsilciden veya bir temsili hükümet sisteminden bahsettiklerinde, terimin çağrışımları yine farklıdır. Bu kullanımlarda bazı ortak unsurlar olabilir (Birch, 1971: 13). Gerçek temsil, yalnızca belirli üyelerin grup adına hareket etme yetkisine sahip olduğu, ancak diğer üyelerin bulunmadığı durumlarda mevcuttur. Örneğin Hans Wolff, bir temsilciyi "davranış hakları ve görevleri gruba düşen kişi" olarak tanımlar. Buna göre bir temsilci, davranışının gruba atfedilmesi sonucu grup adına hareket eder (Pitkin, 1967: 40).

19. ve 20. yüzyılda ulusal temsili kurumlarla ilgili kamuoyundaki tartışmaların çoğu, yasama meclisinde kimin temsil edilmesi gerektiği ve neyin temsil edilmesi gerektiği soruları etrafında yoğunlaşmıştır. Temsil, akıllıca hareket eden ve siyaset hakkında ciddi düşünme yeterliliğine sahip olan (erkek, mülk sahibi, belirli ırksal veya etnik gruplarla), eğitilmiş vatandaşlarla sınırlandırılmalı mıydı, yoksa temsil tüm yetişkinleri kapsayacak şekilde genişletilmeli miydi? Bu tür sorular günümüzde, resmi anlamda evrensel oy hakkının (*bir kişi, bir oy*) kabulüyle çözülmüştür (Heywood, 2013: 157). Temsili hükümete ulaşıldıktan sonra, temsili meclisin oluşumu merkezi bir önem kazanmıştır. Temsili kurumlara sahip neredeyse tüm ülkeler genel oy hakkını benimsediği ve siyasi inançları hiç

ortak olmayan insanlar tarafından paylaşılan ortak bir inanç haline geldiği için bu temsil tartışmalarına olan ilgi, seçimlere ve seçilmiş temsilcilerin rolüne doğru kaymıştır (Birch, 1971: 50). Bu bağlamda kişisel çıkarların temsili; sınıf çıkarlarının temsili; bölgesel çıkarların temsili; görüşlerin temsili ve siyasi partilerin temsili gibi çeşitli temsil tartışmaları önem kazanmıştır (Birch, 1971: 40). Bu çerçeve doğrultusunda kimin/neyin temsil edileceğine yönelik farklı siyasi temsil görüşleri ortaya çıkmıştır.

3.1.1 Siyasi Temsil

Siyasi faaliyetin toplu bir karara varmak veya bir anlaşmazlığı çözmek amacıyla kurulan bir iletişim kanalı olduğu bilinmektedir. Siyasi temsilci ise, gelenek veya hukuk gereği, bir siyasi sistem içinde bir temsilci statüsüne sahip olan kişidir (Birch, 1971: 18). Buna göre siyasi temsilciler seçmenlerinin sözcüsü olarak hareket edip, onların sesini üst makama ulaştırma işlevi taşımaktadırlar.

Siyasi temsil kuramları birbiriyle rekabet içerisinde olan, her biri ideolojik ve politik varsayımlara dayalı çeşitli bakış açıları sunmaktadır. Teoriler birbirinden farklılık gösterse de nihayetinde siyasal temsilin dört bileşeni vardır: “temsil edenler” (temsilci, örgüt, hareket vb.); “temsil edilenler” (seçmenler); “temsilin nesnesi” (görüşler, bakış açıları, ilgi alanları, söylemler vb.); “temsil faaliyetinin gerçekleştiği ortam (siyasi bağlam). Siyasi temsil teorilerisyenleri genellikle bu dört bileşene ilişkin terimleri dikkate almaktadırlar (Dovi, 2017). Belirli temsil modelleri, temsilciler adına çok farklı davranışları dikte eder. Örneğin, seçilmiş politikacılar, bir seçim sırasında ana hatları çizilen ve seçmenler tarafından onaylanan politikalara ve konumlara bağlı olmalı mı, yoksa onların görevi, kamuoyuna önderlik etmek ve böylece kamu çıkarının tanımlanmasına yardımcı olmak mı? Aynı siyasi sistem içinde birden fazla temsil ilkesinin yer alması belki de tek bir modelin temsili hükümeti güvence altına almak için tek başına yeterli olmadığını göstermektedir (Heywood, 2013: 97). İnsanlarda temsil edildiği duygusunu veya inancını yaratan özdeşleşme duygusu; oy verme hakkı, parlamento binası, milli marş veya ulusal bayrak gibi çeşitli unsurlar olabilir. Yani, insanların temsil edildiklerine inanmaları için, somut bir şekilde temsil edilmesi gerekmektedir. Her biri temsilin bir veya birkaç boyutunu ele alan çeşitli siyasi temsil yaklaşımlarının ışığında; temsilin ne olduğu, temsilcinin kimi, neyi, nasıl ve ne kadar temsil ettiği sorularına yanıtlar aranmıştır (Örs, 2006: 7). Bu sorulara yanıtlayan çeşitli temsil kuramları bulunmaktadır. Fakat bu

çalışmanın temel ideali kadınların nitelikli bir temsile erişiminin sağlanması olduğundan dolayı niteliksel temsil kuramına değinilecektir.

3.1.2 Nitelikli Temsil Kuramı

Nitelikli temsil kuramı temsil edilenlerin düşüncelerini doğrudan yansıtan bir temsil etme biçimidir. Bu kuram temsilcinin temsil edilenler adına gerçekleştirdiği faaliyetlerin, ileri sürülen politika sonuçlarının, temsil edilenlerin çıkarlarına ne ölçüde hizmet ettiğiyle ilgilidir. Nitelikli temsil, temsil kuramının en önemli boyutu (Pitkin, 1967) veya temsil kuramının kalbi (Kurebwa, 2015: 53) olarak tanımlanmıştır. Bazı araştırmacılar bu temsil türünü, özünde kadınları temsil eden ve onlara duyarlı bir şekilde “hareket eden” temsil boyutu olarak tanımlamışlardır. Bunlar, kadınların çıkarlarını savunan yasaları başlatmak veya desteklemek ya da kadınlar adına bu tür terimlerle konuşmak gibi eylemlerdir. Bu tür 'kadın menfaatlerine' örnekler, çocuk bakım tesisleri, eşit işe eşit ücret, bireyselleştirilmiş sosyal haklar, kürtaj hakkı, özetle geleneksel olarak kadınlarla veya feminist bir çağrışımla ilgili konulardır. Ancak bu tür niteliksel temsil göstergelerinin, genellikle gelişmiş altyapıya sahip bir mekânın kadın politikacıları arasında görülmesi pek de şaşırtıcı değildir (Lombardo ve Meier, 2014: 142). Henüz her yönüyle gelişmiş bir altyapıya ulaşamayan, erkek egemen bir politik yapıya sahip mekânlarda ise niteliksel temsilden söz etmek pek mümkün değildir. Bu sorundan yola çıkılarak hazırlanan bu çalışma erkek tekelinde olan siyasi mekanizmalarda kadınların nitelikli bir temsile ulaşması gerekliliğini öne sürmektedir. Dolayısıyla kadınların siyasi temsili bağlamında olan bu çalışmanın kuramsal çerçevesinde nitelikli temsil kuramına da yer verilmiştir. Çalışmadaki nitelikli temsil sorununun yanı sıra bir diğer önemli sorun da kadınların nitelikli temsilden uzaklaştırılıp, tabiri caizse vitrin mankeni olarak değerlendirilmesidir. Böyle bir durumda kadının temsili sembolik olarak kalıp, önemli bir boyuta taşınmamıştır. Bu sorunun zihinlerde daha somut ve anlaşılır bir hale gelebilmesi için *cinsiyetin sembolik temsili* kuramından yararlanılmıştır.

3.1.3 Cinsiyetin Sembolik Temsili

Kadınların ve erkeklerin sembolik inşasına ilişkin literatür cinsiyet düzeninin (yeniden) üretimi için cinsiyetlendirilmiş sembollerin yaratılmasının, sürdürülmesinin ve kullanımının ne anlama geldiğine odaklanılmaktadır. Örneğin, erkeklere fiziksel güçleri ve onlara atfedilen sosyal değer nedeniyle ülkeyi savunma rolü verilirken, kadınlara ise destekleyici vatandaş rolü inşa edilmiştir. Bu araştırmalar, ulusların ve devletlerin inşa

edilişinde ve sürdürülmesinde erkek rolünün tipik olarak metonimik olduğunu ortaya koymaktadır; "Erkekler birbiriyle ve ulusal bütünle bitişiktir" (McClintock, 1995: 355).

Sembolik temsilin farklı bir işlevi de, kimlikleri içermeyi ve dışlamayı sağlamasıdır. Sosyal kimlikleri yansıtırken ve inşa ederken sembolik temsil sınırları belirler ve kimin dâhil edilip kimin dışlanacağını tanımlar. Bu sınırlara sosyalist devletlerin iletişimlerinde ve propagandalarında ortaya koydukları, genellikle tarlalarda veya fabrikalarda çalışan güçlü kadınları sembolize eden, devletin kendisini çalışan bir ulus olarak nasıl temsil ettiğini ve devletin kadınlardan ne beklediğini gösteren kadın imgeleri örnek verilebilir (Lombardo ve Meier, 2014: 32). Kimlik inşası tartışması ve grupların dışlanmasıyla ilgili çıkarımlarından yola çıkarak sembollerin ve sembolik temsilin objektif bir temsilden uzak olduğu söylenebilir.

Lombardo ve Meier'in çalışmasında da (2014) politik semboller olarak kadınların ve erkeklerin söylemsel inşası analiz edilmiştir. Böylece söylemlerin cinsiyeti nasıl temsil ettiği incelenerek "cinsiyetin sembolik temsili" ortaya konulmuştur. Bu çalışmaya göre kadınların veya erkeklerin inşa ettiği söylemler toplumsal cinsiyetin altında yatan bir kavramsallaştırmayı yansıtır veya temsil eder.

'Toplumsal cinsiyetin kurucu temsili' konusunda Judith Squires'in (2008) geliştirdiği teoriye göre, temsilciler kadınlar adına konuştuklarında 'kadınsı konunun inşasına katıldıkları' fikrini yansıtıyor. Bu bakımdan erkek temsilciler, kadınların çıkarlarını, toplumsal cinsiyet çerçevesinde ifade etme ve böylece toplumsal cinsiyeti kurucu bir şekilde temsil etme gücünü kullanmaktadırlar (Squires, 2008: 192-198). Bu durumda cinsiyetin sembolik temsiline işlevselliği ortaya çıkmaktadır. Sembolik temsilin karmaşık yapısı, teoriye yönelik tartışmaların sürmesi ve argümanın ölçülmesindeki çeşitli deneysel ve metodolojik zorluklar nedeniyle de literatür henüz gelişme aşamasındadır. Bu tez çalışması ise var olan tartışmalara eleştirel bir yaklaşım sergileyerek, karar alma organlarındaki sembolik kadın temsiline olumlu bir perspektif sağlamak yerine göstermelik bir temsil kimliğini baskıladığını öne sürmektedir.

Toplumsal cinsiyetin sembolik temsiline içeren simgeler siyasette önemli sembollerdir. Kadın ve erkeklerin belirli özelliklere ve rollere sahip sembolik birlikteliği genellikle erkek öznelerin yararına olmak üzere önemli siyasi sonuçlar doğurması (Lombardo ve Meier, 2014: 12) cinsiyetin sembolik temsiline kapı aralamaktadır. Kadınların yönetim organlarına kadın kimliğine yönelik olumlu imgeler çağrıştırarak

temsil edilenlerin tutumlarını etkilediği, diğer taraftan çağrıştırdığı imgelerle bulunduğu makama taraftar kazandırması gibi tartışmalar yerel yönetim organlarında sembol bireylerin varlığını göstermektedir. Yürürlükte olan bu olgulardan hareketle kadınların sembolik temsiline yönelik yapılan teorik çalışmalar araştırmanın sorununu ortaya çıkarmaktadır. Bunun yanı sıra günümüzde pek kullanılmayan, ancak araştırma probleminin anlaşılmasına hizmet edecek olan *tokenizm* kuramının üzerinde durulmuştur.

3.2 Tokenizm Kavramı ve Kuram

Tokenizm kavramı Rosabeth Moss Kanter'in 1977 yılında yaptığı çalışma³ ile birlikte yaygın olarak kullanılmaya başlanmıştır. Token (simge) terimi insanlara karşı ayrımcılık yapmadığını kanıtlamak ve eşitlik izlenimi vermek amacıyla işe alınan kişileri (genellikle kadın veya azınlık kesimi) ifade etmek için kullanılmaktadır. Rosabeth Kanter, geleneksel olmayan işlerde çalışan kadınların işteki olumsuz deneyimlerinin birçoğunu, özellikle eşit başarıyı yakalayamamalarını, onların token durumunda (erkek egemen bir iş yerinde, düşük oranda) olmalarına bağlamıştır (Kumkale, 2019: 3-4). Ayrıca içerideki baskın gruptakiler tarafından simge bireylerin tam üye olmalarına asla izin verilmemektedir. Hatta kendileri için belirtilen özel "niş" ten çok uzaklaşırlarsa gruptan çıkarılabilmektedirler. Burada kadınlara düşen görev: baskınları kötü göstermemektir (Zimmer, 1988: 65). Bu durum erkeklerin sahiplendiği dünyaya giren simge bireylerin, toplum katmanlarında bulunan kadınlara katkı sağlamaktan ziyade; kadınları dezavantajlı bir konuma getirmektedir. Çünkü kadınlar özne olmaktan uzaklaştırılıp simgeleştirildikleri için yetkileri kısıtlanmıştır.

Tokenizm; ırkçılık, cinsiyetçilik vb. gibi çeşitli ayrımcılık biçimlerinin pusuya yattığı tüm olası yerlerde mevcuttur (Hunt, 2004). Erkeklerin hâkimiyet alanına giren kadınlar, genellikle tokenizmin dinamikleriyle karşılaşmaktadırlar. Grup içindeki cinslerin eşit olmayan sayılardan oluştuğu bir durumda "*cinsiyet ayrımcılığı*" olarak tanımlanan gayri resmi faktörler devreye girerler. Göstergencilik getirdiği eşit katılım kısıtlamaları, örgütün bir kadını sergileme amacıyla "boş" bir işe yerleştirme niyeti olmasa bile böyle bir durumu ortaya çıkarabilmektedir (Kanter, 1977a: 439). Kanter'in önemli bir perspektif kazandırdığı bu terim çeşitli alanlarda kullanılmıştır. Örneğin Jeffrey Riemer tokenizm kavramını, inşaat ticaretindekilerin iş sahibi olmak amacıyla vasıfsız ve "esas olarak kadın oldukları için" işe alınan simgesel kadınları tanımlamak için kullanmıştır (Zimmer, 1988:

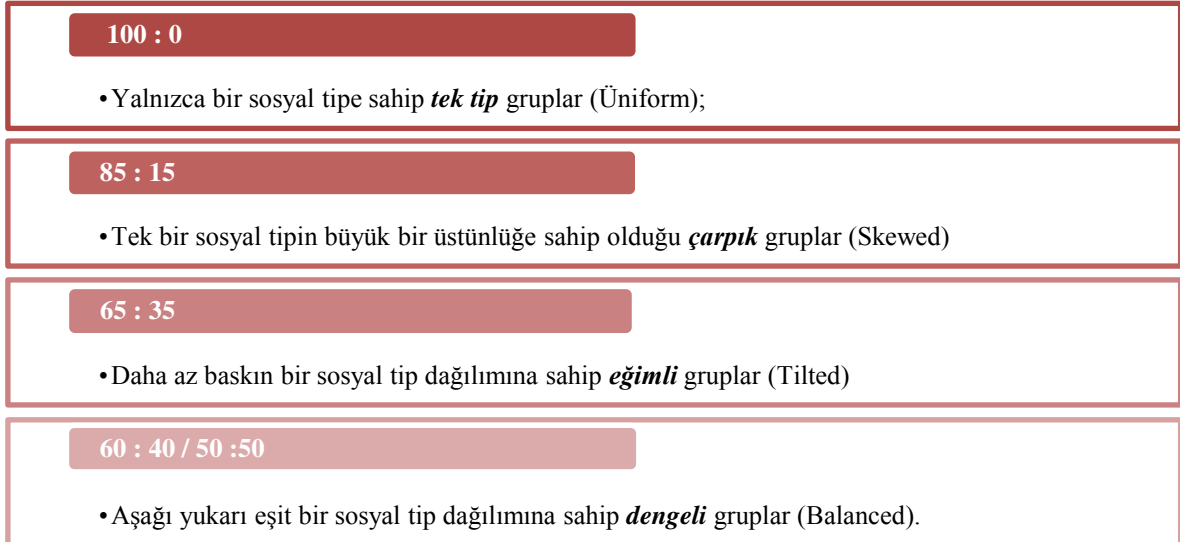
³ Men and Women of the Corporation

65). Bu durumda simgeler üzerinden göstermelik ya da sembolik bir çaba pratiğe dönüşmektedir.

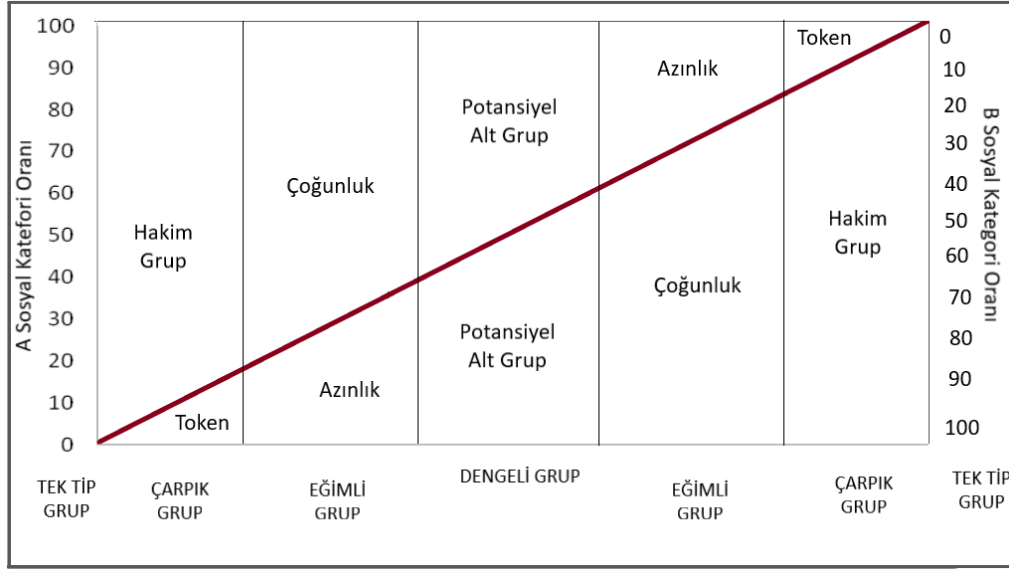
Kanter'in görüşü aynı zamanda *cinsiyetin rolünün* altını çizmektedir. Özellikle, toplumdaki kadınları ve erkekleri farklılaştıran şeyin kadın cinsiyeti ve bununla ilişkili toplumsal cinsiyet rolleri olduğunu kabul etmesine rağmen, kadınların simgeselliğinin kadınlıktan ziyade onların "**enderlik ve kıtlıklarını**" yansıttığını savunmaktadır (Kanter, 1977b: 207). Aynı zamanda özellikle cinsel imaların kadın simgelerini dışlamaya ve aşağılamaya nasıl hizmet ettiğine dikkat çekmektedir (Kanter, 1977b: 968).

Kanter (1977b: 966) bu çalışmasında, sayısal olarak çokluğun veya "*baskınların*" grup kültürünü kontrol ettiğini; sayısal olarak az olanın veya "*simgelerin*" ise sosyal kategorilerinin sembolik temsilcilerine indirgenildiğini savunmaktadır. Tokenizm teorisine göre bir örgütte oransal olarak %15'in altında olan azınlık grubun üyeleri (Şekil 2 ve 3); "*performans baskısı, yükseltilmiş sınırlar ve rol kuşatması (asimilasyon)*" gibi pek çok güçlük yaşamaktadır (Datta ve Bhardwaj, 2015).

Kanter, dört farklı çoğunluk-azınlık dağılımından oluşan bir tipoloji oluşturmuştur (Childs, 2008: 109):

Şekil 2. Kanter'in tokenizm tipolojisi (Rakamlar sosyal grupların oranlarını ifade etmektedir.)

Şekil 3. Sosyal kategori temsil oranları ile grup sınıflaması

Kaynak: Kanter'den (1977b: 967) uyarlanmıştır.

Performans baskıları: Token bireyler tipik olarak işlerini baskınlardan farklı sembolik koşullar altında gerçekleştirirler. Tokenler yüksek görünürlüğe sahip olduğu için yüksek bir performans baskısı altındadırlar: Baskınları kötü göstermemek. Performans baskılarına maruz kalan token birey, görünürlüğünü sınırlama ya da görünürlükten yararlanma arasında seçim yapmaktadır. Tüm gözler simge bireyin üzerinde olduğundan dolayı, bu bireylerden baskınları "iyi göstermek" için herkesten daha iyi bir performans sergilemeleri beklenmektedir. Böyle örgütlerde yöneticiler, kadınların çok hızlı ilerlemesinden ve erkeklerin önlerine atlayabileceğinden dolayı endişelidir. Bu durum bazı kadınlarda da görünürlük korkusu yaratmıştır. Bu kadınlar ise çatışmalardan, risklerden veya tartışmalı durumlardan kaçınmak için toplumsal görünürlüklerini sınırlandırmışlardır. Bu strateji, baskın erkek kültürüne fark edilmeden uyum sağlamak için cinsel niteliklerini en aza indirmeye çalışan ve '*erkeksi elbiseyi*' benimseyen kadınları karakterize eder. Sosyal görünmezliği tercih eden kadınlar için ödülleri genellikle gizli bilgiyle gelmektedir. Burada kadınlar başka birinin iyi görünmesine anonim olarak katkıda bulunarak tokenizmin varlığını güçlendirir ve kadın sayısını düşük tutar. Ancak unutulmamalıdır ki bu kadınlar baskı nedeniyle kendilerini ve başarılarını görünmez kılıp, başarılarını inkâr etmeye mecbur bırakılmaktadırlar. O halde görünürlük korkusu da token bireyin performans baskılarına verdiği yanıtıdır (Kanter, 1977a: 333-339,342-347). Nihayetinde

token bireylerin, yetkin görünmelerine ve grup içerisinde kalıp işlerine devam etmelerine izin verilmesi için bu performans baskılarına yanıt vermeleri beklenmektedir.

Yükseltilmiş sınırlar: Sayısal olarak baskın kategorinin üyeleri, simgelerin örgüte hangi koşullar altında girdiğini belirtmiş ve onlara özel insanlar olduklarını hatırlatmışlardır. Token bireyi dışlayan ve baskınlara karşı sadakatini kanıtladığı takdirde içeri girmesine izin veren yüksek sınırlar konulmuştur. Yükseltilmiş bu sınırlar içerisinde token kadınların baskınlara daha yakın bir ilişki kurabilmek için sadakat göstermelerinin üç yolu vardır: İlk olarak kadınlardan kendi kategorilerindeki bireylerin yetersizlikleri hakkında alaylı veya şakacı ifadeler kullanılmasına (hatta bunlara katılmasına) izin vermeleri beklenmiştir. Bu tür imalarla hakarete uğrayan bazı kadınlar, bir tartışma başlatmaktansa aynı fikirde görünmeyi daha kolay bulmuştur. Bazıları ise baskınlara görüşünü tamamen kabul etmiştir. Bu durumdaki simgesel bir kadın kendini erkeklerden biri gibi hissederek diğer kadınları dışlamak için hareket etmektedir. İkinci olarak kadınlardan kendi kategorilerindeki yetersiz özelliklere sahip bireylerin “istisnaları” olarak görülmesine izin vermeleri beklenmiştir. Kadınların hem kendi türlerinin temsilcileri hem de istisnaları olarak ele alınabilmesi, durumun ironik bir yanıdır. Başarılı olan kadınlara "sıradan bir kadın" gibi değil, "istisna" oldukları söylenmiştir. Buna göre kadınlar bağlılıklarını kanıtlayabilmek için kendilerini istisna olarak tanımlayarak ve kendi sosyal kategorilerine sırt çevirerek içeriden biri olmaya çalışabilirler. Üçüncü olarak da, simge bireylerden, durumlarını eleştirmeyerek veya daha fazla avantaj için talepte bulunmayarak, baskınlara grubuna dâhil oldukları için minnettarlıklarını göstermeleri beklenmiştir (Kanter, 1977a: 349, 352, 359-361).

Rol kuşatması (Asimilasyon): Simge bireyler için önceden belirlenmiş basmakalıp roller kendilerini kuşatarak asimilasyona uğratmaktadır. Simge bireyler, onlara bir ‘yerin’ güvenliğini veren ancak önemli eylem alanlarını kısıtlayan sınırlı rollerle kapsülendir. Baskın grup üyeleri için yararlı olan bu durum simgeleri sınırlandırmaktadır. Olağandışı bir kadına, ortalama olarak kadınlara benziyormuş gibi davranılmaktadır. Bu düpedüz önyargıdan ziyade “*istatistiksel ayrımcılık*” olarak adlandırılan şeyin bir işlevidir. Kadınlar belirli işleri yapmaya başladıktan sonra, bu işler bazen yavaş yavaş “*kadın işi*” olarak tanımlanmaya başlar (Kanter, 1977a: 361-364). Burada kadın işi olarak yapılan tanımlama siyasi mekanizmalarda kadınları bir çatı altında toplayıp asıl siyasi karar alma mekanizmasından uzaklaştırmak için oluşturulmuş kadın kolları iyi bir örnek olacaktır.

Erkek bireyler siyasette asıl kararların alınmasında rol oynarken; kadınlar kendileri için ayrılmış olan bu alanda yalnızca erkek yönetimindeki örgüte üye toplama gibi artık kadın işi olarak görülen bir rolü üstelenmektedirler.

Rol kuşatmasının sonucunda sembolik kadınlar baskınları korumacılık ve terk etme arasında bir rotaya yön vermelidir. Ya diğer insanların kontrolü ele almasına ve onlar için savaşmalarına izin vererek ana eylemin dışında kalırlar ya da yalnız kalırlar. Bu durum simge bireylere kendilerini göstermelik bir vitrin objesi olarak hissetmelerine ve kendi kimliklerini sorgulamalarına yol açmaktadır (Kanter, 1977a: 361-364).

Bu dinamiklerin bir sonucu olarak, simgesel kadınlar grup içinde güçlü hale gelebilecek bir ittifak oluşturamamaktadır (Kanter, 1977b: 966). Çünkü baskın grubun psikolojik baskıları kadınlar arasında rekabet ortamını üretmiştir. Tüm bunların sonucunda; azınlık nedeniyle kendilerine özgün karşı bir kültür üretemeyen simgesel kadınlara, egemen grubun kültürünü kabul etmekten başka bir seçenek kalmamıştır.

Pek çok sahada tokenist davranışlarla karşılaşmaktadır. Tez çalışmasına uygun bir örnek olarak; siyasi partilerin seçimlere katılırken hazırladıkları erkek egemen listelerde (milletvekili, belediye seçimleri vs.) seçilmenin zor olduğu sıralara kadın adayları yerleştirerek, listelerinde kadın adaylara da “yer veriyormuş” gibi yapmak gibi örnekler de verilebilir. Örgütler toplumsal baskılardan kurtulmak için bu davranışları sergileyerek token bireyleri vitrinin önüne çıkartmaktadırlar (Kumkale 2019: 2). Tokenizm bu şekilde kendi kendini sürdürür: başkalarının önünü açmak yerine, az sayıdaki kadını güçlendirir (Kanter, 1977a: 328). Bu durumda kadının varlığı, “kadının kimliğini” gölgeler. Kadın kimliğinin önemsizleşmesi ise endişelendirici bir durumdur. Dolayısıyla kadınlar sayıca az olsa bile, 'feminist' kadınlar değişimi etkileyebilir: performans baskıları, yalnızlık ve rol tuzağı azaltılabilir ve tıpkı dengeli gruplarda olduğu gibi, kişisel ve yapısal faktörler grup dinamiklerinin anahtarı haline gelmesi sağlanabilir (Kanter, 1977b: 966). Feminist kadınların az sayıda olmasına rağmen birbirleriyle ittifaklar kurmaları durumunda simgesel statülerinin ötesinde bir etkiye sahip olabileceğine yönelik iddialar ülkemiz açısından değerlendirildiğinde; durumun pek iç açıcı olmadığı görülmektedir. Çünkü kadınların farklı partilerde temsilinden doğan rekabet ortamı, feminizm kavramından farklı şeyler anlıyor oluşları, diğer taraftan feminist bakış açısına karşı bir duruş sergileyen muhafazakar kesimin yoğunluğu gibi dinamikler, kadınların biraya gelmesini pek mümkün kılmamaktadır.

Dahlerup'un çalışması da (1988) özellikle, kadınların toplumdaki azınlık konumunun, siyasetteki azınlık grup statüsüyle nasıl ilişkili olduğunu vurgulayan cinsiyetlendirilmiş bir analizdir; ancak Kanter'in rakamlarla ilişkili argümanına karşıt bir bakış açısı sunmaktadır. Bu argümana göre kadınların ataerkil bir toplumda ve siyasetteki azınlık konumları sebebiyle maruz kaldığı belirli performans baskıları - cinsel taciz, meşru otoritenin eksikliği, aile yükümlülüklerini dikkate almama ve çifte standarda maruz kalma- kadınların ülkedeki statüsünün sonuçları olarak ortaya çıkıyor. Dolayısıyla erkekler benzer bir azınlık konumunda olsalardı bile bu baskıları yine uygulayacaklardı. Dahlerup'un (1988: 279) argümanına göre siyasette önemli olan sayılar değil, birkaç seçkin kadının rol model olarak gösterdikleri performanslarıdır. Ancak bu çalışmada, birkaç seçkin kadının başarılı bir performans gösterse dahi çoğunluğu oluşturan egemen kesimin baskıları arasında gücünün zayıflayabileceğinden dolayı Kanter'in argümanı temel alınarak, rakamların da önemli bir işlevi bulunduğu öne sürülmüştür.

Sonuç itibarıyla kadınların iş yaşamındaki kısıtlı görünürlükleri ve başarılarının önündeki engeller genellikle simgesel statülerine atfedilmiştir. Kanter ve diğer düşünürler, kadınların erkek egemen kurumlardaki konumları ancak oranlarının önemli ölçüde artırılması ve simge statülerinin ortadan kaldırılması halinde iyileşebileceğini öne sürmüşlerdir (Kanter, 1977b: 209). Nitekim pek çok alanda gözlenmekte olan kadın simgeselliği, halen tartışılan ve çözümlenmeyi bekleyen bir sorundur. Bu çalışmada ele alınan bu teorinin tartışılması araştırmamızın temel problemini oluşturan kadın simgeselliğinin anlaşılmasında ve yerel yönetimlerdeki kadın temsiliyle ilişkilendirilmesinde büyük önem arz etmektedir.

3.3 Feminist Kuram ve Kadınların Siyasi Temsili

Feminist düşünce cinsiyet eşitliğini, kadın haklarının genişletilmesiyle sağlamaya çalışan toplumsal bir harekettir. Esasen ilk olarak 18. yüzyılda İngiltere'de filizlenmiş, modern anlamda ise 20. yüzyılda siyasi bir terim olarak kendine yer bulmuştur. 18. yüzyıldan itibaren özellikle Aydınlanma dönemi sonrası kadınlar; toplumsal, siyasal, sosyal, hukuki, idari gibi pek çok alanda var olan eşitsizliklere ve toplum içindeki rollerine karşı mücadeleye girişmişlerdir (Taş, 2016: 163). Aydınlanma Çağı'nın, Fransız Devrimi'nin ve İnsan Hakları Bildirgesi'nin kadına beklediğini vermemesi üzerine kadınlar kendi haklarını aramak için doğal haklar bildirgesinden ilham alarak 19. yüzyılda bu kuramı ortaya atmışlardır. (Öztürk, 2011: 21) Feminizm, toplumsal cinsiyet ayrımcılığına,

toplumsal yaşamın tüm yönlerinde kadınların yaşadıkları sorunlara ve ikincil konumda görülmelerine çözüm yolları üretmek amacıyla ortaya çıkmıştır. Feminist düşünceye göre erkek ve kadınlar cinsiyetlerine göre değil, birer birey olmalarına göre değerlendirilmeli ve böylece toplumsal cinsiyetsiz “kişiliğe” ulaşılmalıdır. Bu anlamda biyolojik cinsiyetten ayrı bir toplumsal cinsiyet tesis etmek, feminist teori için önem taşımaktadır (Nalbant ve Korkmaz, 2019: 166).

Temelde cinsiyet ayrımcılığına karşı tavır alan Feminizm, kamu ve özel bütün alanlarda kadınların maruz kaldığı baskıların ve denetimlerin ortadan kaldırılmasının gerekliliğini savunan ve ataerkil yapılanmaların önüne geçerek kadınların meşru haklarına ulaşmada mücadele eden bir yaklaşımdır. Feminizmin tarihsel süreci, 19. yüzyıldan 21. yüzyıla kadarki dönemi kapsamakta ve üç kronolojik dalgaya ayrılmaktadır. Bu feminist dalgalarda kadınlar, evrensel ve bireysel olarak meşru haklarını elde etmek için mücadele etmişlerdir (Taş, 2016: 163). Bu bağlamda teorinin başlıca temaları erkek iktidarının yıkılması, kadının sosyal rolünün geliştirilmesi ve cinsiyet eşitsizliklerinin giderilmesi çerçevesinde oluşturulmuştur. Böylece kadının toplumsal alandaki rolü sorgulanacak ve dönüştürülecektir.

3.3.1. Birinci Feminist Dalga: Medeni Kanun ve Siyasal Haklar Talebi

19. yüzyılın sonu ve 20. yüzyılın başlarında belirginleşen ilk feminizm dalgası, kadın hareketi kapsamında ilk olarak kadınların oy kullanması, eğitimde fırsat eşitliği ve kadınların mülkiyet haklarına ilişkin talepler ön plana çıkmıştır. Kadınların oy kullanma, yönetime katılma, eğitim alma ve meslek edinme gibi talepleri dönemin şartlarına göre temel haklar niteliği taşımaktaydı (Taş, 2016). I. Dalga'nın sonucunda ABD (1920), İngiltere (1928), Fransa (1940), İsveç (1970), Avustralya (1890) ve Türkiye (1934) gibi birçok ülkede temel vatandaşlık haklarından biri olan seçme hakkı yaygınlaşmıştır. Birinci dalga feminizmde temel alınan en önemli sonuç, ataerkil toplum yapısına karşı direnmek, “cinsel devrim” olarak adlandırılan hareketin toplumsal statü, rol ve zihinsel yapı alanlarını etkide bulunacak, değişimi meydana getirecek anlayışların temelini atmak ve tepkisel bir hale bürünmesini sağlamak olmuştur (Nalbant ve Korkmaz, 2019; Millett, 2000: 63). Bu dönemden sonra bilinç uyandıran feministler farklı ideolojilerdeki kadınların da kendi bedenleri ve toplumsal cinsiyet rolleri üzerinde hâkimiyet kurmaya çalışan şahısları sorgulamalarına ve özgür hak arayışlarına vesile olmuştur.

3.3.2. İkinci Feminist Dalga: Kamusal ve Özel Alanda Eşitlik Mücadelesi

1960'lı ve 1970'li yıllarda ortaya çıkan II. Dalga Feminizm'de; cinsiyetlerin kamusal ve özel alanda eşitliğinin sağlanması için mücadeleye girişmişlerdir. "Birleşmiş Milletler" in kadın yılı ilan ettiği 1975-1985 döneminde hemen her ülkede ve dünya ölçeğinde kadınlardan yana hareketler ortaya çıkmıştır (Öztürk, 2011: 20). Bu yıllarda, büyüyen Kadınların Özgürlük Hareketi'nin (WLM) talepleri daha radikal, hatta kimi zaman devrimciydi. II. dalga feminizmin ayırıcı niteliği, geleneksel siyasi doktrinlerden gelmeyen bir feminist eleştirinin ortaya çıkışının, özellikle de radikal feminizmin bir ürünü olmasıdır. Bu bağlamda toplum içerisindeki kadınların erkek denetimi altında tutulması nedeniyle cinsel bir devrime, özellikle şahsi, ev içi ve aileyle ilgili hayatı yeniden yapılandıracak bir devrime ihtiyaç olduğunu ilan ettiler (Heywood, 2013: 49).

Feminizmin II. dalga hareketinde tek tip bir kadın hayatının olamayacağı, kadınların başta iş hayatlarında olmak üzere toplumsal yaşamın her alanında yer alması gerekliliği ve bu durumun evrensel bir sorun olduğu savunulmuştur. Kamusal/özel yaşam ayrımı, hayatın tüm alanlarında cinsiyetler arası toplumsal hiyerarşileri ve eşitsizlikleri pekiştirmeye ve sürdürmeye yol açmaktadır (Cohen, 1999: 271). Dönemin kültürel değerleri, sosyal ve psikolojik faktörleri nedeniyle kamusal alana giremeyen kadınların, erkekler ile rekabete girmesi engellenmiştir. I. dalga feminizm hareketinde kadının siyasete girişinin önündeki engeller her ne kadar kaldırılmış olsa da kadına atfedilen özel alandaki cinsiyet rolleri kamusal alana girişine pek imkân tanımamaktadır. Bu nedenle II. feminizm dalgasında kamusal/özel alanın engelleri vurgulanmıştır.

Özel alana hapsedilip, siyasal ve ekonomik hayattan dışlanmış olan kadın haklarının (Bryson, 2003) kimler tarafından temsil edileceğine ilişkin sorular (Gould, 1999) gündeme getirilmiştir. 'Kadınları sadece kadınlar mı temsil etmeli? Kadınların siyasette temsili sayılarıyla orantılı olmalı mıdır?' (Gould, 1999: 244- 245). Çağımızın postmodern şartları içinde düşünüldüğünde kadınların temsili ile ilişkili bu sorunları yanıtlamanın o kadar da kolay olmadığı görülebilir. Bu kapsamda kamusal ve siyasal alana ilişkin kadın temsiline kimleri kapsadığı veya kimleri dışladığına yönelik algısal çeşitlilikler III. Feminist dalganın ortaya çıkmasına yol açmıştır.

3.3.3. Üçüncü Feminist Dalga: Ortak Kadın Kimliği Eleştirisi

III. dalga feminizm 1990'ların başlarında II. dalga feminizmin pratiklerine ve algılardaki yanlışlıklara karşı bir tepki olarak doğmuştur. Kadınların ortak çıkarlarının

yeterince anlaşılır olup olmadığı sorgulanmıştır. Sorgulama kadınlar arası farklılıkları gündeme taşırken kadınlık kategorisinin kimleri temsil edip kimleri dışladığı daha radikal biçimde ele alınmaktadır. Feminist araştırmalarda kadınlardan söz edildiğinde yalnızca beyaz kadınların kastedildiği anlaşılmaktadır. Buna karşılık sömürge ülkelerindeki kadınlar hem beyaz hem de siyah feminizmde sömürgecilik deneyimlerinin göz ardı edilmesini eleştirmişlerdir (Sarıtaş, 2014: 2-4; Taş, 2016: 170). Bu doğrultuda “kadınlar” kavramının yeterince kapsayıcı olmadığı ve bu nedenle ortak bir kimliği ifade ettiği varsayımı feminizm için siyasi bir sorun teşkil etmektedir (Butler, 2012: 46). Bunun karşısında III. dalga feminist akım, genellikle toplumsal cinsiyet, sınıf, ırk, etnisite, cinsellik, milliyetçilik, siyaset, iktisat vb. konuları ele almış ve bu olguları feminist bir perspektifle teorikleştirmeye çalışmıştır (Taş, 2016: 170).

Diğer taraftan III. dalga feministlerin üzerinde durduğu konular içerik açısından ilk iki dalgaya göre çok daha çeşitlilik göstermektedir. Özellikle kadınları sınırlandıran baskıcı güçlerle ilgilenmiş, toplumsal değişim ve dönüşüme gidecek yolu açmak için toplumsal bilinci uyandıracak eylemlerle geniş tabana yayılmaya gayret etmişlerdir (Özveri, 2009). Aynı zamanda; kota, parite, eşbaşkanlık, fermuar (Phillipps, 1999: 213) gibi yöntemleri savunarak yönetim organlarında cinsiyetlerin eşit temsil edilmesi gerektiğine dikkat çekmişlerdir.

Feminist teorinin dalgalarında yaşanan tüm bu gelişmeler akademik camiada da yankılanmıştır. 1980'lerde akademide feminizmin yükselişi, siyasi coğrafya ve siyaset bilimindeki erkek önyargılarına ilişkin farkındalığın artmasını sağlamıştır. Siyasi coğrafyacıların çalışmaları, kadınların siyasette ilerlemesinin önündeki kısıtlamalara ve neden eşit işlemediğine dair fikir vermiştir. Siyasi coğrafyaya yönelik bu feminist yaklaşımlar, belki bölgesel düzeyde çok genel olsa da, siyasi kültür, ataerkil yapılar ve belirli ortamlarda kadınların temsil kalıpları arasındaki bağlantıları araştıran *cinsiyetlendirilmiş bir siyasi coğrafyaya* işaret etmiştir (Secor, 2004: 262). Feministler, siyasi coğrafyanın odak noktası olan dağılımları ve karşıtlıkları haritalamada cinsiyet ve toplumsal cinsiyet ilişkilerinin önemini vurgulamışlardır; bunu yaparken, bu dağıtımların ve antagonizmaların siyasetleri ve toplumları şekillendirdiği yollarla ilgili iddialarda bulunmuşlardır (Staehele ve Kofman, 2004: 2). Feminist eleştirilerin ve kadınların akademideki artan varlığının bir sonucu olarak, siyasette kadınlarla ilgili ortaya çıkan yeni

bir literatür, kadınların oy verme/seçim davranışları ve onların siyasi partilere katılımlarına yönelik çıkarları ve sorunları ele almaktadır.

Bu doğrultuda feminist teori ekseninden yola çıkılarak hazırlanan bu çalışmada, toplumsal cinsiyet eşitliğinin siyasetteki pratiği üzerinde durulmuştur. Feminist siyaset tartışmaları bağlamında, araştırma sahasındaki yerel yönetim birimlerinde, kadın temsiline yönelik sembolik algılar irdelenmiştir.

3.4 Yerel Yönetim Literatüründe Kadın Temsili

1970'lerden önce, kadınlar siyaset bilimi ve siyasi coğrafya alanlarında neredeyse görünmezlerdi. Cinsiyetin toplumda temel bir sosyo-politik bölünmeye göre hareket edip etmediği, kadınların siyasi alanda temsil eksikliğinin önemi veya erkekler ile kadınlar için yerelliğin siyasi davranış üzerinde farklı etkileri olup olmadığı gibi önemli sorular uzun süre sorulmamıştı. Ancak 1970 ve 1980'lerde feminizmin akademideki yükselişi, siyasal coğrafya ve siyaset bilimindeki erkek önyargılarına ilişkin farkındalığın artmasını sağlamıştır (Drake ve Horton, 1983: 230). Feminist eleştiriler ve kadınların akademideki artan varlığının bir sonucu olarak, siyasette kadınlarla ilişkili akademik yazın; kadınların oy verme ile seçim davranışları ve onların siyasi partilere katılımları hakkındaki sorunları ele almıştır. Yapılan ilk çalışmalar çoğunlukla, kadınların geleneksel siyasi faaliyetlere katılımının etkisine odaklanan davranışçı bir yaklaşımı benimsemiştir. Bazı bilim adamları da kadınların dışlanmasını ve boyun eğdirilmesini eleştirmiş ve siyasi dünya görüşlerinin cinsiyetlendirilmiş doğasının tanınmasını sağlayarak politikadaki adaletsiz kuralları tartışmıştır (Secor, 2004: 262). Kadınların yerel ve genel yönetimlerdeki siyasi temsiline yetersizliğine ilişkin akademik birikimin çekirdeği 20. yüzyılda oluşmaya başlamış ve dünya genelinde rastlanan bu soruna yönelik çalışmalar günümüze kadar da oluşturulmaya devam etmiştir.

Yerel yönetime katılan kadınlar çeşitli çalışmalarda ele alınırken konu kapsamı belli başlı birimlerle sınırlandırılmıştır. Bazı çalışmalarda (Alıcı ve Kandeğer, 2017; Belli, 2015; Tokur, 2019; Üste, 2017; Yaylı ile Eroğlu, 2015) belediye yönetiminde yer alan kadınların temsili konu edilirken, bazı çalışmalarda da (Mutlu, 2011; Orhan ve diğ. 2018; Şenol, 2006, 2009, 2013; Yüce Tar, 2016) mahalle muhtarlığında seçilen kadınların temsili ele alınarak konu sınırlandırılması yapılmıştır. Yapılan çalışmalar arasında özellikle kadınların nicel temsiline yetersizliğine ve kadın temsiline önemine odaklanan çalışmalar bulunmaktadır (Alemdar vd., 2020; Alkan, 2004; Belli, 2015; Bristow and Polytechnic,

2008; Buckley and Hofman, 2015; Kandeğer, 2017; Çelik, 2019). Tüm bu çalışmaların ortak yönü kadınların yerel siyasetteki eksik temsil sorununu hem niceliksel hem de niteliksel açıdan değerlendirmeyi hedeflemesidir. Kadınların siyasi hayata katılımını etkileyen eğitim, ekonomik güç, istihdam gibi faktörler, sözü edilen bu çalışmaların ortak temasını oluşturmuştur. Yapılan bu çalışmaların ortak sonucunu değerlendirdiğimizde; kadınların şehir veya mahalle yönetimine katılmasının, kadınlara yönelik hizmetlerin sağlanmasında destekleyici bir faktör olduğu çıkarımına varılmıştır.

Bazı çalışmalar da kadınların yerel siyasete katılımını ve başarısını etkileyen faktörlere odaklanırken; kadın temsil oranı ile çeşitli dinamikleri birbiriyle ilişkilendirmişlerdir. İncelenen literatüre göre kadınların siyasi katılımını engelleyen veya kolaylaştıran faktörlerin sosyo-ekonomik gelişme düzeyine, coğrafyaya, kültüre ve siyasi sistemin türüne göre değiştiği belirlenmiştir (Alexander, 2011; Aydemir, 2014; Crowder-Meyer ve Smith, 2015; Iversen, Rosenbluth, 2008; Karkiner, 2019; Mlambo, Kapingura ve Meissner, 2019). Buna ilave olarak, toplum içerisinde cinsiyet, statü, eğitim ve gelir farkı azaldıkça kadınların temsil oranının arttığını söylemek de yanlış olmayacaktır (Özözen Kahraman, 2007: 77-78). Sözü geçen bu faktörleri kapsamlı örneklem grubu üzerinde inceleyen çalışmalar da vardır. Yerel düzeyde kadın temsilini belirleyen faktörlerin incelendiği bir çalışmadaki örneklem grubu 29 Avrupa ülkesinde bulunan 272 bölgeyi kapsamaktadır (Sundström and Stockemer, 2015). Araştırmanın hipotezine göre bu ülkelerde bulunan çeşitli bölgelerin yaşam standartları ve gelişimlerdeki farklılıklar, bireylerin hedeflerini ve değerlerini etkileyebilir ve bu da kadınların siyasete katılımını ve toplumdaki rollerini farklılaştırabilmektedir. Çalışmanın sonuçlarına göre kadınların işgücüne katılımının fazla olduğu bölgelerin, radikal sağ partilerden ziyade solcu olan bölgelerin ve yüksek derecede kentleşmenin yaşandığı bölgelerin daha fazla kadını seçme eğiliminde olduğu tespit edilmiştir. Ayrıca bölgelerin yerel düzeyde temsilinin ulusal düzeyde temsilden bağımsız olmadığı da vurgulanmıştır.

Ulusal literatürde kadın temsilinin düşüklüğünü mekânsal analizlerle inceleyen araştırma neredeyse yok denecek kadar azdır. Buna yönelik rastlanan nadir çalışmalardan birisinde, 2009 ve 2014 Türkiye genel ve yerel seçimlerinde aday olan ve seçilen kadın sayıları ile birtakım demografik değişkenler analize tabii tutulmuştur (Güney ve Çetintahra, 2019). Bölge, il ve ilçe düzeyinde yapılan çalışmada korelasyon analizi kullanılmıştır. Analiz sonuçlarına göre kadın temsilinin, nüfus hareketliliği ile (göç,

doğum, evlilik, gibi) ilişkili olduğu; eğitimli nüfus artışının kadın temsilini de etkilediği ve arttırdığı ortaya konulmuştur.

Yerel siyasette kadın temsili genellikle ulusal ölçekte incelendiği gibi belirli bir ile odaklanan çalışmalar da vardır. Örneğin Çolak ve Küçükyılmaz (2019) Trabzon'daki belediye meclis üyelerinin profillerini incelerken; Biricikoğlu (2013) ise Sakarya'daki yerel yönetimlerde düşük temsil oranlarının nedenlerini irdelemiştir; Aksu (2018) Kilis'in yerel yönetimine katılan kadınların niceliksel düzeyini incelerken; Başçı (2015) ise Çorum'daki yerel yönetim seçimlerinde kadın seçmen, kadın aday ve kazananları inceleyip kadın temsil oranlarını değerlendirmiştir. Öte yandan geçmişten günümüze yerel seçimlerde kadın temsilindeki değişimi inceleyen retrospektif çalışmalar da vardır (Üste, 2017; Gökçimen, 2008).

Bazı çalışmalar yerel yönetimlerde cinsiyetler arası temsil farkının, yönetim üzerindeki etkilerini irdelemiştir. Özellikle de yerel düzeyde güçlendirilen kadınların toplumsal cinsiyete yönelik konulara katkıları ve başarıları üzerinde durulmuştur. Bu bağlamda kadın belediye başkanlarının bilgi şeffaflığını artırdığı (Araujo ve Tejed-Romero, 2017), daha güvenilir, dürüst ve şefkatli olduğu (Best ve Williams, 1990; Deaux ve Lewis, 1984), ihtiyaç sahibi olanlara karşı daha duyarlı ve yardımsever davrandıkları (Herrnson vd., 2003) ortaya konulmuştur. Kadın belediye başkanlarının yönetiminde kadın bürokratların ortalama ücretlerinde artış olduğu, bürokrasideki cinsiyetler arası ücret farkının azaldığı (Funk vd., 2017), kadın istihdamında artış yaşandığı (Saltzstein, 1986), bu belediyelerin yıllık faiz ve borç yükümlülüklerinin daha düşük olduğu, güvenlik ve koruma için daha yüksek harcamalar yapıldığı (Cabaleiro-Casal ve Buch-Gómez, 2017; Hernández-Nicolás vd., 2017) ortaya konulmuştur. Ayrıca kadına yönelik şiddetle başa çıkma konusunda kadın belediye başkanları tarafından yönetilen belediyelerdeki cinsiyete duyarlı politikaların, kadınları güçlendirebilme olasılıkları da tartışılmıştır (Sumbas ve Koyuncu, 2018). Seçilmiş belediye başkanlarının yerel düzeyde yarattıkları farkları ve etkileri irdeleyen çeşitli tezlerde de kadınların türlü zorluklarla karşılaştıkları tespit edilmiştir (Tali, 2019; Sumbas, 2012; Aslan, 2009). Ancak bunları aşmak için çok daha fazla çalıştıkları; politika üretme, kadın talep ve çıkarlarını temsil etme ve bu bağlamda kadınların siyasal temsilini ve katılımını artırma konusunda potansiyelleri ve katkıları olduğu sonucuna varılmıştır. Yapılan bu çalışmalar neticesinde kadınların yer aldığı

yönetim biriminde gelişmeler, iyileşmeler ve ilerlemelerin kaydedildiği ortaya konulmuştur.

Başka bir çalışmada da TÜSEV raporlarından hareketle belediyelerdeki kadın çalışmalarını incelenerek belediyelerde kadınlara yönelik faaliyetlere ne derece yer verildiği ve bu faaliyetlere karşı nasıl bir tutum izlendiği tespit edilmek istenmiştir. Çalışmanın bulgularına göre kadınların sosyal ve siyasal sahalarda güçlenmesine hizmet eden politikaların yetersiz kaldığı gözlemlenmiştir (Tokur, 2019). Yine başka bir çalışmada belediyelerin kadınlara yönelik hizmetleri içinde toplumsal cinsiyet eşitliğini sağlamayı amaçlayan faaliyetler incelenmiştir. Elde edilen verilere göre belediyelerin sağladığı hizmetler kadınların toplum içindeki statülerini yükseltmekten ve çalışma yaşamına katılımını sağlamaktan ziyade, toplumun kadına yüklediği geleneksel statüyü güçlendirmeye yönelik olduğu söylenebilir (Yücel ve Kutlar, 2020). Bu durum toplumsal cinsiyet eşitliğini sağlamaktan ziyade cinsiyetler arasındaki uçurumun boyutunu arttırmaktadır.

Kadın dostu ilçelerde karşılaştırmalı olarak, belediye hizmet ve harcamalarının toplumsal cinsiyete dağılışını (Günlük Şenesen vd., 2014; Şentürk, 2017) ve kadınlara yönelik faaliyetlerini (Düşündere, 2019) inceleyen projeler de vardır. Bu çalışmalarda “cinsiyete duyarlılık”, metin madenciliği ve Twitter veri analizleri ile ölçülmüştür.

Yerel yönetim literatüründe kadın temsil çalışmaları çeşitli disiplinler tarafından incelenmekle birlikte, genellikle siyaset bilimi, kamu yönetimi veya sosyoloji bilim dalları tarafından çeşitli yöntemlerle incelendiği görülmektedir. Ancak bu çalışmada diğer çalışmalardan farklı olarak CBS (Coğrafi Bilgi Sistemleri), istatistiksel analizler ile birleştirilerek, farklı mekânlar arasındaki benzerlik ve farklılıklar harita ile görselleştirilmiştir. Bu analizler sonucunda mekânsal farklılıkların ortaya konulup, birtakım hipotezlerin sınanması sağlanmıştır. Daha önce yapılan çalışmalarda yerel yönetimde kadın temsili ile eğitim, nüfus hareketlilikleri ve doğurganlık istatistikleri gibi sosyo-demografik veriler ilişkilendirilmiştir. Ancak bu çalışmanın dördüncü bölümünde diğer çalışmalardan farklı olarak, yerel yönetimde kadın temsili ile ilçe belediyelerindeki siyasi parti, sosyal kapsayıcılık, girişimcilik ve kadınların ekonomik hayata erişim göstergeleri arasında ilişki kurulmuştur. Uluslararası literatürde, kadınların yönetimde olduğu mekânlarda yolsuzlukların azaldığı ve saydam yönetimin hâkim olduğuna yönelik

araştırmalar var olsa da ulusal literatürde bunun pek ortaya konulmadığı görölmektedir. Bu kapsamda Őeffaflık verisine de başvurulmuştur.

Ölkemizde kadınların siyasi mekânlarda temsili ile ilgili tartışmaların odağında kadınların “eksik temsil”i ve hatta “yokluk sendromu” gibi nitelendirmeler yer almaktadır. Bu gibi nitelendirmeler kadınların politik hayatta kısıtlı görünürlülüğüne ve vitrin olma işlevine işaret etmektedir. Ulusal literatür, kadınların “vitrin oluşturma” tabiriyle de nitelendirilen, kurumsal politikadaki simgeselliğı üzerinde durmuştur. Tekeli (1991: 118-119) tek parti döneminden bu yana kadınların siyasetteki varlığının ana eksenini simgeselliğın oluşturduğunu belirtmektedir. Alkan (2004: 5) ise bu simgeselliğın ulusal politikada daha büyük ölçüde geçerli olduğunu ifade etmektedir. Sembolik görünürlülüğü temsil eden özne, ait olduğı grubun çıkarlarına yönelik herhangi bir eylemde bulunmasa dahi, o grubun politik yararına olumlu bir etki üretmektedir. Bugüne kadar süren egemen anlayışa göre siyasal partilerde “seçici erkek liderler” “tanıdık birkaç kadın”ı seçip “vitrin”e koymaktadır. Bu anlayış siyasal partilerde atanan ve seçilen kadın politikacı profilini de belirlemekte ve bu nedenle, Türkiye’de kadın politikacılar ile erkek politikacıların sosyo-politik nitelikleri arasında önemli farklar ortaya çıkmaktadır. Türkiye’de siyasal partiler tarafından temsilci olarak atanan/seçilen kadınlar genellikle parti örgütlerinde yetişmemiş, kadın kollarında yöneticilik yapmamış, partinin kadın üyeleri ve örgütleri tarafından tanınmayan kadınlar olmaktadırlar (Ünal Erzen, 2019: 26-27). Türkiye’de mevcut siyasal partiler içindeki seçilmiş ya da atanmış kadın oranları düşüktür ve bu yapılarda yer alabilen az sayıdaki kadın ise ya parti içinde çok etkili olamamakta ya da ‘vitrin’ işlerde tutunabilmektedir (KA.DER, 2006: 17). Yine başka bir çalışma kadınların modernlik, çağdaşlık gibi değerlerin simgesi olarak, vitrin pozisyonunda bulunduğunu vurgulamıştır (Işık, 2012). Seçilmiş olan bu kadınlar, temsil ettiğı gruba politik kazançlar sağlarken, nitelikli bir temsilden uzaklaşarak, sembolik temsil kapanına sıkışıp kalmaktadırlar.

Yerel yönetimlerde kadınların sembolik görünürlülüğünün var olduğunu savunan çalışmaların yanında böyle bir sembolik görünürlülüğün olmadığını belirten sınırlı da olsa bazı çalışmalara rastlanmıştır. Yalnızca 2004 dönemi belediye meclis üyelerinin oranları üzerinden yapılan bir çalışmada kadın üyelerin simgeselliğı ya da vitrin oluşturma rolü gibi değerlendirmelerin genel geçerliliğinin olmadığı belirtilmiştir (Arıkboğa, 2009: 27). Sadece belli bir seçim dönemi (2004) dikkate alındığında nispeten makul bir

gözlem olduğu söylenebilir. Ancak uzun periyotlarda ve tüm yerel yönetim kademeleri dikkate alındığında bu yorumun gerçeği yansıtmadığı ve kadınların yeterli bir temsil düzeyini hala yakalayamadığı görülmektedir. Öte yandan sembolik görünürlüğün yalnızca oranlar üzerinden değerlendirilmesi ve sembolik görünürlüğe yönelik tutum ve davranışların ölçülmemiş, incelenmeden böyle bir değerlendirilmeye varılması bir eksiklik olarak görülmektedir. Bu doğrultuda sembolik görünürlüğe yönelik tutumların ölçülmesi gerekliliğinden yola çıkılarak böyle bir çalışma hazırlanmıştır. Böylece yerel yönetimlerden toplanmış birincil verilerin istatistiksel analizleri ile daha net yargılara ulaşılarak evrene genelleyebilmeyi mümkün kılmıştır.

Siyasi mekânların pek çok kademesinde gözlemlenen ciddi sorunlardan biri - siyasetin erkek işi olarak görülmesinden dolayı- kadınların azınlık konumuna düşmesidir. Kadınların azınlık konumuna düşmesi *simgeciliğe* yani *tokenizme* işaret etmektedir. *Bir gruptaki sayısal dengesizlik nedeniyle azınlığı oluşturan bireylerin başta ayrımcılık olmak üzere çeşitli zorluklarla karşılaştıklarını* öne süren tokenizm teorisi (Kanter, 1977a) çeşitli mekânlar bağlamında ele alınan önemli bir kuramdır. Fakat bu çalışmada tokenizm teorisinin adete erkek bir futbol sahasına dönüşmüş olan siyasi mekanizmalarda özellikle incelenmesi gerektiği öne sürülmüştür. Tokenizm görünüşü iyi ama düşünceleri kötü olan içten pazarlıklı bir kavramdır. Ön planda simgeciliği belirtirken masum gibi görünmektedir, fakat arka planda ayrımcılığı destekleyen boyutları bulunmaktadır. Eşitsizlik ve ayrımcılığın var olduğu sahalarda tokenizmin belirtiler göstermesi kaçınılmazdır. Bu sebeple Türkiye'deki pek çok sahada bu teorinin incelenerek farkındalığın yaratılması yararlı olacaktır. Buradan yola çıkılarak simgeciliği ifade eden tokenizm argümanı bu çalışmada merkeze alınarak, yerel yönetim organlarında incelenmiştir.

Uluslararası literatürde tokenizmi ele alan pek çok çalışma bulunurken, ulusal literatürde bu argümanı ele alan çalışmalar emekleme dönemindedir. Öte yandan uluslararası literatürde tokenizm argümanının farklı bağlamlarda incelendiği görülmektedir. Nitekim bilim gazeteciliği yapanlar (Shachar, 2000); sığınma evlerinden destek isteyenler (Scott, 2005); golf sporu ile uğraşanlar (McGinnis vd. 2005); şirket çalışanları (Broughton, 2009); maden işçileri (Hammond ve Mahoney, 1983); inşaat işçileri (Greed, 2000); polis memurları (Gustafson 2008; He vd. 2005; Krimmel ve Gormley, 2003; Stichman vd. 2010); yükseköğrenim kurumları (Jackson 2009; Sanders

vd.,2009); çeşitli meslek tipleri (Datta ve Bhardwaj 2015); itfaiyeciler (Yoder vd., 1998) ve farklı oranlardan oluşan gruplar (Stroshine ve Brandll, 2011; Yoder, 1985) bağlamında cinsiyete bağlı tokenizmin varlığı ve etkileri incelenmiştir. Bu çalışmaların ortak sonucu olarak tokenizmin olumsuz etkilerinin varlığı ve kadınlar üzerinde daha belirgin olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Ulusal literatürde ise tokenizmin varlığını tespit etmeye yönelik iki çalışmaya rastlanmıştır. Bu araştırmalardan birinde tokenizmin varlığını inceleyen bir anket üretilmiştir. Öğretim elemanları üzerinde uygulanan bu anketle tokenizmin varlığı ortaya konulmuştur (Demirel, 2019). Diğeri ise kadın egemen ve erkek egemen meslekler bağlamında cinsiyete dayalı tokenizmin ele alındığı doktora tez çalışmasıdır (Kurt Yılmaz, 2019). Çalışmanın sonucunda genellikle kadınların token uygulamalara maruz kaldığı tespit edilmiştir.

Hazırlanan tez çalışması uluslararası literatürle kıyaslandığında, önceki çalışmaların siyasi mekânlarda kadın simgeselliğini (tokenizmi) ortaya koymak için; kadın temsil verileri ve kadınların deneyimlerine ilişkin bilgiler (Gidengil, 1997) ya da derinlemesine görüşmelerle elde edilen bilgiler (Diana, 2003) kullanılmıştır. Bu çalışmada ise iki farklı siyasi mekândaki tokenizmin etkileri, önce anketlerden elde edilmiş istatistikî verilerle ardından da görüşmelerden sağlanan bilgilerle desteklenerek ortaya konulmuştur.

Hazırlanan bu tez çalışması ulusal literatürde yer alan çalışmalar açısından kıyaslandığında ise doğrudan tokenizm argümanıya kadın temsilinin ilişkilendirildiği herhangi bir çalışmaya rastlanmadığından dolayı herhangi bir karşılaştırma yapılamamaktadır. Diğer taraftan kadın temsilinin yetersizliğini ele alan bazı çalışmalarda kadınların simgesel görünümüne değinilmiştir. Ancak bu çalışmalar ile burada sunulan tez çalışması arasında bazı teorik, metodolojik ve deneysel farklılıklar bulunmaktadır. Bu çalışmada yerel yönetimlerdeki kadın temsilinde tokenizmin izlerini ortaya koymak amacıyla kullanılan veriler, önceki çalışmalarda (Alkan, 2004; Arıkboğa, 2009; Işık, 2012; Tekeli 1991; Ünal Erzen, 2019) kullanılan “kadın temsil oranları” üzerinden değil; anketlerden elde edilmiş istatistikî veriler üzerinden ortaya konulmuştur. Nitekim ulusal siyasi coğrafya literatüründe “cinsiyete bağlı tokenizm” eksenli araştırmaların eksikliğini kapatmak amacıyla hazırlanan bu araştırmada, farklı iki mekândaki yerel yönetim kademelerinde cinsiyete bağlı tokenizmin varlığı ve etkileri ortaya konulmuştur. Ayrıca çalışma sahasına iki farklı belediye seçilerek birbirleriyle karşılaştırılması da bu çalışmaya metodolojik geçerlilik bakımından zenginlik katmıştır.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

İSTANBUL'UN YEREL YÖNETİMLERİNDE KADIN TEMSİLİ

4.1 2019 Yerel Seçim Sonuçlarına Göre Kadın Temsilinin İstanbul'da İlçe Düzeyinde Karşılaştırmalı Mekânsal Analizi

İstanbul ilinde kentsel gelişimini tamamlamış ve gelişmiş yerel yönetim mekânları ile sonradan kurulmuş, kırsal ve alt gelir grubundan göçmen çeken yerel yönetim mekânlarında sosyo-ekonomik düzeyin kadın temsili ile ilişkisi karşılaştırılarak çalışma sahasının sınırlarının belirlenmesi sağlanmıştır. Bunun için ilk olarak çok değişkenli istatistiksel analiz yöntemlerinden K-ortalamlar metoduyla ilçeler benzerlik ve farklılıklarına göre gruplara ayrılıp karşılaştırmalar yapılmıştır. Ardından Pearson Korelasyon analizi kullanılarak İstanbul ilçelerinde kadınların yerel yönetime katılımı ile diğer değişkenler arasındaki ilişki dereceleri ve anlamlılıkları incelenmiştir. Ancak bu analizlerden önce veri setinin normal dağılıma uyup uymadığını belirlemek için normallik testi yapılmıştır. Gözlem sayısı $n > 30$ olduğu için One Sample Kolmogorov-Smirnov Testi tercih edilmiştir. Bu testin sonucuna göre sınanmış olan değişkenlerin hemen hemen hepsi %95 güvenirlilik düzeyinde $p > 0,05$ olduğundan dolayı verilerin normale yakın dağılım gösterdiği gözlemlenmiştir (Tablo 5).

Tablo 5.

Normallik testi

Değişkenler	Kolmogorov-Smirnov	
	İstatistik	P
İlçe Belediyelerindeki AKP oy oranı	0,255	0,052
İlçe Belediyelerindeki CHP oy oranı	0,180	0,064
Kadınların Yerel Siyasete Katılımı	0,111	0,200
Yönetişim ve Saydamlık Endeksi	0,104	0,200
Okuma-yazma bilen kadınlar	0,216	0,055
Lise Mezunu Kadınlar	0,159	0,514
Üniversite Mezunu Kadınlar	0,179	0,049
Lisansüstü Mezunu Kadınlar	0,144	0,050
Kadınların Ortalama Eğitim Süresi	0,201	0,047

Cinsiyetler Arası Ortalama Eğitim Süresi Farkı	0,305	0,045
İş Yeri Sahibi Kadınlar	0,134	0,077
Özel Sektörde Çalışan Kadınlar	0,099	0,200
Kamuda Çalışan Kadınlar	0,193	0,071
Sosyal Kapsama Endeksi	0,065	0,200
Genel Doğurganlık Hızı	0,092	0,200
Kaba doğum Hızı	0,087	0,200
Toplam Doğurganlık Hızı	0,098	0,200
Ortalama Hanehalkı Büyüklüğü	0,088	0,200

Analizde kullanılan değişkenlere ait tanımlayıcı istatistikler ise Tablo 6’da verilmiştir. Tanımlayıcı istatistiklerde veri setinin nasıl bir dağılım gösterdiğini belirlemek için Skewness (çarpıklık) ve Kurtosis (basıklık) değerlerine de bakılmıştır. Bu değerlerin -1.5 ile +1.5 arasında olduğu durumlarda verilerin normal dağılım sağladığı kabul edilmektedir (Tabachnick and Fidell, 2013). Analizde kullanılan veri setine bakıldığında Skewnes değerlerinin -1.409 ile 1.527 arasında, Kurtosis değerlerinin ise -1.448 ile 1.597 arasında değiştiği gözlemlenmiştir. Veri setinin çarpıklık ve basıklık değerleri verilerin yine normale yakın bir dağılım sergilediğini göstermiştir. Bunun yanında korelasyonun başka bir varsayımı olan doğrusal (lineer) ilişki de incelenmiştir. Kadınların yerel yönetime katılımı ile her bir değişken arasındaki doğrusal ilişki ayrı ayrı saçılım grafikleri (scatter plot) üzerinden incelenmiştir. Elde edilen grafiklerde kadınların yerel yönetime katılımı ile tüm değişkenler arasında genellikle doğrusal bir ilişkinin olduğu gözlemlenerek gerekli varsayımın karşılandığı sonucuna ulaşılmıştır.

Tablo 6.

Değişkenlere ilişkin tanımlayıcı istatistikler

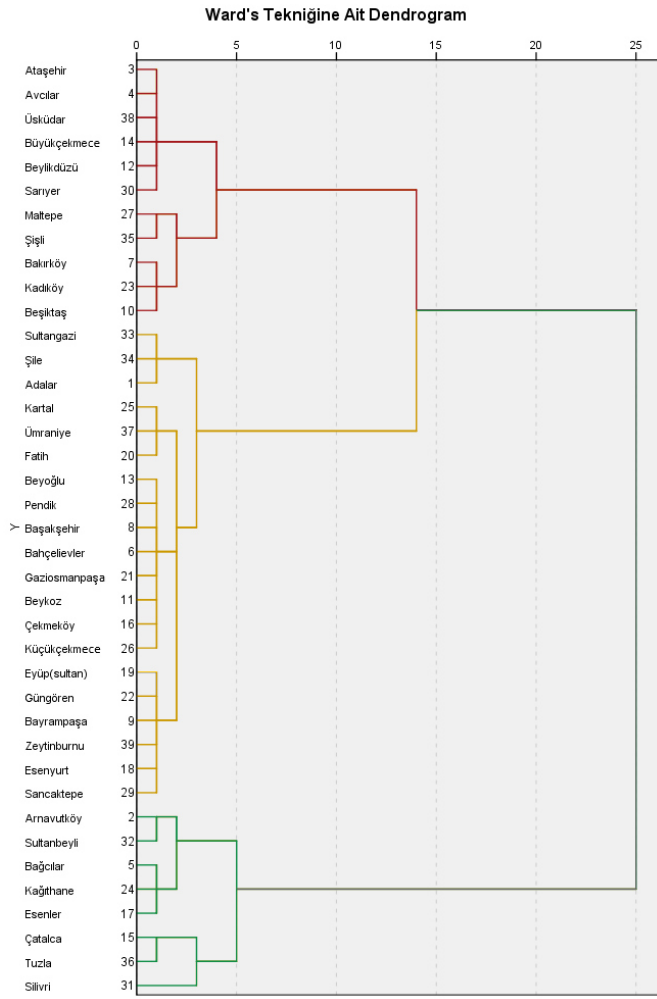
Değişkenler	Min.	Max.	\bar{X}	Medyan	SS	Çarpıklık	Basıklık
İlçe Belediyesindeki AKP oy oranı	0,0	65,5	44,2	49,0	16,2	-1,6	1,5
İlçe Belediyesindeki CHP oy oranı	0,0	73,1	40,7	45,2	17,1	-1,2	1,4
Kadınların Yerel Siyasette Temsili	3,9	40,0	16,0	14,0	8,5	0,7	0,2
Yönetişim ve Saydamlık Endeksi	52,9	95,7	74,5	76,1	12,7	0,1	-1,0
Okuma-yazma bilen kadınlar	48,9	50,6	49,4	49,4	0,3	1,4	1,6
Lise Mezunu Kadınlar	38,2	57,4	45,5	45,5	3,8	1,1	1,2
Üniversite Mezunu Kadınlar	41,1	53,5	49,2	49,2	2,2	-1,4	1,4
Lisansüstü Mezunu Kadınlar	31,1	51,1	44,6	45,6	4,3	-1,3	1,6

Kadınların Ortalama Eğitim Yılı	5,0	11,0	7,2	7,0	1,4	1,0	0,9
Cinslerarası Ort. Eğt. Yılı Farkı	0,0	3,0	1,8	1,0	1,1	0,0	-1,4
İş Yeri Sahibi Kadınlar	16,0	47,0	25,3	25,0	6,7	1,1	1,6
Özel Sektörde Çalışan Kadınlar	27,0	64,0	48,0	48,0	9,0	-0,2	-0,5
Kamuda Çalışan Kadınlar	32,0	182,0	106,9	112,0	31,9	-0,5	0,7
Sosyal Kapsama Endeksi	12,5	68,5	37,3	36,8	13,5	0,1	-0,3
Genel Doğurganlık Hızı	22,9	68,2	42,0	41,9	9,9	0,4	0,5
Kaba doğum Hızı	5,8	18,5	11,6	11,7	3,0	0,2	-0,3
Toplam Doğurganlık Hızı	0,7	2,2	1,4	1,4	0,3	-0,1	0,1
Ortalama Hanehalkı Büyüklüğü	2,5	4,2	3,3	3,4	0,4	-0,1	-0,1

Kümeleme analizi, birim veya değişkenleri birbirine benzer ve anlamlı alt kümelere ayırmayı amaçlayan çok değişkenli istatistiksel analiz yöntemlerinden biridir (Özdamar, 2004, s.279). Kümeleme analizinin amaçları şu başlıklarla özetlenebilir (Everitt, 1974; s.3):

- Doğru tiplerin belirlenmesi,
- Model uyumu,
- Gruplara dayalı tahmin,
- Hipotez testleri ve türetimi,
- Veri araştırması ve veri indirgenmesi.

Kümeleme analizi çeşitli yöntemlerle yapılabilmektedir. Bu çalışmada 18 değişken kullanılarak hiyerarşik kümeleme yöntemlerinden “Ward’s” yöntemi ve hiyerarşik olmayan yöntemlerden “K-ortalamlar” tekniği kullanılmıştır. Kümeleme analizlerinde doğru küme sayısının belirlenmesi çok önemlidir. Küme sayısı bilinmediğinde hiyerarşik kümeleme yöntemlerinin kullanılması önerilmektedir (Çilingirtürk, 2011, s.170). Bu yöntemin sonunda tüm nesnelere ilişkin bir ağaç grafiği oluşmaktadır (Johnson, 1967). Dendogram olarak bilinen bu grafiksel göstergelerden yararlanılarak muhtemel küme sayılarına görsel olarak karar verilebilmektedir (Punj ve Stevart, 1983). Bu kapsamda önce hiyerarşik kümeleme analizinde gruplar içindeki toplam varyansı minimize ederek hesaplama yapan Ward’s metodu kullanılıp dendogram elde edilmiştir. İncelenen bu dendogramda İstanbul’un 39 ilçesinin temel 3 kümeye ayrılacağı belirlenmiştir (Şekil 4).

Şekil 4. Hiyerarşik kümeleme ile elde edilen dendrogram

Hiyerarşik kümelemenin ardından k-ortalamlar tekniği kullanılarak her kümeyi oluşturan ilçelerin değişkenlere göre ortalamaları incelenmiştir. Bu yöntemin amacı, n sayıdaki birimi, p sayıdaki değişkene göre kesişmeyecek şekilde birbirinden ayırmaktır (Gürsakal, 2018: 254). Bu yöntem her nesnenin en yakın küme merkezine atanmasıyla uygulanmaktadır (Anderberg, 1973: 162). Böylece bir yandan homojen birimler bir arada toplanırken, diğer taraftan birbirleriyle heterojen olan alt gruplar oluşmaktadır. Verileri gruplandırmak için kullanılan k-ortalamlar algoritmasının formülü (Tucker vd., 2010) şöyledir:

$$f = \sum_{j=1}^K \sum_{x_i \in S_j} \|x_i - c_j\|^2 \quad (4.1)$$

K-ortalamlar yöntemi uygulanırken küme sayısının önceden belirlenmesi gerekmektedir. Bu noktada Ward's yöntemiyle elde edilen dendogram büyük ölçüde fikir vermiştir. Buna bağlı olarak küme sayısı $k=3$ olarak belirlenip, k-ortalamlar analizi uygulanmıştır. Bu analizde nesnelere benzerlik ve farklılıklarına göre ayrılmaktadırlar (Aykın ve Korkmaz, 2014; Çakmak vd., 2005; Ek vd., 2020). K- ortalamlar analizi ile (Tablo 7) hiyerarşik kümeleme analizinin dağılımı karşılaştırıldığında, 39 ilçenin gruplara neredeyse aynı dağılım sağladığı görülmektedir. Sonuç itibarıyla uygulanan iki küme yönteminde de benzer sonuçlara ulaşılmıştır.

Tablo 7.

İlçelerin küme üyeliği

Küme Numarası	Küme Elemanları	Kümedeki Gözlem Sayısı
1.Küme	Bakırköy, Beşiktaş, Beylikdüzü, Kadıköy, Sarıyer, Şişli, Ataşehir, Avcılar, Büyükçekmece, Maltepe, Üsküdar	11
2. Küme	Adalar, Bahçelievler, Başakşehir, Bayrampaşa, Beykoz, Beyoğlu, Küçükçekmece, Çekmeköy, Esenyurt, Eyüp, Fatih, Gaziosmanpaşa, Güngören, Kartal, Ümraniye, Pendik Sancaktepe, Sultangazi, Zeytinburnu	19
3. Küme	Arnavutköy, Bağcılar, Çatalca, Esenler, Kâğıthane, Silivri, Sultanbeyli, Şile, Tuzla	9

K-ortalamlar analizi sonucunda her bir değişkenin kümelerine göre ortalaması elde edilerek, gruplar arası ayrılmalar ortaya çıkarılmıştır. 3 kümeye ayrılan 39 ilçenin mekânsal dağılımı haritalandırılmış ve kümelerin özellikleri birbirleriyle karşılaştırılarak farklılıklar ortaya konulmuştur. Aynı gruplarda toplanan ilçelerin birbirleriyle benzer sosyo-ekonomik, demografik ve politik düzeylerdeki nitelikleri belirleyici olmuştur. Analiz sonuçlarına göre küme merkezlerinin tüm değişkenlerle ilişkisi şöyledir:

Yüksek - kadın politik temsil kümesi olan K1; en yüksek gelişmişlik düzeyine sahip kümedir. İlçe belediyelerindeki CHP oy oranı (55.4) en yüksek, AKP oy oranı (30.4) ise en düşük olan bu kümedeki ilçeler yönetimdeki siyasi parti bakımından homojen bir yapıya sahiptir. Genellikle siyasi yelpazenin sol kanadında bulunan bu kümedeki ilçelerin

sosyal kapsayıcılık, saydamlık, eğitim düzeyi ve ekonomik hayata katılım düzeyinin en yüksek; hanehalkı ortalaması ile doğum istatistiklerinin ise en düşük ortalamaya sahip olması ortak özelliklerindedir. Bu kümenin çeşitli göstergelerinden de anlaşıldığı üzere demografik ve sosyo-ekonomik yapısının gelişmiş olması, kadın temsil düzeyinin yüksek olmasında önemli bir etkisi olmuştur. Yerel siyasette en fazla kadın temsiline sahip ilçelerin toplandığı bu kümede en yüksek olandan en düşüğe doğru sırayla; Kadıköy (39.0), Sarıyer (31.0), Bakırköy (28.3), Maltepe (27.8), Şişli (26.9), Beylikdüzü (26.3), Avcılar (23.0), Beşiktaş (20.8), Büyükçekmece (17.6), Ataşehir (15.5) ve Üsküdar (10.7) belediyeleri bulunmaktadır. Genellikle CHP yönetiminde bulunan ilçelerin toplandığı bu kümedeki tek AKP yönetiminde bulunan ilçe Üsküdar'dır. K1'in içerisinde en düşük kadın temsiline sahip olan Üsküdar'da gelişmiş sosyo-ekonomik altyapı ve demografik özellikleri bu kümeye dahil olmasında etkili olmuştur. Bu gruptaki ilçelerin İstanbul'un merkezinde yani iki yakanın birleştiği noktada ve nispeten de güney kıyılarda konumlanması da gelişmiş ticari ilişkilerin ve kentsel hareketliliğin beraberinde getirdiği kültürel gelişim ve dönüşümlerin bir sonucu olduğu söylenebilir (Şekil 5). Bu kümedeki ilçelerin ortak olan diğer bir yönü de eşitlik birimleri bulunan (Ataşehir, Avcılar, Beşiktaş, Beylikdüzü, Kadıköy, Şişli gibi) ilçelere sahip olmasıdır (Tablo 8).

Tablo 8.

İstanbul'da eşitlik birimi bulunan belediyeler

Belediye	Biriminin Tam Adı	Kuruluş Tarihi	Birimin Bağlı Olduğu Müdürlük	Birime Ait Bütçe Durumu	YEPP*
Ataşehir Belediyesi	Toplumsal Eşitlik Birimi	2021	Kadın ve Aile H. Müdürlüğü	Yok, müdürlükten sağlanıyor	Yok
Avcılar Belediyesi	Toplumsal Eşitlik Birimi	2020	Kadın ve Aile H. Müdürlüğü	-	Yok
Beşiktaş Belediyesi	Eşitlik Birimi	2014	Kadın ve Aile H. Müdürlüğü	Yok	Yok
Beylikdüzü Belediyesi	Toplumsal Eşitlik Birimi	2016	Kadın ve Aile H. Müdürlüğü	Yok	Var
Kadıköy Belediyesi	Toplumsal Eşitlik Birimi	2016	Sosyal Destek Hizmetleri Müdürlüğü	Var	Yok
Küçükçekmece Belediyesi	Kadın Eşitlik Merkezi	2019	Kadın ve Aile H. Müdürlüğü	-	Yok

Şişli Belediyesi	Toplumsal Eşitlik Birimi	2015	Sosyal Destek Hizmetleri Müdürlüğü	Yok, müdürlükten sağlanıyor	Yok
------------------	--------------------------	------	------------------------------------	-----------------------------	-----

***Yerel Eşitlik Eylem Planı**

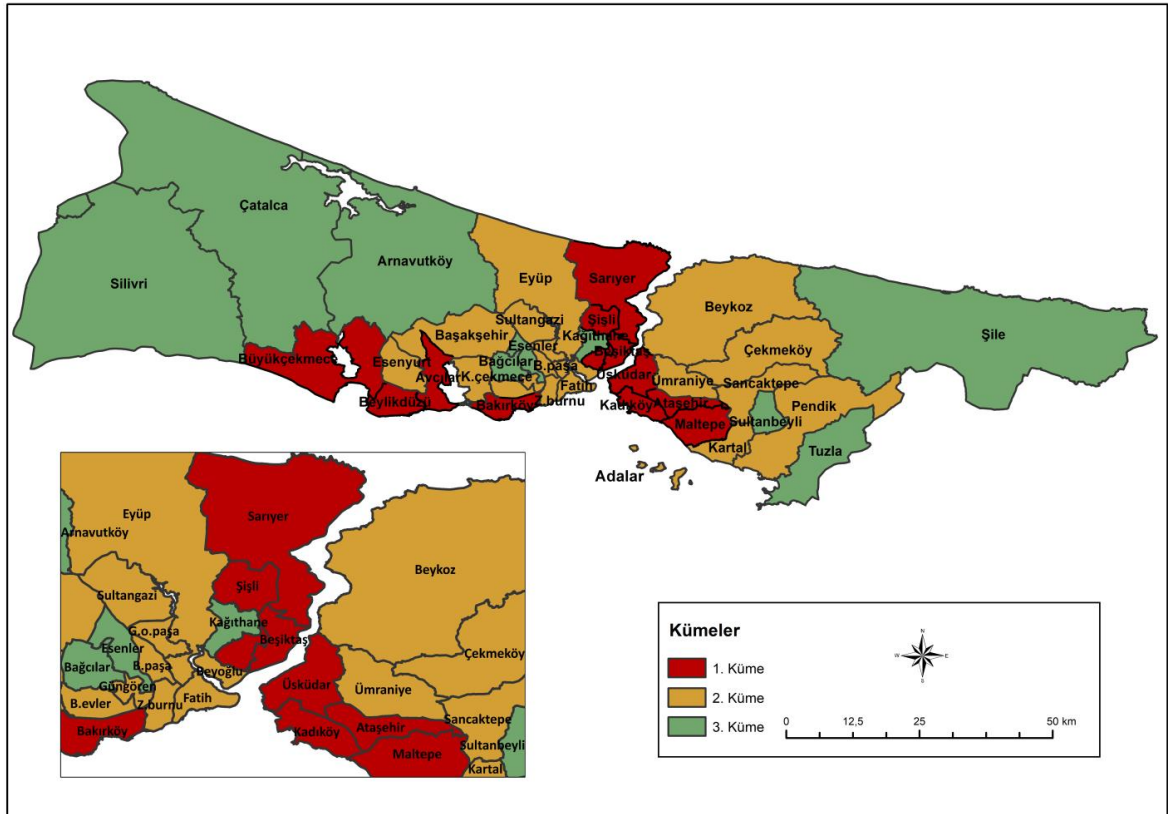
Eşitlik birimleri kurulmuş olan belediyelerin, kurulmamış olan belediyelere göre eşitsizliklere karşı farkındalık ve duyarlılıkları nispeten daha gelişmiştir. Eşitlik birimlerinin temel görevi *“Toplumsal cinsiyet eşitliği perspektifi ile hizmet ve politikalar geliştirmek”* tir (Şener ve İnanç, 2021: 22-23). Ancak kurulmuş olan eşitlik birimlerinin mevcut yapılarının ve olanaklarının eşitliğe dair politika ve hizmet üretilmesinde yeterli olup olmadığı tartışmaya açık bir konudur. Çünkü eşitlik birimlerinde farklı sorumlulukları olan çalışanların görevlendirilmesi ve bu birimlerin genellikle mali ile idari yetkilerinin bulunmayışı birimin pasif kalmasına yol açmaktadır. Bu birim tarafından geliştirilen hizmet ve politikaların uygulanma yetkisinin, bağlı olunan farklı müdürlüklerin elinde bulunması eşitlik biriminin özgürlüğünü kısıtlandırırken, yerelde eşitliğe yönelik etkili çalışmaların yürütüldüğü bir mekanizma olmalarını da engellemektedir.

Eşitlik birimlerinin etkin ve işlevsel birimler olmaları için öncelikle belediye organizasyonundaki konumlarının gözden geçirilmesi ve birimin bütçe ile desteklenmesi gerekmektedir (Şener ve İnanç, 2021: 20). İstanbul ilçelerinde eşitlik birimleri genellikle Kadın ve Aile Hizmetleri Müdürlüğü veya Sosyal Destek Hizmetleri Müdürlüğü bünyesinde bulunmaktadır (Tablo 8). *Eşitlik birimlerinin bağlı olduğu müdürlükler, birimin hareket alanlarını ve kendi politikalarını belirleme potansiyellerini etkilemektedir* (Şener ve İnanç, 2021: 25). Öyle ki bazı belediyelerin Kadın ve Aile Hizmetleri Müdürlüğü’ne bağlı eşitlik birimlerinde kadınların geleneksel cinsiyet rolünü pekiştirecek dikiş, nakış, aççılık, pastacılık, çocuk bakımı gibi hizmetlerin verildiği görülmektedir. “Anneliğe” ve “geleneksel kadın işlerine” yönelik bu hizmetler eşitliği sağlamanın aksine, kadınlara kültürel değerleri yeniden atfederek, toplumda ikincilleşmelerine yol açmaktadır. Dolayısıyla Şener ve İnanç (2021) hizmetlerin etkililiğini analiz eden ve sistemi geliştirecek çalışmalar yürüten Strateji Geliştirme Müdürlüğüne bağlı olmanın eşitlik birimleri için daha avantajlı olacağını öne sürmüşlerdir. Ancak Toplumsal cinsiyet eşitliği birimlerinde gelişim ve değişimlerin yaşanabilmesi için herhangi bir müdürlükten bağımsız olarak kurumsallaşması daha yararlı bir öneri olacaktır. İlgisiz bir birime bağlı olmak yerine, Toplumsal cinsiyet eşitliğine yönelik kurulacak olan bir müdürlüğe bağlı olması bu birime daha da uygun bir perspektif kazandırabilecektir.

Orta - kadın politik temsil kümesi olan K2; gelişmişlik bakımından yüksek düzeydeki kümeden düşük düzeydeki kümeye doğru geçiş sağlayan, orta seviyede bir gelişime sahip kümedir. Değişkenlerin minimum ve maximum değerleri arasında geniş bir aralığın bulunması ilçe sayısının artmasında etkili olmuştur. Bu kümedeki ilçelerin AKP oy oranı (49.5) ile CHP oy oranı (41.7) birbirlerine yaklaşmıştır. Ancak yönetime bakıldığında ilçelerin %79'u AKP (15 ilçe) yönetimindeyken, %21'i ise CHP (4 ilçe) yönetimindedir. Çoğunlukla AKP yönetiminde olan K3 üyelerinin sosyo-ekonomik, politik ve demografik göstergeler bakımından diğer kümelere kıyasla orta değerlere sahip olması bu ilçelerin ortak özelliğidir. Kadınların yerel siyasetteki temsilinin de orta seviyelerde olduğu bu ilçeler en yüksek olandan en düşüğe doğru sırayla; Adalar (44.2), Sultangazi (24.8), Beykoz (23.3), Eyüp (22.3), Ümraniye (20.8), Kartal (18.7), Bahçelievler (17.6), Esenyurt (17.5), Sancaktepe (15.2), Beyoğlu (15.2), Fatih (14.2), Güngören (11.7), Gaziosmanpaşa (10.0), Çekmeköy (9.8), Başakşehir (9.6), Küçükçekmece (8,8), Zeytinburnu (8.6), Bayrampaşa (8.2), Pendik (7.5) şeklindedir. Bu kümede yer alan Adalar, Kartal, Esenyurt ve Küçükçekmece ilçeleri politik özellikleri bakımından diğerlerinden farklılık göstermektedir. Bu 4 ilçenin CHP yönetiminde olması, Toplumsal Cinsiyet Eşitliği Birimi (Esenyurt, Küçükçekmece) ya da Komisyonu (Adalar, Kartal) bulunması ve - Küçükçekmece hariç diğer üç ilçede- kadınların politikaya katılım düzeyi bakımından 1. kümeye benzemektedirler. Bunun yanında İstanbul'da tek kadın belediye başkanının bulunduğu Sancaktepe ilçesi de bu kümenin üyelerinden biridir. Ancak her ne kadar politik nitelikleri bakımından grup içinde sıradışılık gösterebilirler de, sosyo-ekonomik ve demografik özelliklerinin orta düzeyde olması bu ilçeleri 2. kümeye taşımıştır. Tüm bu benzer özellikleri taşıyan K2 ilçelerinin mekânsal konumuna bakıldığında K1 ve K3 ilçeleri arasındaki geçiş hattını oluşturduğu görülmektedir. Başka bir ifade ile K2'nin üyeleri, merkez konumundaki çok gelişmiş olan K1'in üyeleri ile çeper konumundaki gelişmekte olan K3'ün üyeleri arasında köprü niteliğindedir (Şekil 5).

Düşük - kadın politik temsil kümesi olan K3; diğerlerine nazaran gelişmekte olan bir kümedir. İlçe belediyelerindeki AKP oy oranı (50.1) en yüksek, CHP oy oranı (20.7) ise en düşük olan bu kümedeki ilçelerin tamamı AKP yönetimindedir. Diğer taraftan MHP'nin yönetiminde olduğu tek ilçe olan Silivri de bu küme içerisinde bulunmaktadır. Yerel siyasette kadın temsil düzeyi düşük olan bu kümenin üyeleri arasında en yüksek olandan en düşüğe doğru sırayla; Çatalca (22.9), Silivri (16.6), Tuzla (11.4), Sultanbeyli (10.9), Şile (7.2), Kağıthane (9.1), Esenler (9.0), Bağcılar (6.7) ve Arnavutköy (5.4)

bulunmaktadır. Siyasi yelpazenin sağ kanadında bulunan bu ilçelerde kadınların politik katılım düzeyi başta olmak üzere, sosyal kapsayıcılık, saydamlık, eğitim düzeyi ve ekonomik hayata katılım düzeyinin en düşük; ortalama hanehalkı büyüklüğü ile doğum istatistiklerinin ise en yüksek ortalamaya sahip olması bu ilçelerin ortak özelliklerindedir. Bu kümenin çeşitli göstergelerinden de anlaşıldığı üzere demografik ve sosyo-ekonomik yapısının gelişmekte olması, kadın temsil düzeyinin düşük olmasında önemli bir dinamik olduğu söylenebilir. Bu gruptaki ilçelerin genellikle İstanbul'un çeperinde konumlanması da gelişmekte olan kentsel altyapısının beraberinde getirdiği sosyo-ekonomik durgunluğun bir sonucu olduğu söylenebilir. Diğer taraftan Sultanbeyli, Bağcılar, Esenler ve Kâğıthane ilçeleri K2'nin sahası içerisinde adacıklar halinde kalmışlardır. Bu ilçeler her ne kadar geçiş kümesi olan K2 içerisinde mekânsal dağılış gösterebilirler de, düşük sosyo-ekonomik ve politik temsil düzeyi nedeniyle çeperdeki ilçelerin özelliğini taşımaktadırlar (Şekil 5).

Şekil 5. K-ortalamlar analizinde elde edilen kümeler

Bir statü sembolü olarak kıyıya yakın bölgelerde üst gelir gruplarının, çeperde alt gelir gruplarının ve ikisinin arasında da orta gelir gruplarının yer aldığı bir desen, hemen tüm kıyı kentlerinde geçerli olduğu gibi İstanbul ilinde de görülmektedir (Ataç ve Işık, 2013: 232). Kıyından uzağa gidildikçe üst sınıfların yerini, düşük gelir gruplarının oluşturduğunu ve bunun İstanbul siyasi tercih desenleriyle de örtüştüğünü belirten bir çalışmadaki desen (Ataç ve Işık, 2013) bu tez çalışmasında kullanılan değişkenler için de geçerlidir. Buna göre İstanbul'da sosyo-ekonomik, demografik ve siyasi değişkenlere göre ayrılan ilçelerin kent mekânına dağılımında merkez-çeper ilişkisi ve kıyıya yakınlık belirleyici unsurlar oluştur (İlhanlı ve Özözen Kahraman, 2022). Üç kümeye ayrılan 39 ilçenin haritalanması sonucu; kadınların sosyo-ekonomik, demografik ve politik özellikleri bakımından benzerlik gösteren ilçelerin aynı grupta toplanarak, genellikle birbirine yakın konumlarda mekânsal dağılım gösterdiği gözlemlenmiştir (Şekil 5). Genel itibarıyla İstanbul ilinde merkezden çepere doğru gidildikçe kadınların yerel siyasette temsil düzeyinin, eğitim seviyelerinin, sosyo-ekonomik hayata ve kaynaklara erişimlerinin, yerel yönetim ve saydamlık düzeyinin düştüğü; hanehalkı ortalaması ile doğurganlık hızının ise arttığı gözlemlenmektedir (Tablo 9). Bu durum merkezdeki ilçelerin çeperdekilere göre ekonomik, demografik, sosyolojik yönden gelişmiş olmasının bir sonucudur.

Yapılan analizde tüm değişkenler dikkate alınarak benzerlikler ve farklılıklar gruplandırıldığı için her bir kümedeki ilçelerin hepsi aynı partiye mensup değildir. Ancak partilerin aldığı toplam oy oranları dikkate alındığında yüksek kadın temsil düzeyine sahip K1'den, düşük kadın temsil düzeyine sahip K3'e doğru gidildikçe CHP oy oranlarının da düştüğü ve AKP oy oranlarının ise arttığı görülmektedir. Başka bir ifadeyle yerel yönetimdeki kadın temsil düzeyi arttıkça ilçe yönetimi CHP'ye, azaldıkça ise AKP'ye geçtiği saptanmıştır. Özetle ilçelerde yüksek kadın temsil düzeyleri, gelişmiş sosyo-ekonomik altyapı, Toplumsal Cinsiyet Eşitliği Biriminin bulunması ve sosyal demokrat bir ideolojinin izlenmesi gibi özelliklerin birbirleriyle paralellik gösterdiği sonucuna ulaşılmıştır.

Tablo 9.

Değişkenlerin kümelere göre ortalamaları

Kümelere Değişkenler Üzerinden Karşılaştırılması			
Değişkenler	\bar{X}		
	K1	K2	K3
Kadınların Yerel Siyasete Katılımı	24,26	16,11	11,01
İlçe Belediyelerindeki AKP oy oranı	30,42	49,49	50,14
İlçe Belediyelerindeki CHP oy oranı	55,35	41,74	20,72
Yönetişim ve Saydamlık Endeksi	90,25	70,94	66,66
Okuma-yazma bilen kadınlar	49,53	49,45	49,22
Lise Mezunu Kadınlar	49,68	44,67	42,28
Üniversite Mezunu Kadınlar	51,06	49,16	46,83
Lisansüstü Mezunu Kadınlar	48,15	44,66	40,31
Kadınların Ortalama Eğitim Süresi	8,55	6,68	6,44
Cinsiyetler Arası Ortalama Eğitim Süresi Farkı	1,73	1,95	1,78
İş Yeri Sahibi Kadınlar	33	23	21
Özel Sektörde Çalışan Kadınlar	57	46	42
Kamuda Çalışan Kadınlar	143	112	61
Sosyal Kapsama Endeksi	46,33	35,81	29,82
Genel Doğurganlık Hızı	33,07	43,48	49,88
Kaba doğum Hızı	9,24	12,32	13,24
Toplam Doğurganlık Hızı	1,10	1,47	1,65
Ortalama Hanehalkı Büyüklüğü	3,00	3,41	3,51

Analiz sonucunda elde edilen 3 kümenin merkezleri arasındaki mesafe Tablo 10'da verilmiştir. Buradan hareketle sosyo-ekonomik, politik ve demografik yönüyle K1 ile K3'deki ilçelerin birbirine zıt özellikler taşıdığı anlaşılmıştır. Diğer taraftan K1 ile K2 ise birbirleriyle en fazla benzerlik gösteren ilçeleri barındırmaktadır.

Tablo 10.

Küme merkezleri arasındaki uzaklık

Küme	K1	K2	K3
K1	1	49,6	100,9
K2	49,6	1	56,9
K3	100,9	56,9	1

K- kümeleme analizinde elde edilen kümeler sosyo-ekonomik, demografik ve politik göstergeler açısından 39 ilçenin benzer ve farklı yönleri konusunda önemli ölçüde fikir vermiştir. Bunun yanında kadınların yerel yönetimlere katılması ile diğer dinamikler arasında doğrusal bir ilişki olup olmadığını, varsa bu ilişkinin yönünü ve şiddetini belirlemek için Pearson Korelasyon analizi kullanılmıştır. Böylece yerel yönetimlerde kadın temsilindeki değişimin diğer değişkenlerle istatistiksel yönden ilişkiselliği ve anlamlılığı ölçülerek İstanbul iline yönelik hipotezler sınanmıştır. Bu analizin temel amacı her bir x değerinin, her bir y değeri ile doğrusal biçimde ne kadar tutarlı bir eşleşme gösterdiğini açıklamaktır. x ve y değişkenleri arasındaki bir korelasyon için, örnek Pearson korelasyon katsayısını hesaplama formülü şöyle ifade edilir (Büyüköztürk ve diğerleri, 2012; Swinscow ve Campbell, 2002):

$$r = \frac{\sum_{i=1}^n (x_i - \bar{x})(y_i - \bar{y})}{\sqrt{\left[\sum_{i=1}^n (x_i - \bar{x})^2 \right] \left[\sum_{i=1}^n (y_i - \bar{y})^2 \right]}} \quad (4.2)$$

Bunun sonucunda elde edilen korelasyon katsayısı, hipotezlerin test edilmesini sağlamaktadır. Ancak bu korelasyon katsayılarının yorumlanabilmesi için değişkenler birbirlerini anlamlı olarak açıklaması gerekir ($p > 0.05$) Korelasyon katsayısının karesi ile elde edilen determinasyon katsayısı (açıklanan varyans) ise değişkenlerin birbirlerinde açıkladıkları varyans miktarını göstermektedir. Başka bir ifade ile determinasyon katsayısı, değişkenlerden birindeki değişimin ne kadarının diğer değişken tarafından açıklandığının yüzde olarak ifade edilebilmesini sağlamaktadır (Köklü ve diğ., 2006).

Korelasyon analizi için normal dağılım ve doğrusal ilişki gibi gerekli varsayımlar karşılandığından dolayı parametrik olan istatistiksel yöntemlerden (Pearson's r olarak da bilinen) Pearson çarpım-moment korelasyon katsayısı tercih edilmiştir. Bu katsayı iki nicel değişken arasındaki doğrusal ilişkinin derecesinin belirlenmesinde kullanılmaktadır. Pearson Korelasyon Testi'nin sonuçları tablosunda, kadınların yerel siyasette temsil düzeyi ile ilişkili olabileceği tahmin edilen değişkenlerin anlamlılık ve ilişki düzeyini açıklayan değerlere ulaşılmıştır. Böylece veri setindeki değişkenlerden her birinin tek başına kadınların yerel siyasette temsil düzeyini anlamlı olarak açıklayıp açıklamadığı kontrol edilmiştir.

Pearson korelasyon analizinin sonuç tablosunda “r” ile ifade edilen değerler – 1 ile + 1 arasında bir değer alır. Burada ilişkinin yönünü “r”nin işareti, ilişkinin şiddetini ise katsayının büyüklüğü belirlemektedir. Aynı tabloda “p” ile ifade edilen değerler de anlamlılığı ifade etmektedir ($p < 0.05$). Buna göre anlamlı olan korelasyon katsayısının güç düzeyini yorumlamanın temel kıstasları ise şöyledir (Köklü ve diğ., 2006):

- 0.00 → ilişki yok
- 0.01 - 0.29 → zayıf düzeyde ilişki
- 0.30 - 0.70 → orta düzeyde ilişki
- 0.71 - 0.99 → güçlü düzeyde ilişki
- 1.00 → çok güçlü düzeyde ilişki

Analiz sonucu elde edilen tablodaki değerler incelendiğinde yerel yönetimde kadın temsili ile cinsiyetler arası ortalama eğitim süresi farkı arasında %99 güven düzeyinde istatistiksel açıdan anlamlı bir ilişki olmadığı anlaşılmıştır ($p > 0.01$). Yerel yönetimde kadın temsili ile geriye kalan diğer değişkenler arasında ise %99 güven düzeyinde istatistiksel açıdan anlamlı, güçlü ve orta düzeylerde bir ilişki olduğu saptanmıştır ($p < 0.01$). Buna göre yerel yönetimdeki kadın temsil düzeyi ile iş yeri sahibi kadınlar (72.3), ilçe belediyelerindeki CHP oy oranı (74.0), lise mezunu kadınlar (71.9) ve kamuda çalışan kadınlar (71.4) arasında *güçlü düzeyde pozitif bir ilişki* vardır. Başka bir ifade ile iş yeri sahibi kadınlar, kamuda çalışan kadınlar, lise mezunu kadınlar ve ilçe belediyelerindeki CHP oy oranı arttıkça yerel yönetimdeki kadın temsil düzeyi de artmıştır. Diğer taraftan yerel yönetimdeki kadın temsil düzeyi ile ilçe belediyelerindeki AKP oy oranı arasında ise *güçlü düzeyde negatif bir ilişki* vardır. Buna göre yerel yönetimdeki kadın temsil düzeyi arttıkça ilçe belediyelerinin yönetimi CHP’ye, azaldıkça ise AKP’ye geçmiştir.

Yerel yönetimde kadın temsil düzeyi ile kadınların ortalama eğitim süresi (68.3), yönetişim ve saydamlık endeksi (67.3), özel sektörde çalışan kadınlar (60.9), üniversite mezunu kadınlar (55.6), lisansüstü mezunu kadınlar (54.5), sosyal kapsama endeksi (53.2) ve okuma-yazma bilen kadınlar (36.0) arasında *orta düzeyde pozitif bir ilişki* gözlemlenmiştir. Diğer taraftan yerel yönetimdeki kadın temsil düzeyi ile toplam doğurganlık hızı (-66.7), genel doğurganlık hızı (-64.5), kaba doğum hızı (-59.0) ve ortalama hanehalkı büyüklüğü (-58.5) arasında *orta düzeyde negatif ilişki* bulunmaktadır. Farklı bir ifade ile genel/toplam/kaba doğum hızı ve ortalama hanehalkı büyüklüğü azaldıkça, yerel yönetimdeki kadın temsil düzeyi de artmıştır (Tablo 11).

Tablo 11.

Kadınların yerel siyasete katılımı ile sosyo-ekonomik, demografik ve politik değişkenler arasındaki ilişkiler

Değişkenler	Kadınların Yerel Siyasete Katılımı		
	r	r ²	(Anlamlılık) p
İlçe Belediyelerindeki AKP	-0,756*	0,57	0,000
İlçe Belediyelerindeki CHP	0,740*	0,55	0,000
İş Yeri Sahibi Kadınlar	0,723*	0,52	0,000
Lise Mezunu Kadınlar	0,719*	0,52	0,000
Kamuda Çalışan Kadınlar	0,714*	0,51	0,000
Kadınların Ortalama Eğitim Süresi	0,683*	0,47	0,000
Yönetişim ve Saydamlık Endeksi	0,673*	0,45	0,000
Toplam Doğurganlık Hızı	-0,667*	0,44	0,000
Genel Doğurganlık Hızı	-0,645*	0,42	0,000
Özel Sektörde Çalışan Kadınlar	0,609*	0,37	0,000
Kaba Doğum Hızı	-0,590*	0,35	0,000
Ortalama Hanehalkı Büyüklüğü	-0,585*	0,34	0,000
Üniversite Mezunu Kadınlar	0,556*	0,31	0,000
Lisansüstü Mezunu Kadınlar	0,545*	0,30	0,000
Sosyal Kapsama Endeksi	0,532*	0,28	0,000
Okuma-yazma Bilen Kadınlar	0,360*	0,13	0,000
Cinsiyetler Arası Ort. Eğitim Süresi Farkı	-0,184	0,03	0,263
*Korelasyon 0,01 düzeyinde anlamlıdır. (N= 39)			

Korel

asyon katsayısının karesiyle hesaplanan determinasyon (belirlilik) katsayısı (r²) ise iki değişkenin birlikte değişme derecesini ifade etmektedir. Buna göre yerel yönetimlerde kadın temsil oranındaki değişimin %57'si ilçe belediyelerindeki AKP oy oranlarıyla, %55'i ise CHP oy oranlarıyla birlikte değişmektedir. Benzer şekilde diğer göstergelerdeki değişim, yerel yönetimlerdeki kadın temsiliyle %13 ile %52 arasında farklılaşan oranlarla ortak hareket etmektedir. Diğer taraftan cinsiyetler arası ortalama eğitim süresi farkı ise yerel yönetimde kadın temsiliyle birlikte artış veya azalış sergilemediği, yani birlikte değişimin olmadığı anlaşılmıştır (Tablo 11).

Tüm bu analizlerin ışığında, kadınların eğitim ve iş hayatına katılması, toplumsal hayatta aktif rol alarak girişimcilik faaliyetlerinde bulunmaları, diğer taraftan doğurganlığın ve ortalama hanehalkı büyüklüğünün gerilemesi, sosyal kapsayıcılık ile şeffaflığın yükselmesi ve bunlara ek olarak ilçe yönetiminin de solcu ideolojiye yaklaşması gibi çeşitli dinamiklerle *yerel yönetimlerdeki kadın temsili* arasında anlamlı ilişkilerin bulunduğu saptanmıştır (Tablo 12). Ancak sosyo-ekonomik göstergelerin her zaman kadın temsiline keskin belirleyiciler olmadığını da unutmamak gerekir. Çünkü bazı ilçelerde sosyo-ekonomik göstergeler çok yüksek olsa dahi bu ilçelerde kadın temsil oranlarının düşük olduğu görülmektedir. Bu durumun İstanbul'daki Üsküdar, Adalar ve Çatalca ilçeleri için geçerli olabileceği gözlemlenmiştir. Adalar ve Çatalca ilçelerinde kadın temsil oranı yüksek olmasına rağmen, sosyo-ekonomik göstergelerin düşük olması bu ilçeleri 2. ve 3. kümeye taşımıştır. Diğer taraftan kadın temsil oranı diğer ilçelere göre düşük olan Üsküdar'da ise sosyo-ekonomik göstergelerin yüksek olması bu ilçeyi 1. kümeye taşımıştır. Ancak İstanbul'da geri kalan diğer ilçelerinde sosyo-ekonomik gelişmişlik ve kadın temsil oranları arasında paralellik bulunmaktadır.

Tablo 12.

Hipotez testlerinin sonuçları

	Hipotezler	Sonuçları
H1	İstanbul ilçelerinde kadınların yerel yönetime katılımı ile kadınların sosyo-ekonomik ve demografik düzeyi (okuma yazma, lise, lisans, yüksek lisans, ortalama eğitim süresi; ekonomik hayata erişimi; genel/kaba/toplam doğurganlık hızı, hanehalkı ortalaması) arasında anlamlı ve pozitif ilişki vardır.	<i>Desteklendi</i>
	Ancak kadınların yerel yönetime katılımı ile cinsiyetler arası ortalama eğitim süresi farkı arasında istatistiksel açıdan anlamlı ilişki vardır.	<i>Desteklenmedi</i>
H2	İstanbul ilçelerinde kadınların yerel yönetime katılımı ile sosyal kapsama endeksi ve yönetim ve saydamlık endeksi arasında anlamlı ve pozitif ilişki vardır.	<i>Desteklendi</i>
H3	İstanbul ilçelerinde kadınların yerel yönetime katılımı ile ilçe yönetiminde bulunan siyasi parti arasında istatistiksel olarak anlamlı pozitif ilişki vardır.	<i>Desteklendi</i>

Sonuç itibarıyla mevcut veriler üzerinden yapılan analizler çalışma sahasının genel hatlarını çizerek mevcut durum hakkında önemli fikirler vermiştir. K-ortalamalar analizinde üretilen kümeler arasında kadın temsiline en düşük olduğu *K3* ile kadın temsiline en yüksek olduğu *K1* ilçelerinin birbirlerine göre çok zıt özelliklere sahip olduğu gözlemlenmiştir. Bu gözlemlere dayanarak birbirinden farklılık gösteren bu ilçelerdeki

yerel yönetimlerde kadın temsiline yönelik tokenizmi inceleyip karşılaştırabilmek için deneysel verilere ihtiyaç duyulmuştur. Bu kapsamda daha geçerli ve güvenilir sonuçlar elde edilebilmek amacıyla farklı mekânlardan birincil verileri toplamak üzere saha çalışmalarının gerekliliği ortaya çıkmıştır.

Korelasyon analizi sonucunda İstanbul ilçelerindeki sosyo-ekonomik, demografik ve politik birtakım göstergelerin yerel yönetimde kadın temsiliyle ilişkili olduğu saptanmıştır. Bu doğrultuda saha çalışması yapılacak 2 uç ilçe belirlenirken; analizde kullanılan değişkenlerden de anlaşıldığı üzere, ilçedeki kadın temsil oranının yanında; eğitim, ekonomik hayata katılım, doğurganlık hızı, ilçe yönetiminde bulunan siyasi parti gibi dinamikler de dikkate alınmıştır. Bu kapsamda çalışma sahası için K1’de yer alan *Kadıköy* ve K3’te yer alan *Sultanbeyli* ilçeleri belirlenmiştir. Böylece çalışmanın bu bölümünde yapılan analizlerle kadın temsili açısından birbirinden farklılık gösteren ilçeler ortaya konulup, araştırma alanının belirlenmesi sağlanmıştır.

Tablo 13.

Kadınların yerel siyasete katılımı ile diğer göstergeler arasındaki ilişkiye ait bulgular

Değişkenler		1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18
1. İlçe Belediyelerindeki AKP	r	1,00	-0,64	-0,76	-0,61	-0,27	-0,70	-0,54	-0,57	-0,64	0,09	-0,77	-0,55	-0,60	-0,53	0,62	0,60	0,70	0,66
	p	0,00	0,00	0,00	0,10	0,00	0,00	0,00	0,00	0,58	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
2. İlçe Belediyelerindeki CHP	r	-0,64	1,00	0,74	0,59	0,36	0,61	0,48	0,50	0,61	-0,15	0,64	0,40	0,67	0,50	-0,56	-0,53	-0,58	-0,60
	p	0,00	0,00	0,00	0,02	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,36	0,00	0,01	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
3. Kadınların Yerel Siyasete Katılımı	r	-0,76	0,74	1,00	0,67	0,36	0,72	0,56	0,55	0,68	-0,18	0,72	0,61	0,71	0,53	-0,65	-0,59	-0,67	-0,59
	p	0,00	0,00	0,00	0,08	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,26	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
4. Yönetişim ve Saydamlık Endeksi	r	-0,61	0,59	0,67	1,00	0,21	0,60	0,40	0,48	0,59	0,06	0,78	0,61	0,57	0,60	-0,57	-0,50	-0,61	-0,46
	p	0,00	0,00	0,00	0,19	0,00	0,01	0,00	0,00	0,00	0,71	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
5. Okuma-yazma Bilen Kadınlar	r	-0,27	0,36	0,36	0,21	1,00	0,46	0,29	0,41	0,20	0,06	0,08	0,31	,321*	,33*	-0,3*	-0,3*	-0,4	-0,31
	p	0,10	0,02	0,08	0,19	0,00	0,07	0,01	0,23	0,70	0,61	0,06	0,05	0,04	0,02	0,02	0,01	0,01	0,06
6. Lise Mezunu Kadınlar	r	-0,70	0,61	0,72	0,60	0,46	1,00	0,80	0,78	0,60	0,02	0,72	0,66	0,71	0,48	-0,77	0,69	-0,82	-0,71
	p	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,90	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
7. Üniversite Mezunu Kadınlar	r	-0,54	0,48	0,56	,400*	0,29	0,80	1,00	0,92	,377*	0,06	0,52	0,64	0,63	0,31	-0,69	0,54	-0,69	-0,58
	p	0,00	0,00	0,00	0,01	0,07	0,00	0,00	0,00	0,02	0,74	0,00	0,00	0,00	0,06	0,00	0,00	0,00	0,00
8. Lisansüstü Mezunu Kadınlar	r	-0,57	0,50	0,55	0,48	0,41	0,78	0,92	1,00	,368*	0,16	0,56	0,65	0,61	,368*	-0,75	-0,64	-0,79	-0,69
	p	0,00	0,00	0,00	0,00	0,01	0,00	0,00	0,00	0,02	0,35	0,00	0,00	0,00	0,02	0,00	0,00	0,00	0,00
9. Kadınların Ortalama Eğitim Süresi	r	-0,64	0,61	0,68	0,59	0,20	0,60	,377*	,368*	1,00	-0,64	0,68	,336*	0,47	0,51	-0,49	-0,45	-0,51	-0,49
	p	0,00	0,00	0,00	0,00	0,23	0,00	0,02	0,02	0,00	0,00	0,00	0,04	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
10. Cinsiyetler Arası Ort. Eğt. Süresi Farkı	r	0,09	-0,15	-0,18	0,06	0,06	0,02	0,06	0,16	-0,64	1,00	-0,02	0,21	0,06	0,06	-0,09	-0,08	-0,14	-0,02
	p	0,58	0,36	0,26	0,71	0,70	0,90	0,74	0,35	0,00	0,89	0,20	0,73	0,70	0,61	0,64	0,40	0,91	
11. İş Yeri Sahibi Kadınlar	r	-0,77	0,64	0,72	0,78	0,08	0,72	0,52	0,56	0,68	-0,02	1,00	0,58	0,59	0,64	-0,63	-0,58	-0,70	-0,63
	p	0,00	0,00	0,00	0,00	0,61	0,00	0,00	0,00	0,00	0,89	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
12. Özel Sektörde Çalışan Kadınlar	r	-0,55	0,40	0,61	0,61	0,31	0,66	0,64	0,65	,336*	0,21	0,58	1,00	0,51	0,43	-0,71	-0,61	-0,72	-0,48
	p	0,00	0,01	0,00	0,00	0,06	0,00	0,00	0,00	0,04	0,20	0,00	0,00	0,00	0,01	0,00	0,00	0,00	0,00
13. Kamuda Çalışan Kadınlar	r	-0,60	0,67	0,71	0,57	,321*	0,71	0,63	0,61	0,47	0,06	0,59	0,51	1,00	0,43	-0,53	-0,41	-0,56	-,396*
	p	0,00	0,00	0,00	0,00	0,05	0,00	0,00	0,00	0,00	0,73	0,00	0,00	0,00	0,01	0,00	0,01	0,00	0,01
14. Sosyal Kapsama Endeksi	r	-0,53	0,50	0,53	0,60	,333*	0,48	0,31	,368*	0,51	0,06	0,64	0,43	0,43	1,00	-0,46	-0,41	-0,51	-400*
	p	0,00	0,00	0,00	0,00	0,04	0,00	0,06	0,02	0,00	0,70	0,00	0,01	0,01	0,00	0,01	0,00	0,00	0,01
15. Genel Doğurganlık Hızı	r	0,62	-0,56	-0,65	-0,57	-,367*	-0,77	-0,69	-0,75	-0,49	-0,09	-0,63	-0,71	-0,53	-0,46	1,00	0,95	0,97	0,82
	p	0,00	0,00	0,00	0,00	0,02	0,00	0,00	0,00	0,00	0,61	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
16. Kaba doğum Hızı	r	0,60	-0,53	-0,59	-0,50	-,386*	-0,69	-0,54	-0,64	-0,45	-0,08	-0,58	-0,61	-0,41	-0,41	0,95	1,00	0,95	0,88
	p	0,00	0,00	0,00	0,00	0,02	0,00	0,00	0,00	0,00	0,64	0,00	0,00	0,01	0,01	0,00	0,00	0,00	0,00
17. Toplam Doğurganlık Hızı	r	0,70	-0,58	-0,67	-0,61	-0,44	-0,82	-0,69	-0,79	-0,51	-0,14	-0,70	-0,72	-0,56	-0,51	0,97	0,95	1,00	0,87
	p	0,00	0,00	0,00	0,00	0,01	0,00	0,00	0,00	0,00	0,40	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
18. Ortalama Hanehalkı Büyüklüğü	r	0,66	-0,60	-0,59	-0,46	-0,31	-0,71	-0,58	-0,69	-0,49	-0,02	-0,63	-0,48	-,396*	-,400*	0,82	0,88	0,87	1,00
	p	0,00	0,00	0,00	0,00	0,06	0,00	0,00	0,00	0,00	0,91	0,00	0,00	0,01	0,01	0,00	0,00	0,00	0,00

BEŞİNCİ BÖLÜM

YEREL YÖNETİMLERDE KADIN TEMSİLİNE YÖNELİK TUTUM VE GÖRÜŞLERDE TOKENİZMİN İZLERİ: KADIKÖY VE SULTANBEYLİ BELEDİYELERİ

Araştırma 2021 yılında İstanbul ili, Kadıköy ve Sultanbeyli ilçe belediyelerinde yapılmıştır. Kadın temsil oranlarına göre sosyal kategoriler arasında eşitliğin sağlandığı dengeli grupta bulunan Kadıköy ile eşitliğin sağlanmadığı çarpık grupta bulunan Sultanbeyli’de “*cinsiyete bağlı tokenizm*” incelenmiştir. Araştırmanın bu bölümünde önce her belediyede katılımcılardan toplanan soyo-ekonomik ve demografik bilgiler ile katılımcıların anket puanlamaları arasında farklılıklar, ardından da iki gruptaki katılımcıların ölçek puanlamaları arasındaki farklılıklar incelenmiştir. En son ise görüşmelerden elde edilen nitel bilgiler değerlendirilerek, cinsiyete bağlı ayrımcılık ve cinsiyete bağlı tokenizmin kanıtları ortaya çıkarılmaya çalışılmıştır.

5.1 Araştırma Alanının Sosyo-Ekonomik, Demografik ve Siyasi Özellikleri

39 ilçesi bulunan İstanbul Türkiye’deki en fazla ilçeye ve en fazla nüfusa sahip ildir. Geçmişten günümüze sahip olduğu sosyo-ekonomik özellikleri bakımından İstanbul kırsal nüfus için çekim merkezi konumunu korumaktadır. Nüfus hareketliliği bakımından özel bir konuma sahip olan kentin hızlı göç dalgasına maruz kalması nedeniyle, kentteki formal büyüme yerini enformal büyümeye bırakmış, kentin çeperleri gecekondu bölgeleri olarak büyümüştür (Işık ve Pınarcıoğlu, 2001). Öte yandan toplumsal sınıfların İstanbul kent mekanında yayılımı kıyıda uzağa gidildikçe belirgin bir şekilde değişmekte, üst gelir grupların yerini düşük gelir gruplar almaktadır. İlave olarak Avrupa yakasında Bağcılar, Esenler ve Gaziosmanpaşa ilçelerinin birçok mahallesinde, Anadolu yakasında ise Ümraniye’nin TEM otoyolunun kuzeyinde, Pendik’in ise TEM ile E-5 yolları arasında kalan kesimlerinde alt gelir gruplarının baskın olduğu göze çarpmaktadır. Bazı bölgelerde sızmalar olmakla birlikte genel olarak E-5 otoyolunun İstanbul’un her iki yakasında da statü gruplarını ayıran önemli bir fiziksel eşik olduğu ortaya çıkmaktadır (Ataç ve Işık, 2013: 232). Tüm bunlara bağlı olarak kentin merkezi ile çevresi arasında oluşan sosyo-

ekonomik farklılıklar mekânın siyasi eğilimlerinde de belirleyici olmuştur. İstanbul'daki gecekondular ile seçim ilişkisinin incelendiği bir çalışmada (Yalçın ve Erbaş, 2004) çoğunluğu orta ve yüksek gelir gruplarından oluşan ilçelerin (Beşiktaş, Bakırköy, Adalar, Şişli, Kadıköy) merkez sol ve merkez sağ partilerin hâkimiyetinde olduğu belirtilmiştir. Bu kapsamda İstanbul'daki seçim çevrelerinin eğilimleri dikkate alındığında sosyo-ekonomik altyapının önemli bir belirleyici olduğu görülmektedir.

1984, 1989, 1994 ve 1999 yerel seçim sonuçlarını kullanarak İstanbul'un seçim coğrafyasını inceleyen Yalçın ve Erbaş (2004) İstanbul ilçelerini kuruluş tarihi ve kentsel gelişimine göre 5 kümeye (eski kent, ayırık kent, yama kent, ara kent, kır kent) ayırmıştır. İstanbul'un seçim coğrafyasını mahalle ölçeğinde inceleyen Zeyneloğlu (2006) ise seçmen davranışı ile sosyo-ekonomik özelliklerin mekânsal dağılımını ilişkilendirmiştir. İstanbul'da yapılan mekânsal seçim çalışmaları il içi mekânsal farklılıklara dayanarak İstanbul'da merkez-çevre ayrışmasının var olduğunu (Yalçın ve Erbaş, 2004) ve buna ek olarak zengin-fakir ayrımı (Zeyneloğlu 2006) halinde yeniden yaratıldığını ifade etmişlerdir. Ataç ve Işık'ın (2013) 2000 yılına ait verilerin kullandığı çalışmalarında ise sosyo-ekonomik statü ile siyasi tercihe dayalı ayrımların İstanbul'da birbirleriyle ilişkili/örtüşen bir yapı gösterdiği ve keskin olarak ortaya çıktığı belirtilmiştir.

Yapılan çalışmalarda İstanbul ilçelerine yönelik bu çıkarımlar ilçelerin farklı yönlerinin şekillenmesinde de belirleyici olmuştur. İlçelerin sosyo-ekonomik nitelikleri seçim çevresini şekillendirirken, seçim çevresini belirleyen siyasi tutumlarda söz konusu mekânlardaki kadına yönelik algı yönetimini biçimlendirmektedir. Buna göre ilçelerin siyasi yapısı yerel yönetim birimlerinde temsil edilen kadın oranlarına yansımış ve ilçenin cinsiyet eşitliğine yönelik perspektifi üzerinde önemli bir rol oynamıştır. Dolayısıyla kadın temsilinin ele alınacağı bu çalışmada ilçelerin seçim çevresi dikkate alınarak çalışma sahasının sınırları çizilmiştir.

Nihayetinde bu tezde İstanbul ilçelerindeki yerel yönetimlerin idari kademelerinde kadınlara yönelik cinsiyete bağlı tokenizmin var olup olmadığı irdelenmiştir. İstanbul'un yerel yönetimlerindeki kadın temsil oranları bu teorik perspektifle⁴ incelendiğinde 17 ilçenin çarpık grup, 20 ilçenin eğimli grup, 2 ilçenin ise dengeli grup kategorisinde yer aldığı görülmektedir (Şekil 6).

⁴ Detaylı bilgi için s.35'e bakınız.

Çarpık Grupları Oluşturan İlçeler: Arnavutköy, Bağcılar, Küçükçekmece, Şile, Pendik, Bayrampaşa, Zeytinburnu, Esenler, Kâğıthane, Başakşehir, Çekmeköy, Gaziosmanpaşa, Üsküdar, Sultanbeyli, Tuzla, Güngören, Fatih.

Eğimli Grupları Oluşturan İlçeler: Beyoğlu, Sancaktepe, Ataşehir, Silivri, Esenyurt, Bahçelievler, Büyükçekmece, Kartal, Beşiktaş, Ümraniye, Eyüpsultan, Çatalca, Avcılar, Beykoz, Sultangazi, Beylikdüzü, Şişli, Maltepe, Bakırköy, Sarıyer.

Dengeli Grupları Oluşturan İlçeler: Kadıköy, Adalar.

Şekil 6. Yerel yönetimlerdeki kadın temsil oranlarının tokenizm teorisine göre sınıflandırılması (Kadın temsil oranları belediye başkan yardımcıları ve belediye meclis üyelerinin oranlarından üretilmiştir.)

Tokenizm kuramının semptom gösterdiği düşünülen mekanlarda yalnızca nicelik olarak değil nitelik olarak da incelenmesi daha güvenilir çıkarımlar sağlayacaktır. Bu bağlamda tokenizmin var olduğu düşünülen çarpık gruplarda tokenizmin arka planında yatan boyutların incelenmesi gerekmektedir. Fakat bu çalışmada hem çarpık gruptan hem de dengeli gruptan birer ilçe seçilerek bu boyutlar incelenmiştir. İki farklı gruptan birer

mekân incelenmesinin hatırı sayılır bir sebebi vardır. Birincisi siyasetin erkek işi olarak görüldüğü geleneksel bakış açısının, gelişmiş bir mekânda da varolabileceği kanaati; ikincisi ise grup içerisinde cinsiyet dengesi sağlandığı halde tokenizme yönelik tutumların varlık gösterip göstermediğinin merak edilmesidir. Öte yandan her iki gruptan bir örneklem alınması teorisinin işlevselliğini kontrol etmeyi de sağlayacaktır. Buradan yola çıkılarak hem çarpık hem de dengeli gruptan da bir mekân araştırma alanı olarak seçilmiştir. Yapılan incelemeler ve belirli kıstaslar ışığında yüksek kadın temsiline sahip Kadıköy ile düşük kadın temsiline sahip Sultanbeyli Belediyesi çalışma alanı olarak seçilmiştir.

5.1.1. Kadıköy ve Sultanbeyli İlçeleri

Kadıköy ve Sultanbeyli, İstanbul'un Anadolu yakasında yer alan ilçelerindedir. Kocaeli yarımadasının güneybatı kesiminde bulunan Kadıköy, batı ve güneyde Marmara Denizi, kuzeybatıda Üsküdar, kuzeydoğuda Ataşehir ve doğuda Maltepe ilçeleriyle çevrilidir. Daha önce Üsküdar'a bağlı olan Kadıköy 1930 yılında ilçe, 1984 yılında ise İstanbul Büyükşehir Belediyesi'ne bağlı bir ilçe belediyesi statüsünü kazanmıştır (Şahin, 2015). Sultanbeyli ise güneybatıda Kartal, doğuda Pendik, kuzeybatıda Sancaktepe ilçeleriyle komşudur. 1987 yılında Sultanbeyli'de belediye kurulma kararı alınmış olsa da ilk belediye seçimleri 1989 yılında gerçekleşmiştir. Sultanbeyli nüfusun hızlı bir şekilde artmasına bağlı olarak 1992 yılında ilçe statüsünü kazanmıştır (Aksu ve Yiğit, 2015; Işık ve Pınarcıoğlu, 2001) (Şekil 7).

Çalışma alanını oluşturan ilçelerin seçim kitlesi farklı ideolojilerden oluşmaktadır. Kadıköy Belediyesi; 1984 yılında ANAP, 1989 yılında SHP, 1999 yılından günümüze kadar ise CHP yönetiminde gelişimini sürdürmüştür. Öte yandan Sultanbeyli ise 1994 yılında RP, 1999 yılında FP, 2004'ten günümüze kadar ise AKP yönetiminde gelişimini sürdürmüştür (Taş, 2018; Yalçın ve Erbaş, 2004).

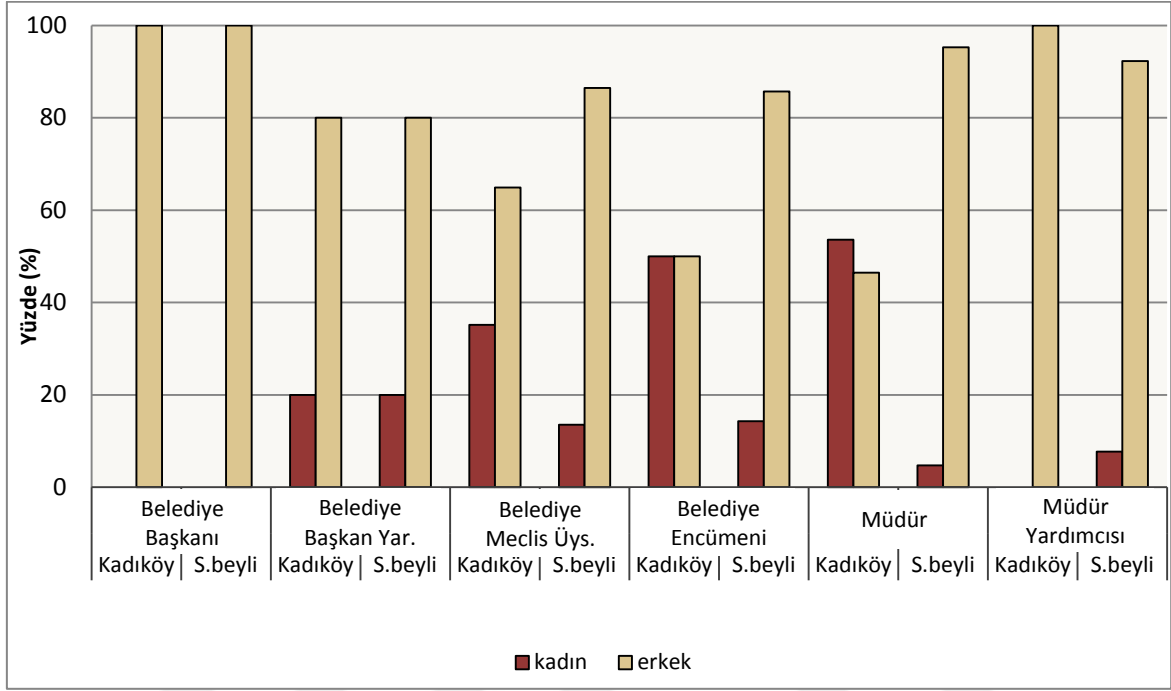
Şekil 7. Araştırma sahasının lokasyonu

Çalışma sahasını oluşturan Kadıköy ve Sultanbeyli belediyelerinin seçmen yapısına ek olarak sosyo-ekonomik gelişmişliği ve demografik nitelikleri de birbirlerinden farklılık göstermektedir. Günümüzde, Kadıköy İstanbul'un çoğunlukla orta ve üst gelir gruplarının ikamet ettiği bir konut alanıyken, Sultanbeyli alt ve orta gelir gruplarının ikamet ettiği bir konut alanıdır (Işık ve Pınarcıoğlu, 2001; Yalçınan ve Erbaş, 2004). İstanbul ilçeleri içinde ortalama metrekare kira değerleri dikkate alındığında Kadıköy en yüksek değere sahip ilçelerden biriyken, Sultanbeyli ise en düşük değere sahip ilçeler arasındadır (Endeksa, 2020). Toplam 25,2 km² alan içerisinde 481.983 kişinin ikamet ettiği Kadıköy ilçesinin kadın nüfusu (%54,6) erkek nüfusuna (%45,3) oranla daha yüksektir. 35 km² alan içerisinde 343.318 kişinin ikamet ettiği Sultanbeyli ilçesinde ise erkek nüfusu (%51,3) kadın nüfusuna (%48,7) oranla daha yüksektir. TÜİK (2021) verilerine göre, Türkiye genelinde ve İstanbul'da nüfusun çoğunluğunu erkekler oluştururken, Kadıköy'de durum tam tersidir. Kamuoyu yoklamalarına göre Kadıköy'de nüfusun yarısından daha fazlasını oluşturan kadınlar, kent içinde gündüz yaşamının yanısıra özellikle gece yaşamında

kendilerini daha fazla güvende hissetmeleri ve ayrıca kültür, sanat ve sosyal aktivitelerin fazla olması sebebiyle Kadıköy'ü tercih ettiklerini belirtmişler (gazetekadikoy.com.tr). Diğer sosyo-demografik göstergelere bakıldığında Kadıköy, hanehalkı ortalaması (% 2,47) ve genel doğurganlık hızı (% 25,77) en düşük olan 2. kent iken; Sultanbeyli hanehalkı ortalaması (% 4,17) ve genel doğurganlık hızı (% 63,01) en yüksek olan 2. kenttir. İstanbul genelinde kadınların erkeklere göre okuma yazma bilme oranının ortalaması %97,7 olduğu düşünüldüğünde, Sultanbeyli'nin (%95) ortalamasının altında iken; Kadıköy'ün (%98) ise ortalamasının üzerinde olduğu görülmektedir. İstanbul ilçelerinin üniversite mezunu kadın oranı sıralamasında Kadıköy (%52) 3. sırada yer alırken; Sultanbeyli (%43) 38. sırada yer almaktadır. Tüm bunlara ek olarak Kadıköy en yüksek ortalama eğitim süresine sahip olan iki kentten biridir. Diğer önemli bir gösterge olarak da 2020 yılında yayınlanan (Şeker ve diğ., 2020) cinsiyet eşitliği endeksine göre Kadıköy 36 ilçe arasında birinci sıraya yerleşirken; Sultanbeyli sonuncu sırada yer almaktadır. Kadıköy'de eğitilmiş nüfusun yanı sıra birtakım sosyo-ekonomik ve politik göstergeler bakımından en yüksek cinsler arası eşitliği yakalamış olması da bu kente entelektüel bir kimlik kazandırmıştır. Diğer taraftan Sultanbeyli'nin gelişmekte olan yapısı bu entelektüel kimlikten yoksun olduğunu göstermektedir.

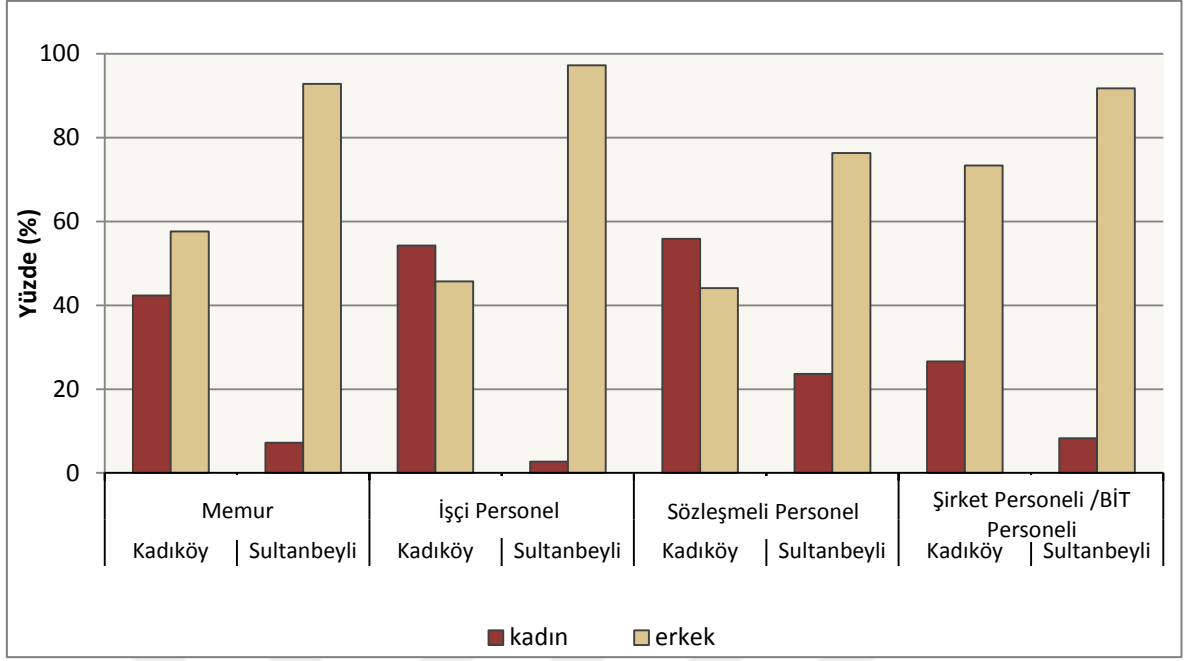
Çalışma sahasını oluşturan Kadıköy ve Sultanbeyli ilçelerinin farklı gelişim özelliklerine sahip olması ilçe belediyelerini organize eden kadronun demografik özelliklerine de yansımıştır. Öyle ki, iki belediyenin yönetici ve çalışan kadrosundaki demografik farklılıklar, araştırma örneklemini için seçilen katılımcıların özellikleri hakkında da genel fikir verecektir. Bu kapsamda Kadıköy Belediyesi ile Sultanbeyli Belediyesi'ndeki kadronun cinsiyet gruplarına dağılımı karşılaştırıldığında önemli farklılıklar gözlemlenmektedir. Buna göre 2020 yılında Kadıköy'deki belediye meclis üyelerinin %35'i, belediye encümenlerinin %50'si ve müdürlerin %54'ü kadın iken, Sultanbeyli'de ise belediye meclis üyelerinin %14'ü, belediye encümenlerinin %14'ü, müdürlerin %5'i kadındır. Diğer taraftan başkan yardımcılarının oranı (%20) birbiriyle eşit olan iki ilçenin belediye başkanları da erkektir. Tüm bunlara ek olarak Sultanbeyli'de 52 müdür yardımcısı arasında kadın oranı %8'i iken, Kadıköy'de 5 müdür yardımcısı arasında kadın oranı %0'dır. Sultanbeyli'de 52 müdür yardımcısından sadece 4'ünün kadın olduğu düşünüldüğünde bu oranın yine de pek iç açıcı olmadığı görülmektedir (Şekil 8). Her belediyenin bünyesinde bulundurduğu müdür yardımcısı tanımlaması, kendi yönetsel işleyişine bağlı olarak müdür yardımcısı, müdür muavini, bürolar sorumlusu vb.

isimlerlerle kurumdan kuruma değişiklik göstermektedir. Kadıköy belediyesinde müdür yardımcısı görevlendirmesi yönetsel bir kararla bürolar sorumlusu olarak tanımlanmaktadır.

Şekil 8. Kadıköy ve Sultanbeyli belediyeleri yönetici kadrolarının cinsiyete göre dağılımı (2020)

İki yerel yönetimin alt kademesini oluşturan memur, işçi ve personellerin cinsiyet dağılımı karşılaştırıldığında yine önemli farklılıklar görülmektedir. Buna göre 2020 yılında Kadıköy'deki memurların %42'si, işçi personellerin %54'ü, sözleşmeli personellerin %56'sı, şirket personelinin %27'si kadındır. Sultanbeyli'de ise memurların %7'si, işçi personellerin %3'ü, sözleşmeli personellerin %24'ü, BİT personelinin ise %8'i kadındır (Şekil 9).

Şekil 9. Kadıköy ve Sultanbeyli belediyelerinde çalışanların cinsiyete göre dağılımı (2020)

İki yerel yönetimdeki kadın oranları kümülatif olarak karşılaştırıldığında aradaki uçurum daha net görülmektedir. Buna göre Kadıköy'deki idari birimin alt kademesini oluşturan tüm çalışanlar arasında kadınlar toplam %32, erkekler %68 oranında dağılım göstermektedir. Diğer taraftan Sultanbeyli'de ise tüm çalışanlar arasında kadınlar %9 erkekler %91 oranında dağılım göstermektedir. Kadıköy'de çalışan kadın oranının 2018'den 2020'ye doğru seyrinde büyük bir değişim gözlenmemektedir. Sultanbeyli'de ise çalışan kadın oranlarının 2018'den 2020'ye doğru seyrinde %2,3 oranında artış gözlenmektedir (Tablo 14). Her iki belediye arasındaki bu farklılıklarda cinsiyet kotaları nispeten etkili olmuştur. Çünkü CHP'nin tüzüğünde yer alan 56. maddenin birinci fıkrasında⁵ kadın cinsiyet kotası %33 olarak belirlenirken, AKP'nin tüzüğünde cinsiyet kotalarına yönelik herhangi bir uygulama görülmemektedir. Fakat CHP'nin uyguladığı bu kota ilçe belediyeleri için değerlendirildiğinde, yalnızca belediye meclis adaylıkları için geçerlidir. Dolayısıyla Kadıköy'de belediye meclis üyelerinin dağılımında cinsiyet kotası etkili olurken, bunun dışındaki birimlerde kadın oranlarının diğer belediyelere oranla yüksek olması belediyenin kendi performansına bağlı olarak gelişim göstermiştir. Genel olarak bakıldığında saha çalışmalarından önce, iki ilçe

⁵CHP tüzüğü hakkında detaylı bilgi için bakınız: https://content.chp.org.tr/file/chp_tuzuk_10_03_2018.pdf

belediyelerinden örneklem alınacak grupların çeşitli yönden nitelikleri gözlemlenmiş ve bu bölümde yer verilmiştir.

Tablo 14.

Kadıköy ve Sultanbeyli belediyelerinde çalışan sayısının cinsiyete ve yıllara göre dağılımı (2018-2020)

İlçe/Yıllar		Memur		İşçi		Sözleşmeli Personel		Şirket Personeli		Toplam	
		Kadın	Erkek	Kadın	Erkek	Kadın	Erkek	Kadın	Erkek	Kadın	Erkek
Kadıköy	2018	206	282	120	121	18	19	570	1564	%32	%68
	2019	209	277	118	116	18	20	583	1629	%31	%69
	2020	197	268	114	96	19	15	572	1578	%32	%68
Sultanbeyli	2018	14	200	2	86	12	36	29	527	%6	%94
	2019	13	183	2	77	14	39	27	515	%6	%94
	2020	14	181	2	72	13	42	54	599	%9	%91

Not: Kadıköy ve Sultanbeyli Performans Programlarından (2021) üretilmiştir.

5.2 Kadıköy ve Sultanbeyli Belediyelerinde Katılımcılarının Sosyo-Ekonomik ve Demografik Özellikleri

Bu çalışmaya Kadıköy'den 125, Sultanbeyli'den ise 70 kişi katılmıştır. Anket aşamasında iki gruptaki katılımcıların tüm özelliklerine yönelik gruplararası dengeli bir dağılım sağlamak pek mümkün olmasa da, katılımcıların cinsiyetleri arasında eşit dağılım sağlanmıştır. Yine diğer özelliklerden medeni durum, çocuk sayısı, eğitim durumu ve meslek gruplarına dağılımına bakıldığında birbirlerine yakın gruplararası dağılım sergilediği söylenebilir. Sultanbeyli belediyesinde rastgele seçilen katılımcıların yaş ortalaması (33,5) Kadıköy'deki katılımcılardan (39,1) daha düşüktür. İki belediyede de katılımcıların doğum yerlerinin genellikle Marmara Bölgesi'nde olduğu görülmektedir. Ancak nüfusa kayıtlı oldukları il bilgilerine (memlekete) bakıldığında Kadıköy'deki katılımcıların çoğunlukla Doğu Anadolu illerinden (34,4) oldukları; Sultanbeyli'deki katılımcıların ise çoğunlukla Karadeniz bölgesinden (32,9) oldukları görülmektedir. Bunların yanı sıra katılımcılara İstanbul'a daha önce hangi ilden geldikleri sorulmuştur. Bu illerin bölgelere dağılımına bakıldığında her iki gruptaki katılımcıların da "daha önce başka bir yerde bulunmadım/İstanbul'da doğdum" yanıtını verdiği görülmektedir (Tablo 15 ile 16).

Tablo 15.

Kadıköy ve Sultanbeyli belediyelerindeki katılımcıların demografik-ekonomik özellikleri

Demografik Özellikler	Gruplar	Kadıköy		Sultanbeyli	
		f	%	f	%
Cinsiyet	Kadın	63	50,4	34	48,1
	Erkek	62	49,6	36	51,4
Yaş	18-25	4	3,2	16	22,9
	26-35	49	39,2	29	41,4
	36-45	38	30,4	14	20,0
	46-55	22	17,6	9	12,9
	56-65	12	9,6	2	2,9
Medeni Durumu	Evli	72	57,6	39	55,7
	Bekâr	53	42,4	31	44,3
Çocuk Sayısı	0	61	48,8	42	60,0
	1	39	31,2	10	14,3
	2	19	15,2	11	15,7
	3	5	4,0	5	7,1
	4	1	0,8	2	2,9
Eğitim Durumu	Lise	20	16,0	6	8,6
	Ön Lisans	3	0,02	4	5,7
	Lisans	84	67,2	51	72,9
	Y.Lisans	16	12,8	9	12,9
	Doktora	2	1,6	-	-
Önceki Meslekleri	mavi yaka	10	8,0	6	8,6
	beyaz yaka	109	87,2	62	88,6
	sarı yaka	6	4,8	2	2,9
Yerel Yönetimlerdeki Görev	Yönetici	19	15,2	23	32,9
	İşçi Memur	106	84,8	47	67,1
Görevdeki Süresi	1-10	86	68,8	57	81,4
	11-20	19	15,2	11	15,7
	21-30	13	10,4	2	2,9
	31-40	7	5,6	57	81,4

Tablo 16.

Kadıköy ve Sultanbeyli belediyelerindeki katılımcıların iç göç özellikleri

İç Göç Özellikleri	Gruplar	Kadıköy		Sultanbeyli	
		f	%	f	%
Doğum Yeri	Marmara	65	52,0	34	48,6
	Karadeniz	13	10,4	13	18,6

	Akdeniz	3	2,4	3	4,3
	Ege	3	2,4	-	-
	Doğu Anadolu	25	20,0	9	12,9
	Güneydoğu A.	7	5,6	5	7,1
	İç Anadolu	9	7,2	6	8,6
Nüfusa Kayıtlı Olduğu İl (Memleket)	Marmara	26	20,8	7	10,0
	Karadeniz	31	24,8	23	32,9
	Akdeniz	2	1,6	4	5,7
	Ege	3	2,4	2	2,9
	Doğu Anadolu	43	34,4	18	25,7
	Güneydoğu A.	8	6,4	4	5,7
	İç Anadolu	12	9,6	12	17,1
İstanbul'a Nereden Geldiniz?	İstanbul doğumlu	47	37,6	30	42,9
	Marmara	15	12,0	4	5,7
	Karadeniz	12	9,6	13	18,6
	Akdeniz	6	4,8	2	2,9
	Ege	4	3,2	2	2,9
	Doğu Anadolu	25	20,0	7	10,0
	Güneydoğu A.	8	6,4	5	7,1
İç Anadolu	8	6,4	7	10,0	
İstanbul'a Ne Zaman Geldiniz?	İstanbul doğumlu	47	37,6	30	42,9
	1960-1970	4	3,2	-	-
	1971-1980	9	7,2	-	-
	1981-1990	10	8,0	17	24,3
	1991-2000	21	16,8	8	11,4
	2001-2010	15	12,0	8	11,4
	2011-2020	19	15,2	7	10,0

5.3 Kadıköy ve Sultanbeyli Belediyelerinin Toplumsal Cinsiyet Eşitliği Açısından Karşılaştırılması

Ölçek Puanlama Sistemi

Anket dört boyutta olmak üzere toplam 56 maddeden oluşmaktadır. Anketteki maddeler Kadıköy ve Sultanbeyli belediyelerinde bulunan katılımcıların, toplumsal cinsiyet eşitliğine yönelik tutumlarını, kadınların genel-yerel yönetim organlarında temsiline yönelik tutumlarını ve yerel yönetimlerdeki kadın temsilinin sembolik göstergeliğine (tokenizm) yönelik tutumlarını ölçmek için hazırlanmıştır. Bu tutumları ölçmek üzere her madde için “Kesinlikle Katılmıyorum (1), Katılmıyorum (2), Kararsızım (3), Katılıyorum (4), Kesinlikle Katılıyorum (5)” şeklindeki 5’li likert ölçek kullanılarak derecelendirme yapılması istenmiştir. Belediyeler arasında ölçek puanlarının farklılığını incelemek için ölçme aracındaki maddelere verilen puanların aritmetik ortalamaları esas alınmıştır. Bu ortalama puanların değerlendirilmesinde ise Tablo 17’de yer alan dağılım

aralıkları dikkate alınmıştır. Bu dağılım aralıkları belirlenirken; “En yüksek değer - En düşük değer / derece sayısı (5-1/5)” formülü (Sümbüloğlu ve Sümbüloğlu 1993: 9) kullanılmış ve puan aralığı 0.80 olarak belirlenmiştir.

Tablo 17.

Beşli likert tutum ölçeğine göre madde ortalamalarının değerlendirme aralığı

Puan aralığı	Ölçekteki karşılığı	Düzye
$1,00 \leq \bar{x} \leq 1,80$	Kesinlikle katılmıyorum	Çok düşük
$1,81 \leq \bar{x} \leq 2,60$	Katılmıyorum	Düşük
$2,61 \leq \bar{x} \leq 3,40$	Kısmen Katılıyorum	Orta
$3,41 \leq \bar{x} \leq 4,20$	Katılıyorum	Yüksek
$4,21 \leq \bar{x} \leq 5,00$	Kesinlikle katılıyorum	Çok yüksek

Merkezi eğilim ölçülerinden aritmetik ortalama kullanılarak, ölçeklerin içeriğinde bulunan ifadelerin iki belediyedeki katılımcılar tarafından derecelendirme düzeyleri birbiriyle karşılaştırılmıştır. Böylece iki gruptaki katılımcıların toplumsal cinsiyet eşitliğine, kadın temsiline ve kadın temsilinin sembolik göstergeliğine yönelik sergilediği tutum ve davranışlar arasındaki farklılıklar maddelere göre incelenmiştir.

5.3.1. Toplumsal Cinsiyet Eşitliğine Yönelik Tutum ve Davranışların Karşılaştırılması

İki belediyenin bu ölçekteki A1, A4, A6, A7 ve A8 maddelerine verdikleri puanlar arasında birer derecelik fark bulunmaktadır. Buna göre Kadıköy kadınların toplumsal alanda sınırlandırıldığına ve toplumsal cinsiyet eşitliğinin sağlanması gerektiğine ‘*çok yüksek-yüksek*’ düzeyde katılırken; Sultanbeyli bu görüşlere ‘*orta-yüksek*’ düzeyde katılmaktadır. Başka bir ifadeyle toplumsal cinsiyet eşitliği açısından Kadıköy’ün Sultanbeyli’ye göre eşitliği bir derece daha fazla benimsediği görülmektedir. Diğer taraftan her iki gruptaki katılımcıların A2, A3, A5 maddelerine ‘*yüksek ve çok yüksek*’ düzeyde katılarak, birbirleriyle aynı tutumları sergilediği görülmektedir. Bu ölçekteki en büyük farklılık ise A9 ile A10 ifadelerindeki puanlar arasında yaklaşık üç derecelik farklılığın olmasıdır (Tablo 18). Buna göre Kadıköy İstanbul Sözleşmesi’ne yönelik ‘*çok yüksek*’ düzeyde olumlu bir tavır sergilerken, Sultanbeyli’nin bu konudaki olumlu tavrı ‘*düşük*’ düzeydedir. Bu farklılık iki gruptaki katılımcıların da “İstanbul Sözleşmesi”ne yönelik keskin tavrını ortaya koymuştur.

Tablo 18.

Katılımcıların kendi kurumlarındaki deneyimlerine yönelik değerlendirmeleri

A. Toplumsal Cinsiyet Eşitliğine Yönelik Tutumlar	Kadıköy		Sultanbeyli	
	\bar{X}	Düzye	\bar{X}	Düzye
1. Toplumsal cinsiyet eşitliği kavramını tanımlayabilirim.	4,25	Çok yüksek	3,81	Yüksek
2. Kadın ve erkekler eğitime katılımında eşit fırsatlara sahip olmalıdır.	4,80	Çok yüksek	4,67	Çok yüksek
3. Kadın ve erkeklere iş hayatına katılımında eşit fırsatlar sunulmalıdır.	4,79	Çok yüksek	4,26	Çok yüksek
4. Kadınlar ve erkekler ev içi sorumlulukları eşit şekilde paylaşmalıdır.	4,64	Çok yüksek	4,11	Yüksek
5. Kadın ve erkeklerin çalışma hayatındaki yükümlülükleri eşit değildir.	3,58	Yüksek	3,40	Yüksek
6. Kadınların iş hayatına katılımının sınırlandırıldığını düşünüyorum.	3,88	Yüksek	3,16	Orta
7. Çalışma yaşamına katılımında erkekleri daha avantajlı buluyorum.	3,62	Yüksek	3,39	Orta
8. Sivil toplum örgütlerinde cinsiyetler arası fark gözetilmemelidir.	4,55	Çok yüksek	4,14	Yüksek
9. İstanbul Sözleşmesinin yürürlüğe konulması, kadınların sorunlarının iyileştirilmesi bakımından önemli bir işlevi vardır.	4,18	Çok yüksek	2,59	Düşük
10. İstanbul Sözleşmesinin yürürlüğe konulması kadınların toplum içerisinde var olması açısından bir güvence sağlamaktadır.	4,16	Çok yüksek	2,60	Düşük
Kadıköy için N: 125 / Sultanbeyli için N: 70				

5.3.2. Kadınların Genel Yönetime Katılımına Yönelik Tutumların Karşılaştırılması

Her iki gruptaki katılımcıların bu ölçekte B2, B3, B5 ve B6 maddelerine verdikleri puanlar arasında birer derecelik fark bulunmaktadır. Bunun yanında iki gruptaki katılımcıların B1 ile B4 maddelerine verdikleri puanlar arasında ise iki derecelik fark bulunmaktadır. Bu maddelere göre Kadıköy Belediyesi'ndeki katılımcılar, kadınların genel siyasete katılımını '*yüksek ve çok yüksek*' düzeylerde desteklerken; Sultanbeyli Belediyesi'ndeki katılımcılar ise '*orta ve yüksek*' düzeylerde desteklemektedir. Diğer taraftan CHP yönetiminde bulunan Kadıköy'deki katılımcılar "oy verdikleri partide kadınların yeterince temsil edilme ve önemli görevlere getirilme" konusunda '*orta-yüksek*' düzeyde katıldığını; AKP yönetiminde bulunan Sultanbeyli'deki katılımcılar ise bu konuya

‘yüksek’ düzeyde katıldıklarını belirtmişlerdir (Tablo 19). Sultanbeyli’deki katılımcıların (bir önceki ölçek sonuçlarında olduğu gibi) toplumsal cinsiyet eşitliğine yönelik farkındalığının daha düşük olmasına rağmen, oy verdikleri partide kadınların yeterince temsil edildiğini düşünmektedirler. Diğer taraftan Kadıköy’deki katılımcılar ise toplumsal cinsiyet eşitliğine yönelik farkındalıklarının daha yüksek olmasına rağmen, oy verdikleri partide kadınların yeterince temsil edilmediğini düşünmektedirler. Bu durum iki gruptaki katılımcıların aynı konular hakkında farklı bakış açılarına sahip olduğunu bir kez daha göstermiştir.

Tablo 19.

Katılımcıların kadınların genel yönetime katılımına yönelik tutumları

B. Kadınların Genel Yönetime Katılımına Yönelik Tutumlar	Kadıköy		Sultanbeyli	
	\bar{X}	Düzye	\bar{X}	Düzye
1. Genel seçimlerde daha çok kadın milletvekili adayı gösterilmelidir.	4,44	Çok yüksek	3,39	Orta
2. Kadınların siyasi parti adaylıkları artırılmalıdır.	4,34	Çok yüksek	3,53	Yüksek
3. Çevremdeki kadınlara genel siyasete aktif katılmalarını öneririm.	3,99	Yüksek	3,00	Orta
4. Ülkemizin bir kadın tarafından yönetilmesinden memnuniyet duyarım.	4,42	Çok yüksek	3,33	Orta
5. Oy verdiğim partide kadınların yeterince temsil edildiğini düşünüyorum.	3,30	Orta	3,61	Yüksek
6. Oy verdiğim partideki karar alma mekanizmalarında kadınların yeterince görev aldığını düşünüyorum.	3,31	Orta	3,69	Yüksek
7. Oy verdiğim partide kadınlar önemli görevlere getirilmektedir.	3,41	Yüksek	3,86	Yüksek
Kadıköy için N: 125 / Sultanbeyli için N: 70				

5.3.3. Kadınların Yerel Yönetime Katılımına Yönelik Tutumların Karşılaştırılması

İki belediyenin bu ölçekte C1, C2, C4, C5, C6, C7, C9, C11 maddelerine verdikleri puanlar arasında birer derecelik fark bulunmaktadır. Buna göre belediyenin cinsiyet eşitliğine duyarlılığı ve kadınların yerel yönetimde desteklendiğini belirten ifadelere Kadıköy’deki katılımcılar **‘yüksek-çok yüksek’** düzeyde katılırken; Sultanbeyli’deki katılımcılar **‘orta-yüksek’** düzeyde katılmaktadır. Öte yandan C3, C8, C10, C12 maddelerine verilen puanlar arasında ise herhangi bir farklılık bulunmamaktadır. Bu

durumda her iki gruptaki katılımcılar yerel yönetimlerde toplumsal cinsiyet eşitliğini ve kapsayıcılığını *'yüksek ve çok yüksek'* düzeylerde desteklemişlerdir. Tüm bunların yanı sıra 13. maddede “belediye yöneticilerinin cinsiyete göre dengeli dağıldığını” belirten ifadeye Kadıköy ve Sultanbeyli belediyeleri *orta* düzeyde katıldıklarını belirtmişlerdir (Tablo 20).

Tablo 20.

Katılımcıların kadınların yerel yönetime katılımına yönelik tutumları

C. Kadınların Yerel Yönetime Katılımına Yönelik Tutumlar	Kadıköy		Sultanbeyli	
	\bar{X}	Düzyey	\bar{X}	Düzyey
1. Belediyemizin cinsiyet eşitliğine duyarlı olduğunu düşünüyorum.	4,21	Çok Yüksek	3,43	Yüksek
2. Bulduğum belediyede sık sık kadınlara yönelik faaliyetler düzenlenmektedir.	3,79	Yüksek	2,76	Orta
3. Kadın ve erkek yöneticilere eşit gelişim fırsatları (mesleki gelişim veya eğitim fırsatları) sağlanmaktadır.	4,00	Yüksek	3,69	Yüksek
4. Belediyemizin bir kadın tarafından yönetilmesinden memnuniyet duyarım.	4,36	Çok yüksek	3,57	Yüksek
5. Yerel seçimlerde daha çok kadın belediye başkan adayı gösterilmelidir.	4,38	Çok yüksek	3,50	Yüksek
6. Yerel yöneticilerin toplumsal cinsiyet eşitliği konusunda farkındalığı artırılmalıdır.	4,46	Çok yüksek	3,91	Yüksek
7. Kent planlaması ve organizasyonu, kent içi ulaşım ve konut politikaları belirlenirken kadınların ihtiyaçları göz önüne alınmalıdır.	4,26	Çok yüksek	4,20	Yüksek
8. Kentsel mekânın tasarlanmasında kadınlarla görüşülerek sorunları, gereksinimleri, beklentileri, istek ve önerileri dinlenmelidir.	4,41	Çok yüksek	4,29	Çok yüksek
9. Çevremdeki kadınlara yerel siyasete aktif katılmalarını öneririm.	4,07	Yüksek	3,24	Orta
10. Belediyede toplumsal cinsiyet eşitliğiyle ilgili seminer/toplantılara aktif olarak katılırım.	3,24	Orta	2,73	Orta
11. Belediyedeki çalışma ortamında kadın haklarını ve cinsiyet eşitliğini aktif olarak desteklerim.	4,32	Çok yüksek	3,71	Yüksek
12. Yerel seçimlerde (belediye başkanlığı, belediye meclis üyeliği vb.) kadın bir adayı destekleyip oy veririm.	4,02	Yüksek	3,46	Yüksek
13. Belediyedeki yöneticilerin (Belediye başkanı, yardımcıları ve müdürlüklerin) sayısında cinsiyetin dengeli dağıldığını düşünüyorum.	2,95	Orta	3,13	Orta
Kadıköy için N: 125 / Sultanbeyli için N: 70				

5.3.4. Yerel Yönetimlerde Kadınlara Yönelik Tokenist Tutumların Karşılaştırılması

Kadınların düşük düzeylerde temsil edildiği çarpık gruplarda semptom gösterebilen tokenizmi detaylı incelemek ve kanıtlarıyla ortaya koyabilmek için kuramı arka planında yatan boyutlarıyla birlikte ele almak gerekmektedir. Bu bağlamda yerel yönetimlerdeki kadınlara yönelik tokenist tutumlar 3 başlık altında incelenmiştir. Bu başlıklar altına tokenizm kuramının alt boyutlarıyla ilişkili maddeler yerleştirilerek; performans baskısı, yükseltilmiş sınırlar ve rol kuşatmasına yönelik tutumlar ortaya konulmuştur (Tablo 21).

Tablo 21.

Katılımcıların yerel yönetimlerde kadınlara yönelik tokenist tutumları

D. Yerel Yönetimlerde “Cinsiyete Bağlı Tokenizm”	Kadıköy		Sultanbeyli	
	\bar{X}	Düzyey	\bar{X}	Düzyey
a. Performans baskıları				
1. Kadınlar belediyede üst pozisyonlarda görev alabilmek için yeterince deneyime sahip değildirler.	1,60	Çok Düşük	2,14	Düşük
2. Kadınların siyasete katılımı aile sorumluluklarını ihmal etmesine yol açmaktadır.	1,82	Düşük	2,73	Orta
3. Belediye içerisindeki kadın ve erkeklerin yetki dağılımı dengelidir.*	3,28	Orta	2,94	Orta
4. Kadınlar siyasete erkekler kadar aktif katılabilirler.*	4,53	Çok Yüksek	3,89	Yüksek
5. Kadınların erkek siyasi liderler ile aynı düzeyde başarılı olabileceğini düşünüyorum.*	4,50	Çok Yüksek	3,84	Yüksek
6. Bulduğum belediyede rol model kadın sayısının yeterli olmadığını düşünüyorum.*	2,97	Orta	3,16	Orta
7. Kadın adaylar seçimlerde daha dezavantajlıdır.*	3,38	Orta	2,81	Orta
8. Kadınlar siyasette çok uzun süre başarılı olamazlar.	1,58	Çok Düşük	2,19	Düşük
b. Yükseltilmiş sınırlar				
1. Kadınlar için siyasette cam tavanların (şeffaf engellerin) var olduğunu düşünüyorum.*	3,90	Yüksek	3,01	Orta
2. Kadınların siyasete katılımı için çok güçlü bir kişiliği olması gerekir.	3,41	Yüksek	3,67	Yüksek
3. Kadınların siyasete katılımı için arkalarında güçlü bir erkek olması gerekir.	1,60	Çok Düşük	2,14	Düşük
4. Kadınların siyasete katılımı için arkalarında aile desteği olması gerekir.*	3,10	Orta	3,29	Orta
5. Kadınların siyasete katılımı için ekonomik bir güce sahip olması gerekir.*	3,08	Orta	3,16	Orta
6. Kadınların siyasete katılımı için eğitim seviyelerinin yüksek olması gerekir.*	3,40	Orta	3,40	Orta

7. Bulduğum belediyede kadın temsil düzeyi yeterli düzeydedir.	3,70	Yüksek	2,77	Orta
8. Yerel siyasi yönetimlerin cinsiyet eşitliği kotalarına ihtiyacı yoktur.	2,73	Orta	2,90	Orta
c. Rol Kuşatması				
1. Kadınlar genellikle siyasi partilerin kadın kollarında çalışmalıdır.	1,98	Düşük	2,67	Orta
2. Kadınlar yerel siyasette erkekler tarafından göstermelik olarak kullanılmaktadır.	3,30	Orta	2,66	Orta
3. Yerel siyasette azınlıkta olan kadınlar, halka iyi bir izlenim vermek amacıyla sembolik olarak temsil edilmektedirler.	3,45	Yüksek	2,90	Orta
4. Kadınların azınlığı oluşturan sembolik görünümlerinden rahatsızlık duymuyorum.	2,34	Düşük	2,53	Düşük
5. Bir belediyede çoğunluğu oluşturan erkekler, kadın haklarını temsil edip sorunlarına çözüm bulabilirler.	2,66	Orta	2,84	Orta
6. Karar alma sürecinde kadınların pasif kalmasında sakınca yoktur.	1,66	Çok Düşük	2,10	Düşük
7. Kadınların azınlıkta olduğu bir belediyede kadınlar dışlandığını hissetmektedir.-	3,40	Orta	2,73	Orta
8. Karar verme yetkilerinde kadınlar erkekler tarafından sınırlandırılmaktadır.-	3,36	Orta	2,79	Orta
9. Karar alma sürecinde erkekler kadın meslektaşlarının da görüşünü dinler, onayını alır.*	3,45	Yüksek	3,41	Yüksek
10. Kadınların siyasete katılmasının önündeki en büyük engel erkeklerdir.*	3,38	Orta	2,64	Orta
Kadıköy için N: 125 / Sultanbeyli için N: 70				

*Not: Ölçekte bulunan olumsuz ifadelerdir.

a. Performans Baskıları:

Her iki gruptaki katılımcıların bu ölçekte Da1, Da2, Da8 maddelerine verdikleri puanlar arasında birer derecelik fark bulunmaktadır. Buna göre kadınların belediyede başarılı olamayacağına yönelik ifadeler Kadıköy'deki katılımcılar **düşük** ve **çok düşük** düzeyde katılırken; Sultanbeyli'deki katılımcılar **orta-düşük** düzeyde katılmaktadır. Yine birer derecelik puan farkının olduğu Da4, Da5 maddelerine göre kadınların yerel siyasette başarılı olabileceğine yönelik ifadeler Kadıköy **çok yüksek** düzeyde katılırken; Sultanbeyli **yüksek** düzeyde katılmıştır. Öte yandan Da3, Da6, Da7 maddelerine verilen puanlar arasında ise herhangi bir fark bulunmamaktadır. Buna göre her iki gruptaki katılımcılar yerel yönetimlerdeki yetkinin cinsiyetler arasında eşit dağıldığına ve rol model kadın sayısının yeterli olmadığına **orta** düzeyde katılmışlardır (Tablo 21).

b. Yükseltilmiş Sınırlar:

Her gruptaki katılımcılar bu ölçekte Db1, Db3, Db7 maddelerine verdikleri puanlar arasında birer derecelik fark bulunmaktadır. Buna göre belediye'deki kadın temsil düzeyinin yeterli olduğuna ve siyasette kadınlar için cam tavanın var olduğuna yönelik ifadeler Kadıköy Belediyesi'ndeki katılımcılar **yüksek** düzeyde katılırken; Sultanbeyli Belediyesi'ndeki katılımcılar **orta** düzeyde katılmıştır. "Kadınların siyasete katılması için arkalarında güçlü bir erkek olması gerekir" ifadesine Kadıköy **çok düşük** düzeyde katılırken; Sultanbeyli **düşük** düzeyde katılmıştır. İki belediyenin ölçekte geri kalan Db2, Db4, Db5, Db6 ve Db8 maddelerine verdikleri puanlar ise birbirleriyle aynı düzeydedir. Buna göre "kadınların siyasete katılabilmesi için çok güçlü bir kişiliği olması gerekir" ifadesine iki gruptaki katılımcılar **yüksek** düzeyde katılmıştır. Bunun yanında "kadınların siyasete katılabilmesi için; arkalarında aile desteği, ekonomik güç ve yüksek eğitim seviyesi gerekir" ifadelerine iki gruptaki katılımcılar da **orta** düzeyde katılmıştır. Tüm bunlara ek olarak "yerel yönetimlerde cinsiyet kotalarına ihtiyaç olmadığı ifadesine" iki gruptaki katılımcılar da **orta** düzeyde katılmışlardır (Tablo 21).

c. Rol Kuşatması (Rol Kapsülasyonu):

Tüm ölçekler arasında iki gruptaki katılımcıların birbirlerine en yakın tutumlar sergilediği ölçektir. Bu ölçekte iki gruptaki katılımcılar Dc2, Dc4, Dc5, Dc7, Dc8, Dc9, Dc10 ifadelerini aynı düzeyde puanlamıştır. Buna göre "kadınların siyasette göstermelik olarak kullanıldığına" **orta** düzeyde katılan iki gruptaki katılımcılar, "kadınların sembolik görünümünden rahatsızlık duymuyorum" ifadesine de **düşük** düzeyde katılmışlardır. "Kadınların siyasette halka iyi izlenim vermek amacıyla temsil edildiği" ifadesine ise Kadıköy **yüksek** düzeyde katılırken; Sultanbeyli **orta** düzeyde katılmıştır. "Karar alma yetkilerinde erkeklerin baskın olduğuna" iki gruptaki katılımcılar da **orta** düzeyde katılmaktadır. "Karar alırken kadın görüşlerinin de dinlendiği" ifadesine yüksek düzeyde katılan iki gruptaki katılımcılar "erkeklerin kadın haklarını da temsil edip çözüm üretebileceği" ifadesine **orta** düzeyde katılmışlardır. Diğer taraftan "kadınlar genellikle partilerin kadın kollarında çalışmalıdır" ifadesine Kadıköy **düşük** düzeyde katılırken; Sultanbeyli ise **orta** düzeyde katılmıştır. Buna ek olarak kadınların karar alma süreçlerinde pasif kalabileceği düşüncesine Kadıköy **çok düşük**; Sultanbeyli ise **düşük** düzeyde katılmıştır (Tablo 21). Tüm bu değerlendirmeler analiz sonuçlarından önce iki katılımcı grubun bakış açıları hakkında genel bir fikir sağlamıştır.

5.4 Kadıköy ve Sultanbeyli Belediyesi’ndeki Katılımcıların Sosyo-Ekonomik ve Demografik Özelliklerinin, Siyasette Kadın Temsiline Yönelik Tutumları ile Karşılaştırılması

Kadıköy ile Sultanbeyli belediyelerindeki katılımcıların cinsiyet eşitliğine ve cinsiyete bağlı tokenizme yönelik sergilediği tutumlar ile bu katılımcıların sosyo-ekonomik ve demografik özellikleri (yaş, cinsiyet, doğum yeri, daha önce ikamet ettiği yer, eğitim durumu, medeni durum, belediye statüsü ve mesleği) arasında anlamlı bir farklılık olup olmadığı incelenmiştir.

Ölçek maddeleri hazırlanırken katılımcıların tüm maddeleri okumadan derecelendirmelerini engellemek ve aynı konuda ne kadar tutarlı yanıtlar verdiğini anlayabilmek için tokenizm ölçeğinin maddeleri arasına *olumlu-olumsuz* ifadeler karışık olarak yerleştirilmiştir. Toplam ölçek puanıyla yapılabilen T-test ve ANOVA analizlerinde ölçeklerdeki olumsuz ifadelerin ters yönde kodlanması gerekmektedir. Bu sebeple sonuncu ölçek olan ve olumsuz ifadeleri içeren “*Yerel Yönetimlerde Cinsiyete Bağlı Tokenizm*” ölçeğinin alt boyutlarındaki bazı maddeler (*Da3, Da4, Da5; Da6, Da7; Db1, Db4; Db5, Db6, Dc9, Dc10*) ters yönde kodlanmıştır. Bu ölçeğin alt boyutlarında olumlu ifadeler (11) olumsuz ifadelerden (15) daha az olduğundan dolayı, az sayıdaki olumlu ifadelerin tersten kodlanması tercih edilmiştir. Araştırmacının hatalı bir kodlama yapmasının önüne geçebilmek için tersten kodlamalar SPSS’teki “Recode” yöntemi ile yapılmıştır. Böylece toplam puanlarla yapılabilen T-testi ve ANOVA analizlerinde tüm madde verilerinin aynı yönde olmasına dikkat edilmiştir.

Anketteki A ölçeği “*toplumsal cinsiyet eşitliğine yönelik tutum ve davranışları*”, B ölçeği “*kadınların genel siyasete katılımına yönelik tutum ve davranışları*”, C ölçeği “*kadınların yerel siyasete katılımına yönelik tutum ve davranışları*” ölçmektedir. A, B ve C ölçekleri olumlu ifadelerden oluştuğundan dolayı, bu ölçeklerdeki puanlar yükseldikçe hem toplumsal cinsiyet eşitliği hem de kadınların siyasete katılmasını destekleyen tutumlar artacaktır. Sonuncu ölçek olan D boyutu ise “*yerel siyasette kadın temsilinin sembolik göstergeliğine (tokenizm) yönelik tutumları*” ölçmektedir. Bu ölçekteki tüm maddeler ise olumsuz olduğundan dolayı, bu ölçek puanı yükseldikçe, “kadınların sembolik temsiline yönelik tutumlar” artacaktır. Analizde kullanılmak üzere hazırlanan ölçeklerin ayrı ayrı aritmetik ortalaması alınmıştır. Böylece elde edilen ölçek ortalamaları baz alınarak her

beledeki katılımcıların tutumları ile soyo-ekonomik ve demografik özellikleri karşılaştırılmıştır. Verileri değerlendirirken tanımlayıcı istatistiklerden ortalama değer (\bar{X}), bu veriler arasındaki farklılıkları analiz edebilmek için de parametrik testlerden Bağımsız Örneklem T-testi ve ANOVA analizi kullanılmıştır. Bu analizlerin yapılabilmesi için bağımlı değişkenin gruplar arasında normal dağılması ve varyansların homojen olması gibi varsayımların sağlanması gerekmektedir. Her ölçek ortalamasının ayrı ayrı sosyo-demografik verileri oluşturan değişkenlere göre gruplar arasında normal dağılım sağlayıp sağlamadığı kontrol edilmiştir. Bunu kontrol etmek için yapılan normallik testinde basıklık, çarpıklık, Kolmogorov Smirnov ($N>30$) değerleri ve histogram grafikleri incelenmiştir. Bunun sonucunda ölçek puanlarının sosyo-demografik değişkenlerdeki gruplar arasında normal dağılım sağladığı gözlemlenmiştir ($p>0.05$). Her verinin normal dağılımını kontrol etmek için ayrı ayrı üretilen tablo ve histogram grafikleri büyük yer kapladığından dolayı metin içerisinde yer verilmemiştir. Grup varyanslarının homojenliği ise Levene Testi kullanılarak metin içerisinde ifade edilmiştir. Varyans homojenliği için Levene Testi'ndeki anlamlılık değeri ($p>0.05$) dikkate alınarak Post-Hoc testlerinden uygun olanı seçilmiş ve elde edilen sonuçlar yorumlanmıştır.

Kadıköy ve Sultanbeyli Belediyesi'ndeki kadın ve erkek katılımcıların toplumsal cinsiyet eşitliğine ve kadın temsiline yönelik tutumları arasındaki farklılıklar Bağımsız Örneklem T-testi kullanılarak incelenmiştir. Analiz sonucu elde edilen tabloya göre Kadıköy'de cinsiyetler arasında A, B, Da ve Db ölçeklerine verilen puanlar; Sultanbeyli'de ise cinsiyetler arasında A, B, C, Da, Db ölçeklerine verilen puanlar birbirlerinden anlamlı bir farklılık göstermektedir ($p<0.05$). Buna göre hem Sultanbeyli'de hem de Kadıköy'de toplumsal cinsiyet eşitliğine karşı kadınlar erkeklerden daha fazla duyarlıdır. Buna bağlı olarak her iki belediyedeki kadınlar erkeklere göre performans baskısının ve yükseltilmiş sınırların var olduğuna daha fazla katılmışlardır. Öte yandan Kadıköy'deki kadın ve erkekler arasında ortalama puan farkı -0.16 ile 0,31 arasında değişirken; Sultanbeyli'de kadın ve erkekler arasında ortalama puan farkı -55 ile 0,79 arasında değişmektedir (Tablo 22). Buna göre Sultanbeyli'deki kadın ve erkeklerin düşünceleri birbirinden daha uzaktır.

Tablo 22.

Kadıköy ve Sultanbeyli belediyelerinde katılımcıların cinsiyetlerine göre kadın temsiline yönelik tutumlarının karşılaştırılması

T- testi								
Kadın Temsiline Yönelik Tutumlar	Cinsiyet	Kadıköy			Sultanbeyli			
		\bar{X}	Ortalama Fark	P	\bar{X}	Ortalama Fark	P	
A. Toplumsal Cinsiyet Eşitliği	Kadın	4,40	0,31	0,00	4,12	0,79	0,00	
	Erkek	4,09			3,34			
B. Kadınların Genel Siyasette Temsili	Kadın	4,03	0,30	0,00	3,68	0,30	0,03	
	Erkek	3,74			3,38			
C. Kadınların Yerel Siyasette Temsili	Kadın	4,11	0,13	0,16	3,81	0,50	0,00	
	Erkek	3,98			3,31			
D. Cinsiyete Bağlı Tokenizm	a. Performans Baskısı	Kadın	2,20	-0,30	0,00	2,88	-0,55	0,00
		Erkek	1,89			2,34		
	b. Yükseltilmiş Sınırlar	Kadın	2,82	-0,16	0,04	2,94	-0,26	0,01
		Erkek	2,67			2,68		
c. Rol Kuşatması	Kadın	2,65	0,12	0,10	2,67	-0,05	0,66	
	Erkek	2,54			2,72			

İki belediye'deki katılımcıların evli ve bekâr olma durumuna göre tutum puanları arasındaki farklılıklar T-testi ile incelenmiştir. Buna göre Kadıköy'deki katılımcıların medeni durumlarına göre tutumları arasında anlamlı bir farklılık görülmemektedir ($p>0.05$). Sultanbeyli'de ise tokenizm ölçeğinin bir alt boyutu olan performans baskısına yönelik tutumlar, katılımcıların medeni durumuna göre anlamlı bir farklılık göstermektedir ($p<0.05$). Buna göre Sultanbeyli'deki katılımcılardan evli olanlar, bekâr olanlara göre performans baskılarının daha yüksek olduğunu düşünmektedir. Evli olan katılımcıların evdeki rolleri ve sorumlulukları nedeniyle daha fazla performans baskısı hissetmektedirler. Diğer ölçeklerin puanları ise katılımcıların medeni durumlarına göre anlamlı bir farklılık göstermemiştir ($p>0.05$) (Tablo 23).

Tablo 23.

Kadıköy ve Sultanbeyli belediyelerinde katılımcıların medeni durumuna göre kadın temsiline yönelik tutumlarının karşılaştırılması

		T- testi						
Kadın Temsiline Yönelik Tutumlar	Medeni Durum	Kadıköy			Sultanbeyli			
		\bar{X}	Ortalama Fark	P	\bar{X}	Ortalama Fark	P	
A. Toplumsal Cinsiyet Eşitliği	Evli	4,24	0,00	0,98	3,57	-0,20	0,24	
	Bekâr	4,25			3,77			
B. Kadınların Genel Siyasette Temsili	Evli	3,82	-0,15	0,13	3,51	0,02	0,91	
	Bekâr	3,97			3,50			
C. Kadınların Yerel Siyasette Temsili	Evli	4,08	0,08	0,41	3,43	-0,18	0,16	
	Bekâr	4,00			3,62			
D. Cinsiyete Bağlı Tokenizm	a. Performans Baskısı	Evli	2,09	0,12	0,18	2,77	0,25	0,05
		Bekâr	1,97			2,52		
	b. Yükseltmiş Sınırlar	Evli	2,75	0,00	0,96	2,85	0,05	0,56
		Bekâr	2,74			2,80		
	c. Rol Kuşatması	Evli	2,61	0,05	0,52	2,72	0,05	0,66
		Bekâr	2,57			2,67		

İki belediye'deki katılımcıların belediye'deki statü durumuna göre tutum puanları arasındaki farklılıklar T-testi ile incelenmiştir. Buna göre Sultanbeyli'deki katılımcıların statü durumlarına göre tutum puanları arasında anlamlı bir farklılık görülmemektedir ($p>0.05$). Kadıköy'de ise yönetici ve memurların A, Da ve Db ölçeklerine verdikleri puanlar birbirlerinden anlamlı bir farklılık göstermiştir ($p<0.05$). Buna göre yöneticilerin memurlara göre toplumsal cinsiyet eşitliğine yönelik farkındalıkları daha yüksektir (0,26); yöneticilerin yükseltmiş sınırlara ve performans baskılarına yönelik tutumları ise memurlara göre daha düşüktür (-0,25, -0,17) (Tablo 24). Diğer bir ifadeyle yöneticilerin toplumsal cinsiyet eşitliğine yönelik duyarlılıkları, kadın temsiline destekleyici bir tutumu da beraberinde getirmiştir. Öte yandan Kadıköy'ün yöneticilerindeki bu duyarlılık ilçenin entelektüel kimliğine de yansımaktadır. Toplumsal cinsiyet eşitliğine duyarlılık açısından

memurların yöneticilerin gölgesinde kalmasında eğitim düzeyinin rol oynaması muhtemeldir. Çünkü yöneticiler genellikle; yüksek lisans veya doktora mezunu olarak kendini geliştiren yahut mesleğinde tecrübe sahibi beyaz ya da sarı yakalı meslek grubuna mensup bireylerden oluşmaktadır.

Tablo 24.

Kadıköy ve Sultanbeyli belediyelerinde katılımcıların yerel yönetimlerdeki statü durumuna göre kadın temsiline yönelik tutumlarının karşılaştırılması

T- testi								
Kadın Temsiline Yönelik Tutumlar	Statü Durumu	Kadıköy			Sultanbeyli			
		\bar{X}	Ortalama Fark	P	\bar{X}	Ortalama Fark	P	
A. Toplumsal Cinsiyet Eşitliği	Yönetici	4,47	0,26	0,02	3,63	-0,05	0,80	
	Memur	4,20			3,68			
B. Kadınların Genel Siyasette Temsili	Yönetici	3,73	-0,18	0,21	3,60	0,14	0,30	
	Memur	3,91			3,46			
C. Kadınların Yerel Siyasette Temsili	Yönetici	4,20	0,18	0,12	3,46	-0,08	0,56	
	Memur	4,02			3,54			
D. Cinsiyete Bağlı Tokenizm	a. Performans Baskısı	Yönetici	1,83	-0,25	0,01	2,63	-0,04	0,78
		Memur	2,08			2,67		
	b. Yükseltilmiş Sınırlar	Yönetici	2,60	-0,17	0,03	2,77	-0,09	0,32
		Memur	2,77			2,86		
	c. Rol Kuşatması	Yönetici	2,46	-0,15	0,07	2,68	-0,02	0,84
		Memur	2,62			2,71		

İki belediye'deki katılımcıların yaşlarına göre tutum puanları arasındaki farklılıklar ANOVA analiziyle incelenmiştir. Buna göre Kadıköy'deki yaş gruplarına göre tutum puanları arasında anlamlı bir farklılık görülmemektedir ($p>0.05$). Sultanbeyli'deki katılımcıların ise A, B, C ve D ölçeklerine verdikleri yanıtlar yaş gruplarına göre anlamlı bir farklılık göstermiştir ($p<0.05$) (Tablo 25).

Tablo 25.

Kadıköy ile Sultanbeyli belediyelerinde yaş gruplarına göre katılımcıların kadın temsiline yönelik tutumlarının karşılaştırılması

Tek Yönlü ANOVA								
Kadın Temsiline Yönelik Tutumlar	Yaş Grupları	Kadıköy			Sultanbeyli			
		\bar{X}	F	p	\bar{X}	F	p	
A. Toplumsal Cinsiyet Eşitliği	18-25	4,40	1,18	0,32	4,23	4,22	0,00*	
	26-35	4,23			3,57			
	36-45	4,13			3,46			
	46-55	4,44			3,10			
	56-65	4,26			3,40			
B. Kadınların Genel Siyasette Temsili	18-25	4,04	0,59	0,67	3,88	2,99	0,03*	
	26-35	3,95			3,34			
	36-45	3,81			3,45			
	46-55	3,92			3,52			
	56-65	3,76			3,14			
C. Kadınların Yerel Siyasette Temsili	18-25	3,98	0,96	0,43	4,02	6,21	0,00*	
	26-35	4,03			3,45			
	36-45	4,02			3,35			
	46-55	4,22			3,32			
	56-65	3,90			3,23			
D. Cinsiyete Bağlı Tokenizm	a. Performans Baskısı	18-25	1,91	1,69	0,16	2,32	3,72	0,01*
		26-35	2,04			2,62		
		36-45	2,08			2,79		
		46-55	1,87			3,25		
		56-65	2,30			3,03		
	b. Yükseltilmiş Sınırlar	18-25	2,72	0,54	0,71	2,70	1,00	0,41
		26-35	2,74			2,90		
		36-45	2,72			2,87		
		46-55	2,85			2,85		
		56-65	2,64			2,50		
	c. Rol Kuşatması	18-25	2,73	0,28	0,89	2,60	1,25	0,30
		26-35	2,59			2,62		
		36-45	2,62			2,83		
		46-55	2,57			2,81		
		56-65	2,53			3,15		

Katılımcıların yaş grupları arasındaki farklılıkların hangi yaş gruplarında olduğunu bulmak için Post-Hoc İstatistiklerinden Gabriel Testi kullanılmıştır. Gruplar arasında varyansların eşit olduğu ancak örneklem dağılımının eşit olmadığı durumlarda Post-Hoc testleri arasından Gabriel Testi kullanılabilir. Bu testin sonuçlarına göre

Sultanbeyli’de tüm yaş grupları arasında 18-25 yaş grubu toplumsal cinsiyet eşitliğine daha duyarlı ve kadın temsilini daha fazla destekleyicidir. Öte yandan 18-25 yaş grubundakilerin, 46-55 yaş grubundakilere göre performans baskısı da daha düşük çıkmıştır (Tablo 26). Bu durum, 46-65 yaş grubundaki katılımcıların gelenekçi kültürel bir anlayış benimserken, genç katılımcıların ise daha çağdaş ve eşitlikçi bir perspektifte olduğunu göstermiştir.

Tablo 26.

Sultanbeyli Belediyesi’ndeki katılımcıların yaş gruplarına göre tutumlarının Gabriel Testi’yle çoklu karşılaştırılması

Gabriel Testi				
Bağımlı Değişken	Farklılığın Olduğu Gruplar	Diğer Yaş Grupları	Ortalama Fark	P
A. Toplumsal Cinsiyet Eşitliği	18-25	26-35	0,67	0,02
		36-45	0,77	0,02
		46-55	1,13	0,03
		56-65	0,83	0,12
B. Kadınların Genel Siyasette Temsili	18-25	26-35	0,54	0,65
		36-45	0,43	0,34
		46-55	0,36	0,24
		56-65	0,74	0,02
C. Kadınların Yerel Siyasette Temsili	18-25	26-35	0,57	0,14
		36-45	0,67	0,01
		46-55	0,70	0,01
		56-65	0,79	0,00
D.a. Performans Baskısı	18-25	26-35	-0,30	0,48
		36-45	-0,47	0,14
		46-55	-0,93	0,02
		56-65	-0,71	0,10

İki belediye'deki katılımcıların doğum yerlerine göre tutum puanları arasındaki farklılıklar incelenmiştir. Buna göre Kadıköy’deki doğum yerlerine göre tutum puanları arasında anlamlı bir farklılık görülmemektedir ($p>0.05$). Sultanbeyli’deki katılımcıların ise

A, C ve Da ölçeklerine verdikleri yanıtlar, doğum yerlerine göre anlamlı bir farklılık göstermektedir ($p < 0.05$) (Tablo 27).

Tablo 27.

Kadıköy ve Sultanbeyli belediyelerinde doğum yerine göre katılımcıların kadın temsiline yönelik tutumlarındaki farklılıklar

Tek Yönlü ANOVA								
Kadın Temsiline Yönelik Tutumlar	Doğum Yeri	Kadıköy			Sultanbeyli			
		\bar{X}	F	p	\bar{X}	F	p	
A. Toplumsal Cinsiyet Eşitliği	Marmara	4,18	0,97	0,45	3,89	2,32	0,05	
	Karadeniz	4,42			3,54			
	Akdeniz	4,17			3,97			
	Ege	4,73			-			
	Doğu Anadolu	4,34			3,13			
	Güneydoğu And.	4,11			3,58			
	İç Anadolu	4,14			3,35			
B. Kadınların Genel Siyasette Temsili	Marmara	3,87	0,50	0,81	3,63	1,04	0,40	
	Karadeniz	3,87			3,51			
	Akdeniz	3,71			3,19			
	Ege	3,95			-			
	Doğu Anadolu	3,98			3,21			
	Güneydoğu And.	4,02			3,43			
	İç Anadolu	3,67			3,50			
C. Kadınların Yerel Siyasette Temsili	Marmara	3,98	1,21	0,31	3,68	2,45	0,04	
	Karadeniz	4,33			3,38			
	Akdeniz	3,79			3,41			
	Ege	4,31			-			
	Doğu Anadolu	4,06			3,12			
	Güneydoğu And.	4,13			3,78			
	İç Anadolu	3,96			3,32			
D. Cinsiyete Bağlı Tokenizm	a. Performans Baskısı	Marmara	2,05	0,47	0,83	2,46	3,04	0,02
		Karadeniz	2,05			2,77		
		Akdeniz	2,00			2,42		
		Ege	1,58			-		
		Doğu Anadolu	2,08			3,03		
		Güneydoğu And.	2,02			2,60		
		İç Anadolu	2,08			3,13		
	b. Yükseltilmiş Sınırlar	Marmara	2,79	0,44	0,85	2,79	1,13	0,35
		Karadeniz	2,73			2,92		
		Akdeniz	2,75			2,54		
		Ege	2,79			-		
		Doğu Anadolu	2,68			2,79		
		Güneydoğu And.	2,55			3,13		
		İç Anadolu	2,78			2,81		
c. Rol Kuşatması	Marmara	2,58	0,53	0,78	2,71	0,24	0,94	
	Karadeniz	2,56			2,64			
	Akdeniz	2,77			2,77			

	Ege	2,83	-
	Doğu Anadolu	2,64	2,79
	Güneydoğu And.	2,59	2,74
	İç Anadolu	2,46	2,55

Katılımcıların tutumlarındaki farklılıkların hangi bölgeler arasında olduğunu belirlemek için Post-Hoc İstatistikleri'nden Gabriel Testi ve Dunnet's C Testi kullanılmıştır. Dunnet's C Testi gruplar arasında hem varyanslar hem de örneklem dağılımı eşit olmadığından kullanılmıştır. Bu testin sonuçlarına göre Sultanbeyli Belediyesi'ndeki katılımcılar arasında Marmara'da doğanlar diğer bölgelerde doğanlara göre daha farklı bir tutum sergilemiştir. Başka bir ifadeyle, Marmara'da doğan katılımcıların kadın temsiline destekleyici ve toplumsal cinsiyet eşitliğine duyarlı tutumu, Doğu Anadolu ve İç Anadolu bölgesinde doğanlara göre daha yüksektir; performans baskıları ise Doğu Anadolu ve İç Anadolu bölgesinde doğanlara göre daha düşük çıkmıştır (Tablo 28). Buna göre Sultanbeyli Belediyesi'ndeki katılımcıların toplumsal cinsiyet eşitliğine ve kadın temsiline karşı bakış açıları; doğum yerinden kazanılan kültürel formlara göre şekillenmektedir.

Tablo 28.

Sultanbeyli Belediyesi'nde katılımcıların doğum yerine göre tutumlarının Post-Hoc testleriyle çoklu karşılaştırılması

Post- Hoc Testleri					
Bağımlı Değişken		Farklılığın Olduğu Gruplar	Diğer Gruplar	Ortalama Fark	p
Dunnet's C Testi	A. Toplumsal Cinsiyet Eşitliği	Marmara	Karadeniz Akdeniz Doğu Anadolu Güneydoğu And. İç Anadolu	0,35 -0,08 0,76 0,31 0,54	-
	C. Kadınların Yerel Siyasette Temsili	Marmara	Karadeniz Akdeniz Doğu Anadolu Güneydoğu And. İç Anadolu	0,30 0,27 0,55 -0,11 0,36	-
Gabriel Testi	D.a. Performans Baskısı	Marmara	Karadeniz Akdeniz Doğu Anadolu Güneydoğu And. İç Anadolu	-0,31 0,05 -0,56 -0,14 -0,66	0,64 1,00 0,05 1,00 0,04

İki belediye'deki katılımcıların daha önce ikamet ettikleri bölgelere göre tutum puanları arasındaki farklılıklar incelenmiştir. Buna göre Kadıköy'deki katılımcıların daha önce buldukları yer ile tutum puanları arasında anlamlı bir farklılık görülmemektedir ($p>0.05$). Sultanbeyli'deki katılımcıların ise A, C ve Da ölçeklerine verdikleri puanlar daha önce buldukları yere göre anlamlı bir farklılık göstermektedir ($p<0.05$) (Tablo 29).

Tablo 29.

Kadıköy ve Sultanbeyli belediyelerinde katılımcıların daha önce bulunduğu yerlere göre kadın temsiline yönelik tutumlarındaki farklılıklar

Tek Yönlü ANOVA								
Kadın Temsiline Yönelik Tutumlar	Nereden Geldi	Kadıköy			Sultanbeyli			
		\bar{X}	F	p	\bar{X}	F	p	
A. Toplumsal Cinsiyet Eşitliği	İstanbul'da doğanlar	4,17	0,39	0,91	3,89	1,52	0,18	
	Marmara	4,19			3,78			
	Karadeniz	4,34			3,54			
	Akdeniz	4,35			3,90			
	Ege	4,25			3,65			
	Doğu Anadolu	4,35			3,01			
	Güneydoğu And.	4,16			3,58			
	İç Anadolu	4,31			3,49			
B. Kadınların Genel Siyasette Temsili	İstanbul'da doğanlar	3,86	1,07	0,39	3,57	1,59	0,16	
	Marmara	3,79			3,86			
	Karadeniz	3,77			3,51			
	Akdeniz	3,79			2,93			
	Ege	3,43			3,79			
	Doğu Anadolu	4,03			3,02			
	Güneydoğu And.	4,04			3,43			
	İç Anadolu	4,07			3,65			
C. Kadınların Yerel Siyasette Temsili	İstanbul'da doğanlar	3,98	0,63	0,73	3,64	1,76	0,11	
	Marmara	4,07			3,77			
	Karadeniz	4,25			3,38			
	Akdeniz	3,91			3,04			
	Ege	3,85			3,69			
	Doğu Anadolu	4,07			3,07			
	Güneydoğu And.	4,16			3,78			
	İç Anadolu	4,11			3,45			
D. Cinsiyete Bağlı Tokenizm	a. Performans Baskısı	İstanbul'da doğanlar	2,03	0,34	0,94	2,46	2,29	0,04
		Marmara	1,99			2,38		
		Karadeniz	2,14			2,77		
		Akdeniz	2,00			2,69		
		Ege	2,19			2,81		
		Doğu Anadolu	2,12			3,25		
		Güneydoğu And.	1,92			2,60		
		İç Anadolu	1,94			2,86		
		b. Yükseltilmiş	İstanbul'da doğanlar			2,76		

Sınırlar	Marmara	2,86			2,72			
	Karadeniz	2,73			2,92			
	Akdeniz	2,69			2,50			
	Ege	2,69			2,75			
	Doğu Anadolu	2,72			2,84			
	Güneydoğu And.	2,63			3,13			
	İç Anadolu	2,75			2,73			
	c. Rol Kuşatması	İstanbul'da doğanlar	2,62			2,71		
		Marmara	2,47			2,75		
		Karadeniz	2,63			2,64		
Akdeniz		2,73	0,54	0,80	2,85	0,49	0,84	
Ege		2,78			2,30			
Doğu Anadolu		2,57			2,89			
Güneydoğu And.		2,59			2,74			
İç Anadolu		2,50			2,57			

Gabriel Testi'nin sonuçlarına göre Sultanbeyli'deki katılımcılar arasında daha önce İstanbul dışında bir yerde bulunmayanlar, daha önce Doğu Anadolu'da ikamet edenlere göre düşük bir performans baskısı göstermektedir (-0,79) (Tablo 30). Burada doğum yerinin yanı sıra, daha önce yaşanan mekânda kazanılmış kültürel normların da toplumsal cinsiyet eşitliğine yönelik tutumlar üzerinde rol oynadığı görülmektedir.

Tablo 30.

Sultanbeyli Belediyesi'nde katılımcıların daha önce bulunduğu yerlere göre tutumlarını çoklu karşılaştırmak için Gabriel Testi

Gabriel Testi					
Bağımlı Değişken	Farklılığın Olduğu Gruplar	Diğer Gruplar	Ortalama Fark	p	
D.a. Performans Baskısı		Marmara	0,08	1,00	
	(daha önce İstanbul dışında ikamet etmedim)	İstanbul'da doğanlar	Karadeniz	-0,31	0,86
			Akdeniz	-0,23	1,00
			Ege	-0,35	1,00
			Doğu Anadolu	-0,79*	0,01
			Güneydoğu And.	-0,14	1,00
			İç Anadolu	-0,40	0,79

İki belediye'deki katılımcıların eğitim düzeylerine göre tutum puanları arasındaki farklılıklar incelenmiştir. Buna göre Kadıköy'deki katılımcıların eğitim düzeyleri ile kadınların genel siyasette temsiline yönelik tutumları arasında anlamlı bir farklılık görülmektedir ($p<0.05$). Sultanbeyli'deki katılımcıların ise eğitim düzeyleri ile 'performans baskıları'na yönelik tutumları arasında anlamlı bir farklılık görülmektedir ($p<0.05$) (Tablo 31).

Tablo 31.

Kadıköy ve Sultanbeyli belediyelerinde eğitim düzeyine göre katılımcıların kadın temsiline yönelik tutumlarındaki farklılıklar

Tek Yönlü ANOVA								
Kadın Temsiline Yönelik Tutumlar	Eğitim Düzeyleri	Kadıköy			Sultanbeyli			
		\bar{X}	F	p	\bar{X}	F	p	
A. Toplumsal Cinsiyet Eşitliği	Lise	4,23			3,37			
	Önlisans	4,22			4,15			
	Lisans	4,13	0,30	0,83	3,65	0,98	0,41	
	Y.Lisans	4,27			3,71			
	Doktora	4,20			-			
B. Kadınların Genel Siyasette Temsili	Lise	3,21			3,07			
	Önlisans	3,89			3,75			
	Lisans	3,94	2,87	0,04	3,53	1,55	0,21	
	Y.Lisans	3,61			3,54			
	Doktora	3,93			-			
C. Kadınların Yerel Siyasette Temsili	Lise	4,12			3,35			
	Önlisans	4,05			3,67			
	Lisans	4,07	1,45	0,23	3,51	0,38	0,77	
	Y.Lisans	3,83			3,60			
	Doktora	3,73			-			
D. Cinsiyete Bağlı Tokenizm	a. Performans Baskısı	Lise	1,97			2,67		
		Önlisans	2,06			2,31		
		Lisans	2,05	1,62	0,19	3,33	5,62	0,00
		Y.Lisans	2,18			2,29		
		Doktora	1,44			-		
	b. Yükseltilmiş Sınırlar	Lise	2,73			2,90		
		Önlisans	2,70			2,50		
		Lisans	2,77	0,49	0,69	2,86	1,22	0,31
		Y.Lisans	2,65			2,75		
		Doktora	2,56			-		
	c. Rol Kuşatması	Lise	2,66			2,57		
		Önlisans	2,62			2,53		
		Lisans	2,55	1,18	0,32	3,05	1,60	0,20
		Y.Lisans	2,73			2,69		
		Doktora	2,60			-		

Gabriel Testi'nin sonuçlarına göre Kadıköy'deki katılımcılar arasında yüksek lisans mezunlarının "kadın temsili destekleyici tutumları", lisans mezunlarına göre daha yüksektir (0,34; $p < 0.05$). Sultanbeyli'deki katılımcılar arasında ise lisans mezunları diğer eğitim düzeylerindeki (lise, önlisans ve yüksek lisans) mezunlardan daha yüksek performans baskısı göstermiştir (1.02; 0.66; 1.04) ($p < 0.05$). Kadıköy ve Sultanbeyli

Belediyesi'ndeki bu durum artan eğitim düzeyinin, kadın temsiline yönelik bakış açısını nispeten etkilediğini göstermektedir (Tablo 32).

Tablo 32.

Kadıköy ve Sultanbeyli belediyelerinde katılımcıların eğitim düzeyine göre tutumlarını çoklu karşılaştırmak için Gabriel Testi

Gabriel Testi					
Belediyeler	Bağımlı Değişken	Farklılığın Olduğu Gruplar	Diğer Gruplar	Ortalama Fark	p
Kadıköy	B. Kadınların Genel Siyasette Temsili	Y.Lisans	Lise	0,73	0,06
			Lisans	0,34*	0,02
			Doktora	0,01	0,93
Sultanbeyli	D.a Performans Baskısı	Lisans	Lise	1,02*	0,02
			Ön Lisans	0,66*	0,01
			Y.Lisans	1,04*	0,00

İki belediye'deki katılımcıların tutum puanları ile meslek grupları arasındaki farklılıklar incelenmiştir. Buna göre Kadıköy'deki katılımcıların meslek grupları ile tokenist tutumlardan 'rol kuşatmaları' arasında anlamlı bir farklılık görülmektedir ($p<0.05$). Sultanbeyli'deki katılımcıların ise meslek grupları ile tokenist tutumlardan 'performans baskıları'na yönelik tutumları arasında anlamlı bir farklılık görülmektedir ($p<0.05$) (Tablo 33).

Tablo 33.

Kadıköy ve Sultanbeyli belediyelerinde meslek gruplarına göre katılımcıların kadın temsiline yönelik tutumlarındaki farklılıklar

Tek Yönlü ANOVA							
Kadın Temsiline Yönelik Tutumlar	Meslek Grupları	Kadıköy			Sultanbeyli		
		\bar{X}	F	p	\bar{X}	F	p
A. Toplumsal Cinsiyet Eşitliği	Mavi yaka	4,44			3,38		
	Beyaz yaka	4,21	1,50	0,23	3,70	0,73	0,49
	Sarı yaka	4,52			3,35		

B. Kadınların Genel Siyasette Temsili		Mavi yaka	4,11			3,31		
		Beyaz yaka	3,86	1,22	0,30	3,53	0,40	0,67
		Sarı yaka	4,02			3,50		
C. Kadınların Yerel Siyasette Temsili		Mavi yaka	4,13			3,50		
		Beyaz yaka	4,02	0,89	0,41	3,52	0,11	0,90
		Sarı yaka	4,28			3,35		
D. Cinsiyete Bağlı Tokenizm	a. Performans Baskısı	Mavi yaka	1,89			3,15		
		Beyaz yaka	2,07	1,62	0,20	2,60	3,00	0,05
		Sarı yaka	1,77			2,94		
	b. Yükseltilmiş Sınırlar	Mavi yaka	2,65			2,81		
		Beyaz yaka	2,76	0,44	0,65	2,83	0,08	0,92
		Sarı yaka	2,65			2,94		
	c. Rol Kuşatması	Mavi yaka	2,87			2,90		
		Beyaz yaka	2,58	3,27	0,04	2,68	0,61	0,55
		Sarı yaka	2,42			2,65		

Gabriel Testi'nin sonuçlarına göre her iki gruptaki katılımcılar da mavi yakalılar ile beyaz yakalıların sergilediği tutumlar arasında anlamlı bir farklılık vardır ($p < 0,05$). Bu farklılığa göre Kadıköy ve Sultanbeyli'deki mavi yakalıların tokenist tutumlardan 'rol kuşatması'na yönelik tavırları beyaz yakalılara göre daha yüksektir (K: 0,29; S; 0,55). Bu durum daha önceden nitelikli mesleğe sahip olan insanların niteliksiz mesleğe sahip bireylere göre toplumsal eşitliği destekleyici bir perspektifi benimsediğini göstermiştir (Tablo 34).

Tablo 34.

Kadıköy ve Sultanbeyli belediyelerinde katılımcıların meslek gruplarına göre tutumlarını çoklu karşılaştırmak için Gabriel Testi

Gabriel Testi					
Belediyeler	Bağımlı Değişken	Farklılığın Olduğu Gruplar	Diğer Gruplar	Ortalama Fark	p
Kadıköy	c. Rol Kuşatması	Mavi yaka	Beyaz yaka	0,29*	0,03
			Sarı yaka	0,45	0,07
Sultanbeyli	a. Performans Baskısı	Mavi yaka	Beyaz yaka	0,55*	0,03
			Sarı yaka	0,21	0,95

Tüm bu analizlerin sonucuna göre katılımcıların tutumları arasındaki farklılıklar tüm ölçek boyutlarında görülme de belli başlı ölçeklerde belirgin olarak ortaya çıktığı saptanmıştır. Katılımcıların toplumsal eşitliğe yönelik bakış açıları ve yerel yönetimlerdeki kadınlara destekleri farklılık göstermiştir. Bu farklılıkların oluşmasında katılımcıların sosyo-ekonomik ve demografik özellikleri belirleyici olmuştur. Sonuç itibariyle Kadıköy ile Sultanbeyli belediyelerindeki katılımcıların kadın temsiline yönelik tutumlarının anlamlı olarak farklılaşmasında ($p<0.05$); yaş, cinsiyet, doğum yeri, daha önce ikamet ettiği yer, eğitim durumu, medeni durum, belediye statüsü ve mesleği gibi özellikler etkili olmuştur. Tüm bunların yanı sıra katılımcıların tutumları arasındaki farklılıkların memlekete, çocuk sayısına, tecrübe süresine ve yerel yönetimlerin tavsiye edilme durumuna göre anlamlı bir farklılık göstermediği de saptanmıştır ($p>0.05$). Katılımcıların bu özellikleri ile tutumları arasında anlamsız çıkan analiz sonuçlarının tabloları fazla yer kaplamaması için tez içerisinde yer verilmemiş, yalnızca sonuç bilgisi belirtilmiştir.

5.5 Kadıköy ve Sultanbeyli Belediyelerindeki Katılımcıların Siyasette Kadın Temsiline Yönelik Tutumlarının T-testi ile Karşılaştırılması

İki belediyenin derecelendirdiği tutum ölçekleri birbirleriyle karşılaştırılarak ölçek puanları arasında anlamlı bir farklılığın olup olmadığı incelenmiştir. Bir grubun ortalamasının diğer gruptan anlamlı olarak farklılaşıp farklılaşmadığını bulabilmek için One Sample T-test (Tek Örneklem T-testi) kullanılmıştır. Bu testin sonuçlarına göre Kadıköy ve Sultanbeyli'nin A, B, C ölçekleri ve D ölçeğinin a boyutuna verdikleri puanlar birbirlerinden anlamlı bir farklılık göstermektedir ($p<0.05$). Bu farklılığa göre Kadıköy'deki katılımcıların toplumsal cinsiyet eşitliği ve yönetimde kadın temsiline yönelik olumlu tutumları Sultanbeyli'den daha yüksektir (A: 0.58; B: 0.38; C: 0.53). İki belediyenin anketteki cinsiyete bağlı tokenizm ölçeğinin alt boyutlarından "*performans baskıları ve rol kuşatmasına*" verdikleri puanlar arasında anlamlı bir farklılık bulunurken; iki gruptaki katılımcıların "*yükseltilmiş sınırlara*" verdikleri puanlar arasında ise istatistiksel olarak anlamlı farklılık bulunmamıştır ($p>0.05$). Sonucu ölçekteki bu farklılığa göre Kadıköy Sultanbeyli'den daha düşük *tokenist tutum* göstermektedir (Tablo 35).

Tablo 35.

Kadıköy ve Sultanbeyli belediyelerinde katılımcıların ölçek puanlarının T-testi ile karşılaştırılması

T- testi Sonuçları								
Ölçekler	Belediyeler	N	\bar{X}	Ss	Ortalama Fark	t	P	
A. Toplumsal Cinsiyet Eşitliği	Kadıköy	125	4,24	0,56	0,58	11,52	0,00*	
	Sultanbeyli	70	3,66	0,71	-0,58	-6,806		
B. Kadınların Genel Siyasette Temsili	Kadıköy	125	3,88	0,55	0,38	7,77	0,00*	
	Sultanbeyli	70	3,50	0,56	-0,38	-5,68		
C. Kadınların Yerel Siyasette Temsili	Kadıköy	125	4,04	0,51	0,53	11,60	0,00*	
	Sultanbeyli	70	3,52	0,53	-0,53	-8,29		
D. Cinsiyete Bağlı Tokenizm	a. Performans baskıları	Kadıköy	125	2,04	0,49	-0,62	-14,03	0,00*
		Sultanbeyli	70	2,65	0,56	0,62	9,16	
	b. Yükseltilmiş sınırlar	Kadıköy	125	2,74	0,44	-0,08	-2,13	0,08
		Sultanbeyli	70	2,82	0,40	0,08	-1,77	
	c. Rol kuşatması	Kadıköy	125	2,45	0,39	-0,31	-7,97	0,03*
		Sultanbeyli	70	2,76	0,47	0,31	5,87	

* p < 0.05

Bu analiz sonuçlarına ek olarak her belediyenin ortalama ölçek puanları değerlendirilmiştir. Ölçek puanlarının düzeyi değerlendirilirken yine 5'li likert tutum ölçeğine yönelik madde ortalamalarının değerlendirme aralığı⁶ (Sümbüloğlu ve Sümbüloğlu, 1993: 9) kullanılmıştır. Buna göre anketin ilk ölçeği olan toplumsal cinsiyet eşitliğine yönelik tutumlar değerlendirildiğinde Kadıköy'ün *çok yüksek* ($4,21 \leq \bar{x} \leq 5,00$); Sultanbeyli'nin ise *yüksek* ($3,41 \leq \bar{x} \leq 4,20$) düzeyde tutumlar sergilediği görülmektedir. Her iki gruptaki katılımcıların ikinci ve üçüncü ölçekte 'kadınların genel ile yerel siyasette temsiline yönelik tutumları' *yüksek* düzeydedir ($3,41 \leq \bar{x} \leq 4,20$). Buna göre her iki gruptaki katılımcılar kadınların siyasette temsili ve eşitlik bakımından birbirine yakın tutumlar sergilemesiyle birlikte; Kadıköy küçük farklılıklarla bir basamak öndedir. Anketin son ölçeği olan "cinsiyete bağlı tokenist (sembolik) tutumlar" ise üç boyutu ayrı ayrı değerlendirilmiştir. Buna göre "performans baskısı ve rol kuşatması"na yönelik tutumlar

⁶ ($5-1/5= 0.80$) Detaylı bilgi için s.75'e bakınız.

Kadıköy’de *düşük* düzeydeyken ($1,81 \leq \bar{x} \leq 2,60$), Sultanbeyli’de *orta* düzeydedir ($2,61 \leq \bar{x} \leq 3,40$). Her iki gruptaki katılımcıların “*Yükseltilmiş sınırlar*”a yönelik tutumları orta düzeydedir ($2,61 \leq \bar{x} \leq 3,40$). Sonuç itibariyle Kadıköy Belediyesi’nde *düşük-düşük-orta* düzeyde tokenist tutumlara rastlanırken; Sultanbeyli’de ise *orta-orta-orta* düzeyde tokenist tutumlara rastlanmıştır (Tablo 36).

Tablo 36.

Kadıköy ve Sultanbeyli belediyelerinde ölçek ortalamalarının değerlendirilmesi

Ölçekler	Belediyeler	\bar{X}	Düzyey	
A. Toplumsal Cinsiyet Eşitliği	Kadıköy	4,24	Çok yüksek	
	Sultanbeyli	3,66	Yüksek	
B. Kadınların Genel Siyasette Temsili	Kadıköy	3,88	Yüksek	
	Sultanbeyli	3,50	Yüksek	
C. Kadınların Yerel Siyasette Temsili	Kadıköy	4,04	Yüksek	
	Sultanbeyli	3,52	Yüksek	
D. Cinsiyete Bağlı Tokenizm	a. Performans baskıları	Kadıköy	2,04	Düşük
		Sultanbeyli	2,65	Orta
	b. Yükseltilmiş sınırlar	Kadıköy	2,74	Orta
		Sultanbeyli	2,82	Orta
	c. Rol kuşatması	Kadıköy	2,45	Düşük
		Sultanbeyli	2,76	Orta

5.6 Nitel Bulgular: Cinsiyet Ayrımcılığı ve Tokenizm Sorunları

Bu araştırmada yerel yönetimlerdeki kadınlara yönelik tokenist tutumların ve bunu destekleyecek olan cinsiyet ayrımcılığının var olup olmadığı ortaya konulmuştur. Bunları ortaya koyarken; kadınlar için belirlenmiş rol kapsüllenmelerine, baskınları iyi göstermek için kadınların maruz kaldıkları performans baskılarına ve kadınları dışlamak için yükseltilmiş sınırlara odaklanılmıştır. Tokenizmin varlığı nicel analiz çıktılarıyla ölçülüp ortaya konulsa da, konuyu ayrıntılı bilgilerle derinlemesine incelemek için yerel yönetimlerde seçilmiş kadın siyasilerle yarı yapılandırılmış bir görüşme

gerçekleştirilmiştir. Bu görüşmelerde katılımcılara tokenizm ve ayrımcılıkla ilgili 7 soru yöneltilmiştir.

Kadınların sembolikleşmesine yönelik; kadına sembolik değerlerin yüklenerek vitrin oluşturulması, kadın vatandaşlara iyi bir izlenim vermek amacıyla kadınların varlığının sembolik olarak kullanılması, belediye'deki kadın temsil oranları, cinsiyet eşitliği kotaları ve kadınların son kararın alınmasında ne kadar etkili oldukları konusunda sorular sorulmuştur.

Cinsiyet ayrımcılığına yönelik; kadınların belediye'de karşılaştıkları negatif ayrımcılık, soyut (kültürel) ve somut (fiziksel) engeller, cinsiyeti ile fiziksel görünümü sebebiyle karşılaştığı önyargılar ve siyasetteki cam tavanın varlığı konusunda sorular sorulmuştur. Bu görüşmeler sonucu kadın yerel siyasilerin ayrımcılığa ve tokenizme yönelik deneyimleri, görüşleri, izlenimleri ve fikirleri dinlenip deşifre edilmiştir. Bunlardan yola çıkarak görüşlerini belirten katılımcıların cinsiyet ayrımcılığına uğrayıp uğramadıkları ve yerel siyasette sembolikleşmelerini destekleyen bir tavırla karşılaşp karşılaşmadıklarını belirten ifadeler iki başlık altında sunulmuştur.

Kadıköy Belediyesi'nden 6, Sultanbeyli Belediyesi'nden ise 4 meclis üyesi olmak üzere toplam 10 kadın ile görüşülmüştür. Kadıköy'deki 6 katılımcının 5'i belediye meclis üyesi, 1'i de belediye başkan yardımcısıdır. Sultanbeyli'deki 4 katılımcı ise belediye meclis üyesidir. Katılımcıların kimlikleri deşifre edilmemesi için isimleri araştırmada kullanılmamıştır. Hangi belediye'de bulduklarını belirtmek için K (Kadıköy) ve S (Sultanbeyli) harfleri ile demografik bilgilerden yaş bilgisi bir araya getirilerek K-25, S-32... gibi kodlamalar yapılmıştır.

5.6.1. Yerel Yönetimlerde Kadınların Karşılaştığı Ayrımcılıklar

İki belediye'deki katılımcılara yerel siyasete katılırken karşılaştıkları soyut (kültürel) ve somut (fiziksel) engeller sorulmuştur. Bu konuya yönelik iki gruptaki katılımcıların verdiği yanıtlar şöyledir:

S-27: Zamanında meclis üyesi aday adaylığımızda Samsunlu STK ve dernekler çok uğraşmıştı ben olmayayım diye. ***Yerime başka bir erkek aday gelsin, meclis üyesi olsun istiyorlardı.*** O dönem çok mücadele etmiştim bununla. Kültürel ve fiziksel bir engel olarak duruyor beynimin ucunda. Memleketim ve cinsiyetim nedeniyle böyle bir engelle karşılaştım. Hatta hakkımda haber de yapmışlardı; Samsunlu olmadığımı, aslında Sivashlı olduğumu, 3 çocuklu olduğumu ve çocuklarımı çocuk esirgemeye

bıraktığımı falan, bu zihniyette olduğumu yazmışlardı. Bunu dernek başkanı yapmıştı.

S-33: Kadın olduğunuz zaman siyasette biraz itilir kakılırsınız, bunu herkes yaşamıştır muhtemelen.

S-39: Adaylık sürecinde biliyorsunuz dernek etkisi çok yoğun oluyor. Çünkü en fazla yoğunluğu dernekler kaplar. Ordan gelen yorumlarda şöyle bir izlenim fark ettim. Oradakilerin çoğunluğunu oluşturan erkekler **“neden bayan, neden onu aday gösterdiniz”** dediler, sanki dernek bizi aday göstermiş gibi. Hâlbuki benim siyasi geçmişimden kaynaklı. Ben de şimdi adaylığımı koydum. Sonra niye bu parti gibi sorgulamalar, niye Ak parti... Benim cesaretim onlara biraz şey geldi. Erkeklerin cesaret edemediği yerde, benim cesaretim onlara biraz ağır geldi. “Neden bayan, niye erkek değil” gibi yorumlar, hatta sözümün geçemeyeceğini bile düşündüler. Maalesef böyle bir şeyle karşılaştım. Ben seçildikten sonra da ne var ki bu kadın seçildi gibi şeyler oluştu onlarda, bu defa daha da merak etmeye başladılar. Mesela hemcinslerimde şöyle diyor; **senin ne kazancın oluyor ki o işte, boş işler bunlar.** Hemcinslerimden de duyuyorum bunları. Ya bazen diyorum ki para için, menfaat için bunlar yapılmaz diyorum. Eğer ki benim davam insanlığa hizmetse yaparım ben bu işi. Hizmet değilse niyetin, sen bu işi yapamazsın zaten. Ama hemcinslerim olsun, dernektekiler olsun, “meclis üyesi neden bayan oluyor ki?” yorumları oldu. Bizim gücümüzün yetemeyeceğini düşünüyorlar.

K-55: Herhangi bir engelle karşılaşmadım. Çünkü içinde bulunduğum ortam Kadıköy biliş düzeyinin, eğitim düzeyinin yüksek olduğu, kadınların daha rahat kendilerini ifade edebildiği bir yer.

K-61: Ben ne soyut ne de somut engellerle karşılaşmadım.

K-27: Yerel siyasete katılırken kültürel anlamda herhangi bir sorun yaşamadım. İdeolojik olarak farklı yerlerde durduğumuz insanlarla da bir yolla aynı çatı altını paylaşıyoruz. Somut engeller olarak da, benim için değilse de genel olarak aday olurken belli bir para karşılığında aday adayı oluyor olmanın yanlış bir tutum olduğunu düşünüyorum. Yerel siyaset zenginiyle fakiriyle genci yaşlısıyla herkese hitap etmeli ve adaylığa katılım serbest olmalı ya da sembolik bir rakam koyulmalı diye düşünüyorum. Bunun dışında fiziksel olarak kadın olmak zaten başlı başına bir engel teşkil ediyor ne yazık ki.

K-56: Siyasette sadece çok çalışmakla engellerin aşılamayacağını acı tecrübelerle gördüm. Kadının seçme seçilme hakkı olmasına rağmen engellerin o kadar kolay aşılamayacağını pratik hayatta deneyimledim. Erkek egemen siyaset her alanda var.

Sultanbeyli’deki katılımcılar (S-27, S-33) yerel yönetimde soyut ve somut engellerle karşılaştıklarını ifade etmişlerdir. Engellerin genellikle erkekler tarafından ve cinsiyet sebebiyle ortaya çıkması önemli bir noktadır. Öte yandan bir katılımcının (S-39) erkeklerin yanı sıra hemcinsleri tarafından da soyut engellerle karşılaştığını belirtmesi de ilginç bir sonuçtur. Bu durumun rekabetten türemesi de muhtemeldir. Kadıköy

Belediyesi'nde ise 56 yaşındaki katılımcı dışındaki diğer katılımcıların herhangi bir soyut ve somut engelle karşılaşmadığı görülmektedir. Diğer taraftan adaylık sürecinde ekonomik engellerle karşılaştıklarını belirten bir katılımcı da (K-27) bu konuya çözüm önerisinde bulunmuştur.

Bu sorunun ardından iki gruptaki katılımcılara “cinsiyet bakımından ve fiziksel görünüm sebebiyle karşılaştıkları önyargılar ve negatif ayrımcılıkların olup olmadığı” sorulmuştur. Bu konuya yönelik iki gruptaki katılımcıların verdiği yanıtlar şöyledir:

S-27: Başörtülüyüm diye mutlaka Ak partilisin, mutlaka yobazsın veya hiç geniş düşünemezsin gibi tutumlarla karşılaştım. Hatta şu anda kendi iş hayatımda, sosyolog olarak çalıştığım kısımda, orda da bayağı bayağı görünümümden dolayı, özellikle başörtülü olduğum için **olumsuzluklara uğradım.**

S-33: Yani o engeller hep var da olayı size nasıl anlatayım ki, bilemiyorum. Üstü kapalı anlatayım öyleyse, biraz özel olduğumu düşünüyorum da bunun. Lise mezunu olduğum için mesela bu alanda okumuş olan arkadaşlar benim burada bulunmayı hak etmediğimi düşünüyorlar, bu sebeple engel olmaya çalışan bir kitle oluştu çevremde (...) Tamamen bu sorunla karşı karşıya gelince and içtim. Yani siz bana engel oluyorsanız, ben de başörtümlü, istediğim dalda başarımla, kendi kimliğimle kendimi size ispatlıcam.

S-39: Negatif ayrımcılık olarak adaylık sürecinde biraz eleştiri aldım, **o da çok normal, o kadarı da olur.** Kendi memleketimdeki hemşerilerimden **“merak ediyorum neden bayan var, neden biz seçilmedik,”** gibi olumsuz eleştiriler geldi. Dernek başkanımız siz de aday olun sizi de seçelim, sizi de destekleyelim” deyip çok da güzel susturdu. Hatta ben şöyle bir eleştiri de aldım sosyal medyadan. Memleketimin Bulgaristan olması sebebiyle: “neden Türkiye’den değil de Bulgaristan’dan aday gösterdiniz” diye eleştirdiler (...) Burada etnik köken itibarıyla memleket bazlı bir negatif eleştiri aldım erkek adaylardan. Tabii kadın olduğumdan dolayı zayıf bulup eleştirmiş de olabilirler. Bu baya **cahilce dışlayıcı bir yorumdu.**

K-35: Parti olarak zaten ayrımcılığa karşıyız, herkesin eşit olduğunu savunan bir partiyiz. Bu sebeple ne fiziksel görünüşle, ne cinsiyetle ilgili herhangi bir ayrıma maruz kalmadım, maruz bırakılmaya da müsaade etmem zaten.

K-55: Tarihsel ve geleneksel olarak kadınları yurttaşlık alanından dışlayan erkekler, bunu yaparak siyaset ve yasa yapma hakkını tek ellerinde tutmakla kalmamışlar, aynı zamanda kadınlara kamusal işlerde söz hakkı tanımayarak, sessizliğe mahkûm etmişlerdir. Oysa toplumsal cinsiyet yani biyolojik cinsiyetin gelenekçi çerçevesi kadınlara herhangi bir alandan dışlanmaları için gerekçe olmamalı.

K-61: Bu belediyede bana hiç önyargıyla yaklaşılmadı. Ama ben 1982 senesinde Büyükşehir’de başladım sonra Üsküdar Belediyesi’nde çalıştım, sonra Ataşehir’de çalıştım, şimdi de burada çalışıyorum. Mesela Üsküdar’da buna benzer bir önyargıyla karşılaşmıştım. O zamanlar İmar Müdürü’yüm

başkan yardımcısı değildim. Benim karşıma gelen bir vatandaş, “ben müdür beyle görüşmek istiyorum” dedi. Dedim “müdür bey yok, müdür benim”, o da **“ben bir kadının dediğini yapmam”** dedi ve çıktı dışarı. **Resmen cinsiyetimi beğenmedi.** Yani ilçelerin demografik yapısına göre şekilleniyor birçok şey. Onların başkan seçimi de demografik yapıyla çok bağlantılı. Yani Kadıköy’de neden kadın siyasetçi fazla? Çünkü **Kadıköy hakkını bilen, hakkını arayan insanlardan oluşuyor.** Bunun etkisi var. Yani iyi bir eğitim almış, sosyal faaliyetlerin devamlı içinde olan aktif insanlar Kadıköy’lüler. Dolayısıyla burada siyasete giren kadın sayısı da çok fazla. Benim şu an birlikte çalıştığım başkan yardımcılarında, başkanı da sen kadınsın, farklısın imajını hiç yaratmadılar. Böyle bir şey yok. Biz mesai arkadaşız ve eşitiz.

Sultanbeyli’deki katılımcılar (S-27, S-33 S-39) özellikle cinsiyet ve başörtü nedeniyle eleştirildiklerini ve önyargılarla karşılaştıklarını ifade etmişlerdir. Bu katılımcıların yerel siyasete katılırken pek çok olumsuzlukla karşılaşması; öte yandan bir katılımcının (S-39) **“o da çok normal, o kadar da olur”** ifadeleriyle cinsiyetinden dolayı karşılaştığı eleştirileri alışıl gelmiş bulması buna bağışıklık kazanması, tokenizm kuramının alt boyutlarından yükseltilmiş sınırlara verilebilecek tipik bir örnektir. Bu kurama göre kadınların, erkekler tarafından çizilen yükseltilmiş sınırları yıkıp içeriye girebilmesi için onlara sadakat göstermesi gerekmektedir. Bu sadakati göstermenin çeşitli yollarından biri de kendisine/cinsiyetine yöneltilmiş eleştiri ve engelleri doğal karşılamasıdır. Diğer taraftan Kadıköy Belediye’sindeki katılımcıların ise buldukları kurumda herhangi bir negatif ayrımcılığa maruz kalmadığı; fakat daha önce farklı bir kurumdaki iş deneyimlerinde (K-61) bu ayrımcılıklara maruz kaldıkları görülmektedir.

İki belediyedeki katılımcılara yerel siyasette cam tavanın (şeffaf engellerin) varlığı hakkında düşünceleri ve deneyimleri sorulmuştur. Bu konuya yönelik iki gruptaki katılımcıların verdiği yanıtlar şöyledir:

S-27: Kıramadığımız ve kabul etmek zorunda kaldığımız bazı durumlardan söz ediyorsunuz sanırım. Negatif ayrımcılık adı altında bize dayatılan ve hala devam eden süreçler. Meral Akşener’in söylediği bir söz vardı; **“Cam tavana kafamı çarptım, kanlar içinde düştüm ama sonra kalkıp tekrar cam tavana tırmandım, gene kafamı çarptım. Hep öğrenmeye çalıştım.”** demişti. Her ne kadar yok deseler de böyle bir şey var. Kendi partim içerisinde böyle bir problemle karşılaşmadım. Bireysel olarak, parti dışındaki insanlarla karşılaşmış olabilirim.

S-56: Var olduğunu tabi ki düşünüyorum. Ama bu sizin duruşunuzla ilgili biraz ne kadar güçlü ve kendinizden emin olursanız, ona göre çok büyük bir sıkıntı olacağını düşünmüyorum. Siz kendinize inanıp, güvendiğiniz sürece. Yani ben öyle çok büyük bir şey yaşamadım. **Ama tabi ki erkek hegemonyası var.** Bu konuda sıkıntılar yaşıyoruz bu da bir gerçek. Asla

inkâr edilemez. Ama bu siyasetin içine girildiği zaman kadında size o baskıyı yapabiliyor.

S-39: Evet böyle bir algıyla da karşılaşmıştım fakat neredeydi tam hatırlamıyorum. Ya meclisteydi, ya da TBMM'deydi. İşte elinin hamuruyla, erkeğin işine karışma tarzında sözleri duymuştuk. Taa, o zamanlar, başörtü engelinin olduğu dönemlerde. Bunlar hep vardı. Meslek sahibi doktorlar, avukatlar siyasete girince bu tür söylemlerin biraz daha önü kesildi diye düşünüyorum. Çünkü bizim meclis üyelerimizin çoğu meslek sahibi insanlar, doktorlar, mimarlar. Herhalde biraz da mesleklerine saygı duyulduğundan mı kaynaklı bilmiyorum ama bu tarz eleştiriler yıkılmaya başladı. Çünkü kadınlar bundan sonra kendilerini yetiştiriyorlar. Yani sadece çocuklarına bakan değil de meslek sahibi olan, kariyer yapan kadınlar olduğunda güçlerini gösterdiklerinde bu sefer erkeğin “elinin hamuruyla muhabbeti” söylenmiyor artık.

K-57: Evet tabi ki siyasette şeffaf engellerin var olduğunu düşünüyorum. Aslında başta omzuna vurup ben senin yanındayım, ben senin arkadayım derler, ardından bir bakıyorsunuz şeffaf engelleri oluşturup hoop yolları tıkamışlar.

K-35: Siyaset rekabetin olduğu bir yer o yüzden de cam tavanlar, hatta kalın cam tavanlar maalesef var. Ama bu birazda işin fitratında var galiba.

K-27: Kadına karşı olan cam tavan başta ataerkil düzenle birlikte siyasi örgütlerin içerisinde kadın kollarının oluşuyla ve yüzdelik dilimde genç ve kadın olanların aynı kotadan sayılmasıyla başlar. Bununla birlikte kadın kişinin sürekli birilerine ve bir şeylere bağımlı olması gerektiği zihniyeti ile de devam eder. Bunun engellenmesini yine eşit temsiliyet hakkımızı savunarak gerçekleştireceğiz.

K-61: Kadınların hem genel siyasette hem de yerel siyasette olmak üzere önlerinde pek çok görünmeyen engel var. Kadın hem meslek sahibi oluyor, hem anne oluyor, hem eş, hem evlat oluyor. Belli bir yaşa geldiğiniz zaman aile büyüklerinizin de size ihtiyacı oluyor, hem de daha da katlanarak oluyor. Dolayısıyla bir erkek akşama kadar işinde çalıştıktan sonra eve gelip ayağını uzatıp otururken, kadın işyerinden daha çıkarken kafasında akşam çocuğunun önüne koyacak yemeği düşünmek durumunda olabiliyor. Bunlar hep kadının önündeki **cam engeller**.

Hem Sultanbeyli hem de Kadıköy'deki tüm katılımcılar düşüncelerine(S-56; K-57, K-35, K-27, K-61), tecrübelerine (S-27, S-29) ve siyasi kadınların bu konudaki sözlerine (S-27) dayanarak yerel siyasette genellikle cam tavanların var olduğunu ve erkek hegemonyasının hâkim olduğunu ileri sürmüşlerdir. Aynı zamanda bir katılımcı (S-56) siyasette tıpkı erkeklerin kadınlara uyguladığı gibi kadınların da aynı baskıyı kadınlara uyguladığını öne sürmüştür. Kimi kurumun dışında, kimisi de kurum içerisinde bu cam tavanlara maruz kaldığını belirtmiştir. Daha önceki yanıtlardan da anlaşılıyor ki Sultanbeyli Belediyesi'nde kadınlar arasında önemli ölçüde bir rekabet vardır. Öte yandan bu cam tavanların geçmişe oranla biraz daha azaldığına (S-39) ve bu cam tavanları

engellemek için eşit temsil hakkını savunmanın önemine yönelik değerlendirmeler de(K-27) yapılmıştır.

5.6.2. Yerel Yönetimlerde Kadınlara Yönelik Tokenist Tutumlar

Bir grup içerisinde bulunan azınlığın (din, ırk, cinsiyet) oranı %15'in altına düştüğünde tokenizmin belirtileri ortaya çıkabilmektedir. Ancak bu niceliksel kriterin yanı sıra, katılımcıların siyasi mekânda karşılaştığı tokenist tavırları doğrudan ortaya koymak, konuya yönelik kanıtların somutlaşmasını sağlayacaktır. Bunun için öncelikle iki gruptaki katılımcılara “sayısal azınlıkta olmaları nedeniyle kadın meslekdaş konusunda yalnız hissedip hissetmedikleri ve bununla ilişkili olarak cinsiyet kotası hakkındaki fikirleri” sorulmuştur. Bu konuya yönelik iki gruptaki katılımcıların verdiği yanıtlar şöyledir:

S-27: Kadınların sayısı kesinlikle yetersiz. Özellikle müdürlük birimlerinin yetersiz olduğunu düşünüyorum. Bu konuda yalnızlık çektiğimizi düşünülüyor. Bu dönem 5 kadın meclis üyesiyiz. Ama önceki dönemlerde bu kadar bile değildik. Bunu yalnızlığın daha da fazla çekiyorduk.

S-56: İnsanlara cinsiyet olarak bakmam o yüzden hiç böyle düşünmedim. Ama tabii ki daha çok kadın olabilirdik. Şu an 37 kişiyiz ve aralarında 5 bayanız. E tabii ki çok az. Ama işin garibi Sultanbeyli olmasına rağmen yine de hesaba vurulduğu zaman *biz gene fazlayız*. Buna rağmen *5 kadın olmasına şaşırabiliyorlar*. Burada biraz da çalıştığımız yerin durumunu da göz önüne alırsak yani *çok iyi gibi geliyor* bana.

S-39: E tabii o topluluğun içinde bayan arkadaş arıyorsun. Tabii çoğaltılabilir, neden olmasın. 32 kişinin içinde 4 kadın az bir rakam. Yani yarıdan fazlası olabilirdi. En azından yarı yarıya olsaydı daha iyi olurdu. Ama geçen seneye oranla daha fazla olduğunu düşünüyorum. Bu yıl gene 4'e 5'e çıktık yani. Geçen yıldan önce hiç yoktu mesela. Bu yıl gene *güzel bir sayı*. Seneye daha da artar diye umut ediyorum. Hatta ülkeyi de kadınlar yönetsin yani.

S-33: Bence daha iyi olabilir. Sayılarımızın daha artırılması gerektiğini düşünüyorum. Kadın ve erkeğe ateş ve barut olarak bakılıyor ya kadını o yüzden çok fazla siyasete sokmamaya, *ya da kenarda tutmaya falan çalışıyorlardı*. Yani biz bunu maalesef teşkilatımızda da bazen yaşıyoruz. Kadın hemen uzaklaştırılmaya çalışılıyor.

K-61: Kadıköy Belediyesi bu anlamda *kadının ön planda olduğu bir belediyedir*. Bana bağlı müdürlükler var. Bunların arasında 4 kadın ile çalışıyorum. Park bahçeler, fen işleri, imar ve planlama teknik anlamda belediyenin bel kemiğini oluşturan müdürlükler. Bunların hepsi kadın ve bana bağlı olmayan da pek çok kadın müdürümüz bulunmakta. Birimlerimizde çalışan kadın sayısı da yine fazla, meslektaş olarak baktığımızda da mimar olarak çalışan kadın sayısı da fazla. Dolayısıyla hemcins konusunda yalnızlık çekmiyorum burada. Bu rakamlardan da siyaseten kadına bakış açılarını görebiliyorsunuz. Çalıştığınız bu belediye

ile diğer belediyenin kadına bakış açısı arasındaki farklılığı; hem kadın sayısına bakarak, hem belediyenin çevresine bakarak, hem de birebir konuşurken görebilirsiniz. Kadıköy'ün farkı da budur.

K-35: Kadıköy Belediyesi özelinde *kadın temsilinin yetersiz kaldığını düşünmüyorum*. Tabii ki kadın temsili ne kadar fazla olursa o kadar başarı getireceğine inanıyorum. Ama belediyemiz özelinde eksik olduğunu düşünmüyorum. Aslında kotanın olmaması gerektiğini savunan bir insanım. Ancak günümüz şartlarında kesinlikle kadın kotasının %50'den aşağı olmaması gerektiğini düşünüyorum.

K-55: Tabii ki kadın temsili yeterli değil, %30'luk kota hiç yoktan iyidir. Ama her yerde olduğu gibi burada da %30'da takılı kaldık. Kadın meslektaş konusunda da tabii ki yalnızlık çekiyorum. Sayımız zaten az, *keşke daha fazla olsak, daha çok birlik beraberlik olsa*.

K-57: Hem belediyedeki hem de ilçe örgütündeki *kadın temsil oranları yeterli değil*. Kadın meslektaş konusunda nispeten yalnızlık çektiğimi düşünüyorum.

K-27: Tabii ki, mecliste erkek sayısı, kadın sayısı ve genç sayısı arasında oldukça büyük fark var. Genel olarak il&ilçe belediye başkanlıkları ve başkan yardımcılıkları noktasında da dengesiz dağılım mevcut. Sayıları yükseltmek için yerel yönetimlere cinsiyet eşitliği kotasını getirmeye ihtiyaç dahi duyulmamalı. Kadın erkek eşitliği olsun diye kotaya ihtiyacımızın olması çok can yakıcı ve kafalarda soru işareti oluşturucu bir durum. Fakat bu şekilde ilerleme kaydedeceksek, evet yarı yarıya kotası gelmeli. Belediyemizde şu an %30'luk kota uygulanıyor ve bununla birlikte genç&kadın kotası aynı şekilde sayıldı ki ben de bunun örneğiyim. Şöyle ki mesela ben hem gencim hem de kadını, bu yüzden iki kotayı birden karşılıyorum anlamına geliyor.

Sultanbeyli Belediyesi'ndeki katılımcılar kadın meslektaş konusunda yalnızlık çektiğini, ifade etmişlerdir. Öte yandan 37 kişilik mecliste 5 kadının bulunmasını, geçen yıllarla kıyaslayarak *“güzel bir sayı”* (S-39, S-56) olarak değerlendirmişlerdir. %15'in altına düşen kadın oranını iyi bulmalarının asıl nedeni de geçen yıllarda belediye meclisinde hiç kadın üye bulunmamasından kaynaklanmaktadır. Bu durumda Sultanbeyli Belediye meclisinin geçen yıllarda cinsiyet açısından Kanter'in sadece erkeklerden oluşan *tek tip grup* tipolojisine sahipken; 2021'de *çarpık grup* tipolojisine geçiş yaptığı görülmektedir. Diğer taraftan Kadıköy Belediyesi'ndeki katılımcılar ise kadın temsil oranlarını kısmen yeterli bulmaktadır. Özellikle kadına karşı bakış açılarını hem bu rakamlarla hem de mekânsal çerçeveleriyle sergilediklerini ifade etmişlerdir (K-61, K-35). Diğer taraftan kotanın artırılması gerektiğini ileri sürmüşlerdir. Tokenizm kuramına göre kadın sayıları düşük olduğu için kadınlar grup içerisinde örgütlenememektedir. Bir katılımcı (K-55) içeride kadın dayanışmasının oluşabilmesi ve yalnızlığın giderilebilmesi

için sayıların daha da artmasıyla “*birlik ve beraberliğin artacağını*” ifade ederek, grup içerisindeki kadın örgütlenmesinin önemine dikkat çekmiştir.

Katılımcıların bu çarpık grup içerisinde sembolik tavırlarla karşılaşarak karşılaşmadığını anlamak için “kadının vitrin oluşturulmak amacıyla varlığının ve görünürlüğünün simgesel olarak kullanılması” konusunda görüş ve deneyimleri sorulmuştur. Bu konuya yönelik iki gruptaki katılımcıların verdiği yanıtlar şöyledir:

K-57: Evet evet çok doğru. Yani belki bizim siyasi partimizde değil ama *başka partilerde vitrinlik insanlar maalesef var*. Maalesef görüyoruz, siyasi partilerde *seçmeni çekebilmek için* yapılan şeyler var. Kadın anaçtır zaten sarıp sarmalar, erkek gibi değildir. Tabi ki burada *kadın figürü* çok önemlidir. Kadınlardan oy alıp bir araya getirebilmek için *sembolik olarak gösterilen vitrinlik kadınlar* şart gibi görünüyor.

K-27: Kendi kurumumdaki *kotalar sembolleştirilmiş hissettiriyor*. Diğer kurumlarla birlikte düşünüldüğünde özellikle sağ ideolojideki siyasi birimlerde *kapalı kadınların* Türkiye’deki yerel ve ulusal *siyasette kullanıldığını ve sembolleştirildiğini* düşünüyorum.

K-55: Biz kadınlara sembolik değerler yüklenerek vitrin oluşturulmak amacıyla varlığımızın kullanıldığını tabii ki düşünüyorum. Çünkü siyasetin içindeyim yıllardır, listeler hazırlanırken kadın kotası ve gençlik kotası diye yırtınır dururlar listeleri hazırlayanlar. İşte orada %30 ‘u tutturmak için çok fazla olan erkek adaylardan eksiltme yapılır. Keşke kadın adaylar çok fazla olsaydı de kadın adaylardan eksiltme yapılabilecek bir zamana gelebilsek. Ya da sayısal olarak gençler fazla olsa. Fakat Kadıköy dediğim gibi çok farklı, bilişsel ve eğitim düzeyimizin fazla olduğu, demografik yapımızın çok çok farklı olduğu bir ilçe de yaşıyoruz. O yüzden burada biz kadınlara iyi bir izlenim vermektten daha çok daha büyük sorumluluklarla karşı karşıyayız. Çünkü bizden beklentiler çok yüksek oluyor. Hem kadın hem de erkek seçmenler, biz kadınlara daha çok yükleniyorlar. Bizlerden beklentileri, erkeklere oranla, daha çok. Bunun da gerekçesi; onlar artık bu işin kurdu olmuşlar, bu yanlış olan şeyleri siz kadınlar değiştireceksiniz, biz sizin yapıcı ve onarıcılığımıza daha çok güveniyoruz gibi söylemlerle fazla karşılaştık.

K-61: Böyle bir temsilin var olduğuna inanıyorum. Şu anda iktidarın, iktidar görüşünü savunanların kadına bakış açısını bildiğimiz için, kadın siyasetçi yok mu içlerinde? Var. Ama sırf kadın siyasetçimiz var demek için orada siyasetçi bulduklarını düşünüyorum. Ve tamamen biz de kadına değer veriyoruz, bizde de kadın siyaset yapıyor diyebilmek adına *kadını ön plana çıkarmaya çalışıyorlar*. Kadına değer verdikleri için değil. Ben böyle düşünüyorum. Bir kadın siyasetçi ev gezileri yapıp kadınlarla toplantı yapmak istediğinde; “bakın benim önüm açık, ben siyaset yapıyorum siz de yapabilirsiniz, bu partiyi destekleyin” gibi söylemlerde bulunabilir. O partinin kadına ne kadar değer verdiği kadını kaçınıcı sınıf vatandaş olarak gördüğü önemli değil. Çünkü o görüşteki *kadınların öyle bir talebi yok. Sıkıntı burada. Kendini eşit görmüyor* ve geride duruyor. Dini inançlardan

dolayı erkek ön planda, *kadın ise kendini fiili siyasetten soyutlayıp* adeta *partinin reklamını yapacak işlerle ilgileniyor*. Dolayısıyla *kendini ezilmiş hissetmiyor ki*, önce onun hissetmesi lazım. Kadınlar ne zaman ki ben kocamla eşitim, ben ağbim ile eşit haklara sahibim derse, o zaman bunlar aşılabilir. Bir de bizim toplumumuzda sıkıntı ne biliyor musunuz? Avrupa toplumlarında yaşayan kadınlar haklarını mücadele ile aldılar. Ama Atatürk o kadar ileri görüşlü bir liderdi ki kadınlara istemeden seçme ve seçilme hakkını armağan etti. Dolayısıyla kadınlar seçme ve seçilme hakkını pek çok medeniyet ülkesinden önce kazanmış oldu. Belki de diğer ülkeler gibi mücadele edilerek elde edilen bir hak olmadığından dolayı böyle bir dayanışma ruhundan yoksun olabiliriz. Belki de bu yaşanan problemin kaynağı buradan geliyor olabilir. Bu sebeple elde edilen bu hakkın değerini bilip, diğer Avrupa ülkelerindeki mücadeleciler kadınları da rol model olarak görmeliyiz.

S-27: Kadınların vitrin olarak kullanıldığını düşünüyorum. Kendi ilçemde değil başka bir ilçede şöyle bir şeye şahit olmuştum. Ak partide *herkesin başörtülü olması gerektiği tabusunu yıkmak için* bir tane kadın kolları başkanı, bir tane hanım üzerinden; *“evet, o açık, o sarı saçlı, o bizim yanımızda olsun, mutlaka onu en önde tutalım.”* cümlesini duymuştum (...) Sırf iyi bir izlenim vermek için kullanıldığını söyleyemem ama bu niyeti de barındırıyor diyebilirim. Siyaset çok kaygan bir zemin, bastığınız zemini tam olarak anlatamazsanız, sizi bir sonraki kaygan zeminde iterler, kayıp düşersiniz. O yüzden doğruyu söylemek lazım. Bunu kabul etmez ve görmezden gelirsek yıkamayız. (...) Mesela yer verirken bile sanki bir lütufmuş gibi, hani meclis üyesi değil de kadın olduğunuz için en öne oturmanız gerekiyormuş gibi davranmaları bazen rahatsız edici olabiliyor. Az evvelde değindiğim gibi, *sırf kadın olduğunuz için en önde yer verilmesi*, makamınıza saygı duyulmaması ama *“kadının en arkada ezilirsin gel en önde dur, hadi bu da sana kıyağımız olsun”* denmesi ve böyle davranılması irite edici bence. Aranızda birkaç kadın olması gerekiyor, *sizi de öne koyalım, daha iyi gözükürsünüz der gibi*.

S-56: Ben gençliğimde Bakırköy gibi bir yerde Refah partisinde ve fazilette çalıştım. Ve aktif olarak görevdeydim, halkla ilişkilerdeydim. Erkeklerle iç içeydim ve sürekli en öndeydim. Hep bana şunu diyorlardı mesela; “sen açıksın, seni kullanıyorlar.” Hiç öyle hissetmedim biliyor musunuz? Ben açığım, sarışınım, 56 yaşındayım ama makyaj yapmayı severim, oje sürmeyi severim, yani kadın olmayı severim. O yüzden bana: “Aaa *sen açıksın, seni vitrin olarak kullanıyorlar. Seni şöyle kullanıyorlar, böyle kullanıyorlar.*” Bunu yakın çevremden çok duydum. Ama ben böyle bir şeyi hiç hissetmedim. Bilmiyorum yani ya çok sevdiğim içindi yaptığım işi, bulunduğum yeri, isteyerek bulundum çünkü her ortamda. Belki onun verdiği bir şey. Ama bilemiyorum, ben hissetmedim. Kadınların sembol olarak kullanıldığını düşünmüyorum. Ben liyakatle yaklaşıldığını düşünüyorum, bir yükü taşır mı diye yaklaşıldığını düşünüyorum. İnşallah da öyledir. Ben öyle düşünüyorum, böyle de düşünmek istiyorum.

S-33: Kadının ihtiyacına göre kadın var. Bir kadın yaşadığı bir problemi, erkeğe anlatamaz, söyleyemez, utanır, çekinir, sıkılır. Yani o yüzden kadınlar kadının ihtiyacı olduğu için var. Vitrin için, süs için, oy için yok.

Yani birbirimizin dilini çok iyi anladığımız için var. Yani ben asla bu vitrin konusunu kabul etmiyorum. Hiç hoşuma gitmez. Böyle bakılıyorsa çok çirkin, o insanların bulunduğu ortamlarda bulunmamaya çalışırım. Kadın vitrin değildir. Kadın üretendir, aslında o işi başaran kişidir. Eğer süs gibi bakılıyorsa yani o insanlardan uzak durmaya çalışırım. Öyle bir şey yok. ***Vitrin gibi bakılıyorsa da çok çirkin*** ve iğrenç bir şey. Ben bunu kendi partimde yaşamadım. Kadın zihniyle, fikriyle, çalışkanlığıyla, ***güzelliğiyle her zaman her yerde ön planda olması gerekiyor.***

S-39: Evet bende böyle kullanıldığını düşünüyorum. Ülkemizde tutup da bir ekonomi bakanının ya da bir milli eğitim bakanının, atıyorum bir savunma bakanının mesela kadın olduğunu görmedim. Bilmiyorum belki çıkmadığı için, liyakata mı önem veriliyor bilmiyorum ama görmedim. Belirli şartlarda mesela kadının olduğu; mesela çevre ve temizlik atıyorum, niye yani yakışır bayan üstesinden gelebilir ama belki uzmanlık alanı da olmayabilir. Onu da anlamak lazım, eğer eş değerde liyakate sahip olmazsa tabii kadın bakan yapılmasın değil mi o da var. Ama ilçemde sembolik kullanım çok fazla değil, çok fazla hissetmiyorum ben. ***Kadın vatandaşları çekme olabilir***, “bak bizde siyaset yapıyoruz” denilebilir ama sembol olarak görüp de sadece ismi var, diyipte ***kenarda tutulmuyorum*** tabii ki de. Ama tabii çok da fazla da aman aman onsuz olmaz, Gülten Hanım’sız yapamayız gibi bir duruma da düşmüyoruz. Ortası gibi bir şey diyeyim. Yani kadınlara iyi bir izlenim verdiğimizizi düşünüyorum ama sembol olarak kullanılmak, o kadar da olduğunu düşünmüyorum.

Kadıköy Belediyesi’ndeki katılımcılar kadınların siyasette vitrin haline geldiğini, fakat özellikle sağ ideolojideki siyasi birimlerde *kapalı kadınların buna daha çok maruz kaldığını* belirtmişlerdir. Yapılan gözlemler arasında Kadıköy Belediyesi’nde türbanlı bir kesime neredeyse hiç rastlanmamıştır. Kaldı ki katılımcı bu yorumun muhafazakâr ideolojideki siyasi birimlerde geçerli olduğunu da belirtmiştir. Bu belediye katılımcılar kendi kurumlarında yalnızca cinsiyet kotalarının sembolikleştirilmiş hissettirdiğini ifade etmişlerdir. Cinsiyet dengesini neredeyse yakalamış olan bir belediye katılımcılarının, kimi belediyelerde henüz uygulamaya dahi geçilmeyen cinsiyet kotalarını eleştirmesi dahi Kadıköy’ün farklı bir konumda bulunduğunu göstermektedir.

Tokenist tavırlardan birisi de performans baskılarıdır. Tokenler yüksek görünürlüğe sahip olduğu için yüksek bir performans baskısı altındadırlar: Baskınları kötü göstermemek. Tüm gözler simge bireyin üzerinde olduğundan dolayı, bu bireylerden baskınları "iyi göstermek" için herkesten daha iyi bir performans sergilemeleri beklenmektedir (Kanter, 1977a). Bu kapsamda Kadıköy’deki katılımcılar ***“kadınların ön plana çıkartıldığını”*** (K-61), ***“erkeklerle oranla kadınlara daha çok yüklenildiğini ve daha fazla beklentilerin oluştuğunu”*** (K-55) dile getirerek kadınlara yönelik ***performans baskılarına*** dikkat çekmiştir. Başka bir katılımcı ise (K-61) kadınların kendini ezilmiş

hissetmediği ve kendilerini siyasetten soyutlayıp, önemli işlerle ilgilenmediği için sorunların kadınlardan kaynaklandığını ileri sürmüştür. Kadıköy Belediyesi'ndeki katılımcıların “*başörtülü kadınların vitrin olarak kullanıldığı*”na yönelik ileri sürdüğü savlar Sultanbeyli Belediyesi'nde doğrulanmıştır. Sultanbeyli Belediyesi'ndeki katılımcılar geçmiş yaşantılarında genellikle kendilerinin veya başkalarının vitrin olarak kullanıldığına tanık olduklarını ifade etmişlerdir. Bu konuda kimi katılımcılar (S-27, S-29) bu durumu büyük bir soğukkanlılıkla ifade edip kabul etse de, kimi katılımcılar (S-33, S-56) böyle bir durumu kabul etmek istememişlerdir. Tokenizm kuramının önemli unsurlarından biri grup içinde az sayıda bulunan farklı bir kategoriye mensup bireylerin ön plana çıkartılarak grup içerisindeki baskın bireylerin iyi gösterilmesini sağlamaktır. Sultanbeyli'deki katılımcıların yorumlarında geçen “*sizi de öne koyalım, daha iyi gözükürsünüz, kadınsın en arkada ezilirsin gel en önde dur, hadi bu da sana kıyağımız olsun, o sarı saçlı, o bizim yanımızda olsun, mutlaka onu en önde tutalım*” (S-27), “*sen açıksın, seni vitrin olarak kullanıyorlar*” (S-56), “*kadın güzelliğiyle her zaman her yerde ön planda olması gerekiyor*” (S-33) gibi ifadeleri *tokenist* tavırların varlığını doğrulayacak niteliktedir.

İki belediye'deki katılımcılara “belediye'deki son kararların alınmasında ne kadar etkili oldukları” sorulmuştur. Bu konuya yönelik iki gruptaki katılımcıların yanıtları şöyledir:

K-61: Şimdi şöyle; biz 4 başkan yardımcısıyız. Hepimize farklı müdürlükler bağlı. Bize bağlı olan müdürlüklerde son söz bizimdir. Yani bana bağlı 4 müdürlüğüm var. Diğer müdürlüklerde ise benim iş alanımı ilgilendiren bir şey varsa orda da son söz benimdir.

K-27: Biz kadınlar olarak güçlüyüz, kafamıza takılan ne varsa konuşabiliyoruz. Bunu kadın erkek olarak değil de biraz karakter ve mizaç bakımından sınıflandırmak lazım aslında. Zorlanmadığımız yerler olmuyor değil tabii ki ama bu şartlarla alakalı biraz da.

K-55: Kararlar alınırken fikrimizi söyleyebiliyoruz, talepte bulunabiliyoruz ama ısrarcı olmaya gelince bizler ısrarcı olamıyoruz.

S-56: Şimdi bir sorun varsa biz bunu grup toplantısında istişare ediyoruz. Meclise gidecek, meclis kararıyla çıkacak bir şeyse bu bize soruluyor. Çoğunluğun sesiyse, katıldığı bir şeyse fikrimiz kabul edilir. Eğer bir konuda sıcak bakmıyorlarsa, neticede onları ikna edebiliyorsunuz. Sizin de çocuklarınız var, sizin ihtiyacınız yok ama başkalarının çocukları... Vah şöyle, vah böyle... bu şekilde anlatmaya çalışıyoruz. Tabii olur mu olmaz mı değişir.

S-33: Yani biz bir olumsuzluk yaşamadık ilçemizde. Destekleyen ifadeleriniz sağlamsa, gerçekten kadınları ifade ediyorsa, yaşanan sorunları

ifade ediyorsa tam destekleniyor, sahip çıkılıyor. Burada ilçem de de elhamdulillah bir sıkıntı yaşamadık.

S-39: Kadınlarla ilgili bir konuyu ortaya koymaya kalksak ne olur diye düşünüyorum kendi ilçem açısından, genele vurduğumuz zaman **kadınlar biraz daha arka planda kalıyor maalesef**, acı bir şey.

Her iki grupta “kadınların genellikle son kararın alınmasında etkili olduğu, fikirlerinin alındığı” ileri sürülse de; Sultanbeyli’deki bir katılımcının “**kadınlar biraz daha arka planda kalıyor maalesef**” (S-39) ifadesi kadınlara yönelik sembolik bir tavrı kısmen ortaya çıkartmaktadır.

Katılımcıların bu soru ve yanıtlar dışında farklı konularda eklemek istedikleri ifadelere de yer verilmiştir. Bu ifadeler içerisinde de tokenist tavırlara rastlanmıştır. Örneğin Kadıköy’deki bir katılımcı: “*Kadınlara da umarım örnek oluyoruzdur. 10 kişilik erkek grubu içinde 1 kadın temsili, ben bunu başka kurumlarda çok yaşadım, özellikle 1-2 kadın olunca çok da fazla kadın örgütleyemiyorsunuz bir de bu da cabası oluyor*” (K-27). Tokenizmin dinamikleri sonucu olarak, simgesel kadınlar grup içinde güçlü hale gelebilecek bir ittifak oluşturamamaktadır (Kanter, 1977b: 966). Çünkü baskın grubun psikolojik baskıları kadınlar arasında rekabet ortamını üretmiştir. Bu rekabet ortamını katılımcılarda dile getirmişlerdir. Örneğin Kadıköy’deki bir katılımcı: “*Siyaset zaten oldukça eril bir alan, adaylıklarımızda tüm kadınlar kendilerini kadınlarla kıyaslıyorlardı, çünkü **rakiplerimizin kadınlar olduğunu biliyoruz**, bunu herkes biliyor, ne yazık ki böyleydi. Çok iyi olan kadın için risk daha çok artıyor, daha çok donanımlı, daha çok eğitilmiş, **daha çok katkı sağlayan kadınlar için risk çok daha fazla artıyor**, çünkü iyi para kötü parayı kovar kuralı ne yazık ki siyasette de geçerli* (K-55).” Diğer taraftan Sultanbeyli’deki bir katılımcının “*siyasetin içine girildiği zaman kadında size o **baskıyı yapabiliyor*** (S-56).” ifadesi yine az sayıdaki kadınların rekabet ortamından üreyen bir hemcins baskısı olduğu açıkça görülmektedir.

Tokenizm kuramının unsurlarından bir diğeri de **yükseltilmiş sınırlardır**. Gruptaki baskınlar Token (sembol) bireyi dışlayan ve baskınlara karşı sadakatini kanıtladığı takdirde içeri girmesine izin veren yüksek sınırlar inşa etmiştir. Yükseltilmiş bu sınırlar içerisinde token kadınların baskınlarla daha yakın bir ilişki kurabilmek için onlara sadakat göstermeleri beklenir. Simge kadınlar baskın erkeklere sadakat gösterebilmek için mevcut durumlarını eleştirmeyerek veya daha fazla avantaj için talepte bulunmayarak, baskın erkeklerin grubuna dâhil oldukları için minnettarlık göstermeleri beklenir. Buna göre

Sultanbeyli'deki bazı katılımcılarda yükseltilmiş sınırların varlığını ortaya çıkaran ifadeler rastlanmıştır. Örneğin Sultanbeyli'deki bir katılımcı "*Kadın kollarındaydım, teklif ettiler, meclis üyeliğine adını vermek istiyoruz dediler, uygun mudur? Ben de 'siz uygun görüyorsanız, uygundur' dedim, çünkü teşkilatçılıkta görev istenmez, görev verilir. Bunun üstüne yola çıktım.*" (S-56) ifadesini kullanırken; yine başka bir katılımcı da "*belediye başkanımızın arkamda durmasıyla bugün burada görev yapıyorum*" (S-33) ifadesini kullanmıştır. Katılımcıların bu ifadeleri yükseltilmiş sınırlardan içeriye girmelerine izin verildiği için baskınlara duyulan minnettarlığı nispeten göstermiştir. Simge bireyler, onlara bir "yer" in güvenliğini veren ancak önemli eylem alanlarını kısıtlayan sınırlı rollerle kapsülendir. Gruptaki baskınlık için yararlı olan bu durum sembelleri sınırlandırmaktadır. Tokenizm kuramında bu durum *rol kuşatması (rol kapsülasyonu)* olarak adlandırılmaktadır. Katılımcıların bazı ifadeleri önceden belirlenmiş basmakalıp rolleri içermektedir. Örneğin Sultanbeyli Belediyesi'nde daha önceki sorularda Meral Akşener'in cam tavanlarla ilişkili bir sözünü örnek veren katılımcı bu durumu şöyle ifade etmiştir: "*Mesela az önce Meral Akşener'in sözünü örnek verdim ama Ak Parti'li olduğum için normalde benim böyle şeyleri ağzıma almamam gerekiyor, gibi hep böyle olumsuzluklarla karşılaştım yani*" (S-27). Katılımcı kendi partisi dışındaki bir partinin örnek bir bireyini model olarak gösterdiğinde kendi partisinden gelebilecek önyargılar nedeniyle bu örneği verirken çekimser davranmak zorunda bırakılmıştır. Bu doğrultuda particiliğin ve kutuplaşmanın kadınların rollerini sınırlandırdığı ve rol kuşatmalarına yol açtığı görülmektedir. Bu durumun da Sultanbeyli'deki simge bireyler açısından kendilerini siyasette göstermelik bir birey olarak hissetmelerine ve kendi kimliklerini sorgulamalarına yol açması kuşkusuzdur.

Tokenizm kuramına göre göstergeliğin getirdiği eşit katılım kısıtlamaları, örgütün bir kadını sergileme amacıyla "boş" bir işe yerleştirme niyeti olmasa bile böyle bir durumu ortaya çıkarabilmektedir (Kanter, 1977a: 439). Buna göre Kadıköy Belediyesi'ndeki bir katılımcı bununla ilişkili olabilecek şu ifadeleri kullanmıştır: "*Aslında bütün çalışmalarda görev kadın yöneticilere düşüyor, angarya işler kadın yöneticilere düşüyor, derleyip toplamak kadın yöneticilere düşüyor ancak erkeklerin sadece ismi var bana sorarsanız. Kadınlar sembolik olarak orda duruyor ama erkekler daha çok kendi sözlerinin geçmesini istediği bir çalışma düzeni var*" (K-57). Yine başka bir katılımcı: "*Yük kadınların üzerine daha çok biniyor, erkekler çok çabuk sıyrılıyor görevlerden, sadece vitrinde görünüp ardından kaçmak istiyorlar.*" (K-57) Bu ifadelerde kadınlara yüklenen derleyici toplayıcı

roller, egemen grubun çıkarlarına dayalı rol kuşatmalarının var olabileceğine işaret etmektedir.

Nitel bulguların sonucu itibariyle Sultanbeyli’de tokenizmin tüm boyutları doğrulanırken, Kadıköy’de sadece “rol kuşatmaları” doğrulanmıştır. Tokenizm tüm boyutlarıyla bir bütün olarak düşünüldüğünden dolayı; Kadıköy’de doğrulanmış olan tek bir boyut, tokenizm semptomlarının düşük düzeylerde olduğunu göstermektedir.

ALTINCI BÖLÜM

SONUÇ

SONUÇ, TARTIŞMA VE ÖNERİLER

Ülkemizdeki siyasi mekanizmalarda kadın temsiline yetersiz olmasının yanı sıra mevcut temsiline de bir miktar partilerin rekabetinden türediği görülmektedir. Bu durumda erkeklerin baskın, kadınların ise azınlıkta olduğu karar alma organlarında, ‘halka iyi bir izlenim sergileme’ ve ‘eşitliğe karşı duyarsızlık’ suçlamalarından sıyrılmayı ifade eden *tokenizmin* semptomları ortaya çıkmaktadır. Kadınlara karşı ayrımcılık yapmadığını kanıtlamak için az miktarda kadının vitrinin önüne çıkartılmasıyla meydana gelen göstermelik görünüm probleminin incelenmesinde ve anlaşılmasında teorik bir yaklaşım olarak tokenizm kuramından yararlanılmıştır. Bu kapsamda yerel yönetimlerde topluma iyi bir izlenim sağlamak amacıyla sergilenen tokenist tutum ve davranışlar ile bunun yol açtığı cinsiyet ayrımcılığını incelemek için farklı teorik ve metodolojik bir yol izlenmiştir. Bu doğrultuda hazırlanan tez çalışmasında mekân ve tokenizm uygulamaları arasındaki ilişki incelenerek, kadın temsiline yönelik daha önce yapılan çalışmalara farklı bir perspektif kazandırılması da hedeflenmiştir.

Tokenizm kavramının inceleneceği sahalarda sosyo-ekonomik, demografik ve siyasi açıdan birbirinden farklılık göstermesi kuramın işlevselliğini ortaya koymak açısından önemlidir. Bu bağlamda “İstanbul yerel yönetimlerindeki kadın temsil düzeylerinin bu mekânlardaki farklı sosyo-ekonomik gelişmişlik seviyeleriyle ilişkisi var mıdır?” sorusuna yanıt aranmıştır. Bunun için öncelikle İstanbul ilçeleri kapsamında yapılan K-kümeleme analizi sonucuna göre İstanbul’da sosyo-ekonomik, demografik ve siyasi değişkenlere göre ayrılan ilçelerin kent mekânına dağılımında merkez-çeper ilişkisinin ve kıyıya yakınlığın belirleyici olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Ardından yapılan Pearson Korelasyon analizinin sonuçlarına göre ise ilçelerde yüksek kadın temsil düzeyi, gelişmiş sosyo-ekonomik altyapı ve sosyal demokrat bir ideolojinin izlenmesi gibi özelliklerin birbirleriyle ilişkili olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Bu analiz sonuçlarına ilave olarak Toplumsal Cinsiyet Eşitliği Birimlerinin de ilçelerin sosyo-ekonomik-demografik koşulları ve sosyal demokrat ideolojisiyle ilişkili olduğu anlaşılmıştır. Böylelikle “**H1, H2, H3**-İstanbul ilçelerinde kadınların yerel yönetime katılımı ile kadınların sosyo-ekonomik-demografik göstergeleri, ilçe yönetiminin şeffaflığı ve ilçe yönetimindeki siyasi parti arasında ilişki vardır”

hipotezleri de doğrulanmıştır. Bu analizler ışığında çalışma sahası olarak iki farklı gruptan belirlenmiş olan Kadıköy ve Sultanbeyli ilçelerinin farklı yerel yönetim birimlerinde cinsiyete bağlı tokenizm incelenmiştir. Bu noktada cevap aranan “Kadıköy ve Sultanbeyli yerel yönetimlerinde tokenizme yönelik davranış ve tutumlar sergilenmekte midir?” sorusu iki açıdan ele alınmıştır. İlk olarak Kadıköy ile Sultanbeyli belediyelerindeki katılımcıların sosyo-ekonomik ve demografik özellikleri ile siyasette kadınların temsiline yönelik tokenist tutumları arasında anlamlı bir farklılık olup olmadığı incelenmiştir. Ardından bu iki belediye katılımcı grubun tutumları arasındaki farklılıklar karşılaştırılmıştır. Böylece her iki belediye katılımcı grup önce kendi içerisinde ardından da birbirleriyle karşılaştırılarak mevcut sorunun yanıtı aranmıştır. Bu sorulara ANOVA ve T-test yanıt vermiştir.

Kadıköy ile Sultanbeyli belediyelerindeki katılımcı grupların tutumları öncelikle kendi içerisinde karşılaştırılmıştır. Analiz sonucuna göre her iki gruptaki katılımcıların toplumsal eşitliğe yönelik bakış açıları ve yerel yönetimlerdeki kadınlara yönelik destek düzeyi farklılık göstermiştir. Bu farklılıkların oluşmasında katılımcıların sosyo-ekonomik ve demografik özellikleri belirleyici olmuştur. Buna göre Kadıköy belediyesindeki katılımcıların kadın temsiline yönelik tutumlarının farklılaşmasında ($p<0.05$); yalnızca cinsiyet, belediye statüsü ve eğitim durumu etkili olmuştur. Sultanbeyli belediyesindeki katılımcıların kadın temsiline yönelik tutumlarının farklılaşmasında ise ($p<0.05$); yaş, cinsiyet, doğum yeri, daha önce ikamet ettiği yer, eğitim durumu, medeni durum ve mesleği gibi özellikler etkili olmuştur. Bu sonuçlara göre her iki belediye katılımcı grubunun ve nitelikli meslek gruplarının kadın temsiline yönelik destekleyici tutumları da yüksektir. Ayrıca her iki belediye kadınlara erkekler göre toplumsal cinsiyet eşitliğini daha fazla desteklemektedir. Fakat kadın ve erkeklerin bu tutumları arasındaki farklılık Sultanbeyli’de daha fazla şiddetlenmiştir. İlave olarak Sultanbeyli’de, genç yaş gruplarında olan ve batı bölgelerinde doğup, ikamet eden bireylerin edindiği kültürel normlar, toplumsal eşitliğini destekleyen tutumların yüksek çıkmasını sağlamıştır. Böylece “**H4-** Kadıköy ile Sultanbeyli ilçelerinde çeşitli sosyo-ekonomik ve demografik özelliklerine göre katılımcıların kadın temsiline yönelik tutumları birbirinden farklılık göstermektedir” hipotezi Kadıköy’de kısmen, Sultanbeyli’de ise tamamen doğrulanmıştır. Burada Kadıköy’ün daha eski ve homojen bir kent olması, tutum ve davranışlarda da benzerliği arttırmıştır. Sultanbeyli ise yeni kurulmuş farklı sosyo-ekonomik ve kültürel seviyelerin bir

arada bulunduğu, kırsal ve kentsel kökenli seçmenlerin bir arada yaşadığı heterojen bir mekan olması nedeniyle farklılıklar daha fazladır.

Kadıköy ile Sultanbeyli belediyelerindeki katılımcıların derecelendirdiği tutum ölçeklerinin puanları birbirleriyle karşılaştırılmıştır. Analiz sonucuna göre Kadıköy ve Sultanbeyli'nin derecelendirdiği A, B, C ölçeklerinin puanları birbirlerinden anlamlı bir farklılık göstermektedir. Bu farklılığa göre Kadıköy'deki katılımcıların toplumsal cinsiyet eşitliği ve siyasette kadın temsiline yönelik destekleyici tutumları Sultanbeyli'den daha yüksektir. Bu doğrultuda “**H5, H6, H7-** Kadıköy ile Sultanbeyli ilçelerinde kadınların toplumsal cinsiyet eşitliğine yönelik tutumları, kadınların genel siyasete ve yerel siyasete katılımına yönelik tutumları birbirinden farklılık göstermektedir” hipotezleri doğrulanmıştır (Tablo 37).

Tablo 37.

Hipotez testlerinin sonuçları

Hipotezler	Analiz Sonuçları	
	Kadıköy	Sultanbeyli
H4 Kadıköy ile Sultanbeyli ilçelerinde çeşitli sosyo-ekonomik ve demografik özelliklerine göre katılımcıların kadın temsiline yönelik tutumları birbirinden farklılık göstermektedir.	<i>Kısmen Doğrulandı</i>	<i>Doğrulandı</i>
H5 Kadıköy ile Sultanbeyli ilçelerinde kadınların toplumsal cinsiyet eşitliğine yönelik tutumlar birbirinden farklılık göstermektedir.	<i>Doğrulandı</i>	<i>Doğrulandı</i>
H6 Kadıköy ile Sultanbeyli ilçelerinde kadınların <i>genel</i> siyasete katılımına yönelik tutumlar birbirinden farklılık göstermektedir.	<i>Doğrulandı</i>	<i>Doğrulandı</i>
H7 Kadıköy ile Sultanbeyli ilçelerinde kadınların <i>yerel</i> siyasete katılımına yönelik tutumlar birbirinden farklılık göstermektedir.	<i>Doğrulandı</i>	<i>Doğrulandı</i>
H8* Kadıköy ile Sultanbeyli belediyelerinde tokenizmin varlığını destekleyen tutumlar birbirlerinden farklılık göstermektedir.	<i>Nicel-Nitel Sonuçlara Göre Boyutlar Kısmen Doğrulanmadı</i>	<i>Nicel-Nitel Sonuçlara Göre Tüm Boyutlar Doğrulandı</i>

* Detaylı bilgi için Tablo 38'e bakınız.

İki gruptaki katılımcıların derecelendirdiği D ölçeği 3 boyuttan oluşmaktadır. Buna göre her iki grubun tokenizm ölçeğinin alt boyutlarından *performans baskıları ve rol kuşatmasına* yönelik puanları arasında anlamlı bir farklılık bulunurken; *yükseltilmiş sınırlara* yönelik puanları arasında ise anlamlı bir farklılık bulunmamıştır (Tablo 37). Ancak sonuncu ölçekteki bu farklılığa göre tokenizm tüm boyutlarıyla bir bütün olarak değerlendirildiğinde Sultanbeyli Kadıköy'den nispeten daha yüksek *tokenist tutumlara* sahiptir. Bu doğrultuda “**H8**-Kadıköy ile Sultanbeyli belediyelerinde tokenizmin varlığını destekleyen tutumlar birbirlerinden farklılık göstermektedir” hipotezi kısmen doğrulanmıştır. Buna göre çarpık gruplarda kadınların sayısal varlığının %15'in altında olması sonucu tokenizmin var olabileceği kanaati Sultanbeyli için geçerli görünmektedir. Diğer taraftan dengeli grupta olduğu halde Kadıköy ilçesinin yalnızca yükseltilmiş sınırlara yönelik puanı, çarpık grubun bir üyesi olan Sultanbeyli'den farksızdır. Bu durum araştırmacı için sürpriz bir sonuç olmuştur. Fakat yine de nicel bulguları nitel bulguların sonuçlarıyla değerlendirmek daha faydalı olacaktır.

Nicel bulgulara ek olarak her iki belediyeden kadın katılımcılarla yapılan görüşmelerle tecrübe ve görüşlere dayanarak, tokenist tutumlar ve bunun bir sonucu olarak ortaya çıkan cinsiyet ayrımcılıkları konusunda nitel veriler toplanmıştır. Buna göre Sultanbeyli'deki katılımcılar yerel yönetimde soyut ve somut engellerle karşılaştıklarını ifade ederken; Kadıköy Belediyesi'nde herhangi bir soyut ve somut engelle genellikle karşılaşmadığı belirtilmiştir. Sultanbeyli Belediyesi'ndeki katılımcılar kadın meslekdaş konusunda yalnızlık çektiğini belirtirken; Kadıköy Belediyesi'ndeki katılımcılar ise kadın temsil oranlarını kısmen yeterli bulmuştur. Kadıköy Belediyesi; her belediyede uygulanmayan cinsiyet kotasının kendi belediyelerinde var olduğunu fakat bunun daha da artırılmasıyla *birlik ve beraberliğin de artacağını* ifade ederek, grup içerisindeki kadın örgütlenmesinin önemine de dikkat çekmiştir. İlave olarak, Kadıköy'deki katılımcı grup kadınlara karşı perspektiflerini hem bu rakamlarla hem de mekânsal çerçeveleriyle belirtmişlerdir.

Yerel yönetimde kadınlara yönelik tokenist tutumlar ve bunun sonucunda kadınların vitrin olarak ön plana çıkartılmasına ilişkin soruların yanıtları yine her iki belediyede farklılık göstermektedir. Buna göre Kadıköy belediyesindeki katılımcılar kurumlarında kendilerini sembolik bir birey gibi hissetmediklerini, yalnızca *cinsiyet kotalarının kendilerini sembolikleştirilmiş hissettirdiğini* belirtmişlerdir. Bu noktada

kadınlar yerel yönetimlere doğal yollarla değil, yapay yollarla katılmalarından dolayı yakınmaktadır. Cinsiyet dengesini neredeyse yakalamış olan bir belediye'deki katılımcıların muzdarip oldukları durum, kimi belediyelerde henüz uygulamaya dahi geçilmeyen cinsiyet kotalarını arttırmaya yönelik olması da Kadıköy'ün yüksek bir cinsiyet eşitliği algısına sahip olduğunu bize göstermiştir. Diğer taraftan Kadıköy Belediyesi'ndeki katılımcılar kadınların ülkemizdeki genel ve yerel *siyasette vitrin haline geldiğini*, özellikle sağ ideolojideki siyasi birimlerde *kapalı kadınların buna daha çok maruz kaldığını ve erkeklere oranla kadınlara daha çok yüklenildiğini* ifade etmeleri kadınlara yönelik **performans baskılarına** işaret etmiştir. Tokenler yüksek görünürlüğe sahip olduğu için baskınları iyi göstermek gibi yüksek bir performans baskısı altındadırlar. (Kanter, 1977a). Bu kapsamda Sultanbeyli Belediyesi'ndeki katılımcılar ise geçmiş yaşantılarında kendilerinin veya başkalarının vitrin olarak kullanıldığına tanık olduklarını çeşitli ifadelerle belirtip performans baskılarına dikkat çekerek, *tokenist* tavırların varlığını doğrulamışlardır.

Tokenizm kuramının unsurlarından bir diğeri de **yükseltilmiş sınırlardır**. Kadınların erkekler tarafından inşa edilen yükseltilmiş sınırları yıkıp içeriye girebilmeleri için onlara sadakat göstermeleri ve bunu eleştirmeyerek, daha fazla avantaj için talepte bulunmayarak, baskın erkeklerin grubuna dâhil oldukları için *minnettarlık* göstermeleri ve dahası cinsiyetlerine yöneltilmiş eleştirileri *doğal karşılamaları* beklenmektedir. Sultanbeyli'deki özellikle cinsiyet ve başörtü nedeniyle eleştirilerle karşılaştıklarını ifade eden katılımcılardan birinin bu durumu çok doğal karşılayarak başı diklik kazanmış olması yükseltilmiş sınırlara verilebilecek tipik bir örnektir. Bunun dışında Sultanbeyli'deki katılımcıların pek çok ifadesinde baskınlara duyulan minnettarlık doğrulanmıştır. Diğer taraftan Kadıköy Belediyesi'ndeki katılımcıların yanıtlarında ise yükseltilmiş sınırlara verilebilecek herhangi bir kanıt rastlanmamıştır.

Tokenizm kuramının unsurlarından bir diğeri olan **rol kuşatması (rol kapsülasyonu)** kadınların hareket alanını daraltmak ve onları sınırlı rollerle kapsüllemek için önceden belirlenmiş basmakalıp rollerdir. Sultanbeyli Belediyesi'nde Meral Akşener'in cam tavanlarla ilişkili bir sözünü örnek veren bir katılımcının, kendi partisi dışındaki bir partiden x kişisini örnek verdiğinde, kendi partisi içerisindeki bireyler tarafından önyargılarla karşılaşılabileceğini belirtmiş olması bu sınırlandırıcı rol kuşatmalarının varlığını ortaya koymuştur. Sonuç itibarıyla Sultanbeyli'de simge bireylerin

siyasette belirli rollerle kapsüllendiği saptanmıştır. Bu durumun Sultanbeyli’deki simge bireyler açısından kendilerini siyasette özne olmak yerine; göstermelik bir birey gibi hissetmelerine ve kendi kimliklerini sorgulamalarına yol açması kuşkusuzdur.

Rol kuşatmalarında göstergeliğin getirdiği sınırlandırmalar nedeniyle yöneticilerin kadınları boş bir işe yerleştirme niyeti olmasa bile böyle bir durumu ortaya çıkartmaktadır. Ayrıca kadınlar belirli işleri yapmaya başladıktan sonra, bu işler bazen yavaş yavaş “kadın işi” olarak tanımlanmaya başlar (Kanter, 1977a: 439, 361). Buna göre Kadıköy Belediyesi’ndeki bir katılımcı bununla ilişkili olarak kadınlara düşen *derleyici toplayıcı rollerden* söz etmesi Kadıköy’de rol kuşatmasının var olabileceğine işaret etmektedir.

Tablo 38.

Tokenizm ile ilgili hipotezin (H8) sonuçları

“H8” Hipotezinin Sonuçları	Nicel Sonuçlar		Nitel Sonuçlar	
	Kadıköy	Sultanbeyli	Kadıköy	Sultanbeyli
Performans Baskıları	X	✓	X	✓
Tokenizm’in Alt Boyutları				
Yükseltilmiş Sınırlar	✓	✓	X	✓
Rol Kuşatması	X	✓	✓	✓

Son olarak da her iki belediye'deki katılımcıların ortak bir görüşü olarak; yerel siyasette genellikle cam tavanların var olduğu ve erkek hegemonyasının hâkim olduğu ileri sürülmüştür. Bu kapsamda hem nicel hem de nitel bulgular “Kadıköy ve Sultanbeyli’deki yerel yönetimlerde tokenizme yönelik davranış ve tutumlar sergilenmekte midir?” sorusuna cevap vermiştir. Elde edilen bulgulara göre nitel ve nicel çıktılar birbirleriyle büyük ölçüde örtüşmektedirler (Tablo 38). Çünkü Sultanbeyli’de tokenizm argümanının tüm alt boyutlarının varlığı hem anket hem de mülakat sonuçlarında doğrulanmıştır. Diğer taraftan Kadıköy’de ise anket sonuçlarında “yükseltilmiş sınırlar” doğrulanırken, mülakat sonuçlarında ise “rol kuşatmaları” doğrulanmıştır. Kadıköy’de bazı tutumlar tokenizmin yalnızca bir boyutuna yönelik belirti gösterse de tokenizm tüm boyutlarıyla bir bütün

olarak düşünülürken görülen semptomların düşük düzeylerde olduğu varsayılabilir. Tüm bu anket ve mülakat sonuçları, tokenist tutumların Kadıköy’de orta ve düşük düzeylerde, Sultanbeyli’de ise orta ve yüksek düzeyde görüldüğünü ortaya koymuştur (Tablo 38). Bu noktada “Kadıköy ve Sultanbeyli’deki mekânsal farklılıklar yerel yönetim mekanizmalarındaki kadın temsiline yönelik tutumlara yansımakta mıdır?” sorusu devreye girmiştir. Bu soruya her iki kentin mekânsal özellikleri yanıt vermektedir. Buna göre Kadıköy’ün sosyo-ekonomik ve politik göstergeler bakımından diğer ilçelere göre daha yüksek toplumsal cinsiyet eşitliğine sahip bir kent olması; öte yandan Sultanbeyli’nin, toplumsal cinsiyet eşitliğinden uzak değerlere ve gelişmekte olan bir yapıya sahip oluşu anket ve mülakat sonuçlarından izlenebilmektedir. Bunun yanı sıra Sultanbeyli’deki anket ve mülakat sonuçlarının arka planında, geçmişten gelen geleneksel değerler bulunmaktadır. Işık ve Pınarcıoğlu’nun Sultanbeyli’de yaptıkları bir çalışmada ilçenin sosyalleşme ortamları olarak sadece erkeklerin gittiği kahvehanelerin varlığına karşılık, herkesin (ya da Sultanbeyli’de hâkim kültürel iklimin belki de zorunlu kıldığı **“haremlik-selamlık”** esaslarına uyarak ayrı ayrı) gidebileceği bir pastane ya da çay bahçesinin bulunmadığı belirtilmiştir. İlave olarak ilçede genç kızların, kadınların ve erkeklerin (haremlik selamlık esaslarına uygun olarak bile) yapabilecekleri sosyalleşme, kültürel etkinlik, eğlence ve spor imkânları son derece sınırlı olduğu da belirtilmiştir (Işık ve Pınarcıoğlu, 2012: 291). Sultanbeyli’ye yönelik 10 yıl önce yapılmış olan bu değerlendirmeyi bugünkü gözlemlerimize dayanarak yeniden incelediğimizde kadın-erkek faaliyet alanlarındaki bu ayrımların ilçede hala kısmen devam ettiğini söylemek mümkündür. Sultanbeyli’nin kültürel iklimi için kullanılan haremlik-selamlık anlayışını, bugün ilçe yönetiminde yer alan bireylerin tutumlarına bakarak anlamlandırmak da mümkündür. Öte yandan Kadıköy’ün çeşitli konularda eşitliği ön planda tutan kent kimliği, kentin yerel yönetimindeki bireylerin tutumlarıyla da kendini belli etmiştir.

Bu tezde incelenen iki ilçe yönetimindeki bazı mekânsal farklılıklar kadınları temsil etme biçimlerine de yansımıştır. Bu durum sonradan kurulup gelişmekte olan mekânlarda kadınlar için önemli temsil sorunlarını ortaya çıkartmıştır. Bu temsil sorunlarını iyileştirmek için öncelikle ilçeler arasındaki başta cinsiyet olmak üzere eğitim düzeyi, ekonomik özgürlüğe erişim, statü düzeyi gibi sosyo-ekonomik farklılıkların azaltılması gerekmektedir. Buna ilave olarak ilçelerde siyasetin partilerden kurtarılıp, ideolojik kutuplaşmaların en aza indirgenmesi gereklidir. Ayrıca çalışmanın asıl odaklandığı konuya ithafen; siyasette kadınların temsili konusunda partiler arası rekabetin

bir kenara bırakılıp; hem kadınların hem de erkeklerin siyasette ortak bir özne olup, birlikte yürütebilecekleri bir siyasi mekanizma üretmeleri gerekmektedir. Fakat sözü edilen bu ortaklık kavramıyla; kadınların erkeksi bir elbiseyi taşımaya mecbur bırakılması değil, kadınların kendi biyolojik cinsiyetleriyle özgür hareket etme ortamının yaratılması kastedilmektedir.

Bu çalışmada elde edilen sonuç yalnızca Kadıköy ve Sultanbeyli yerel yönetimleri özelinde elde edilen değerlendirmelerdir. Bu kuramın özellikle genel ve yerel yönetimlerde incelenip birbirleriyle karşılaştırılması önemli sonuçları ortaya koyacaktır. Çünkü tokenizme bağlı kadın temsili, farklı coğrafi bölgelerdeki yerel ve genel yönetim birimlerinde karşılaştırılarak daha kapsamlı sonuçların elde edilmesi muhtemeldir. Çünkü siyasi mekanizmalardaki sınırlı sayıda kadın profiliyle tatmin edilmiş olan toplumun bu konuda bilinçlendirilmesi ve kadın temsiline yönelik bu dışlayıcı ve göstermelik rollerin ortaya konulması, modern bir ülke politikasına erişmek için şart gibi görünmektedir.

KAYNAKLAR

- Akgeyik, T. (2017). “Türkiye’de Kadınların İşgücü Piyasasına Katılımını Etkileyen Faktörler: TÜİK Verileri Üzerine Bir Analiz”. *Sosyal Siyaset Konferanslar Dergisi*, 70, 31– 53.
- Aksu, M. (2018). “Kadınların Yerel Siyasete Katılımı: Kilis İli Örneği”. *5. Uluslararası Öğrenci Kongresi, Üsküp - Makedonya*, 4-6 Ekim 2018, 658-665.
- Alemdar, Z., Akgül, M., Köksal, S. ve Uysal, G. (2020). “Türkiye’de Kadınların Yerel Siyasete Katılımı: İlçe Belediye Meclislerinde Kadınlık, Ayrımcılık ve Dayanışma”. Raoul Wallenberg Institute, İstanbul, Ocak 2020.
- Alexander, A.C. (2011). “Mayoral Selection and the Demand and Supply of Women Mayors”. *Journal of Women, Politics & Policy*, 32(2), 114–135.
- Alıcı, O. V. ve Kandeğer, B. (2017). “Belediyelerin Yönetiminde Kadın Yöneticiler”. *Asos Journal*, (56), 397-410.
- Alkan, A. (2004). “Yerel Siyaset Kadınlar İçin Neden Önemli?”, *Birikim Dergisi*, 179, 71-77.
- Anderberg, M. R.(1973). *Cluster Analysis for Applications*. Academic Press: New York.
- Araujo, J.F.F.E. and Tejedo-Romero, F. (2017). “Does Gender Equality Affect Municipal Transparency: The Case of Spain”. *Public Performance & Management Review*, 41(1), 69-99.
- Arıkboğa, E. (2009). “Yerel Yönetimlerde Temsil ve Kadın Üyeler: Kadın Adayların Önündeki Görünmez Engeller”, *Türk İdare Dergisi*, 81, 15–43.
- Aslan, M. (2009). Erillikten Dişiliğe Türkiye’de Kadın Belediye Başkanlığı. Akdeniz Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Antalya.
- Ataç, E. ve Işık, O. (2013). “Büyük Dönüşüm Öncesi Türkiye Kentlerinde Ayrışma ve Siyaset”, *Toplum ve Bilim*, 127, 229-241.
- Aydemir, G. (2013). Yerel Yönetimlerde Kadın ve Temsil: İstanbul İlçe Belediyeleri Örneği. Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul.

- Aykın, S. ve Korkmaz, A. (2014). “Türkiye ve Üye Ülkelerin AB-2020 Stratejisi Göstergeleri Açısından Kümelenmesi”. Eskişehir Osmangazi Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi, 9(1), 7-20.
- Başçı, G. (2015). “Yerel Yönetim Seçimlerinde Kadın Seçmen ve Temsilcilik: Çorum İli Örneği”. *Hitit Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 8(1), 273-299.
- Baştürk, S. ve Taştepe, M. (2013). “Anketler”. S. Baştürk (ed.), içinde *Bilimsel Araştırma Yöntemleri* (s. 247-279). Vize Yayıncılık: Ankara.
- Bauer, G. (2016). “What is Wrong With a Woman Being Chief? Women Chiefs and Symbolic and Substantive Representation in Botswana”. *Journal of Asian and African Studies*, 51(2), 222–237.
- Baxter, R. ve Woodside, A.G. (2011). *Interfirm Business-to-Business Networks*. Emerald Books: Bingley.
- Belli, A. (2015). “Yerel Yönetimlerde Kadın Temsili ve Yerel Demokrasi”. *Yasama Dergisi*, (31), 65-88.
- Birch, A. H. (1971). *Representation*. Macmillan Education: London
- Biricikoğlu, H. (2013). “Yerel Yönetimlerde Kadın Temsilinin Yetersizliği: Sakarya İlinde Yapılan Bir Araştırma”. *Sakarya İktisat Dergisi*, 2 (3), 65-96.
- Bristow, S. L. (1980). “Women Councillors - An Explanation of the Under- Representation of Women in Local Government”. *Local Government Studies*, 6(3), 73-90.
- Broughton, A. ve Miller, L. (2009). “Women in Senior Management: Is the Glass Ceiling Still Intact?”. *‘İş Güç’Industrial Relations and Human Resources Journal*. 11(5), 9 - 23.
- Bryson, V. (2003). *Feminist Political Theory*. 2. Edition. Palgrave Macmillan: New York
- Buckley, F. ve Hofman, C. (2015). “Women in Local Government: Moving in From the Margins”. *Administration*, 63(2), 79-99.
- Büyüköztürk, Ş. (2005). “Anket Geliştirme”. *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 3(2) , 133-151.
- Büyüköztürk, Ş., Çokluk, Ö. ve Köklü, N. (2018). *Sosyal Bilimler için İstatistik*. Pegem Akademi: Ankara

- Büyüköztürk, Ş., Kılıç Çakmak, E., Akgün, Ö. E., Karadeniz, Ş. ve Demirel, F. (2011). *Bilimsel Araştırma Yöntemleri* (9. Bs.). Pegem: Ankara.
- Cabaleiro, R. ve Buch Gómez, E. (2017). “Adjustments in Municipal Fiscal Crises. Are They Different According to the Gender of the Mayor?”. *Local Government Studies*, 44 (5), 1–20.
- Childs, S. (2008). *Women and British Party Politics Descriptive, Substantive and Symbolic Representation* (1st ed.). Routledge: London and New York.
- Cohen, J.L. (1999). “Demokrasi, Farklılık ve Özel Yaşam Hakkı” S. Benhabib içinde *Demokrasi ve Farklılık: Siyasal Düzenin Sınırlarının Tartışmaya Açılması*. (s.268-310) Z. Gürata ve C. Gürsel (çev.), Demokrasi Kitaplığı: İstanbul.
- Creswell, J.W. (2007). *Qualitative Inquiry and Research Design: Choosing Among Five Approaches*, 3rd ed. SAGE Publications: Los Angeles.
- Creswell, J.W. (2012). *Educational Research: Planning, Conducting, and Evaluating Quantitative* (4th edition). Pearson: Cambridge.
- Creswell, J.W. (2014). *Research Design: Qualitative, Quantitative, and Mixed Methods Approaches* (4th edition). Sage Publications: California.
- Creswell, J.W. (2016). *Nitel Araştırma Yöntemleri Beş Yaklaşım Göre Nitel Araştırma ve Araştırma Deseni*. Mesut Bütün ve Selçuk B. Demir (çev. Edt.). Ankara: Siyasal Kitapevi.
- Creswell, J.W. ve Miller, D. L. (2000). “Determining Validity in Qualitative Inquiry”. *Theory into Practice*, 39(3), 124-131.
- Creswell, J.W. ve Plano Clark, V. L. (2007). *Designing and Conducting Mixed Methods Research* (1. Baskı). Sage Publications Ltd: London.
- Creswell, J.W., Plano Clark, V. L., Gutmann, M. ve Hanson, W. (2003). Advanced Mixed Methods Research Designs. A. Tashakkori & C. Teddlie (eds.). İçinde *Handbook of Mixed Methods in Social and Behavioral Research* (pp. 209-240). Thousand Oaks, CA: Sage: London.
- Crowder-Meyer, M. ve Smith, A.R. (2015). “How the Strategic Context Affects Women's Emergence and Success in Local Legislative Elections”. *Politics, Groups, and Identities*, 3(2), 295–317.

- Çakmak, F. (2017). “Çok Partili Siyasi Hayata Geçiş Sürecinde CHP Kurultay Görüşmeleri ve Müfettiş Raporlarına Göre Parti Teşkilatının Karşılaştığı Sorunlar”. (1945-1950). *Çağdaş Türkiye Tarihi Araştırmaları Dergisi*, 17(34), 319-348.
- Çakmak, Z. (1999). “Kümeleme Analizinde Geçerlilik Problemi ve Kümeleme Sonuçlarının Değerlendirilmesi”. *Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, (3), 187-205.
- Çelik, Ayşe Ö. (2019). *Feminist Bir Politika Tahayyülü: Kadınların Yerel Yönetimlerde Temsili*. Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Ankara.
- Çilingirtürk, A. M. (2011). *İstatistiksel Karar Almada Veri Analizi*. Seçkin Yayıncılık: İstanbul.
- Çokluk, Ö., Şekercioğlu, G. ve Büyüköztürk, Ş. (2010). *Sosyal Bilimler için Çok Değişkenli İstatistik: SPSS ve LISREL Uygulamaları*. Pegem Akademi: Ankara.
- Çolak, Ç. D. ve Küçükyılmaz, Y.O. (2019). “Büyükşehir İlçelerindeki Belediye Meclis Üyelerinin Profili Üzerine Bir Araştırma: Trabzon Örneği”. *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 6(3), 682-701.
- Dahlerup, D. (1988). “From a Small to a Large Minority: Women in Scandinavian Politics”, *Scandinavian Political Studies*, 11(4), 275–98.
- Datta, S. ve Bhardwaj, G. (2015). “Tokenism at Workplace: Numbers and Beyond”. *International Journal of Current Engineering and Technology*. 5(1), 199-205.
- Deaux, K. ve Lewis, L.L. (1984). “Cinsiyet Stereotiplerinin Yapısı: Bileşenler ve Cinsiyet Etiketleri Arasındaki Karşılıklı İlişkiler”. *Kişilik ve Sosyal Psikoloji Dergisi*, 46 (5), 991–1004.
- Demirdirek H. ve Şener Ü. (2014). 81 İl İçin Toplumsal Cinsiyet Eşitliği Karnesi. Tepav Yayınları. https://www.tepav.org.tr/upload/files/haber/1391012395-8.81_il_icin_toplumsal_cinsiyet_esitligi_karnesi___Taslak.pdf
- Demirel, E.T. (2019). “Tokenizm Teorisinin Türkiye Bağlamında İşlerliğine Yönelik Bir Ölçek Geliştirme Çalışması”. *Firat Üniversitesi Uluslararası İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*, 3 (2) , 1-34.

- Diana, A.E. (2003). "The Utah State Senate: Effects of Tokenism and Implications for Future Gender Parity". *Hinckley Journal of Politics*, 4, 21-31.
- Dinçer, E. (2006). Veri Madenciliğinde K-Means Algoritması ve Tıp Alanında Uygulanması. Yüksek Lisans Tezi. Kocaeli Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Kocaeli.
- Dovi, S. (2017) "Political Representation", Edward N. Zalta (ed.). İn: *The Stanford Encyclopedia of Philosophy* (Winter Edition).
<https://plato.stanford.edu/archives/win2017/entries/political-representation/>
- Drake, C. ve J. Horton. 1983. "Comment on Editorial Essay: Sexist Bias in Political Geography". *Political Geography Quarterly*, 2 (4), 329–37.
- Düşündere, A. (2019). Karşılaştırmalı Olarak Türkiye’de Kadın Dostu İlçeler. TEPAV.
- Edmonds, W. ve Kennedy, T. (2017). *An Applied Guide to Research Designs* (Second ed.). SAGE Publications: Los Angeles.
- Ek, S., İlhanlı, H. ve Özözen Kahraman, S. (2020). "COVID-19’un Zayıf Halkası: Yaşlı Nüfus". *Türk Coğrafya Dergisi*, COVID-19 Özel Sayısı, 33-44.
- Everitt, B. (1974). *Cluster Analysis*. Heinemann Educational Books Ltd.: London
- Fraenkel, J.R. ve Wallen, N.E. (2006). *How to Design an Evaluate Research in Education*. (7th ed.). Mcgraw-Hill International Edition: New York.
- Franceschet, S., Annesley, C. ve Beckwith, K. (2017). "What do Women Symbolize? Symbolic Representation and Cabinet Appointments". *Politics, Groups, and Identities*, 5(3), 1-6.
- Funk, K. D., Silva, T. ve Escobar-Lemmon, M. C. (2017). "Leading Toward Equality: The Effect of Women Mayors on Gender Equality in Local Bureaucracies". *Politics, Groups, and Identities*, 7(2), 1–20.
- Gelb, J. (1989). Mobilizing Feminists: Social Movements and Political Activism. *Feminism and Politics A Comparative Perspective* (s. 30-52) Erişim: 16 Mayıs 2022.
<https://publishing.cdlib.org/ucpressebooks/view?docId=ft3z09n8wj&chunk.id=d0e1243&toc.id=d0e1243&brand=ucpress>

- Gidengil, E. ve Vengroff, R. (1997). "Representative Bureaucracy, Tokenism and the Glass Ceiling: The Case of Women in Quebec Municipal Administration". *Canadian Public Administration*, 40, 457 - 480.
- Giorgi, A. (1997). "The Theory, Practice, and Evaluation of the Phenomenological Method as a Qualitative Research Procedure". *Journal of Phenomenological Psychology*, 28(2), 235-260.
- Gould, C.C. (1999). "Çeşitlilik ve Demokrasi: Farklılıkların Temsili". İçinde S. Benhabib (ed.) *Demokrasi ve Farklılık: Siyasal Düzenin Sınırlarının Tartışmaya Açılması*. Zeynep Gürata ve Cem Gürsel (çev.), (s. 244-267), Demokrasi Kitaplığı: İstanbul.
- Greed, C. (2000). "Women in The Construction Professions: Achieving Critical Mass". *Gender, Work & Organization*, 7(3), 181-196.
- Gustafson, J.L. (2008). "Tokenism in Policing: An Empirical Test of Kanter's Hypothesis". *Journal of Criminal Justice*, 36, 1-10.
- Güney, M.E. ve Çetintahra, G.E. (2019). "Kadın Temsiliyeti Üzerinden Bölgeleme: Türkiye’de İl ve İlçeler Düzeyinde Bir Temsiliyet Okuması". B.C. Ataman ve G. Taşkiran (ed.). İn: *Recent Evaluations on Humanities and Social Sciences*. (pp. 83-96.). IJOPEC Publication: London.
- Gürsakal, N. (2018). *Makine Öğrenmesi*. Dora Yayınları: Bursa.
- Haider-Markel, D. P., Oslin, M. R. ve Kniss, C J. (2000). "Minority Group Interests and Political Representation: Gay Elected Officials in the Policy Process". *The Journal of Politics*, 62(2), 568-77.
- Hair, J.F., Anderson, R.E., Tatham, R.L. ve Black, W.C. (1995). *Multivariate Data Analysis* (3. Baskı). Macmillan: New York.
- Hammond, J.A. ve Mahoney, C. (1983). "Reward-Cost Balancing Among Women Coalminers". *Sex Role*, 9(1), 17-29.
- He, N., Zhao, J. ve Ren, L. (2005). "Do Race and Gender Matter in Police Stress? A Preliminary Assessment of The Interactive Effects". *Journal of Criminal Justice*, 33, 535- 547.

- Hernández-Nicolás, C.M., Martín-Ugedo, J.F. and Mínguez-Vera, A. (2017). “Women Mayors and Management of Spanish Councils: An Empirical Analysis”. *Feminist Economics*, 24(1), 1–24.
- Hernson, P.S., Lay, J.C. ve Stokes, A.K. (2003). “Kadın Olarak Koşan Kadınlar: Aday Cinsiyet, Kampanya Sorunları ve Seçmen Hedefleme Stratejileri”. *Siyaset Dergisi*, 65 (1), 244–255.
- Heywood, A. (2013) *Politics* (Fourth Edition). Palgrave Macmillan: New York.
- Hunt, M.E. (2004). Tokenism (see also Racism; Sexism). Hunt, M.E. (eds). In: *A Guide for Women in Religion*. Palgrave Macmillan: New York. https://doi.org/10.1007/978-1-4039-8151-6_142
- Işık, O. ve Pınarcıoğlu, M.M. (2001). *Nöbetleşe Yoksulluk: Sultanbeyli Örneği*. İletişim Yayınları: İstanbul.
- Iversen, T. ve Rosenbluth, F. (2008). “Work and Power: The Connection Between Female Labor Force Participation and Female Political Representation”. *Annual Review of Political Science*, 11(1), 479–495.
- İlhanlı, H. ve Özözen Kahraman, S. (2022). “Yerel Yönetimlerde Kadın Temsilinin İstanbul’da İlçe Düzeyinde Karşılaştırmalı Mekânsal Analizi”. Uluslararası Sosyal Bilimlerde Kadın Çalışmaları Sempozyumu, 24-25 Mart 2022, Atatürk Üniversitesi, Erzurum.
- Jackson, J. ve O’callaghan, E. (2009). “What Do We Know About Glass Ceiling Effects? A Taxonomy and Critical Review to Inform Higher Education Research”. *Research in Higher Education*, 50, 460–482.
- Johnson S.C. (1967). *Hierarchical Clustering Schemes*. *Psychometrika*, 2, 241-254.
- KA.DER (2006). *Cinsiyet Eşitliği Yolunda Yerel Politikalar Raporu*. Erişim: 16 Mayıs 2022, <http://ka-der.org.tr>.
- Kanter, R.M. (1977a). *Men and Women of the Corporation*. Basic Books: New York.
- Kanter, R.M. (1977b). “Some Effects of Proportions on Group Life: Skewed Sex Ratios and Responses to Token Women”. *American Journal of Sociology*, 82(5), 965–990.

- Karkiner, N. (2019). "Toplumsal Cinsiyet ve Yerel Yönetim Gündemi". *Antalya Kent İzleme Platformu Kent Hakkı Forumu*, Mart 2019, Antalya Barosu Yayınları: Antalya, 72-81.
- Kaşıkırık, A., Dokuzcan, H., Akpınar, İ.E. ve Karaoğlu, N. (2020) *Yerel Seçimlerine Toplumsal Cinsiyet Eşitliği Perspektifinden Bakmak*. KA.DER Yayınları: Ankara.
- Koning, E.A. (2009). "Women For Women's Sake: Assessing Symbolic and Substantive Effects of Descriptive Representation in the Netherlands". *Acta Politica*, 44(2), 171–191.
- Köklü, N., Büyükoztürk, Ş. ve Çokluk Bökeoğlu, Ö. (2006). *Sosyal Bilimler için İstatistik*. Pegem Yayınları: Ankara.
- Krimmel, J. ve Gormley, P. (2003). "Tokenism and Job Satisfaction for Policewomen". *American Journal of Criminal Justice*. 28(1), 73 – 88.
- Kumkale, İ. (2019). "Tokenizm ve Token Kadınlar". İ. Kumkale. (ed.). *İçinde Kadının İş Yaşamı ve Etik*. (s. 1-5). Nobel Akademik Yayıncılık: Ankara
- Kurebwa, J. (2015). "A Review of Hanna Pitkin's (1967) Conception of Women's Political Representation". *International Journal of Scientific and Research Publications*, 5(11), 50-60.
- Kurt Yılmaz, B. (2019). *Cinsiyete Dayalı Tokenizm: Kadın Egemen ve Erkek Egemen Mesleklerde Nitel Bir Araştırma*. Doktora Tezi. Dokuz Eylül Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir.
- Lawless, J.L. (2004). "Politics of Presence? Congresswomen and Symbolic Representation". *Political Research Quarterly*, 57(1), 81-99.
- Lombardo E. ve Meier P. (2014) *The Symbolic Representation of Gender A Discursive Approach*. Ashgate: England.
- Lombardo E. ve Meier P. (2019). "The Significance of Symbolic Representation for Gender Issues in Politics". *NORA - Nordic Journal of Feminist and Gender Research*, 27(4), 1–14.
- Madleňák T. ve Chorvát I. (2022). "The Political Representation of Women in Slovakia in the European Context". İlkay S., Şerife Ç. ve Dilek M.C. (edt.). *İçinde Perspectives*

- In Gender Studies Space & History & Art.* (s. 135-155). Ege University Publications: İzmir.
- Marie C. ve Rheinbay J. (2016). *Gender and Corruption: Topic Guide*. Transparency International: Berlin.
- Mcclintock, A. (1993). "Family Feuds: Gender, Nationalism and The Family". *Feminist Review*, 44 (Summer), 61–80.
- Mcginnis, L., Mcquillan, J. ve Chapple, C.L. (2005)." I Just Want to Play: Women, Sexism, and Persistence in Golf". *Published in Journal of Sport & Social*, 29, 313 – 337.
- Millett, K. (2000). *Sexual Politics*. University of Illinois Press: New York.
- Mlambo, C. ve Kapingura, F. (2019). "Factors Influencing Women Political Participation: The Case Of The SADC Region". *Cogent Social Sciences*, 5(1), 1–13.
- Mohajan, H. (2017). "Two Criteria for Good Measurements in Research: Validity and Reliability". *Annals of Spiru Haret University Published*, 17(4), 56-82.
- Morrison, A. M., ve Von Glinow, M. A. (1990). "Women and Minorities in Management". *American Psy-chologist*, 45(2), 200–208.
- Mutlu, A. (2011). "Kadınların Siyasete Girme Yöntemi Olarak Mahalle Muhtarlığı", *Yerel Politikalar*, 1, 26-45.
- Naing L., Winn T. ve Rusli B.N. (2006). "Practical Issues in Calculating the Sample Size for Prevalence Studies". *Archives of Orofacial Sciences*, 1, 9-14.
- Nalbant, F. ve Korkmaz, T. (2019). "Feminist Teori Temelinde Toplumsal Cinsiyet Eşitliğinin Türkiye Bağlamında Değerlendirilmesi". *AÇÜ Uluslararası Sosyal Bilimler Dergisi*, 5(2), 165-186.
- Orhan, G., Palaz, S. ve Altan, E. (2018). "Yerel Siyasete Kadınların Aktif Katılımının Koşulları: Kadın Muhtarlar Akademisi Katılımcıları Çalışması", *Sosyal Bilimler Araştırmaları Dergisi*, 1(1), 16-39.
- Örs, B. (2011). "Siyasal Temsil". *İstanbul Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Dergisi*, 0 (35), 1-22.

- Özdamar, K. (2004). *Paket Programlar ile İstatistiksel Veri Analizi, Çok Değişkenli Analizler*. Yenilenmiş 5.Baskı, Kaan Kitapevi: Eskişehir.
- Özözen Kahraman, S. (2007). *Seçimlerin Mekânsal Analizi*. Gazi Kitabevi: Ankara.
- Öztürk, E. (2011). *Feminist Teori ve Tarihsel Süreçte Türk Kadını*. Rağbet Yayınları: İstanbul.
- Özveri, D. (2009). “Feminist Teorinin Gelişim Sürecinde Uluslararası İlişkilere Bakışı Üzerine Kısa Bir Değerlendirme”. H. Çomak (Ed.). İçinde *Uluslararası İlişkilere Giriş: Teorik Bakış*. 1. Basım. Umuttepe Yayınlar: Kocaeli.
- Phillips, A. (1999). “Farklılığa Nasıl Yaklaşmalı: Fikirler Politikası mı, Yoksa Mevcudiyet Politikası mı?”. S. Benhabib (ed.). İçinde *Demokrasi ve Farklılık: Siyasal Düzenin Sınırlarının Tartışmaya Açılması*. (s. 199-219). Z. Gürata ve C. Gürsel (çev.), İstanbul: Demokrasi Kitaplığı.
- Pitkin, H.F. (1967). *The Concept of Representation*. The University of California Press: USA.
- Pitkin, H.F. (1972). *The Concept of Representation*. The University of California Press: USA
- Psaila, G. ve Wagner, R. (2007). *E-Commerce and Web Technologies*. Springer: Linz.
- Punj, G. ve Stevart, D.W. (1983). “Cluster Analysis in Marketing Research: Review and Suggestions for Application”. *Journal of Marketing Research*, 20(2), 133-148.
- Riger, S. ve Galligan, P. (1980). “An Exploration of Competing Paradigms”. *American Psychologist*, 35, 902–910.
- Rose, P., Beeby, J. ve Parker, D. (1995). “Academic Rigour in the Lived Experience of Researchers Using Phenomenological Methods in Nursing”. *Journal of Advanced Nursing*, 21(6), 1123-1129.
- Saltzstein, G.H. (1986). “Female Mayors and Women in Municipal Jobs”. *American Journal of Political Science*, 30(1), 140–164.
- Sanders, K., Willemsen, T.M. ve Millar, C.C.J.M. (2009). “Views From Above the Glass Ceiling: Does the Academic Environment Influence Women Professors’ Careers and Experiences?”. *Sex Roles*, 60, 301– 312.

- Sarıtaş, E. (2014). "Feminist Politika ve Temsil Sorunu". *Ayrıntı Dergi*, Erişim: 16 Mayıs 2022. <https://ayrintidergi.com.tr/feminist-politika-ve-temsil-sorunu/>
- Schwindt-Bayer, L. (2010). "Comparison and İntegration: A Path Toward a Comparative Politics of Gender". *Perspectives on Politics*, 8(1), 177–182.
- Schwindt-Bayer, L. ve Mishler, W. (2005). "An İntegrated Model of Women's Representation". *The Journal of Politics*, 67(2), 407–428.
- Scott, E.K. (2005). "Beyond Tokenism: The Making of Racially Diverse Feminist Organizations". *Social Problems*, 52(2), 232 – 254.
- Secor A.J. (2004). "Feminizing Electoral Geography" Staeheli A., Kofman E., Peake L. J. (edt.) İn: *Mapping Women, Making Politics Feminist Perspectives on Political Geography*. (s. 261-273). Routledge: Great Britain.
- Shachar, O. (2000). "Spotlighting Women Scientists in The Press: Tokenism in Science Journalism". *Public Understanding*. 9(4), 347-358.
- Singh, A.S. (2014). "Conducting Case Study Research in Non-Profit Organisations". *Qualitative Market Research: An International Journal*, 17, 77–84.
- Skinner, Q. (2005). "Hobbes On Representation", *European Journal Of Philosophy*, 13 (2), 155-184.
- Squires, J. (2008). "The Constitutive Representation Of Gender: Extra-Parliamentary Representations Of Gender Relations". *Representation*, 44(2), 187–204.
- Staeheli L.A. ve Kofman E. (2004). "Mapping Gender, Making Politics: Toward Feminist Political Geographies". Staeheli A., Kofman E., Peake L. J. (edt.) İçinde: *Mapping Women, Making Politics Feminist Perspectives on Political Geography*. (s. 1-15). Great Britain: Routledge.
- Stichman, A.J., Hassell, K.D. ve Archbold, C.A. (2010). "Strength in Numbers? A Test of Kanter's Theory of Tokenism". *Journal of Criminal Justice*, 38, 633–639.
- Stroshine, M.S. ve Brandl, S.G. (2011). "Race, Gender, and Tokenism in Policing: An Empirical Elaboration". *Police Quarterly*, 14(4), 344–365.
- Sumbas, A. (2012). Demokrasi ve Kadın temsili Çerçevesinde Yerel Siyasette Kadın Temsilcilerin Etki ve Katkıları: Türkiyede 2009 Yerel Seçimlerinde Seçilen Kadın

Belediye Başkanları Örneği. Doktora Tezi, Hacettepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.

Sumbas, A. (2016). “Kadının Politik Temsil Meselesi Üzerine Bir Tartışma”. *İstanbul Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Dergisi*, (53), 103-121.

Sumbas, A. ve Koyuncu, B. (2018). “Women’s Empowerment on a Local Level in Turkey: The Case of Violence Against Women”. *Turkish Studies*, 20(44): 1–24.

Sundström, A. ve Stockemer, D. (2015). “What Determines Womens Political Representation at The Local Level? A Fine-Grained Analysis of the European Regions”. *International Journal of Comparative Sociology*, 56(3-4), 254–274.

Sümbüloğlu K. ve Sümbüloğlu V. (1993). *Biyoistatistik*. Özdemir Yayıncılık: Ankara.

Swinscow, T.D.V. ve Campbell, M.J. (2002). *Statistics at Square One*. BMJ: London.

Şahin C. (2015). “İstanbulun İlçeleri”. C. Yılmaz, (ed.). İçinde *Antik Çağdan XXI. Yüzyıl’a Büyük İstanbul Tarihi*. (s. 246-324.). İstanbul Büyükşehir Belediyesi Yayınları: İstanbul

Şeker, M., Akduran, Ö., Saldanlı, A. ve Bektaş, H. (2020) *İlçe Düzeyinde Toplumsal Cinsiyet Eşitliği Endeksi*. Yanındayız Derneği Yayınları. Erişim: 16 Mayıs 2022. [Http://dSPACE.ceid.org.tr/xmlui/handle/1/1084](http://dSPACE.ceid.org.tr/xmlui/handle/1/1084)

Şener, Ü. ve İnanç, B. (2021). *Belediye Eşitlik Birimleri Mevcut Durum Analizi*. CEİD Yayınları. Erişim: 16 Mayıs 2022. <https://dSPACE.ceid.org.tr/xmlui/handle/1/1737>

Şenesen, G., Ergüneş, N., Önal, A.Y., Çakar B.Y., Yücel Y., Gümüşcan, İ. ve Kahveci, M. (2014). Kamu Politikaları, Yerel Yönetimler, Toplumsal Cinsiyete Duyarlı Bütçeleme: Kadın Dostu Kentler, Türkiye Örneği. TUBITAK 1001 SOBAG 112K481

Şenol, F. (2006). “Mobilizing Women for Participating in Local Governance: A Case Study from Eskişehir, Turkey”, *Resources for Feminist Research*, 32 (3-4): 230.

Şenol, F. (2009). “Women Running For Neighborhood Offices İn A Turkish City: Motivations and Resources For Electoral Candidacy”. *Political Geography*, 28(6), 0–372.

- Şenol, F. (2013). “Elected Neighbourhood Officers in a Turkish City (Izmir): Gendered Local Participation in Governance”. *Urban Studies*, 50(5), 977–993.
- Şentürk, A. (2017). Cinsiyet Eşitlikçi Perspektifle Belediye Bütçeleri: Fatih Belediyesi, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul.
- Tabachnick, B.G. ve Fidell, L.S. (2013). *Using Multivariate Statistics*. Pearson: Boston.
- Tali, R. (2019). Türkiye’de 2014 Yerel Seçimleri: Kadın Belediye Başkanlarının Siyasi Temsil Süreçleri Üzerine Nitel Bir Araştırma. Doktora Tezi, Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Tashakkori, A. ve Teddlie, C. (1998). *Mixed Methodology: Combining Qualitative and Quantitative Approaches*. Sage: Thousand Oaks.
- Taş, G. (2016). “Feminizm Üzerine Genel Bir Değerlendirme: Kavramsal Analizi, Tarihsel Süreçleri ve Dönüşümleri”. *Akademik Hassasiyetler*, 3 (5) , 163-175.
- Taş, M. (2018). İstanbul’un Seçim Coğrafyası: 2002-2015 Genel Seçimlerinin Mekânsal Analizi, Yüksek Lisans Tezi, Çanakkale.
- Tekeli, Ş. (1991). “Kadınların Siyasetten Dışlanmışlıklarının 55 Yıllık Öyküsü”. N. Arat (edt.). İçinde *Kadınlar ve Siyasal Yaşam: Eşit Hak-Eşit Katılım*. (s. 115-128). Cem Yayınevi: İstanbul
- Tekin, V.N. (2014), *SPSS Uygulamalı İstatistik Teknikleri*, 3.Baskı, Seçkin Yayıncılık: Ankara.
- Tokur, M. (2019). “Türkiye Örneğinde Belediyelerde Kadın Katılımı”, *Journal of Social, Humanities and Administrative Sciences*, 5(16), 627-638.
- Tøraasen, M. (2019). “Gender Parity and the Symbolic Representation of Women in Senegal”. *The Journal of Modern African Studies*, 57(3), 459-481.
- Tucker, C.S., Kim, H.M., Barker, D.E. ve Zhang, Y. (2010). “A Relief Attribute Weighting and X-Means Clustering Methodology for Top-Down Product Family Optimization”. *Engineering Optimization*, 42(7), 593–616.
- Ünal Erzen, M. (2019). “Siyasette Cinsiyet Eşitsizliği”. *Asya Studies*, 2(8), 21-32.
- Üste, B.R. (2017). “Yerel Seçimlerin Cinsiyeti: Seçimler Ve Kadın Temsili”. *İşletme Fakültesi Dergisi*, 8(1), 101-131.

- Weldon, S. L. (2003). *Protest, Policy and the Problem of Violence Against Women: A Cross-National Comparison*. University of Pittsburgh Press: Pittsburgh.
- Williams, J.E. and Best, D.L. (1990). *Measuring Sex Stereotypes: A Multination Study*. Sage Publications: USA.
- Wolak, J. (2015). "Candidate Gender and The Political Engagement of Women and Men", *American Politics Research*, 43(5): 872-96.
- Yalçıntan, M.C. ve Erbaş, A.E. (2004). "İstanbul'un Kentsel Büyüme Kademelenmesi ve 1980 Sonrası Yerel Seçim Sonuçları: Mekân ve Siyaset". *Birikim Dergisi*, 179, 28-41
- Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2013). *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri*. Seçkin Yayıncılık: Ankara.
- Yiğit, A. ve Aksu, M.E. (2016). "İstanbul-Sultanbeyli'de Hızlı Mekânsal Değişimin Coğrafi Boyutları", *(TÜCAUM) International Geography Symposium*, 13-14 Ekim 2016, Ankara. 739-749.
- Yoder, J.D. ve Sinnet, L.M. (1985). "Is It All in the Numbers? A Case Study of Tokenism". *Psychology of Women Quarterly*. 9(3), 413 - 418.
- Yoder, J.D., Schleicher, T.L. ve McDonald, T.W. (1998). "Empowering Token Women Leaders: The Importance of Organizationally Legitimated Credibility". *Psychology Of Women Quarterly*. 22(2), 209–222.
- Yüce Tar, Y. (2016). "Partisiz Siyaset: Muhtarlık; Kadınların Siyaseti İçin Bir İmkân Mı? Samsun İli Kadın Muhtarları ve Kadın Muhtar Adayları", *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 9(42), 1173- 1184.
- Yücel, I. ve Kutlar, İ. (2020). "Türkiye'de Yerel Yönetimlerin Kadınlara Yönelik Hizmetlerinin Toplumsal Cinsiyet Açısından İncelenmesi", *Akdeniz Kadın Çalışmaları ve Toplumsal Cinsiyet Dergisi*, 3 (1), 151-169.
- Zeyneloğlu, S. (2006). "İstanbul'un Seçim Coğrafyası: 1999-2002". *Toplum ve Bilim Dergisi*, 3(107), 87-116.
- Zimmer, L. (1988). "Tokenism and Women in the Workplace: The Limits of Gender-Neutral Theory". *Social Problems*, 35(1), 64–77.

İnternet Kaynakları:

2019 Yerel Seçim Sonuçları. <https://sonuc.ysk.gov.tr/sorgu>

Cumhuriyet Halk Partisi Tüzüğü. https://content.chp.org.tr/file/chp_tuzuk_10_03_2018.pdf

ENDEKSA, İstanbul Arazi Fiyatları.
<https://www.endeksa.com/tr/analiz/istanbul/endeks/satilik/arazi>

Erbil, M. (2018). Regresyon Analizi Varsayımları.
https://www.academia.edu/42734174/Regresyon_Analizi_Varsay%C4%b1mlar%C4%B1

Global Gender Gap Report 2021. <https://www.weforum.org/reports/ab6795a1-960c-42b2-b3d5-587eccda6023>

Kadınlar neden Kadıköy'de yaşamak istiyor?
<https://www.gazetekadikoy.com.tr/gundem/kadinlar-neden-kadikoyde-yasamak-istiyor>

Kişiyeye Uygun Meslek Seçiminin Önemi.
http://metefankara.meb.gov.tr/baglantilar/05_mesbil/rehberlik/ogrenciler.pdf

Political Representation. <https://plato.stanford.edu/entries/political-representation/#KeyComPolRep>

Tokenism – Rosabeth Moss Kanter. <https://www.talkingaboutorganizations.com/e17/>

TÜİK. <https://biruni.tuik.gov.tr/medas/?kn=95&locale=tr>>

Women in Politics, 2021. <https://www.ipu.org/women-in-politics-2021>

Yerel Yönetimler Portalı.
https://web.archive.org/web/20190420181431/https://www.yerelnet.org.tr/belediyeler/belediye_secimsonuclari.php?yil=1984&belediyeid=128369

EKLER

EK 1: Anket Formu

EK 2: Görüşme Formu

7. Oy verdiğim partide kadınlar önemli görevlere getirilmektedir.					
C. Kadınların Yerel Siyasete Katılımına Yönelik Tutumlar	Kesinlikle Katılıyorum	Katılıyorum	Kararsızım	Katılmıyorum	Kesinlikle Katılmıyorum
1. Belediyemizin cinsiyet eşitliğine duyarlı olduğunu düşünüyorum.					
2. Bulduğum belediyede sık sık kadınlara yönelik faaliyetler düzenlenmektedir.					
3. Kadın ve erkek yöneticilere eşit gelişim fırsatları (mesleki gelişim veya eğitim fırsatları) sağlanmaktadır.					
4. Belediyemizin bir kadın tarafından yönetilmesinden memnuniyet duyarım.					
5. Yerel seçimlerde daha çok kadın belediye başkan adayı gösterilmelidir.					
6. Yerel yöneticilerin toplumsal cinsiyet eşitliği konusunda farkındalığı artırılmalıdır.					
7. Kent planlaması ve organizasyonu, kent içi ulaşım ve konut politikaları belirlenirken kadınların ihtiyaçları göz önüne alınmalıdır.					
8. Kentsel mekânın tasarlanmasında kadınlarla görüşülerek sorunları, gereksinimleri, beklentileri, istek ve önerileri dinlenmelidir.					
9. Çevremdeki kadınlara yerel siyasete aktif katılmalarını öneririm.					
10. Belediyede toplumsal cinsiyet eşitliğiyle ilgili seminer/toplantılara aktif olarak katılıyorum.					
11. Belediyedeki çalışma ortamında kadın haklarını ve cinsiyet eşitliğini aktif olarak desteklerim.					
12. Yerel seçimlerde -siyasi parti göz ardı edildiğinde- (belediye başkanlığı, belediye meclis üyeliği) kadın bir adayı destekleyip oy veririm.					
13. Belediyedeki yöneticilerin (Belediye başkanı, yardımcıları ve müdürlüklerin) sayısında cinsiyetin dengeli dağıldığını düşünüyorum.					
D. Yerel Yönetimlerde “Cinsiyete Bağlı Tokenizm”					
a. Performans baskıları:					
1. Kadınlar belediyede üst pozisyonlarda görev alabilmek için yeterince deneyime sahip değildirlir.					
2. Kadınların siyasete katılımı aile sorumluluklarını ihmal etmesine yol açmaktadır.					
3. Belediye içerisindeki kadın ve erkeklerin yetki dağılımı dengelidir.					
4. Kadınlar siyasete erkekler kadar aktif katılabilirler.					
5. Kadınların erkek siyasi liderler ile aynı düzeyde başarılı olabileceğini düşünüyorum.					
6. Bulduğum belediyede rol model kadın sayısının yeterli olmadığını düşünüyorum.					
7. Kadın adaylar seçimlerde daha dezavantajlıdır.					
8. Kadınlar siyasette çok uzun süre başarılı olamazlar.					
b. Yükseltilmiş sınırlar:					
1. Kadınlar için siyasette cam tavanların (şeffaf engellerin) var olduğunu düşünüyorum.					

2. Kadınların siyasete katılması için çok güçlü bir kişiliği olması gerekir.					
3. Kadınların siyasete katılması için arkalarında güçlü bir erkek olması gerekir.					
4. Kadınların siyasete katılması için arkalarında aile desteği olması gerekir.					
5. Kadınların siyasete katılması için ekonomik bir güce sahip olması gerekir.					
6. Kadınların siyasete katılması için eğitim seviyelerinin yüksek olması gerekir.					
7. Bulduğum belediyede kadın temsil düzeyi yeterli düzeydedir.					
8. Yerel siyasi yönetimlerin cinsiyet eşitliği kotalarına ihtiyacı yoktur.					
c. Rol kuşatması:					
1. Kadınlar genellikle siyasi partilerin kadın kollarında çalışmalıdır.					
2. Kadınlar yerel siyasette erkekler tarafından göstermelik olarak kullanılmaktadır.					
3. Yerel siyasette azınlıkta olan kadınlar, halka iyi bir izlenim vermek amacıyla sembolikolarak temsil edilmektedirler.					
4. Kadınların azınlığı oluşturan sembolik görünülerinden rahatsızlık duymuyorum.					
5. Bir belediyede çoğunluğu oluşturan erkekler, kadın haklarını temsil edip sorunlarına çözüm bulabilirler.					
6. Karar alma sürecinde kadınların pasif kalmasında sakınca yoktur.					
7. Kadınların azınlıkta olduğu bir belediyede kadınlar dışlandığını hissetmektedir.-					
8. Karar verme yetkilerinde kadınlar erkekler tarafından sınırlandırılmaktadır.-					
9. Karar alma sürecinde erkekler kadın meslektaşlarının da görüşünü dinler, onayını alır.					
10. Kadınların siyasete katılmasının önündeki en büyük engel erkeklerdir.					